

«Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών»

«Εκπαίδευση & Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως
διδασκαλίας και μάθησης-Επιστήμες της Αγωγής (ΕΤΑ)»

Διπλωματική Εργασία

Ανάπτυξη και Αξιολόγηση Εξ Αποστάσεως Διαδραστικού
Εκπαιδευτικού Υλικού στη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία
της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Σταυρούλα Σιατήρα

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ευγενία Πιερρή

Πάτρα, Ιούνιος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Σταυρούλας Σιατήρα («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δε σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της συγγραφέας/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών της δικαιωμάτων.

Ανάπτυξη και Αξιολόγηση Εξ Αποστάσεως Διαδραστικού
Εκπαιδευτικού Υλικού στη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία
της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Σταυρούλα Σιατήρα

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Α΄ Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ευγενία Πιερρή

ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Β΄ Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ευαγγελία Μανούσου

Επίκουρη καθηγήτρια, Ελληνικό Ανοικτό
Πανεπιστήμιο

Πάτρα, Ιούνιος 2026

Εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες στις επιβλέπουσες καθηγήτριες, κ. Ευγενία Πιερρή και κ. Ευαγγελία Μανούσου, για την πολύτιμη καθοδήγηση και την ουσιαστική συνδρομή τους στη διάρκεια εκπόνησης και ολοκλήρωσης της παρούσας έρευνας.

Ιδιαίτερη μνεία οφείλω στους συναδέλφους και στις συναδέλφισσες Φιλολόγους για την πρόθυμη συμμετοχή τους στην ποσοτική και ποιοτική έρευνα. Οι τεκμηριωμένες αποκρίσεις και οι σε βάθος αναλύσεις τους υπήρξαν καθοριστικές για τη διερεύνηση του πεδίου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και την αξιολόγηση της προτεινόμενης διδακτικής παρέμβασης. Η επιστημονική τους συγκρότηση και η εμπειρία τους αποτέλεσαν την πολυτιμότερη πηγή για την εξαγωγή των συμπερασμάτων της παρούσας Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας.

Τέλος, ευχαριστώ από καρδιάς την οικογένειά μου: τον σύζυγο, Ιωάννη Παπαγιάννη, και τα παιδιά μας, Παρασκευή και Άγγελο. Η αμέριστη συμπαράσταση, η υπομονή και η ενθάρρυνσή τους αποτελούν κινητήρια δύναμη για επίτευξη στόχων και ολοκλήρωση κάθε προσπάθειας.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αφορά στον σχεδιασμό και την αξιολόγηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού για τα μαθήματα της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου. Στόχος είναι η δημιουργία ψηφιακών πόρων για ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση που ενισχύει την αυτόνομη μάθηση, την ενεργή εμπλοκή των μαθητών/τριών, την κριτική σκέψη και τη μεταγνώση. Για τη διερεύνηση της παιδαγωγικής καταλληλότητας του εκπαιδευτικού υλικού ακολουθήθηκε μεικτή μεθοδολογική προσέγγιση. Συγκεκριμένα, διενεργήθηκε ποσοτική έρευνα με τη χρήση Ερωτηματολογίου σε δείγμα εκπαιδευτικών, Φιλολόγων ($N=80$ για τη Νεοελληνική Γλώσσα και $N=79$ για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία), καθώς και ποιοτική έρευνα μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων ($N=9$), επιμορφωμένους/ες στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας.

Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι το σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό ανταποκρίνεται πλήρως στις απαιτήσεις της ασύγχρονης μάθησης, με τους εκπαιδευτικούς να αναδεικνύουν ως κυρίαρχα πλεονεκτήματα τη δομημένη καθοδήγηση μέσω του Οδηγού Μελέτης, την πολυτροπικότητα και τη διαθεματικότητα. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η υιοθέτηση μαθητοκεντρικών και ενεργητικών διδακτικών προσεγγίσεων σε ψηφιακό περιβάλλον ενισχύει τον κριτικό εγγραμματισμό και τη βιωματική μάθηση. Η μελέτη καταλήγει στον προσδιορισμό των προδιαγραφών που διασφαλίζουν την ισορροπία μεταξύ της ψηφιακής σκαλωσιάς και της μαθησιακής αυτονομίας, συνεισφέροντας ουσιαστικά στον διάλογο για τη διαμόρφωση εκπαιδευτικού υλικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Λέξεις – Κλειδιά

ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία, διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό, ψηφιακά εργαλεία, ανάπτυξη δεξιοτήτων

Development and Evaluation of Distance Interactive Educational Material in Modern Greek Language and Literature of Secondary Education

Stavroula Siatira

Abstract

The present study focuses on the design and evaluation of interactive educational material for Modern Greek Language and Modern Greek Literature courses at the Lyceum level. The aim is to create digital resources for asynchronous distance learning that enhance autonomous learning, active student engagement, critical thinking and metacognition. A mixed-methods approach was adopted to investigate the pedagogical suitability of the educational material. Specifically, a quantitative study was conducted using questionnaire with a sample of philologists ($N=80$ for Modern Greek Language and $N=79$ for Modern Greek Literature), along with qualitative research via semi-structured interviews ($N=9$) trained in Information and Communication Technologies (ICT).

Data analysis revealed that the designed educational material fully meets the requirements of asynchronous learning, with teachers highlighting structured guidance via the Study Guide, multimodality, and interdisciplinarity as its primary advantages. The findings demonstrate that the adoption of student-centered and active teaching approaches in a digital environment enhances critical literacy and experiential learning. The study concludes by identifying the specifications that ensure a balance between digital scaffolding and learner autonomy, contributing significantly to the dialogue on the development of educational material for secondary distance education.

Key Words:

asynchronous distance education, Modern Greek Language and Literature, interactive educational material, digital tools, skill development

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα	vii
Κατάλογος Εικόνων	x
Κατάλογος Πινάκων	xi
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xiii
1. Εισαγωγή.....	1
1.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα.....	1
1.2 Αναγκαιότητα και πρωτοτυπία της έρευνας	1
1.3 Δομή της εργασίας	2
2. Θεωρητικό πλαίσιο	4
2.1 Η ανοικτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση	4
2.1.1 Εννοιολογικό πλαίσιο της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	5
2.1.2 Το εκπαιδευτικό υλικό στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση	7
2.1.3 Αρχές σχεδιασμού του εκπαιδευτικού υλικού κατά West & Λιοναράκη	7
2.2 Τα Νέα Προγράμματα Σπουδών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.....	9
2.2.1 Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου: ψηφιακά εργαλεία και κριτικός γραμματισμός	10
2.2.2 Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου: εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων και ο ρόλος	13
τους σύμφωνα με το μοντέλο West & Λιοναράκη.....	
2.2.3 Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου: Τεχνολογίες Πληροφορίας και	14
Επικοινωνίας και βιωματική πρόσληψη	
2.2.4 Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου: εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων και ο ρόλος	17
τους σύμφωνα με το μοντέλο West & Λιοναράκη	
2.3 Η συμβολή των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας.....	18
2.3.1 Η καλλιέργεια κριτικής σκέψης	19
2.3.2 Η ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων	21
3. Ερευνητικό μέρος.....	23
3.1 Μεθοδολογία της έρευνας.....	23
3.2 Το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου.....	23
3.3 Το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	25
3.4 Δείγμα της έρευνας	26
3.5 Εργαλεία συλλογής δεδομένων.....	27
3.5.1 Ερωτηματολόγιο ποσοτικής έρευνας.....	28
3.5.2 Οδηγός ημιδομημένης συνέντευξης.....	28
3.5.3 Διασφάλιση εγκυρότητας και αξιοπιστίας	29
3.6 Ερευνητική διαδικασία.....	30
3.7 Ηθική και δεοντολογία της έρευνας.....	31
3.7.1 Ενσυνείδητη συγκατάθεση.....	31
3.7.2 Ανωνυμία, εμπιστευτικότητα και κωδικοποίηση.....	31
3.7.3 Διαχείριση, ασφάλεια και πρόσβαση στα δεδομένα	32
4. Αποτελέσματα.....	33

4.1 Ανάλυση ποσοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	33
4.1.1 Δημογραφικά, ακαδημαϊκά, ψηφιακά χαρακτηριστικά και γεωγραφική κατανομή του δείγματος.....	33
4.1.2 Έλεγχος αξιοπιστίας κλιμάκων (<i>Cronbach's alpha</i>)	35
4.1.3 Έλεγχος κανονικότητας δεδομένων	36
4.1.4 Έλεγχος κανονικότητας <i>Kolmogorov-Smirnov</i> και <i>Shapiro-Wilk</i> ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου.....	36
4.1.5 Έλεγχος κανονικότητας <i>Kruskal - Wallis H</i> ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου	37
4.1.6 Ανάλυση συσχετίσεων και διερεύνηση ερευνητικών ερωτημάτων	39
4.1.7 Ποιοτικά δεδομένα: ανάλυση περιεχομένου ανοικτών ερωτήσεων του Ερωτηματολογίου	42
4.2 Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	42
4.2.1 Δημογραφικά και ψηφιακά χαρακτηριστικά του δείγματος	42
4.2.2 Συγκεντρωτική απεικόνιση δεδομένων του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος για τη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου	44
4.2.3 Συγκεντρωτική απεικόνιση δεδομένων του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος για τη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου	52
4.3 Ανάλυση ποσοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	67
4.3.1 Δημογραφικά, ακαδημαϊκά, ψηφιακά χαρακτηριστικά και γεωγραφική κατανομή του δείγματος.....	67
4.3.2 Έλεγχος κανονικότητας δεδομένων	70
4.3.3 Επαγωγική στατιστική ανάλυση	72
4.3.4 Επίδραση της ψηφιακής εμπειρίας των εκπαιδευτικών στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου.....	73
4.3.5 Κατηγοριοποίηση ανοικτών αποκρίσεων	75
4.4 Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	76
4.4.1 Συγκεντρωτική απεικόνιση δεδομένων του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου.....	76
4.4.2 Συγκεντρωτική απεικόνιση δεδομένων του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου.....	86
4.5 Σύγκριση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	102
4.6 Σύγκριση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	103
4.7 Σύνθεση και τριγωνοποίηση ευρημάτων	104
5 Συμπεράσματα – συζήτηση.....	105
5.1 Απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα	105
5.1.1 Απάντηση στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα	105
5.1.2 Απάντηση στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα	106
5.2 Συνολικός απολογισμός και προοπτικές	107
6. Περιορισμοί έρευνας - προτάσεις για μελλοντική έρευνα	109
Βιβλιογραφία.....	110

Παράρτημα Α: Το διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό για εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου.....	124
Παράρτημα Β: Το διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό για εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου	143
Παράρτημα Γ: Εικόνες από την ανάρτηση του εκπαιδευτικού υλικού στην η-τάξη.....	160
Παράρτημα Δ: Τα εργαλεία της έρευνας	163

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Ερωτηματολόγιο συγκατάθεσης συμμετοχής στα επιμορφωτικά εργαστήρια του εκπαιδευτικού υλικού.....	23
Εικόνα 2: Φύλο, ηλικία και έτη υπηρεσίας του δείγματος της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	33
Εικόνα 3: Ακαδημαϊκά και ψηφιακά χαρακτηριστικά του δείγματος της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	34
Εικόνα 4: Γεωγραφική κατανομή δείγματος Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	34
Εικόνα 5: Ηλικία και έτη υπηρεσίας του δείγματος της ποιοτικής έρευνας	43
Εικόνα 6: Ακαδημαϊκά και ψηφιακά χαρακτηριστικά του δείγματος της ποιοτικής έρευνας	43
Εικόνα 7: Φύλο, ηλικία και έτη υπηρεσίας του δείγματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	68
Εικόνα 8: Ακαδημαϊκά και ψηφιακά χαρακτηριστικά του δείγματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	68
Εικόνα 9: Αξιοποίηση Τ.Π.Ε. και εξοικείωση με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση του δείγματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	69
Εικόνα 10: Γεωγραφική κατανομή δείγματος Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	69
Εικόνα 11: η-τάξη, σελίδα εισόδου μαθήματος Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου.....	160
Εικόνα 12: η-τάξη, οργάνωση Ενότητας 1ης Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου.....	161
Εικόνα 13: η-τάξη, σελίδα εισόδου μαθήματος Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου ...	161
Εικόνα 14: η-τάξη, οργάνωση Ενότητας 1ης Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	162

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Καινοτομία του εκπαιδευτικού υλικού στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών	11
Πίνακας 2: Ψηφιακά εργαλεία στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου	14
Πίνακας 3: Καινοτομία του εκπαιδευτικού υλικού στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών	16
Πίνακας 4: Ψηφιακά Εργαλεία στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου	18
Πίνακας 5: Δείκτες εσωτερικής αξιοπιστίας (<i>Cronbach's alpha</i>) ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου	35
Πίνακας 6: Αποτελέσματα ελέγχων κανονικότητας <i>Kolmogorov-Smirnov</i> και <i>Shapiro-Wilk</i> ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου	37
Πίνακας 7: Αποτελέσματα ελέγχου <i>Kruskal – Wallis H</i> βάσει των ετών προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών	39
Πίνακας 8: Συντελεστές συσχέτισης <i>Spearman's rho</i> μεταξύ των βασικών αξόνων	40
Πίνακας 9: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την επιστημονικότητα και τη δομή του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	46
Πίνακας 10: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τον σχεδιασμό και την ευχρηστία του ψηφιακού περιβάλλοντος της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	49
Πίνακας 11: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την αλληλεπίδραση, την αυτοαξιολόγηση και τη συναισθηματική εμπλοκή στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου	52
Πίνακας 12: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τον κριτικό γραμματισμό στο εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	55
Πίνακας 13: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τις μεταγνωστικές στρατηγικές και την αυτορρύθμιση στο εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	58
Πίνακας 14: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την κατάκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων στο εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	61
Πίνακας 15: Ιεράρχηση των τριών ισχυρότερων στοιχείων του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	64
Πίνακας 16: Προτάσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου	67
Πίνακας 17: Αποτελέσματα ελέγχων κανονικότητας <i>Kolmogorov-Smirnov</i> και <i>Shapiro-Wilk</i> για Ενότητες αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	70
Πίνακας 18: Μη παραμετρικές συσχετίσεις <i>Spearman's rho</i> μεταξύ των Ενοτήτων αξιολόγησης	72
Πίνακας 19: Συσχετίσεις <i>Spearman's rho</i> μεταξύ ψηφιακού προφίλ εκπαιδευτικών και Ενοτήτων αξιολόγησης	74
Πίνακας 20: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την επιστημονικότητα και τη δομή του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	80
Πίνακας 21: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τον σχεδιασμό και την ευχρηστία του ψηφιακού περιβάλλοντος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου ...	83

Πίνακας 22: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την αλληλεπίδραση, την αυτοαξιολόγηση και τη συναισθηματική εμπλοκή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου	86
Πίνακας 23: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τον κριτικό γραμματισμό στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου	89
Πίνακας 24: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τις μεταγνωστικές στρατηγικές και την αυτορρύθμιση στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου	92
Πίνακας 25: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη μεταγνώση στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου	95
Πίνακας 26: Ιεράρχηση των τριών ισχυρότερων στοιχείων του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	99
Πίνακας 27: Προτάσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού από της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου	102

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΔΔ	Διαφοροποιημένη Διδασκαλία
ΔΕ	Διπλωματική Εργασία
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ	Ερευνητικό Ερώτημα
εξΑΕ	εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΕΥ	Εκπαιδευτικό Υλικό
η-τ	η-τάξη
ΙΕΠ	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΝΓΛ	Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου
ΝΛΛ	Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου
ΝΠΣ	Νέο/α Πρόγραμμα/τα Σπουδών
ΠΜΑ	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
ΠΔΣ	Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Σπουδών
ΣΥΝ	Συνεντευξιαζόμενη
ΤΝ	Τεχνητή Νοημοσύνη
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
ΨΕ	Ψηφιακά Εργαλεία
ΨΠ	Ψηφιακό/ά Περιβάλλον/ντα

1. Εισαγωγή

Η ραγδαία εξέλιξη των ΤΠΕ, τα ΝΠΣ και η δυναμική είσοδος της ΤΝ έχουν επιφέρει αλλαγές στο εκπαιδευτικό τοπίο, επαναπροσδιορίζοντας ριζικά τον τρόπο με τον οποίο το ΕΥ σχεδιάζεται, διανέμεται και αξιοποιείται στην πράξη. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα ΔΕ επικεντρώνεται στην ανάπτυξη εξΑΕ διαδραστικού ΕΥ για τα μαθήματα της ΝΓΛ και ΝΛΛ και στην αξιολόγησή του από εν ενεργεία εκπαιδευτικούς κλάδου ΠΕ02, Φιλολόγους. Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται τόσο ως προς την παιδαγωγική καταλληλότητα, τη δομή και την ευχρηστία του ΕΥ, όσο και ως προς τη συμβολή του στην καλλιέργεια της αυτονομίας, της κριτικής σκέψης και των μεταγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών στην ασύγχρονη εξΑΕ. Ωστόσο, η μετάβαση από την παραδοσιακή, συμβατική διδασκαλία σε ΨΠ ασύγχρονης εξΑΕ απαιτεί προσεκτικό παιδαγωγικό σχεδιασμό που υπερβαίνει την απλή ψηφιοποίηση της πληροφορίας, στοχεύοντας στην ενεργό εμπλοκή του/της εκπαιδευόμενου/ης, καθώς και στην καλλιέργεια ανώτερων γνωστικών δεξιοτήτων.

1.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της ΔΕ είναι η σχεδίαση και η ανάπτυξη ΕΥ στη ΝΓΛ και ΝΛΛ στο πλαίσιο ασύγχρονης εξΑΕ και η ποσοτική και ποιοτική αξιολόγησή του από εκπαιδευτικούς κλάδου ΠΕ02, Φιλολόγους, διάφορων περιοχών της Ελλάδας οι οποίοι/ες έχουν επιμόρφωση στις ΤΠΕ (Β2 ή Β Επίπεδο) ή συναφές ΜΔΣ. Κατά συνέπεια, με βάση τον συγκεκριμένο σκοπό διατυπώνονται τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ΕΥ της ΝΓΛ και ΝΛΛ το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ;
2. Τα ΨΕ του ΕΥ της ΝΓΛ και ΝΛΛ πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ;

1.2 Αναγκαιότητα και πρωτοτυπία της έρευνας

Η αναγκαιότητα της παρούσας ΔΕ τεκμηριώνεται από την επιτακτική ανάγκη παροχής ποιοτικής εκπαίδευσης σε ΨΠ, ιδιαίτερα σε γνωστικά αντικείμενα που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την ερμηνευτική ικανότητα και τον κριτικό εγγραμματισμό, όπως η ΝΓΛ

και η ΝΛΛ. Παρά την πληθώρα διαθέσιμων ΨΕ, διαπιστώνεται έλλειμμα σε ολοκληρωμένο, πολυτροπικό και διαδραστικό ΕΥ, το οποίο εδράζεται σε συγκεκριμένα μοντέλα εκπαιδευτικού σχεδιασμού (Instructional Design) και είναι προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις του ελληνικού Λυκείου.

Η πρωτοτυπία της έρευνας εστιάζεται στους εξής άξονες:

- **σχεδιασμός πρωτότυπου ΕΥ:** το ΕΥ που αναρτάται στην πλατφόρμα η-τ ενσωματώνει τις αρχές της εξΑΕ και το θεωρητικό πλαίσιο των West & Λιοναράκη. Λειτουργεί ως ένα αυτόνομο ΨΠ μάθησης, επιτρέποντας στον/στην εκπαιδευόμενο/η να μελετά με τον δικό του/της ρυθμό μέσω ενός δομημένου Οδηγού Μελέτης.
- **αξιοποίηση εργαλείων ΤΝ:** η χρήση ΨΕ, όπως τα Google Gemini, ElevenLabs, NotebookLM και Suno δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά μέσο ενίσχυσης της πολυτροπικότητας και του κριτικού ψηφιακού γραμματισμού. Η ΤΝ εντάσσεται οργανικά στη διδακτική διαδικασία ως αντικείμενο κριτικής προσέγγισης και δημιουργικής σύνθεσης.
- **εξειδικευμένη αξιολόγηση:** το ΕΥ αξιολογείται από μια στοχευμένη ομάδα εκπαιδευτικών κλάδου ΠΕ02, Φιλολόγων, με επιμόρφωση στις ΤΠΕ. Η συμβολή τους είναι καθοριστική, καθώς η εμπειρία τους εξασφαλίζει την εγκυρότητα στη διερεύνηση της τεχνικής αρτιότητας και παιδαγωγικής καταλληλότητας του ΕΥ.
- **καλλιέργεια ανώτερων γνωστικών λειτουργιών:** η έρευνα υπερβαίνει την απλή πρόσληψη της γνώσης, διερευνώντας τη συμβολή των ΨΕ (συμβατικών και ΤΝ) στην ανάπτυξη ερμηνευτικής εμβάθυνσης, κριτικής σκέψης και μεταγνωστικής ικανότητας των εκπαιδευόμενων σε ΨΠ ασύγχρονης μάθησης.

1.3 Δομή της εργασίας

Η παρούσα ΔΕ διαρθρώνεται σε έξι διακριτά και αλληλένδετα κεφάλαια, η διάταξη των οποίων ακολουθεί κλιμακούμενη πορεία από τη θεωρητική θεμελίωση στην ερευνητική εφαρμογή. Η συγκεκριμένη αλληλουχία συγκροτεί ένα ενιαίο μεθοδολογικό σύνολο που αποσκοπεί στην ολιστική και συστηματική προσέγγιση του σχεδιασμού, της ανάπτυξης και της ποσοτικής και ποιοτικής αξιολόγησης του ΕΥ. Με τον τρόπο αυτό, διασφαλίζεται η οργανική συνοχή ανάμεσα στις παιδαγωγικές αρχές της εξΑΕ και στην πρακτική εφαρμογή

τους στα γνωστικά αντικείμενα της ΝΓΛ και της ΝΛΛ, επιτρέποντας τη μετάβαση από την οριοθέτηση του θεωρητικού πλαισίου στην εμπειρική διερεύνηση και την εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων.

Αναλυτικά, στο πρώτο κεφάλαιο τίθεται το πλαίσιο της έρευνας, με την αποσαφήνιση του σκοπού και των ΕΕ. Παράλληλα, αναλύεται η αναγκαιότητα και η πρωτοτυπία της μελέτης, ενώ παρατίθεται συνοπτική περιγραφή της δομής που διέπει το σύνολο της ΔΕ.

Το δεύτερο κεφάλαιο συνιστά το θεωρητικό υπόβαθρο της ΔΕ, εστιάζοντας στην εξΑΕ, στο μοντέλο West & Λιοναράκη, στον σχεδιασμό ΕΥ και στην αξιολόγηση ΕΥ. Επιπροσθέτως, σε αυτό εξετάζονται τα ΝΠΣ για τη ΝΓΛ και ΝΛΛ, καθώς και ο κεντρικός ρόλος των ΤΠΕ στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης και μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσεται το ερευνητικό μέρος, που επεξηγείται η επιλογή της ποσοτικής και ποιοτικής μεθοδολογίας, παρουσιάζεται συνοπτικά το ΕΥ στην η-τ, η συγκρότηση δειγμάτων και η κατασκευή εργαλείων συλλογής δεδομένων, δηλαδή ψηφιακού αυτοσυμπληρούμενου Ερωτηματολογίου και Οδηγού ημιδομημένης συνέντευξης.

Ακολουθεί το τέταρτο κεφάλαιο, στο οποίο παρουσιάζονται διεξοδικά τα αποτελέσματα της ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης ανά γνωστικό αντικείμενο (ΝΓΛ και ΝΛΛ), αναδεικνύοντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το ΕΥ, καθώς και η συσχέτιση ποσοτικών και ποιοτικών ευρημάτων.

Η εργασία ολοκληρώνεται με το πέμπτο και το έκτο κεφάλαιο, όπου διατυπώνονται τα τελικά συμπεράσματα και η συζήτηση για τα ευρήματα, ενώ καταγράφονται περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις για μελλοντική μελέτη. Τέλος, παρατίθεται η Βιβλιογραφία και τα Παραρτήματα, τα οποία περιλαμβάνουν το διαδραστικό ΕΥ, τεκμήρια από το ΨΠ της η-τ και τα εργαλεία της έρευνας.

2. Θεωρητικό πλαίσιο

2.1 Η ανοικτή εξ απόστασεως εκπαίδευση

Η ανοικτή και εξΑΕ αποτελεί δυναμικά εξελισσόμενο πεδίο, συνδεδεμένο με τις κοινωνικές, τεχνολογικές και παιδαγωγικές αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών. Στη διεθνή βιβλιογραφία, ο όρος distance education αφορά στην παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών σε γεωγραφικά απομακρυσμένους/ες εκπαιδευόμενους/ες, με την υποστήριξη ποικίλων μορφών αλληλεπίδρασης (Moore, Dickson - Deane & Galyen, 2011; Jung, 2011; Bozkurt, 2019). Πέρα από την αρχική προσέγγιση, ο Siemens (2005) εισάγει τη θεωρία του Συνδεδετισμού (Connectivism), υποστηρίζοντας ότι η μάθηση στην ψηφιακή εποχή δεν αποτελεί μεμονωμένη ατομική/εσωτερική πραγματικότητα, αλλά περισσότερο μία διαδικασία σύνδεσης κόμβων πληροφοριών (nodes), ενώ η ικανότητα πλοήγησης στο διαδίκτυο είναι κρισιμότερη από το διαθέσιμο ΕΥ.

Στη συνέχεια, ο Garrison (2011) υπογραμμίζει ότι η εξΑΕ ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με ΨΠ μάθησης που η γνωστική, κοινωνική και διδακτική παρουσία συνθέτουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο κοινότητας διερεύνησης (Community of Inquiry). Στο πλαίσιο αυτό, η έννοια της παρουσίας μελετάται από τους Cleveland – Innes και Campbell (2012) για την ανάδειξη της συναισθηματικής παρουσίας (emotional presence) ως καταλυτικού συντελεστή στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και στην επίτευξη ουσιαστικής μάθησης σε ΨΠ.

Ειδικότερα, στο σύγχρονο τοπίο της ελληνικής εκπαίδευσης, η πανδημία Covid-19 επιτάχυνε τον ψηφιακό μετασχηματισμό, αναδεικνύοντας την ανάγκη για σταθερό παιδαγωγικό πλαίσιο στην εξΑΕ (Λιοναράκης κ.ά., 2021; Molina - Torres, 2024). Η αναγκαιότητα της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ανέδειξε προκλήσεις και καλές πρακτικές, με την επιτυχία της εξΑΕ να βασίζεται στη σωστή προετοιμασία και στην υποστήριξη της εκπαιδευτικής κοινότητας (Μανούσου κ.ά., 2021; Johnson, Smith & Lee, 2022).

Επιπλέον, διδακτικές προσεγγίσεις, όπως η ανεστραμμένη τάξη (flipped classroom), προσέφεραν και προσφέρουν νέες δυνατότητες για ενίσχυση της μαθητοκεντρικής μάθησης και ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων σε ΨΠ (Μουζάκης κ.ά., 2021; Divjak et al., 2022). Η χρήση ΨΠ και η αξιοποίηση ΨΕ ενισχύουν τις αυτορρυθμιζόμενες δεξιότητες και τη μεταγνωστική επίγνωση των εκπαιδευόμενων, ιδιαίτερα, όταν συνοδεύονται από τον κατάλληλο παιδαγωγικό σχεδιασμό (Loizou, 2022).

Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι οι πρόσφατες εξελίξεις, επανέφεραν στο προσκήνιο τη διάκριση ανάμεσα στην προγραμματισμένη εξΑΕ και στην έκτακτη εξΑΕ (emergency remote teaching) που εφαρμόζεται χωρίς τον απαραίτητο παιδαγωγικό σχεδιασμό (Bozkurt & Sharma, 2020; Hodges et al., 2020). Εν κατακλείδι, όπως επισημαίνει και ο Αναστασιάδης (2020), η μετάβαση τόσο στην προγραμματισμένη εξΑΕ όσο και στην έκτακτη εξΑΕ κατέδειξε την ανάγκη προς ένα συμμετοχικό μοντέλο εκπαίδευσης (blended learning), που συνδυάζει την ευελιξία της Τεχνολογίας με την παιδαγωγική ποιότητα της δια ζώσης διδασκαλίας.

2.1.1 Εννοιολογικό πλαίσιο της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η εξΑΕ σε επίπεδο σχολικής εκπαίδευσης (K-12) παρουσιάζει σημαντικές ιδιαιτερότητες σε σχέση με την Τριτοβάθμια και την εκπαίδευση ενηλίκων, καθώς αφορά εφήβους που βρίσκονται ακόμη σε διαδικασία γνωστικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Ο Barbour (2013) καταγράφει τη ραγδαία εξάπλωση των διαδικτυακών προγραμμάτων μικτής μάθησης (blended learning) διεθνώς, επισημαίνοντας ότι ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού, οι μορφές αλληλεπίδρασης και τα ζητήματα υποστήριξης διαφοροποιούνται ουσιαστικά από τα παραδοσιακά μοντέλα. Υπό αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού μετατοπίζεται από τη μετάδοση της πληροφορίας στον σχεδιασμό αυθεντικών μαθησιακών εμπειριών, που η υποστήριξη της αυτονομίας του/της μαθητή/τριας είναι ζωτικής σημασίας (Kirschner & Hendrick, 2020).

Παράλληλα, η διεθνής βιβλιογραφία τονίζει ότι η σχολική εξΑΕ δεν πρέπει να ταυτίζεται με την εξαναγκασμένη τηλεεκπαίδευση σε συνθήκες κρίσης. Οι Hodges et al. (2020) εισάγουν τον όρο emergency remote teaching, για να περιγράψουν την ταχύρρυθμη, προσωρινή μετάβαση σε ΨΠ, η οποία στερείται συστηματικού εκπαιδευτικού σχεδιασμού και συχνά δεν πληροί τα κριτήρια ποιότητας της οργανωμένης διαδικτυακής μάθησης. Η διάκριση αυτή είναι καίρια, καθώς η ποιότητα της διαδικτυακής μάθησης εξαρτάται από τον προσεκτικό σχεδιασμό και την ενσωμάτωση του Universal Design for Learning (UDL) το οποίο διασφαλίζει ότι το ΕΥ είναι προσβάσιμο και συμπεριληπτικό για όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες.

Στο ελληνικό σχολικό πλαίσιο, η διερεύνηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ), όπως αυτή αποτυπώνεται στη σχετική βιβλιογραφία και στο επιστημονικό περιοδικό Ανοικτή Εκπαίδευση, αποκαλύπτει μια σταδιακή εξέλιξη από τη θεωρητική ανασκόπηση προς την

πρακτική εφαρμογή. Σημείο αναφοράς αποτελεί η εργασία του Αναστασιάδη (2014), ο οποίος υπογραμμίζει ότι η εξΑΕ δεν αποτελεί μια απλή τεχνολογική προσθήκη, αλλά μια ριζική παιδαγωγική αναπλαισίωση. Σύμφωνα με τον ερευνητή, η αποτελεσματική ένταξη των ΤΠΕ στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση απαιτεί τη μετάβαση από το παραδοσιακό δασκαλοκεντρικό μοντέλο σε συνεργατικά ΨΠ μάθησης. Η ανάλυσή του καταδεικνύει ότι η Τεχνολογία οφείλει να λειτουργεί ως εργαλείο ανάπτυξης κριτικής σκέψης και όχι ως απλό μέσο διανομής πληροφοριών.

Σε επίπεδο σχεδιασμού, η Καραμεσούτη (2020) καταπιάνεται με την έννοια της πολυμορφικότητας ως τη βέλτιστη στρατηγική στη συμπληρωματική σχολική εξΑΕ. Η μελέτη της φανερώνει πώς ο συνδυασμός σύγχρονης και ασύγχρονης διδασκαλίας δημιουργεί ένα ευέλικτο πλαίσιο που προσαρμόζεται στους διαφορετικούς ρυθμούς μάθησης των εφήβων. Η πολυμορφικότητα, κατά την ίδια, προσφέρει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να αυτονομούνται, ενώ παράλληλα διατηρούν τη σύνδεση με τη σχολική κοινότητα μέσω ΨΕ.

Η πρακτική εφαρμογή αυτών των θεωρητικών προσεγγίσεων κατά την κρίση της πανδημίας αποτυπώνεται στη μελέτη των Κατσιάπη και Βαλασίδου (2021). Εστιάζοντας στο μάθημα της Ιστορίας στη Γ' Λυκείου, οι ερευνήτριες αναδεικνύουν ότι η εξΑΕ μπορεί να υποστηρίξει και θεωρητικά γνωστικά αντικείμενα. Η έρευνά τους δείχνει ότι, παρά την απουσία της φυσικής τάξης, ο κατάλληλος παιδαγωγικός σχεδιασμός και η χρήση ΨΕ επέτρεψαν τη διατήρηση της επικοινωνίας και τη συνέχιση της μαθησιακής διαδικασίας, προσφέροντας πολύτιμα διδάγματα για μελλοντική χρήση της εξΑΕ ως μόνιμου εργαλείου ενίσχυσης των μαθητών/τριών Λυκείου.

Ειδικότερα, η βιβλιογραφία για τα K-12 ΨΠ μάθησης υπογραμμίζει τη σημασία της ενεργής εμπλοκής του/της εκπαιδευτικού (teacher engagement) για την υποστήριξη της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών/τριών (Borup, Graham & Drysdale, 2014; Borup al., 2020). Ο ρόλος του/της διδάσκοντα/ουσας αναδεικνύεται σε καθοριστικό παράγοντα για την ενίσχυση της μαθησιακής αυτονομίας στην εξΑΕ. Οι Τσιτλακίδου και Μανούσου (2013) υπογραμμίζουν ότι ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να λειτουργεί υποστηρικτικά, παρέχοντας το κατάλληλο πλαίσιο, ώστε οι μαθητές/τριες Λυκείου να αναπτύξουν τον απαιτούμενο βαθμό αυτονομίας που απαιτείται σε ΨΠ εξΑΕ.

Έχοντας ως βάση αυτό το πλαίσιο, ο σχεδιασμός ΕΥ για τη ΝΓΛ και ΝΛΛ στην ασύγχρονη εξΑΕ οφείλει να ενσωματώνει στρατηγικές που ενθαρρύνουν την αυτοκαθοδηγούμενη μάθηση. Οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες της Δευτεροβάθμιας

Εκπαίδευσης, όπως την ανάγκη για γνωστική υποστήριξη σε απαιτητικά αντικείμενα (ΝΓΛ και ΝΛΛ), την καλλιέργεια της αυτορρύθμισης και τη διατήρηση του κινήτρου μάθησης σε ΨΠ που η φυσική παρουσία του/της διδάσκοντα/ουσας αντικαθίσταται από την ψηφιακή του διαμεσολάβηση.

2.1.2 Το εκπαιδευτικό υλικό στην εξ απόστάσεως εκπαίδευση

Στην εξΑΕ το ΕΥ υπερβαίνει τον ρόλο του απλού μέσου μεταφοράς πληροφοριών και αναδεικνύεται σε κεντρικό πυλώνα της ανοικτότητας στην εκπαίδευση. Οι Μανούσου, Λιοναράκης και Σάκκουλα (2023) επισημαίνουν ότι η ανοικτότητα στην εκπαίδευση προσφέρει νέες δυνατότητες πρόσβασης στη γνώση, απαιτώντας ΕΥ που προάγει την ενεργό συμμετοχή και αντιμετωπίζει τις προκλήσεις της ψηφιακής διαμεσολάβησης, αφού αυτό λειτουργεί ως μεσολαβητικά και υποκαθιστά τη φυσική παρουσία του/της διδάσκοντα/ουσας, ενσωματώνοντας διαδραστικά στοιχεία. Όπως καταδεικνύεται στη μελέτη των Παπαφιλίππου κ.ά. (2016), η αξιοποίηση εξειδικευμένου εκπαιδευτικού λογισμικού σε ΨΠ ασύγχρονης, συμπληρωματικής εξΑΕ επιτρέπει την αποτελεσματικότερη υποστήριξη των μαθητών/τριών μέσω εξατομικευμένης καθοδήγησης και παροχής άμεσης ανατροφοδότησης. Ειδικότερα, η χρήση ΨΕ προσφέρει σταδιακή υποστήριξη, η οποία ενισχύει την εμπλοκή του/της μαθητή/τριας και διευκολύνει την κατανόηση σύνθετων εννοιών, διασφαλίζοντας τη μαθησιακή διαδικασία.

Παράλληλα, στη διεθνή βιβλιογραφία για τον σχεδιασμό ΕΥ σε ΨΠ αναδεικνύεται η ανάγκη για ΨΕ που υποστηρίζουν την ενεργή, διερευνητική και συνεργατική μάθηση αντί της απλής μεταφοράς περιεχομένου (De Jong, Specht, & Koper, 2008; Ally, 2008). Μελέτες, όπως αυτή των Sun et al. (2008), δείχνουν ότι η ικανοποίηση των εκπαιδευομένων σε ΨΠ εξΑΕ επηρεάζεται από παράγοντες, όπως η ευχρηστία της πλατφόρμας, η ποιότητα περιεχομένου, η αλληλεπίδραση και η υποστήριξη. Τέλος, για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, η εργασία των Haryani & Saputra (2021) για τον σχεδιασμό ΕΥ σε ΨΠ εστιάζει στην καταλληλότητα του ΕΥ, στην οργάνωσή του και σε δραστηριότητες που κινητοποιούν την συμμετοχή των μαθητών/τριών.

2.1.3 Αρχές σχεδιασμού του εκπαιδευτικού υλικού κατά West & Λιοναράκη

Το μοντέλο σχεδιασμού των West & Λιοναράκη αποτελεί κεντρικό άξονα στη δημιουργία ΕΥ που προάγει την αυτονομία και την ενεργό εμπλοκή του/της μαθητή/τριας. Σύμφωνα με

τη Δάλλα (2025), η οποία εφάρμοσε την τυπολογία αυτή στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, το ΕΥ οργανώνεται σε τρία αλληλένδετα επίπεδα που διασφαλίζουν τη διδακτική του πληρότητα:

- **το κείμενο (επικείμενο)** που περιλαμβάνει την κύρια επιστημονική πληροφορία και το γλωσσικό υλικό αναφοράς. Στο γλωσσικό μάθημα, αυτό αφορά κείμενα μελέτης και απαραίτητους ορισμούς, τα οποία δομούνται με σαφήνεια, ώστε να διευκολύνουν την πρόσληψη της γνώσης.
- **το περικείμενο (παρακείμενο)** που λειτουργεί υποστηρικτικά προς το κείμενο, ενσωματώνοντας στοιχεία που βοηθούν στην οπτικοποίηση και την πλαισίωση της πληροφορίας. Η Δάλλα (2025) και η Κοντογεωργάκου (2021) τονίζουν τη σημασία της χρήσης αυτών των μέσων που δίνουν το έναυσμα για παραγωγή λόγου και συνδέουν τη θεωρία με την πραγματικότητα.
- **το μετακείμενο** που αποτελεί μηχανισμό καθοδήγησης και αναστοχασμού. Περιλαμβάνει μαθησιακούς στόχους, οδηγίες μελέτης και δραστηριότητες αξιολόγησης. Όπως υπογραμμίζει η Κοντογεωργάκου (2008), το επίπεδο αυτό δημιουργεί έναν εικονικό διδακτικό διάλογο, επιτρέποντας στον/στην μαθητή/τρια να οικοδομεί τη γνώση σταδιακά και να ελέγχει την πρόοδό του απουσία του φυσικού δασκάλου.

Η εφαρμογή αυτής της τυπολογίας επιτρέπει τη μετατροπή του στατικού ΕΥ σε ένα πολυμορφικό ΕΥ, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες μαθητών/τριών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Στην διεθνή βιβλιογραφία του Instructional Design (ID) προσφέρονται θεωρητικά εργαλεία για τον σχεδιασμό ΕΥ. Ειδικότερα ο Branch και η Dousay (2015) συνοψίζουν τα κύρια μοντέλα εκπαιδευτικού σχεδιασμού, όπως το ADDIE (Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation), και παρουσιάζουν διαδικασίες ανάλυσης αναγκών, σχεδιασμού, ανάπτυξης, εφαρμογής και αξιολόγησης ΕΥ.

Στο ίδιο πλαίσιο, οι Morrison et al. (2013) προτείνουν μία προσέγγιση σχεδιασμού ΕΥ που επικεντρώνεται στις ανάγκες του/της μαθητή/τριας (learner-centered design). Οι Herrington, Reeves και Oliver (2014) αναπτύσσουν την έννοια των αυθεντικών μαθησιακών ΨΠ, υποστηρίζοντας ότι το ΕΥ πρέπει να σχεδιάζεται έτσι, ώστε να τοποθετεί τους/τις εκπαιδευόμενους/ες σε πλούσια, ρεαλιστικά πλαίσια που απαιτούν συνεργατική, κριτική και αναστοχαστική επεξεργασία. Στην περίπτωση της ενίσχυσης της παρακίνησης

των μαθητών/τριών Λυκείου, σύμφωνα με τον Kapp (2012) αυτή επέρχεται με την ενσωμάτωση στοιχείων παιχνιδοποίησης (gamification) στο ΕΥ, όπως η σταδιακή κατάκτηση πεδίων γνώσης και η χρήση επιτευγμάτων (badges), στοιχεία που μπορούν να ενσωματωθούν στο πλαίσιο του West & Λιοναράκη, για να αυξήσουν την ενεργή συμμετοχή.

Συνολικά, το πλαίσιο του West, όπως αναπροσαρμόζεται από τον Λιοναράκη, μπορεί να συνδυαστεί με τα σύγχρονα μοντέλα εκπαιδευτικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη διαδραστικού ΕΥ. Αυτό σημαίνει ότι, πέρα από την καθαυτή παρουσίαση του γλωσσικού περιεχομένου, το ΕΥ πρέπει να δημιουργεί ευκαιρίες για δράση, διάλογο και αναστοχασμό, να προβλέπει διαφοροποιημένες διαδρομές μάθησης και να υποστηρίζει τόσο την καλλιέργεια κριτικής σκέψης όσο και την ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων (Morrison et al., 2013; Reeves, 2006). Τέλος, η Φρυδάκη (2009) επισημαίνει ότι ο σχεδιασμός της διδασκαλίας οφείλει να είναι ανοικτός σε πολλαπλές ερμηνείες, ενθαρρύνοντας τον μαθητή/τρια να γίνει συν-δημιουργός του μαθησιακού περιεχομένου.

2.2 Τα Νέα Προγράμματα Σπουδών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η υιοθέτηση των ΝΠΣ στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σηματοδοτεί μία στροφή προς ένα μαθητοκεντρικό και διερευνητικό μοντέλο μάθησης, το οποίο εναρμονίζεται πλήρως με τις δυνατότητες που προσφέρουν τα ΨΠ. Στο πλαίσιο των μαθημάτων της ΝΓΛ και ΝΛΛ, τα ΝΠΣ αναδεικνύουν τη σημασία της πολυτροπικότητας, της ερμηνευτικής προσέγγισης κειμένων και του κριτικού γραμματισμού. Η ενότητα αυτή εστιάζει στην ταυτότητα και τα καινοτόμα χαρακτηριστικά του ΕΥ της ΝΓΛ και της ΝΛΛ, αναλύοντας πώς αυτό ανταποκρίνεται στις σύγχρονες προδιαγραφές και πώς ενσωματώνει τις αρχές της διαδραστικότητας για την επίτευξη ΠΜΑ σε ΨΠ ασύγχρονης εξΑΕ.

Επισημαίνεται ότι η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας έρευνας εδράζεται και στις αρχές της εξΑΕ. Η επιλογή αυτή δεν είναι τυχαία, καθώς επιτρέπει τον συνδυασμό της σύγχρονης επικοινωνίας (διάλογος στην η-τ) με την ασύγχρονη μελέτη του ΕΥ. Με αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται η ευελιξία στη μάθηση, ενώ παράλληλα υποστηρίζεται η μαθησιακή αυτονομία, όπως αυτή ορίζεται από τη μεθοδολογία της εξΑΕ.

2.2.1 Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου: ψηφιακά εργαλεία και κριτικός γραμματισμός

Στην παρούσα ΔΕ διαμορφώθηκε διαδραστικό ΕΥ για ασύγχρονη εξΑΕ στη ΝΓΛ, που επικεντρώνεται στον ρόλο του μουσείου και στη βιωματική πρόσληψη. Ο σχεδιασμός του εναρμονίζεται με τις σύγχρονες προδιαγραφές του Λυκείου, οι οποίες δίνουν έμφαση στην ψηφιακή ικανότητα, στους πολυγραμματισμούς και στην προετοιμασία του/της μαθητή/τριας ως σκεπτόμενου/ης πολίτη.

Με την κριτική επεξεργασία του περιεχομένου του το ΕΥ δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην καλλιέργεια δεξιοτήτων ορθής δόμησης του λόγου. Μέσω της διδακτικής πλαισίωσης για τη σύνταξη περίληψης και ακαδημαϊκού δοκιμίου, οι μαθητές/τριες καθοδηγούνται στη χρήση των κατάλληλων συνδετικών μέσων και στην οργάνωση των παραγράφων. Στόχος είναι η παραγωγή λόγου που χαρακτηρίζεται από συνοχή και συνεκτικότητα, ανταποκρινόμενου σε απαιτήσεις κειμενικού είδους και επικοινωνιακής περίστασης.

Το ΕΥ μετατοπίζει την έμφαση από την παράθεση γνώσεων στην καλλιέργεια ανώτερων γνωστικών δεξιοτήτων, υπηρετώντας τις εξής αρχές:

1. **κριτική διάσταση και πολυγραμματισμοί:** προτάσσεται η κριτική ανάγνωση και η αποκωδικοποίηση γλωσσικών επιλογών, σύμφωνα με τις επιταγές του ΝΠΣ για την καλλιέργεια των πολλαπλών γραμματισμών (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής [ΙΕΠ], 2022α).
2. **θεματικά πεδία και δεξιότητες δόμησης λόγου:** το ΕΥ αξιοποιεί τη σύνταξη περίληψης και τον τεκμηριωμένο λόγο (ακαδημαϊκό δοκίμιο) ως εργαλεία κατανόησης σύνθετων θεματικών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε δεξιότητες ορθής δόμησης του λόγου, στη διασφάλιση της συνοχής και της συνεκτικότητας, ώστε οι μαθητές/τριες να προσαρμόζουν τον λόγο τους στις απαιτήσεις του ακαδημαϊκού δοκιμίου (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων [ΥΠΠΑΙΘ], 2023α).
3. **προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (ΠΜΑ) και αυτενέργεια:** η προσέγγιση δεν είναι στοχοκεντρική αλλά βασίζεται στα ΠΜΑ, τα οποία αντικαθιστούν την παραδοσιακή στοχοθεσία. Η έμφαση δίνεται στο τι μπορεί να επιτύχει ο/η μαθητής/τρια (δείκτης επιτυχίας), ενισχύοντας τη μαθησιακή αυτονομία και την ενεργή εμπλοκή (ΙΕΠ, 2022α).
4. **διδακτική πλαισίωση και διαφοροποίηση:** το ΕΥ ενσωματώνει τις αρχές της ΔΔ. Η διαφοροποίηση επιδιώκεται μέσω της παροχής πολλαπλών σημειωτικών πόρων

και κλιμακούμενης υποστήριξης, ώστε το ΕΥ να είναι προσβάσιμο σε μαθητές/τριες με διαφορετικά μαθησιακά προφίλ και επίπεδα ετοιμότητας (ΙΕΠ, 2022β).

Επιλογικά, το ΕΥ επιδιώκει τη διαμόρφωση ακαδημαϊκού/ής πολίτη, ικανού/ής να αναλύει και να συνθέτει νοήματα σε ΨΠ (ΙΕΠ, 2022β).

Ακολουθεί σύνοψη στον Πίνακα 1:

Καινοτομία εκπαιδευτικού υλικού Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου			
Άξονας συμβατότητας	Εφαρμογή στο ΕΥ	Παιδαγωγική στοχοθεσία ΝΠΣ (ΠΜΑ)	Τεκμηρίωση
1. κριτική διάσταση	αποκωδικοποίηση γλωσσικών επιλογών για κριτική επεξεργασία ψηφιακά παραγόμενου περιεχομένου	καλλιέργεια πολλαπλών γραμματισμών	ΙΕΠ, 2022α
2. δόμηση λόγου	συγγραφή περίληψης και ακαδημαϊκού δοκιμίου	δεξιότητες οργάνωσης λόγου, συνοχής και συνεκτικότητας	ΥΠΑΙΘ, 2023α
3. προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	εστίαση σε δεξιότητες και σε ανάπτυξη ανώτερων γνωστικών λειτουργιών	μετατόπιση από την απλή απομνημόνευση περιεχομένου στα ΠΜΑ	ΙΕΠ, 2022α,β
4. διαφοροποίηση	κλιμακούμενη υποστήριξη και πολυτροπικοί πόροι	εφαρμογή ΔΔ για όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες	ΙΕΠ, 2022β

Πίνακας 1: Καινοτομία του εκπαιδευτικού υλικού στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Παράλληλα, το μοντέλο σχεδιασμού των West & Λιοναράκη αποτελεί κεντρικό άξονα στη δημιουργία ΕΥ που προάγει την αυτονομία και την ενεργή εμπλοκή του/της μαθητή/τριας. Σύμφωνα με τη Δάλλα (2025), η οποία εφάρμοσε την τυπολογία αυτή στο μάθημα της ΝΓΛ

(βλ. 2.1.3), το ΕΥ οργανώνεται σε τρία αλληλένδετα επίπεδα που διασφαλίζουν τη διδακτική του πληρότητα:

- **Το κείμενο (επικείμενο)** που περιλαμβάνει την κύρια επιστημονική πληροφορία και το γλωσσικό υλικό αναφοράς. Στο παρόν ΕΥ, το επικείμενο δεν περιορίζεται στο γραπτό κείμενο, αλλά ενισχύεται από την ακουστική πλαισίωση (ElevenLabs), διευκολύνοντας την πολυτροπική πρόσληψη της πληροφορίας και την προσβασιμότητα.
- **Το περικείμενο (παρακείμενο)** που λειτουργεί υποστηρικτικά προς το κείμενο, παρέχοντας το οπτικό πλαίσιο και την απαραίτητη εμβάθυνση. Η λειτουργία αυτή υλοποιείται μέσω του εικονογραφήματος της μαθησιακής διαδρομής (Canva), του οπτικού εναύσματος εικόνας (Nanobanana) και της υποστηρικτικής πλαισίωσης που προσφέρει το NotebookLM. Το τελευταίο λειτουργεί ως δυναμικό σημειωματάριο που παρέχει επιπλέον πόρους, όπως εκπαιδευτικές κάρτες, εννοιολογικό χάρτη και κουίζ, βοηθώντας στην εσωτερίκευση της γνώσης.
- **Το μετακείμενο** που αποτελεί τον μηχανισμό καθοδήγησης, αναστοχασμού και διαλόγου. Στην προτεινόμενη παρέμβαση, το μετακείμενο συγκροτείται από τον Οδηγό Μελέτης (Google Drive), το εισαγωγικό βίντεο παρουσίασης μαθήματος και στόχων (Powtoon) και τις δραστηριότητες H5P στην η-τ, οι οποίες δημιουργούν έναν εικονικό διδακτικό διάλογο. Τη λειτουργία αυτή ολοκληρώνουν τα εργαλεία της η-τ (Συνομιλία, Συζητήσεις, Wiki), τα οποία προάγουν την επικοινωνία, τη συνεργατική σύνθεση και την ανατροφοδότηση.

Εν κατακλείδι, η εφαρμογή αυτής της τυπολογίας επιτρέπει τη μετατροπή στατικού σχολικού υλικού σε πολυτροπικό ΕΥ, ώστε να καλύπτει τις σύνθετες ανάγκες των μαθητών/τριών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Στη διεθνή βιβλιογραφία του Instructional Design (ID), οι Herrington, Reeves και Oliver (2014) υποστηρίζουν ότι το ΕΥ πρέπει να τοποθετεί τους/τις εκπαιδευόμενους/ες σε αυθεντικά πλαίσια που απαιτούν κριτική επεξεργασία. Στην περίπτωση της ΝΓΛ, η αυθεντικότητα αυτή υπηρετείται μέσα από την ανάλυση ψηφιακά παραγόμενου υλικού, ενώ η παρακίνηση ενισχύεται με στοιχεία παιχνιδοποίησης (Kapp, 2012), όπως η σταδιακή πρόσβαση στη μαθησιακή διαδρομή και η άμεση ανατροφοδότηση στις διαδραστικές ασκήσεις.

Συνολικά, το πλαίσιο των West & Λιοναράκη συνδυάζεται με σύγχρονα μοντέλα σχεδιασμού (Morrison et al., 2013) για την ανάπτυξη ΕΥ που προκρίνει τη δράση και τον αναστοχασμό. Τέλος, η επιδίωξη της Φρυδάκη (2009) για έναν/μία μαθητή/τρια - συνδημιουργό μετουσιώνεται στη δραστηριότητα του Wiki. Εκεί, οι μαθητές/τριες παύουν να είναι παθητικοί δέκτες και μεταβαίνουν από την κριτική προσέγγιση στη συνεργατική σύνθεση, συνδιαμορφώνοντας το τελικό περιεχόμενο.

2.2.2 Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου: εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων και ο ρόλος τους σύμφωνα με το μοντέλο West & Λιοναράκης

Για την ανάπτυξη του ΕΥ της ΝΓΛ, επιστρατεύτηκαν τόσο συμβατικά όσο και ΤΝ ΨΕ. Η συνύπαρξη αυτών των δύο κατηγοριών αποσκοπεί στην παροχή εξατομικευμένης υποστήριξης στον/στην μαθητή/τρια κατά την επεξεργασία του κειμένου αναφοράς αλλά και στην υποστήριξη του κριτικού γραμματισμού μέσω της πολυτροπικότητας.

Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί, παρουσιάζονται αναλυτικά τα ΨΕ και ο ρόλος τους στη μαθησιακή διαδικασία σύμφωνα με το μοντέλο West & Λιοναράκης:

Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου		
Ψηφιακά Εργαλεία	Εφαρμογή	Ρόλος στο μοντέλο West&Λιοναράκης
1 Canva https://www.canva.com/	δημιουργία μαθησιακής διαδρομής (εικονογράφημα)	περικείμενο: παροχή οπτικού πλαισίου και δομής για αυτόνομη μελέτη του/της μαθητή/τριας
2 ElevenLabs – εργαλείο ΤΝ https://elevenlabs.io/	μετατροπή κειμένου αναφοράς σε ήχο	επικείμενο: πολυτροπική πρόσληψη πληροφορίας και ενίσχυση προσβασιμότητας
3 Google Drive – Docs https://drive.google.com/drive/	οδηγός μελέτης ΕΥ	μετακείμενο: καθοδήγηση,

		στοχοθεσία και ενίσχυση μαθησιακής αυτονομίας
4 Nanobanana – εργαλείο TN https://nanobanana.io/	επεξεργασία εικόνας μαθήματος	περικείμενο: οπτικό ένανσμα και πλαισίωση θεματικής
5 NotebookLM – εργαλείο TN https://notebooklm.google/	ψηφιακό σημειωματάριο αλληλεπίδρασης με το κείμενο αναφοράς (εκπαιδευτικές κάρτες, εννοιολογικός χάρτης, κουίζ)	περικείμενο: υποστηρικτική πλαισίωση και μεταγνωστική επεξεργασία
6 Powtoon https://www.powtoon.com/	παραγωγή εισαγωγικού βίντεο	μετακείμενο: παρουσίαση μαθήματος για ενίσχυση παρώθησης
7 η-τάξη https://eclass.sch.gr/	έγγραφα, H5P, Wiki, Εργασία, Ιστολόγιο, Συνομιλία και Συζητήσεις	μετακείμενο: διάλογος, συνεργατική σύνθεση και ανατροφοδότηση

Πίνακας 2: Ψηφιακά εργαλεία στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

2.2.3 Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου: Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας και βιωματική πρόσληψη

Το προτεινόμενο ΕΥ για τη ΝΛΛ με επίκεντρο τον «Μικρό Θρήνο» του Ν. Βαλαωρίτη και το Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου αποτελεί έμπρακτη εφαρμογή των αρχών του ΝΠΣ. Η συμβατότητα του ΕΥ με τις νέες προδιαγραφές αναλύεται στους εξής άξονες:

1. **ερμηνευτικός διάλογος και αναγνωστική κοινότητα:** το ΕΥ ευθυγραμμίζεται με την ερμηνευτική προσέγγιση, η οποία, αν και προϋπήρχε, συστηματοποιείται περαιτέρω στο ΝΠΣ. Αντί για παθητική ανάλυση, ο/η εκπαιδευόμενος/η εμπλέκεται σε μια διαδικασία που το νόημα προκύπτει από τη διάδραση με τους κειμενικούς δείκτες και το ιστορικό πλαίσιο. Κεντρικό σημείο αποτελεί η λειτουργία της τάξης ως αναγνωστικής κοινότητας: η προσωπική ερμηνεία δε μένει ατομική, αλλά συνυπάρχει με τις προσλήψεις άλλων αναγνωστών/στριών, ενισχύοντας τον ερμηνευτικό διάλογο (ΙΕΠ, 2022γ).
2. **διακειμενικότητα και πολυτροπικότητα:** επιτυγχάνεται κριτικός διάλογος μεταξύ λογοτεχνικού κειμένου και ιστορικών/οπτικών τεκμηρίων (Μουσείο Μακρονήσου). Στο ΝΠΣ η διακειμενικότητα προωθείται για την ανάπτυξη του κριτικού πολυγραμματισμού (ΥΠΑΙΘ, 2023β).
3. **θεματικές ενότητες και ανθρώπινες ταυτότητες:** το ΕΥ εστιάζει στην ετερότητα και τη μνήμη, στοχεύοντας στη διαμόρφωση κοινωνικά εγγράμματων αναγνωστών/στριών (ΙΕΠ, 2022γ).
4. **προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (ΠΜΑ) και αξιολόγηση:** η αξιολόγηση εστιάζει στα ΠΜΑ μέσω της σύνθεσης ερμηνευτικού σχολίου. Απαιτείται η τεκμηριωμένη σύνδεση των κειμενικών δεικτών με την προσωπική ανταπόκριση (ΙΕΠ, 2022δ).
5. **διαφοροποίηση και εξΑΕ:** η αξιοποίηση ΨΕ διασφαλίζει την εφαρμογή της ΔΔ. Η διαφοροποίηση επιτυγχάνεται μέσω της κλιμακούμενης υποστήριξης και της παροχής πολλαπλών τρόπων εμπλοκής, ώστε να καλύπτονται οι διαφορετικές ανάγκες και το διαφορετικό επίπεδο ετοιμότητας των μαθητών/τριών (ΙΕΠ, 2022δ). Ακολουθεί σύνοψη στον Πίνακα 3:

Καινοτομία εκπαιδευτικού υλικού Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου			
Αξονας συμβατότητας	Εφαρμογή στο ΕΥ	Παιδαγωγική στοχοθεσία ΝΠΣ (ΠΜΑ)	Τεκμηρίωση
ερμηνευτικός διάλογος	λειτουργία της τάξης ως	διάδραση αναγνώστη-κειμένου και	ΙΕΠ, 2022γ

	αναγνωστικής κοινότητας	ερμηνευτικός διάλογος	
διακειμενικότητα	σύζευξη ποιήματος με ψηφιακά ιστορικά τεκμήρια	σύνδεση της Λογοτεχνίας με την Τέχνη και τους πολυγραμματισμούς	ΥΠΑΙΘ, 2023β
θεματικές ενότητες	εστίαση στη μνήμη και την ετερότητα	διαμόρφωση κοινωνικά εγγράμματων αναγνωστών/στριών	ΙΕΠ, 2022γ
αξιολόγηση (ΠΜΑ)	σύνθεση ερμηνευτικού σχολίου	τεκμηριωμένη σύνδεση κειμενικών δεικτών και προσωπικής ανταπόκρισης	ΙΕΠ, 2022δ
διαφοροποίηση	κλιμακούμενη υποστήριξη	εξατομίκευση της μάθησης μέσω ΔΔ	ΙΕΠ, 2022δ

Πίνακας 3: Καινοτομία του εκπαιδευτικού υλικού στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών

Συμπερασματικά, το ΕΥ οργανώνεται με βάση την τυπολογία των West & Λιοναράκη:

- **Το επικείμενο** (ποίημα): εμπλουτίζεται πολυτροπικά με την ακουστική πλαisiώση από το ElevenLabs και με τη μελοποίηση στίχων μέσω του Suno AI και ενισχύοντας τη συναισθηματική πρόσληψη.
- **Το περικείμενο**: υποστηρίζεται από το εικονογράφημα της μαθησιακής διαδρομής στο Canva και τη δυναμική παρουσίαση στο Gamma App, προσφέροντας το οπτικό πλαίσιο και την απαραίτητη εμβάθυνση στην ιστορική μνήμη.
- **Το μετακείμενο**: συγκροτείται από τον Οδηγό Μελέτης, τις διαδραστικές δραστηριότητες στο H5P και το Wiki, που λειτουργούν ως μηχανισμοί καθοδήγησης, επικοινωνίας και συνεργατικής σύνθεσης.

Στο γνωστικό αντικείμενο της ΝΛΛ, ο διδακτικός σχεδιασμός βασίστηκε στη λειτουργική ενσωμάτωση ΨΕ με στόχο την αναγνωστική ανταπόκριση.

2.2.4 Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου: εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων και ο ρόλος τους σύμφωνα με το μοντέλο West & Λιοναράκη

Στον Πίνακα 4 που ακολουθεί, παρουσιάζονται αναλυτικά τα ΨΕ και ο ρόλος τους κατά την εφαρμογή τους σύμφωνα με το μοντέλο West & Λιοναράκη:

Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου		
Ψηφιακά Εργαλεία	Εφαρμογή	Ρόλος στο μοντέλο West & Λιοναράκης
1 Canva https://www.canva.com/	σχεδιασμός μαθησιακής διαδρομής (εικονογράφημα)	περικείμενο: οπτικοποίηση μαθησιακής διαδρομής για αυτόνομη μελέτη μαθητή/τριας
2 ElevenLabs – εργαλείο TN https://elevenlabs.io/	μετατροπή ποιήματος σε ήχο (ψηφιακή αφήγηση)	επικείμενο: πολυτροπική πρόσληψη και ενίσχυση προσβασιμότητας
3 Gamma App – εργαλείο TN https://gamma.app/	παρουσίαση για τις εξόριστες γυναίκες	περικείμενο: ιστορική πλαίσισωση περιεχομένου, τεκμηρίωση
4 Google Drive - Docs https://drive.google.com/drive/	οδηγός μελέτης του ΕΥ	μετακείμενο: καθοδήγηση, στοχοθεσία και αυτονομία
5 Powtoon https://www.powtoon.com/	παραγωγή εισαγωγικού βίντεο	μετακείμενο: παρουσίαση μαθήματος για ενίσχυση παρώθησης

6 Suno – Εργαλείο TN https://suno.com/ uno – εργαλείο TN	μελοποίηση στίχων ποιήματος	επικείμενο: αισθητική, συναισθηματική και βιωματική πρόσληψη
7 η-τάξη https://eclass.sch.gr/	διαδραστικό περιεχόμενο H5P, Wiki, Ιστολόγιο, Συνομιλία, Συζητήσεις	μετακείμενο: ερμηνευτικός διάλογος, συνεργασία και ανατροφοδότηση

Πίνακας 4: Ψηφιακά Εργαλεία στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου

2.3 Η συμβολή των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Οι ΤΠΕ έχουν επηρεάσει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζονται, υλοποιούνται και αξιολογούνται οι μαθησιακές διαδικασίες. Διεθνείς μελέτες και αναλύσεις υποστηρίζουν ότι η Τεχνολογία από μόνη της δεν εγγυάται βελτίωση ΠΜΑ, αλλά ότι η επίδρασή της εξαρτάται αποφασιστικά από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό, τον ρόλο του/της εκπαιδευτικού και τις στρατηγικές που εφαρμόζονται (Tamim et al., 2011; Means et al., 2010).

Το μοντέλο TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) των Mishra και Koehler (2006) αναδεικνύει την ανάγκη ο/η εκπαιδευτής να συνδυάζει δημιουργικά γνωστικό αντικείμενο, παιδαγωγική και Τεχνολογία, ώστε να σχεδιάζει ουσιαστικές μαθησιακές εμπειρίες.

Στην περίπτωση του ελληνικού σχολικού περιβάλλοντος, οι ΤΠΕ συνδέονται με την προώθηση νέων γραμματισμών και την αναδιαμόρφωση της εκπαίδευσης. Ο Κουτσογιάννης (2017) σημειώνει ότι οι ψηφιακές πρακτικές γραμματισμού των μαθητών/τριών μπορούν να αξιοποιηθούν δημιουργικά στη διδασκαλία, εφόσον οι ΤΠΕ εντάσσονται σε ένα μαθητοκεντρικό, επικοινωνιακό και κριτικό πλαίσιο. Σύμφωνα με τους Lankshear και Knobel (2011) και τους Cope και Kalantzis (2015) οι γραμματισμοί δεν πρέπει να αφορούν μόνο την τεχνική χρήση ΨΕ, αλλά και πρακτικές νοηματοδότησης σε πολυτροπικά ΨΠ. Επιπρόσθετα ο Kress (2010) αναδεικνύει την κεντρική σημασία της πολυτροπικότητας στη σύγχρονη επικοινωνία, επισημαίνοντας ότι τα ΨΕ επιτρέπουν την προσέγγιση γλωσσικού μηνύματος μέσω πολλαπλών σημειωτικών τρόπων.

Τέλος, μελέτες τεκμηριώνουν ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τις παιδαγωγικές δυνατότητες των ΨΕ στη γλωσσική και λογοτεχνική διδασκαλία. Ωστόσο η ουσιαστική ενσωμάτωσή τους συχνά περιορίζεται από την έλλειψη επιμόρφωσης, τεχνολογικών υποδομών και καθορισμένου παιδαγωγικού πλαισίου (Hafner, Chik & Jones, 2015; Tondeur et al., 2017). Κατά συνέπεια, προβάλλει αναγκαία η καλλιέργεια ανώτερων δεξιοτήτων, όπως η κριτική σκέψη και η μεταγνώση, μέσω κατάλληλων ΨΕ και δραστηριοτήτων (Voogt et al., 2013; Sun & Rueda, 2012).

Η πιο πρόσφατη και σημαντική εξέλιξη στη χρήση των ΨΕ είναι η ενσωμάτωση της ΤΝ. Όπως υποστηρίζουν οι Kasneci κ.ά. (2023) και οι Anastasiades et al. (2024), η ενσωμάτωση εργαλείων ΤΝ μεταβάλλει ριζικά την εκπαίδευση. Η εξέλιξη αυτή απαιτεί από τους/τις εκπαιδευτικούς την υιοθέτηση νέου ρόλου, σύμφωνα με τον οποίο καλούνται να ελέγχουν και να αξιολογούν όχι μόνο την ανθρώπινη παραγωγή λόγου, αλλά και τα κείμενα που παράγονται από συστήματα ΤΝ, διασφαλίζοντας την κριτική προσέγγιση και την αυθεντικότητα της μαθησιακής διαδικασίας. Ειδικά, στο πλαίσιο της εξΑΕ, η συμβολή των ΤΠΕ συνδέεται με την ανάπτυξη πολυτροπικών και διαδραστικών μαθησιακών περιβαλλόντων (Jewitt, 2008; Walsh, 2010) και με την υποστήριξη πολλαπλών μορφών αλληλεπίδρασης (Anderson, 2003; Garrison & Cleveland - Innes, 2005). Όταν δε, χρησιμοποιούνται ΤΝ chatbots τότε η εκπαιδευτική διαδικασία υποστηρίζεται με δραστηριότητες που ενισχύουν την αλληλεπίδραση και τη μάθηση (Labadze, Grigolia & Machaidze, 2023).

2.3.1 Η καλλιέργεια κριτικής σκέψης

Η καλλιέργεια κριτικής σκέψης θεωρείται πλέον κεντρικός στόχος της εκπαίδευσης και συνδέεται με την ικανότητα του/της εκπαιδευόμενου/ης να αναλύει, να αξιολογεί, να συνθέτει πληροφορίες, να διαμορφώνει τεκμηριωμένες απόψεις και να λαμβάνει συνειδητές αποφάσεις (Facione, 2015; Ennis, 2018). Ο Limpan (2003) τονίζει ότι η κριτική σκέψη βασίζεται σε κριτήρια, αυτοδιορθώνεται και στο πλαίσιο που θα τεθεί είναι επηρεαζόμενη. Η έρευνα των Abrami et al. (2015) δείχνει ότι η κριτική σκέψη μπορεί να καλλιεργηθεί συστηματικά, όταν ο/η εκπαιδευτής/τρια ενσωματώνει δραστηριότητες διερεύνησης και διαλόγου ως στρατηγικές διδασκαλίας, καθώς και ευκαιρίες για αναστοχασμό. Στην ίδια κατεύθυνση, οι Paul και Elder (2019) προτείνουν ένα πλαίσιο ανάλυσης της σκέψης που ενισχύει τους/τις μαθητές/τριες να εντοπίζουν τις παραδοχές, τις επιπτώσεις και τις οπτικές γωνίες σε προσβάσιμες πηγές πληροφορίας.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο της εξΑΕ και διαδικτυακής μάθησης, το μοντέλο Κοινότητας Διερεύνησης Μάθησης (Community of Inquiry) υπογραμμίζει τη σημασία της γνωστικής παρουσίας (cognitive presence) η οποία σχετίζεται με τη δυνατότητα των εκπαιδευομένων να συμμετέχουν σε ουσιαστικό, κριτικό διάλογο και να συνδιαμορφώνουν νόημα (Garrison, Anderson & Archer, 2010; Garrison & Cleveland - Innes, 2005). Επιπρόσθετα, ο Wegerif (2007) εισάγει την έννοια της Διαλογικής Εκπαίδευσης (Dialogic Education), υποστηρίζοντας ότι η Τεχνολογία μπορεί να ανοίξει χώρους συζήτησης, όταν οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με την ετερότητα, την αμφισβήτηση και με δεξιότητες κριτικού αναστοχασμού. Διαφορετικές στρατηγικές σε ΨΠ (π.χ. συζητήσεις σε Forum, προβληματοκεντρικές δραστηριότητες, ομαδικές εργασίες) επηρεάζουν σε διαφορετικό βαθμό τόσο τις δεξιότητες όσο και την κριτική σκέψη (Yang & Chou, 2008; Ku et al., 2014). Στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, η ανάπτυξη κριτικής σκέψης συνδέεται στενά με τον κριτικό γραμματισμό και τη γλωσσική επίγνωση. Η έννοια του κριτικού γραμματισμού αναδεικνύεται ως βασικός στόχος εκπαιδευτικών προσεγγίσεων που επιδιώκουν να ενθαρρύνουν τους/τις μαθητές/τριες στην ερμηνεία πολλαπλών οπτικών πραγματικοτήτων και στον εντοπισμό ιδεολογικών διαστάσεων κειμένων (Oikonomakou & Papakitsos, 2021).

Συγκεκριμένα, στο θεωρητικό επίπεδο της γλωσσικής εκπαίδευσης, η έννοια του κριτικού εξετάζεται ως συνισταμένη διαφόρων προσεγγίσεων: από την κριτική παιδαγωγική ως τις μορφές κριτικής γλωσσικής επίγνωσης που απαιτούν ενεργό αναστοχασμό και μεταγνωστική αντίληψη (Mitsikopoulou, 2025).

Σε πρακτικό επίπεδο, οι παιδαγωγικές προσεγγίσεις που προωθούν τον κριτικό γραμματισμό, όπως η ανάγνωση και επεξεργασία λογοτεχνικών και μη κειμένων μέσα στην τάξη, έχει αποδειχθεί ότι ενισχύουν την κατανόηση και τον αναστοχασμό πάνω στο περιεχόμενο, κυρίως όταν η διδασκαλία εστιάζει όχι απλώς στην κατανόηση, αλλά στη διερεύνηση των ιδεολογικών και κοινωνικών νοημάτων που εμπεριέχονται στα κείμενα (Χλαπουτάκη, 2016). Όσον αφορά τον ρόλο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, επισημαίνεται ότι είναι γνωστικό αντικείμενο που μπορεί να ενισχύσει την ικανότητα των μαθητών/τριών να λειτουργούν ως κριτικοί/ές αναγνώστες/στριες, συνδέοντας το κείμενο με άλλες παραμέτρους, όπως η κοινωνία, οι αξίες, ο Πολιτισμός (Ntoulia, 2020).

Στην κατεύθυνση αυτή η ενσωμάτωση ΨΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία (digital humanities) προσφέρει νέες δυνατότητες για σύγκριση κειμένων και διερεύνηση διακειμενικών σχέσεων, γεγονός που ενισχύει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης στο

σύγχρονο μαθησιακό περιβάλλον (Oikonomakou & Papakitsos, 2021). Επιπρόσθετα, οι Anastasiades et al. (2024) επισημαίνουν ότι με την ενσωμάτωση της ΤΝ στη διδασκαλία καθίσταται ο κριτικός γραμματισμός πιο επίκαιρος από ποτέ, υπογραμμίζοντας την ανάγκη οι μαθητές/τριες να αναπτύξουν σύνθετα κριτήρια αξιολόγησης για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία του ΕΥ που παράγεται από εργαλεία ΤΝ, ώστε να είναι σε θέση να διακρίνουν σφάλματα ή προκαταλήψεις.

2.3.2 Η ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων

Η μεταγνώση αναφέρεται στην επίγνωση που έχει ο/η εκπαιδευόμενος/η για τον τρόπο λειτουργίας της σκέψης του/της, καθώς και στην ικανότητά του/της να ρυθμίζει τη μάθησή του μέσω σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης των στρατηγικών που χρησιμοποιεί (Flavell, 1979; Dinsmore, Alexander & Loughlin, 2008). Οι Eyklides και Misailidi (2010) δίνουν έμφαση στο γεγονός ότι η μεταγνώση δεν είναι μία στατική ικανότητα, αλλά μία δυναμική διαδικασία που εξελίσσεται μέσα από την εμπειρία και την ενασχόληση με γνωστικά αντικείμενα. Οι μεταγνωστικές δεξιότητες συνδέονται στενά με την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση (Zimmerman, 2002) και θεωρούνται κρίσιμες για την επιτυχή συμμετοχή σε διαδικασία μάθησης ελεγχόμενης από τον/την μαθητή/τρια, όπως είναι η εξΑΕ. Αυτές είναι που τον/την υποστηρίζουν να παραμείνει αφιερωμένος/η στο έργο του/της.

Οι Zimmerman και Schunk (2011) επισημαίνουν ότι η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση (Self-Regulated Learning - SRL) αφορά καθορισμό στόχων και επιλογή στρατηγικών μελέτης. Έρευνες σε ΨΠ δείχνουν ότι η ανάπτυξη μεταγνωστικών στρατηγικών, όπως η ρύθμιση χρόνου και προσπάθειας, η αυτοπαρακολούθηση και η αυτοαξιολόγηση, επηρεάζει θετικά τη μαθησιακή επίδοση και την εμπλοκή των μαθητών/τριών (Azevedo & Cromley, 2004; Shea & Bidjerano, 2010; Sun & Rueda, 2012). Επιπλέον, οι Clevelans – Innes και Campbell (2012) υποστηρίζουν ότι η μεταγνώση συνδέεται άρρηκτα με τη συναισθηματική κατάσταση του/της μαθητή/τριας, καθώς η ικανότητα διαχείρισης της πίεσης ή του άγχους σε ΨΠ αποτελεί προϋπόθεση για ανώτερες γνωστικές λειτουργίες.

Σε διεθνές επίπεδο, αλλά και στην ελληνική πραγματικότητα, η έρευνα έχει αναδείξει τη σημασία της μεταγνώσης, δηλαδή της ικανότητας του/της μαθητή/τριας να γνωρίζει τις νοητικές του/της διαδικασίες και να τις χρησιμοποιεί σκόπιμα στην επίτευξη στόχων στη διαδικασία μάθησης, ειδικότερα στην ερμηνεία κειμένου. Θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες δείχνουν ότι η μεταγνώση βελτιώνει ουσιαστικά την ανάγνωση και την κατανόηση

κειμένων (Tang, 2025). Τονίζεται ότι η ενσωμάτωση μεταγνωστικών στρατηγικών στη διδασκαλία ενισχύει την επίδοση των μαθητών/τριών στην αναγνωστική κατανόηση, καθιστώντας τον/την αναγνώστη/στρια πιο ενεργό και αυτορυθμιζόμενο/η στη διαδικασία μελέτης (Soto, 2019). Επιπλέον, επισημαίνεται ότι οι μεταγνωστικές στρατηγικές που περιλαμβάνουν σχεδιασμό, παρακολούθηση και αξιολόγηση της προσπάθειας ενισχύουν την εμβάθυνση στις λεκτικές και εννοιολογικές δομές του κειμένου, οδηγώντας σε καλύτερη κατανόηση και συγκράτηση πληροφοριών (Fadilah et al., 2021). Σε ΨΠ μάθησης, οι μεταγνωστικές δεξιότητες αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την αποτελεσματική πλοήγηση σε πολυμεσικά κείμενα, όταν μπορούν να συνδυαστούν με στρατηγικές ανάγνωσης, ενίσχυση της αυτορρύθμισης της μάθησης και αξιολόγηση της αξιοπιστίας πληροφοριών (Navarro, 2021).

Εν τέλει, στην ανάπτυξη εξΑΕ ΕΥ απαιτείται η ενσωμάτωση μεταγνωστικών δραστηριοτήτων, όπως αυτοαξιολόγησης και αναστοχαστικές. Τέτοιες παρεμβάσεις, τεκμηριωμένες σε βιβλιογραφικές πηγές (Flavell, 1979; Zimmerman, 2002; Shea & Bidjerano, 2010), συντελούν ουσιαστικά στην αυτονομία των μαθητών/τριών σε εξΑΕ ΨΠ.

3. Ερευνητικό μέρος

3.1 Μεθοδολογία της έρευνας

Η παρούσα μελέτη υιοθετεί τον συγκλίνοντα παράλληλο ερευνητικό σχεδιασμό (convergent parallel design) στο πλαίσιο της μεικτής μεθοδολογίας (mixed methods). Η στρατηγική αυτή επιλέχθηκε προκειμένου να επιτευχθεί η μεθοδολογική τριγωνοποίηση, συνδυάζοντας την αντικειμενικότητα της ποσοτικής έρευνας με την ερμηνευτική ισχύ της ποιοτικής προσέγγισης. Στο πλαίσιο της ποσοτικής έρευνας, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία διασφαλίστηκαν μέσω της χρήσης σταθμισμένου ερευνητικού εργαλείου και της στατιστικής επεξεργασίας των δεδομένων, που επιτρέπουν τη γενίκευση των ευρημάτων. Αντίστοιχα, για την ποιοτική έρευνα, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία τεκμηριώθηκαν μέσω της συστηματικής ανάλυσης των ημιδομημένων συνεντεύξεων και της δυνατότητας ανάδειξης του νοήματος που αποδίδουν οι συμμετέχουσες στις εμπειρίες τους.

Η έρευνα εξελίχθηκε σε τρία στάδια: α) την υλοποίηση επιμορφωτικών εργαστηρίων, Εικόνα 1, ([workshops](#)), β) τη συλλογή ποσοτικών δεδομένων μέσω Ερωτηματολογίου και γ) τη συλλογή ποιοτικών δεδομένων μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων.

Εικόνα 1: Ερωτηματολόγιο συγκατάθεσης συμμετοχής στα επιμορφωτικά εργαστήρια του εκπαιδευτικού υλικού

3.2 Το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Το προτεινόμενο ΕΥ αποτελεί μια ολοκληρωμένη ψηφιακή διδακτική πρόταση για το μάθημα της ΝΓΛ, ειδικότερα στη Γ΄ τάξη. Εστιάζει στη θεματική ενότητα του Πολιτισμού (κοινωνικός ρόλος των μουσείων) και έχει σχεδιαστεί, ώστε να υπηρετεί αρχές του ΝΠΣ.

Το ΕΥ οργανώνεται στην η-τ και είναι διαρθρωμένο σε αυτοτελείς αλλά αλληλένδετες διδακτικές Ενότητες, οι οποίες υπηρετούν τη μετάβαση από τη θεωρητική κατάρτιση στην κριτική ανάλυση και, τελικά, στην παραγωγή λόγου.

Ξεκινά από μία εισαγωγική Ενότητα. Σε αυτή υπάρχει κείμενο καλωσορίσματος- ενημέρωσης με πολυτροπικό ερέθισμα (βίντεο), εικονογράφημα με τη μαθησιακή διαδρομή και Οδηγού Μελέτης για τον/τη μαθητή/τρια και τον/την εκπαιδευτικό. Ακολουθεί ο Πρόλογος που λειτουργεί ως γνωστική αφετηρία, προσφέροντας στον/στη μαθητή/τρια τα απαραίτητα εργαλεία πλοήγησης και το πρωτογενές υλικό (κείμενο και ήχος) πάνω στο οποίο οικοδομείται όλη η υπόλοιπη διδακτική παρέμβαση που εξελίσσεται σε τρεις (3) κύριες Ενότητες.

Η πρώτη (1^η) Ενότητα, «Η μεταμόρφωση του ρόλου των μουσείων» εστιάζει στη θεωρία της δομής της παραγράφου και στις μεθόδους ανάπτυξής της με έμφαση στη χρήση των παραδειγμάτων. Για την επίτευξη των ΠΜΑ, αξιοποιείται διαδραστικό περιεχόμενο H5P, το οποίο επιτρέπει στον/στη μαθητή/τρια να κατανοήσει τη λειτουργία του παραδείγματος και τη σύνδεσή του με την πειστικότητα.

Η δεύτερη (2^η) Ενότητα, «Η κοινωνική ευθύνη των μουσείων», αποτελεί το στάδιο της κριτικής αξιολόγησης με έμφαση στη συνεργασία και την κριτική στάση απέναντι σε ψηφιακά παραγόμενο υλικό. Οι μαθητές/τριες αλληλεπιδρούν με ακουστικά αποσπάσματα που παρήχθησαν μέσω του ΨΕ ElevenLabs, εντοπίζουν αστοχίες σε περίληψη κειμένου μέσω H5P περιεχομένου και συμμετέχουν σε συνεργατική συγγραφή περίληψης στο Wiki. Τέλος, η τρίτη (3^η) Ενότητα, «Ο ανοιχτός ρόλος του μουσείου προς το κοινό», προσανατολίζεται στην παραγωγή λόγου που αναρτάται στην η-τ και στο Ιστολόγιο της. Με αξιοποίηση του κειμένου αναφοράς διεξάγεται η δραστηριότητα της «Εργασίας» με τη σύνταξη δοκιμίου.

Το ΕΥ ολοκληρώνεται με μία επιλογική Ενότητα, ένα τελικό στάδιο αναστοχασμού. Σε αυτήν, ο/η μαθητής/τρια αλληλεπιδρά με το NotebookLM (ψηφιακό σημειωματάριο). Μέσω αυτού, έχει τη δυνατότητα τριβής με ερωτήματα για το ΕΥ που μελετά, οργάνωσης των σημειώσεών του και επίτευξης μεταγνωστικής αποτίμησης της μαθησιακής του/της πορείας. Παράλληλα, η Ενότητα περιλαμβάνει τη σύνοψη των συμπερασμάτων, Οδηγό περαιτέρω μελέτης, κατάλογο των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και ενδεικτική απάντηση στην ατομική εργασία, η οποία λειτουργεί ως πρότυπο αυτοαξιολόγησης.

Τα εργαλεία επικοινωνίας, όπως η Συνομιλία (Chat) για σύγχρονη αλληλεπίδραση και οι Συζητήσεις (Forum) για ασύγχρονο διάλογο, είναι οργανικά ενταγμένα σε κάθε μία από τις

παραπάνω Ενότητες. Με αυτόν τον τρόπο, δεν αποτελούν αποκομμένους χώρους αποριών, αλλά δυναμικά πεδία στα οποία ενθαρρύνεται διαρκώς η αλληλεπίδραση. Οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται σε κάθε στάδιο να μοιραστούν προβληματισμούς και να συνδιαμορφώσουν το νόημα, διασφαλίζοντας ότι η μαθησιακή διαδικασία παραμένει κοινωνική και διαδραστική, είτε εξελίσσεται σύγχρονα είτε ασύγχρονα. Ο συνολικός εκτιμώμενος χρόνος ενασχόλησης ανέρχεται στα εκατόν τριάντα πέντε (135) λεπτά, διασφαλίζοντας μια πλήρη και ισορροπημένη διδακτική παρέμβαση στο πλαίσιο της ασύγχρονης εξΑΕ.

Η καινοτομία του συγκεκριμένου ΕΥ εδράζεται στην αξιοποίηση της προδευτικής υποστήριξης (Van de Pol et al., 2010), καθώς η μαθησιακή πορεία ακολουθεί τα στάδια της ταξινομίας του Bloom, οδηγώντας κλιμακωτά τον/τη μαθητή/τρια από την κατανόηση στην ανάλυση, στην αξιολόγηση και, τελικά, στη δημιουργική σύνθεση (Krathwohl, 2002). Παράλληλα, ο σχεδιασμός του ΕΥ υποστηρίζει το μοντέλο της ανεστραμμένης τάξης (flipped classroom), ενισχύοντας τη μαθησιακή αυτονομία και την ενεργή εμπλοκή του/της μαθητή/τριας μέσω της αυτόνομης μελέτης των ψηφιακών πόρων. Υπό αυτό το πρίσμα, επιτυγχάνεται η καλλιέργεια πολυγραμματισμών, καθώς συνδυάζονται ο γλωσσικός, ο ψηφιακός και ο οπτικός γραμματισμός με τρόπο ελκυστικό και επίκαιρο (Tucker, 2012). Τελικός σκοπός του ΕΥ είναι να εκπαιδεύσει τον/τη μαθητή/τρια να αξιολογεί κριτικά περιεχόμενο ψηφιακά παραγόμενο και να το αξιοποιεί, μετουσιώνοντάς το σε δομημένο, τεκμηριωμένο λόγο.

3.3 Το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Το ΕΥ στη ΝΛΛ σχεδιάστηκε με γνώμονα τη θεωρία της εποικοδομητικής μάθησης (constructivism) και την αρχή της προδευτικής υποστήριξης (Van de Pol et al., 2010). Η ενότητα «Ποίηση και ιστορική μνήμη» δεν αντιμετωπίζει το λογοτεχνικό κείμενο ως στατικό αντικείμενο, αλλά ως δυναμικό πεδίο διαλόγου με την Ιστορία και τα ψηφιακά τεκμήρια.

Στην ψηφιακή πλατφόρμα η-τ, η οργάνωση του ΕΥ για τη ΝΛΛ δομείται σε πέντε διακριτά στάδια που ολοκληρώνονται σε συνολικό εκτιμώμενο χρόνο εκατό τριάντα πέντε (135) λεπτών. Η μαθησιακή πορεία ξεκινά με την Προανάγνωση. Μέσω διαδραστικής χρονογραμμής H5P για τη ζωή του Νάνου Βαλαωρίτη και ακουστικού πόρου (Elevenlabs) επιδιώκεται η πρώτη επαφή με τον δημιουργό και τον υπερρεαλισμό. Ακολουθεί η πρώτη

(1^η) Ενότητα η οποία εστιάζει στην υπερρεαλιστική εισαγωγή στο τραύμα (στ. 1-2) με τη βοήθεια φιλολογικού σχολιασμού και διαδραστικού περιεχομένου H5P. Η δεύτερη (2^η) Ενότητα επικεντρώνεται στη μελέτη της βίαιης απουσίας και της απώλειας (στ. 3-7) μέσω συνεργατικής σύνθεσης στο Σύστημα Wiki (ψηφιακό λεύκωμα), συνδέοντας τους στίχους με ιστορικά τεκμήρια από το Μουσείο Μακρονήσου. Η τρίτη (3^η) Ενότητα προσεγγίζει την αντίσταση της μνήμης (στ. 8-10) με χρήση βιοματικής μαρτυρίας και οδηγεί στην τελική δραστηριότητα παραγωγής λόγου (συγγραφή σελίδας Ημερολογίου με ανάρτηση στο Ιστολόγιο της η-τ), ενισχύοντας την ιστορική ενσυναίσθηση.

Η διαδικασία ολοκληρώνεται με τη Μεταανάγνωση, ένα στάδιο αναστοχασμού, που περιλαμβάνει τη σύνθεση Ποίησης και Ζωγραφικής (N. Βαλαωρίτης και S. Dali) μέσω H5P περιεχομένου και καταληκτική ακρόαση μελοποιημένης ποίησης. Καθ' όλη τη διάρκεια, τα εργαλεία Συνομιλία (Chat) και Συζητήσεις (Forum) διασφαλίζουν έναν διαρκή διάλογο.

Στο γνωστικό αντικείμενο της ΝΛΛ, ο διδακτικός σχεδιασμός βασίστηκε στη λειτουργική ενσωμάτωση ΨΕ, με στόχο την αναγνωστική ανταπόκριση. Αξιοποιούνται τόσο συμβατικά όσο και ΤΝ ΨΕ που διευκολύνουν την οπτικοποίηση της πληροφορίας, τη δημιουργία δυναμικού περιεχομένου και την πολυτροπική ερμηνεία. Στόχος είναι η δημιουργία εμπλουτισμένου ΨΠ που ενισχύει τη βιοματική επαφή των εκπαιδευόμενων με το λογοτεχνικό κείμενο.

3.4 Δείγμα της έρευνας

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας υιοθετήθηκε μια στρατηγική μικτής δειγματοληψίας (mixed-methods sampling) στο πλαίσιο ενός επεξηγηματικού διαδοχικού σχεδιασμού. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός ευκολίας (convenience sampling) και σκόπιμης δειγματοληψίας (purposive sampling), προκειμένου να εξυπηρετηθούν τόσο οι ποσοτικές όσο και οι ποιοτικές ανάγκες της τριγωνοποίησης των δεδομένων.

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν εκπαιδευτικοί κλάδου ΠΕ02, Φιλολόγοι, οι οποίοι/ες υπηρετούν σε σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σ' όλη την Ελλάδα. Το σύνολο των συμμετεχόντων/ουσών χαρακτηρίζεται από υψηλό επίπεδο ψηφιακού γραμματισμού, καθώς η συντριπτική πλειονότητα (99%) έχει επιμόρφωση/δεξιότητες στις Τ.Π.Ε., ενώ χρησιμοποιούν συστηματικά, κατά δήλωσή τους, τα ΨΕ στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη.

Ειδικότερα, στην ποσοτική φάση της έρευνας, το δείγμα αποτέλεσαν εκπαιδευτικοί που κλήθηκαν να αξιολογήσουν το ΕΥ μέσω ψηφιακού Ερωτηματολογίου και για τα δύο γνωστικά αντικείμενα. Από τη διαδικασία αυτή συγκεντρώθηκαν συνολικά εκατόν πενήντα εννέα (159) ολοκληρωμένες αξιολογήσεις (συμπληρωμένα Ερωτηματολόγια). Συγκεκριμένα, συγκεντρώθηκαν ογδόντα (80) αξιολογήσεις για το ΕΥ της ΝΓΛ και εβδομήντα εννέα (79) για το ΕΥ της ΝΛΛ.

Δημογραφικά, το δείγμα αποτελείται στη συντριπτική του πλειονότητα από γυναίκες, με τις ηλικιακές ομάδες των 41 - 50 ετών και των άνω των 51 να επικρατούν (συνολικά άνω του 90%). Το στοιχείο αυτό υποδηλώνει ένα σώμα εκπαιδευτικών με επαγγελματική συγκρότηση και πολυετή διδακτική εμπειρία, καθώς το 56 - 58% διαθέτει προϋπηρεσία άνω των είκοσι (20) ετών. Επιπλέον, το ακαδημαϊκό προφίλ των συμμετεχόντων/ουσών είναι ιδιαίτερα ενισχυμένο, καθώς το 71% κατέχει Μεταπτυχιακό ή Διδακτορικό τίτλο σπουδών. Για την ποιοτική φάση της μελέτης εφαρμόστηκε η στρατηγική της σκόπιμης επιλογής υποδείγματος (nested purposive sampling), η οποία αποτελεί καθιερωμένη πρακτική στη μεικτή έρευνα για την εμβάθυνση στα ποσοτικά δεδομένα (Teddlie & Yu, 2007). Κατά τη διαδικασία αυτή, οι συμμετέχουσες επιλέχθηκαν από το ευρύτερο δείγμα της ποσοτικής έρευνας με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Συγκεκριμένα, η υποομάδα των εννέα (9) εκπαιδευτικών οι οποίες συμμετείχαν σε ημιδομημένες συνεντεύξεις (ΣΥΝ1 - ΣΥΝ9) διαθέτουν πιστοποιημένες δεξιότητες στις Τ.Π.Ε., γεγονός που διασφαλίζει ότι η κριτική αξιολόγηση του ΕΥ και των ΨΕ διενεργήθηκε από εκπαιδευτικούς με εξειδικευμένη γνώση της ψηφιακής παιδαγωγικής. Επιπλέον, η πολυετής προϋπηρεσία τους λειτούργησε ως συγκριτικό πλαίσιο για την ανάδειξη της προστιθέμενης αξίας του νέου ΕΥ, ενώ η θετική τους στάση απέναντι στην εξΑΕ εξασφάλισε την ουσιαστική εμπλοκή τους στη διαδικασία της αξιολόγησης.

3.5 Εργαλεία συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των πρωτογενών δεδομένων της παρούσας έρευνας σχεδιάστηκαν και χρησιμοποιήθηκαν δύο (2) συμπληρωματικά εργαλεία, προκειμένου να υπηρετηθεί ο μεικτός μεθοδολογικός σχεδιασμός και η τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων. Συγκεκριμένα, κατασκευάστηκε ένα (1) δομημένο ψηφιακό Ερωτηματολόγιο για την ποσοτική προσέγγιση και ένας (1) Οδηγός ημιδομημένης συνέντευξης για την ποιοτική εμβάθυνση.

Πριν από την τελική χορήγηση των εργαλείων αυτών στους/στις συμμετέχοντες/ουσες της έρευνας, πραγματοποιήθηκε έλεγχος της εγκυρότητας περιεχομένου και της παιδαγωγικής τους αρτιότητας από τρεις (3) κριτικούς αναγνώστες/στριες. Ειδικότερα, δύο (2) έμπειρες εκπαιδευτικοί κλάδου ΠΕ02, Φιλολογοί, αξιολόγησαν τα εργαλεία ως προς το εννοιολογικό τους περιεχόμενο, τη σαφήνεια της ορολογίας και τη συμβατότητα των ερωτήσεων με τη διδακτική πράξη, ενώ ένας (1) ειδικός στην ανοικτή και εξΑΕ έλεγξε τη μεθοδολογική τους ευθυγράμμιση με τις αρχές της εξΑΕ. Οι επισημάνσεις των κριτικών αναγνωστών/στριών οδήγησαν σε μικρές λεκτικές βελτιώσεις, διασφαλίζοντας την εννοιολογική σαφήνεια των ερωτημάτων και την εγκυρότητα πριν από την επίσημη έναρξη της ερευνητικής διαδικασίας.

3.5.1 Ερωτηματολόγιο ποσοτικής έρευνας

Το Ερωτηματολόγιο αποτελεί το βασικό εργαλείο για την ποσοτική αξιολόγηση του ΕΥ. Για τη σχεδιάσή του αξιοποιείται ως βάση σταθμισμένο Ερωτηματολόγιο του Πανεπιστημίου Κρήτης, το οποίο εξασφαλίζει υψηλά επίπεδα εγκυρότητας και αξιοπιστίας. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, το συγκεκριμένο εργαλείο υπέστη τις απαραίτητες εννοιολογικές και δομικές προσαρμογές, προκειμένου να ανταποκρίνεται πλήρως στα ΕΕ, τις ιδιαιτερότητες του εξεταζόμενου ΕΥ και τις ανάγκες των γνωστικών αντικειμένων της ΝΓΛ και της ΝΛΛ.

Μετά τις παραπάνω τροποποιήσεις, το τελικό Ερωτηματολόγιο δομείται σε οκτώ (8) Ενότητες (Α'-Η'), οι οποίοι περιλαμβάνουν ερωτήσεις κλειστού τύπου σε 5-βαθμη κλίμακα *Likert*. Οι άξονες αυτοί καλύπτουν κρίσιμες παραμέτρους, όπως η επιστημονική εγκυρότητα, η δομή, η ευχρηστία, η καθοδήγηση, η αλληλεπίδραση και η συμβολή των ΨΕ στην καλλιέργεια ανώτερων γνωστικών λειτουργιών (κριτική σκέψη, μεταγνώση). Το εργαλείο ολοκληρώνεται με μια τελευταία Ενότητα γενικών επισημάνσεων με ερωτήσεις ανοικτού τύπου για τον εντοπισμό των ισχυρών σημείων και την καταγραφή ποιοτικών προτάσεων βελτίωσης του ΕΥ.

3.5.2 Οδηγός ημιδομημένης συνέντευξης

Ως εργαλείο της ποιοτικής προσέγγισης επιλέγεται η ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία επιτρέπει τη σε βάθος διερεύνηση των απόψεων Φιλολόγων για την ερμηνευτική πλαισίωση των ποσοτικών ευρημάτων. Ο Οδηγός της συνέντευξης διαρθρώνεται σε δύο βασικές Ενότητες, ευθυγραμμισμένες με τα ΕΕ:

- **Ενότητα παιδαγωγικής καταλληλότητας** (ΕΕ 1): εστιάζει στη διδακτική ροή, την πλαisiώση και την εγκυρότητα του ΕΥ, εξετάζοντας αν ο σχεδιασμός ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ασύγχρονης εξΑΕ.
- **Ενότητα ΨΕ και γνωστικών δεξιοτήτων** (ΕΕ 2): διερευνά τη συμβολή των ΨΕ στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, της μεταγνώσης και της συναισθηματικής εμπλοκής των μαθητών/τριών

Προβλέπεται και μια τελευταία Ενότητα με γενικές επισημάνσεις (ερωτήσεις ανοικτού τύπου) για τον εντοπισμό των δυνατών στοιχείων και την καταγραφή προτάσεων βελτίωσης του ΕΥ.

3.5.3 Διασφάλιση εγκυρότητας και αξιοπιστίας

Για τη θωράκιση της επιστημονικής εγκυρότητας και της αξιοπιστίας της παρούσας έρευνας, υιοθετήθηκαν συγκεκριμένα κριτήρια που ανταποκρίνονται και στις δύο συνιστώσες του μεικτού μεθοδολογικού σχεδιασμού (Creswell & Creswell, 2017). Η στρατηγική αυτή επιλέγεται προκειμένου να επιτευχθεί η μεθοδολογική τριγωνοποίηση, συνδυάζοντας την αντικειμενικότητα της ποσοτικής έρευνας με την ερμηνευτική ισχύ της ποιοτικής προσέγγισης, εξασφαλίζοντας έτσι ολοκληρωμένη εικόνα για το ΕΥ.

Όσον αφορά το ποσοτικό σκέλος, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εγκυρότητα περιεχομένου, η οποία διασφαλίζεται μέσω της θεωρητικής ευθυγράμμισης του Ερωτηματολογίου με τη βιβλιογραφία της εξΑΕ και τον προκαταρκτικό έλεγχο (βλ. 3.5) από τρεις κριτικούς αναγνώστες, συγκεκριμένα δύο έμπειρες Φιλολόγους και έναν ειδικό στον τομέα της εξΑΕ, περιορίζοντας έτσι το σφάλμα (Cohen, Manion & Morrison, 2009). Παράλληλα, η αξιοπιστία του ερευνητικού εργαλείου ελέγχεται μέσω της εσωτερικής συνέπειας των μετρήσεων, όπου ο δείκτης *Cronbach's alpha* για τις Ενότητες της ΝΓΛ και ΝΛΛ ανέρχεται στο 0,973, γεγονός που υποδηλώνει υψηλό βαθμό σταθερότητας των αποτελεσμάτων.

Για το ποιοτικό μέρος της έρευνας, υιοθετούνται τα κριτήρια των Maxwell (1992) και Lincoln & Guba (1982), με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας μέσω της περιγραφικής και ερμηνευτικής εγκυρότητας. Η περιγραφική εγκυρότητα επιτυγχάνεται με τη χρήση εξειδικευμένου λογισμικού Speech-to-Text για την πιστή (verbatim) απομαγνητοφώνηση των εννέα ημιδομημένων συνεντεύξεων, διασφαλίζοντας την ακρίβεια των δεδομένων.

Η αξιοπιστία (credibility) και η ερμηνευτική εγκυρότητα ενισχύονται μέσω της μεθοδολογικής τριγωνοποίησης, κατά την οποία τα ποσοτικά ευρήματα διασταυρώνονται

με τα ποιοτικά δεδομένα, καθώς και μέσω της συστηματικής χρήσης αυτούσιων παραθεμάτων από τις συμμετέχουσες (ΣΥΝ1 - ΣΥΝ9). Τέλος, η μεταφερσιμότητα (transferability) υπηρετείται μέσω του λεπτομερούς προφίλ των συμμετεχουσών (thick description), προσφέροντας μια πληρέστερη κατανόηση του πλαισίου της έρευνας και των συνθηκών κάτω από τις οποίες αυτή πραγματοποιείται.

3.6 Ερευνητική διαδικασία

Η ερευνητική διαδικασία εξελίσσεται σε τρεις διαδοχικές και αλληλένδετες φάσεις, διασφαλίζοντας ότι η αξιολόγηση του ΕΥ βασίζεται στην ενεργό εμπλοκή και τη βιωματική εμπειρία των συμμετεχόντων/ουσών.

- **Φάση Α': σχεδιασμός και επιμορφωτικά εργαστήρια (workshops)**

Αρχικά, πραγματοποιείται ο σχεδιασμός και η ανάρτηση του ΕΥ στην πλατφόρμα η-τ. Πριν από την έναρξη της αξιολόγησης, υλοποιούνται τέσσερα (4) σύγχρονα εξΑΕ επιμορφωτικά εργαστήρια (workshop) μέσω της πλατφόρμας Cisco Webex. Κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων, παρουσιάζονται οι άξονες της παρέμβασης και οι συμμετέχοντες/ουσες περιηγούνται βιωματικά στο ΕΥ, δοκιμάζοντας τις δραστηριότητες στην η-τ. Η φάση αυτή είναι καθοριστική, καθώς εξασφαλίζει ότι οι εκπαιδευτικοί απαντούν στα ερευνητικά εργαλεία, έχοντας πλήρη γνώση της λειτουργικότητας και της παιδαγωγικής στόχευσης του ΕΥ.

- **Φάση Β': συλλογή ποσοτικών δεδομένων**

Με την ολοκλήρωση των εργαστηρίων, στέλνονται οι σύνδεσμοι για το ψηφιακό Ερωτηματολόγιο (Google Forms). Η συλλογή των δεδομένων επιτρέπει την εξαγωγή στατιστικών στοιχείων. Χρησιμοποιείται το στατιστικό πακέτο IBM SPSS Statistics (έκδοση 22) για κάθε άξονα αξιολόγησης, αναδεικνύοντας τις τάσεις του δείγματος σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ΕΥ.

- **Φάση Γ': διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας και θεματική ανάλυση**

Στην τελική φάση, πραγματοποιούνται οι ημιδομημένες συνεντεύξεις με εννέα (N=9) εκπαιδευτικών μέσω της πλατφόρμας Cisco Webex. Οι συνεντεύξεις ξεκινούν με την ανάγνωση του πρωτοκόλλου υλοποίησης για τη διασφάλιση της δεοντολογίας και της ανωνυμίας. Στην αποδελτίωση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε τεχνολογία Speech-to-Text, ενώ ακολουθεί σχολαστική επιμέλεια των κειμένων. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με τη θεματική ανάλυση. Τα

δεδομένα κωδικοποιούνται σε Ενότητες, επιτρέποντας την τελική σύνθεση και τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

3. 7 Ηθική και δεοντολογία της έρευνας

Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας τηρούνται οι θεμελιώδεις κανόνες της ηθικής και της επιστημονικής δεοντολογίας, προκειμένου να διασφαλίζονται τα δικαιώματα όλων των συμμετεχόντων/ουσών εκπαιδευτικών.

3.7.1 Ενσυνείδητη συγκατάθεση

Η συμμετοχή στην έρευνα είναι απολύτως εθελοντική. Όσον αφορά το ποσοτικό μέρος, οι Φιλολόγοι που συμπληρώνουν το Ερωτηματολόγιο για το μάθημα της ΝΓΛ ($N=80$) και της ΝΛΛ ($N=79$) ενημερώνονται μέσω εισαγωγικού σημειώματος για τον σκοπό της έρευνας, τον ακαδημαϊκό της χαρακτήρα, καθώς και για το γεγονός ότι η υποβολή του Ερωτηματολογίου συνεπάγεται τη συγκατάθεσή τους στην επεξεργασία των απαντήσεων. Αντίστοιχα, στο ποιοτικό μέρος, οι εννέα ($N=9$) Φιλολόγοι που παραχωρούν τις συνεντεύξεις ενημερώνονται προφορικά και αναλυτικά για το αντικείμενο της έρευνας. Τους γνωστοποιείται το δικαίωμά τους να αρνηθούν να απαντήσουν σε οποιαδήποτε ερώτηση ή ακόμη και να αποχωρήσουν από τη διαδικασία σε οποιοδήποτε στάδιο, χωρίς καμία απολύτως συνέπεια. Παράλληλα, ζητείται και εξασφαλίζεται η συναίνεσή τους για την καταγραφή και απομαγνητοφώνηση του λόγου τους.

3.7.2 Ανωνυμία, εμπιστευτικότητα και κωδικοποίηση

Για τη διαφύλαξη της ανωνυμίας των συμμετεχόντων/ουσών εφαρμόζονται αυστηρά πρωτόκολλα κωδικοποίησης. Στο Ερωτηματολόγιο δε συλλέγεται κανένα στοιχείο προσωπικής ταυτοποίησης, όπως ονοματεπώνυμο, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή σχολική μονάδα υπηρετήσης). Στο υλικό των συνεντεύξεων, προκειμένου να αποκλειστεί οποιαδήποτε πιθανότητα ταυτοποίησης των εκπαιδευτικών, αφαιρούνται όλα τα αναγνωρίσιμα στοιχεία (όπως ονόματα συγκεκριμένων περιοχών) και σε κάθε συμμετέχουσα αποδίδεται ένας μοναδικός αλφαριθμητικός κωδικός από το ΣΥΝ1 έως το ΣΥΝ9 (Συνεντευξιαζόμενη 1 έως Συνεντευξιαζόμενη 9). Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίστηκε ότι η ανάλυση του λόγου τους γίνεται με απόλυτη εμπιστευτικότητα.

3.7.3 Διαχείριση, ασφάλεια και πρόσβαση στα δεδομένα

Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για την ψηφιακή ασφάλεια του ερευνητικού υλικού. Για την απομαγνητοφώνηση των εννέα (9) συνεντεύξεων αξιοποιείται η τεχνολογία μετατροπής ομιλίας σε κείμενο (Speech-to-Text) μέσω του Google Docs, διαδικασία που επιτρέπει την άμεση και ακριβή μεταφορά του προφορικού λόγου σε γραπτό.

Όλα τα πρωτογενή δεδομένα (γραπτά αρχεία κειμένου των συνεντεύξεων, καθώς και οι ψηφιακές απαντήσεις του Ερωτηματολογίου) αποθηκεύονται στον προσωπικό υπολογιστή της ερευνήτριας. Πρόσβαση στο υλικό αυτό, για λόγους επιστημονικού ελέγχου και καθοδήγησης, έχει αυστηρά και μόνο η ερευνήτρια, καθώς και η επιβλέπουσα και η συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια που απαρτίζουν την εποπτική επιτροπή της ΔΕ. Τέλος, το σύνολο του ερευνητικού υλικού χρησιμοποιείται αποκλειστικά για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας και πρόκειται να καταστραφεί με ασφάλεια μετά την επιτυχή ολοκλήρωση και υποστήριξη της ΔΕ.

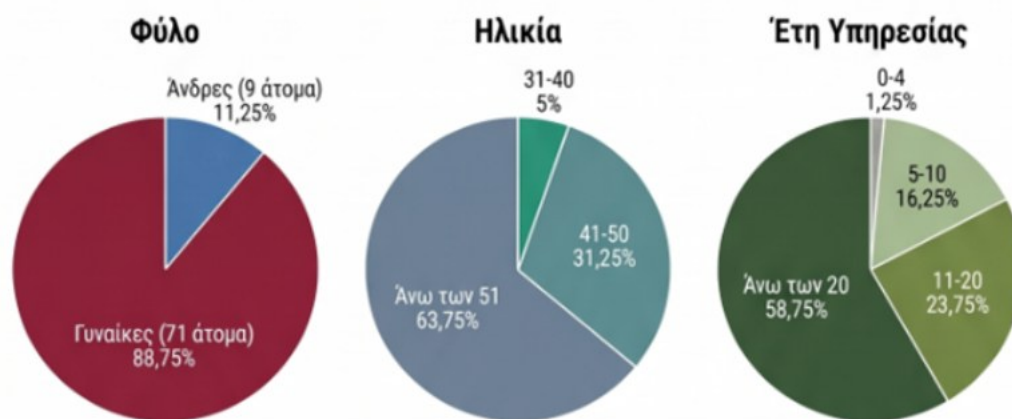
4. Αποτελέσματα

4.1 Ανάλυση ποσοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

4.1.1 Δημογραφικά, ακαδημαϊκά, ψηφιακά χαρακτηριστικά και γεωγραφική κατανομή του δείγματος

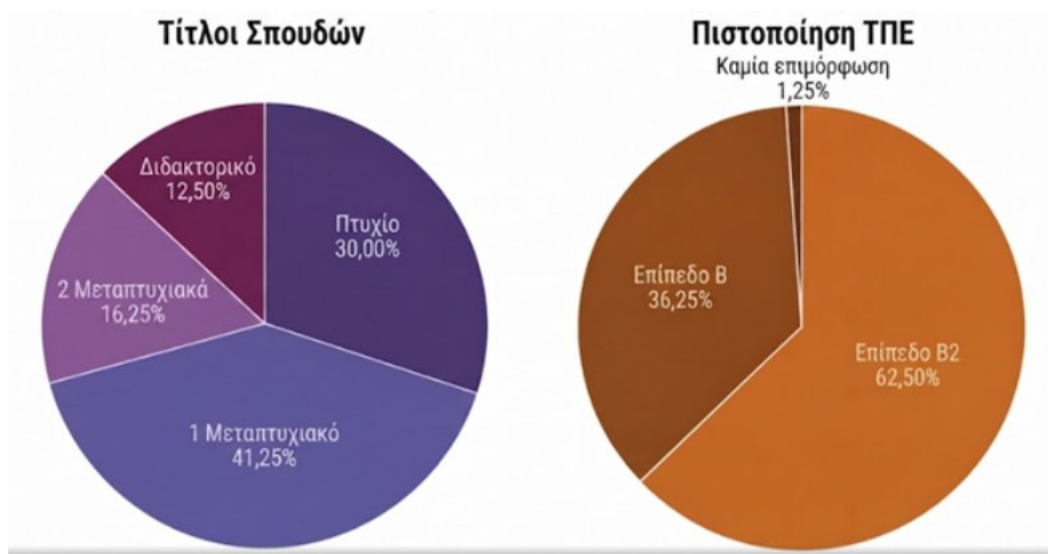
Η ποσοτική έρευνα βασίστηκε σε δείγμα ογδόντα ($N=80$) εκπαιδευτικών κλάδου ΠΕ02, Φιλολόγων, της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι/ες συμμετείχαν στην αξιολόγηση του εξΑΕ ΕΥ. Τα αναλυτικά δημογραφικά στοιχεία, η προϋπηρεσία, το ακαδημαϊκό προφίλ καθώς και το επίπεδο κατάρτισης στις Τ.Π.Ε. παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στις εικόνες 2 – 4.

Όπως προκύπτει (Εικόνα 1), το δείγμα αποτελείται κυρίως από γυναίκες και χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό επαγγελματικής ωριμότητας, καθώς το 63,75% των ερωτηθέντων/εισών είναι άνω των 51 ετών και το 58,75% διαθέτει εκπαιδευτική προϋπηρεσία που υπερβαίνει τα 20 έτη.

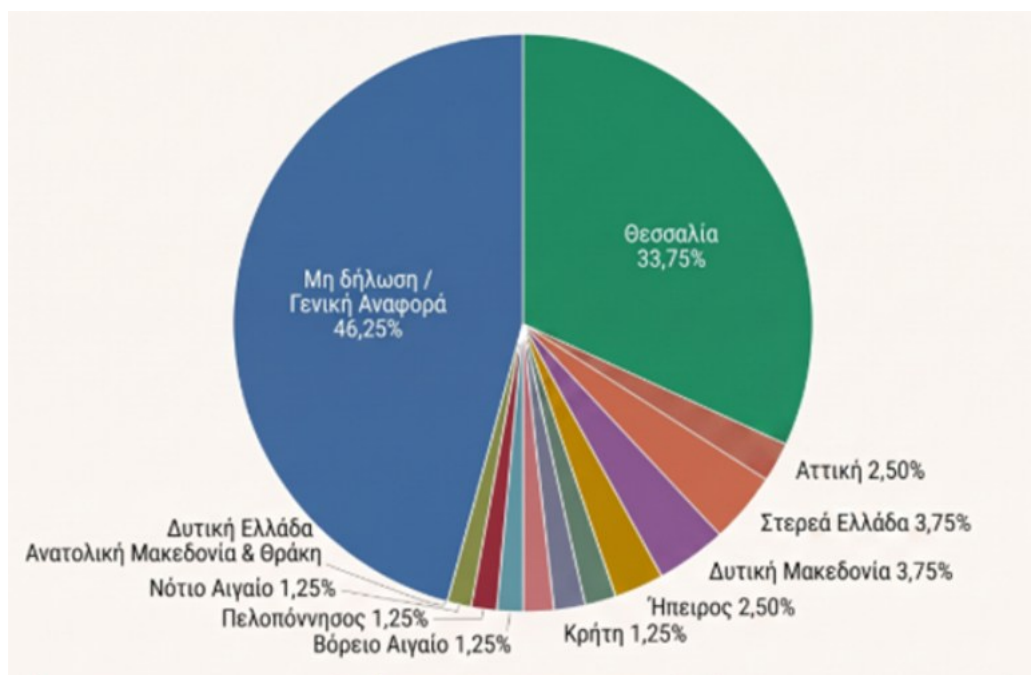
Εικόνα 2: Φύλο, ηλικία και έτη υπηρεσίας του δείγματος της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Το ακαδημαϊκό επίπεδο (Εικόνα 3) κρίνεται ιδιαίτερα ενισχυμένο, με το 70,00% του δείγματος να κατέχει μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών. Αναφορικά με την ψηφιακή τους ετοιμότητα (Εικόνα 3), το σύνολο σχεδόν των συμμετεχόντων (98,75%) διαθέτει επιμόρφωση στις Τ.Π.Ε., με την πλειονότητα εξ αυτών (62,50%) να έχει ολοκληρώσει επιτυχώς το απαιτητικό επίπεδο B2.

Εικόνα 3: Ακαδημαϊκά και ψηφιακά χαρακτηριστικά του δείγματος της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Αναφορικά με τη γεωγραφική κατανομή του δείγματος (Εικόνα 4), παρατηρείται ευρεία διασπορά σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που προσδιόρισαν με ακρίβεια την Περιφέρειά τους υπηρετεί στη Θεσσαλία (33,75%), ενώ εκπροσωπούνται σχεδόν όλες οι υπόλοιπες διοικητικές περιφέρειες της χώρας (Αττική, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος κ.ά.). Ένα σημαντικό ποσοστό (46,25%) περιλαμβάνει γενικές αναφορές αστικών κέντρων.

Εικόνα 4: Γεωγραφική κατανομή δείγματος Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

4.1.2 Έλεγχος αξιοπιστίας κλιμάκων (*Cronbach's alpha*)

Πριν από τη διενέργεια της περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης, πραγματοποιήθηκε έλεγχος εσωτερικής συνοχής και αξιοπιστίας (reliability analysis) για το σύνολο του ερευνητικού εργαλείου, καθώς και για τις επιμέρους υποκλίμακες που το απαρτίζουν. Ο συνολικός δείκτης εσωτερικής συνέπειας *Cronbach's alpha* για τις σαράντα δύο (42) ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ανήλθε σε $\alpha=0,973$, τιμή η οποία χαρακτηρίζεται ως εξαιρετική και υποδηλώνει κορυφαία αξιοπιστία του εργαλείου.

Επιπλέον, εξετάστηκε ο δείκτης αξιοπιστίας ανά ερευνητική Ενότητα, διαχωρίζοντας την τελευταία Ενότητα στις τέσσερις διακριτές μεταβλητές της (κριτική ανάλυση, κριτική εμβάθυνση, αυτορρύθμιση, αυτονομία). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 5:

Θεματική Ενότητα	Αριθμός ερωτήσεων	Δείκτης <i>Cronbach's a</i>	Επίπεδο αξιοπιστίας
Α': επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση	4	0,812	Εξαιρετικό
Β': παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου	6	0,845	Εξαιρετικό
Γ': ευχρηστία ΕΥ	3	0,798	Πολύ ικανοποιητικό
Δ': υποστήριξη και καθοδήγηση	4	0,821	Εξαιρετικό
Ε': αλληλεπίδραση	5	0,853	Εξαιρετικό
Στ': αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση	5	0,884	Εξαιρετικό
Ζ': σκοπός / ΠΜΑ	6	0,861	Εξαιρετικό
Η1': κριτική ανάλυση	3	0,832	Εξαιρετικό
Η2': κριτική εμβάθυνση	2	0,815	Εξαιρετικό
Η3': αυτορρύθμιση	3	0,826	Εξαιρετικό
Η4': αυτονομία	1	0,785	Πολύ ικανοποιητικό

Πίνακας 5: Δείκτες εσωτερικής αξιοπιστίας (*Cronbach's alpha*) ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου

Με βάση τα καθιερωμένα κριτήρια της διεθνούς βιβλιογραφίας, τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 0,70 υποδηλώνουν αποδεκτή αξιοπιστία, ενώ τιμές άνω του 0,80 θεωρούνται εξαιρετικές (Tavakol & Dennick, 2011). Όπως αποδεικνύεται στον Πίνακα 5, όλες οι υποκλίμακες του Ερωτηματολογίου παρουσιάζουν υψηλή εσωτερική συνοχή, με τον δείκτη να κυμαίνεται από 0,785 (**Η4': αυτονομία**) έως 0,884 (**Στ': αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση**). Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνουν την υψηλή αξιοπιστία των μετρήσεων και επιτρέπουν με ασφάλεια τη χρήση των παραπάνω Ενοτήτων ως παράγωγων μεταβλητών στη στατιστική ανάλυση.

4.1.3 Έλεγχος κανονικότητας δεδομένων

Για την επιλογή των κατάλληλων στατιστικών κριτηρίων (παραμετρικών ή μη παραμετρικών), διενεργήθηκε έλεγχος κανονικότητας της κατανομής των δεδομένων για το σύνολο των μεταβλητών. Αξιοποιήθηκαν οι επίσημες στατιστικές δοκιμασίες *Kolmogorov-Smirnov* (κατάλληλη για δείγματα $N \geq 50$) και *Shapiro-Wilk*.

Τα αποτελέσματα και των δύο δοκιμασιών κατέδειξαν για τις Ενότητες του Ερωτηματολογίου ότι οι τιμές σημαντικότητας ήταν μικρότερες του καθορισμένου επιπέδου στατιστικής σημαντικότητας ($p < 0,05$), αγγίζοντας μάλιστα επίπεδα κάτω του 0,001 ($p < 0,001$). Η στατιστικά σημαντική αυτή απόκλιση επιβεβαιώνει ότι τα δεδομένα δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή. Ως εκ τούτου, για τη διερεύνηση των ΕΕ κρίθηκε μεθοδολογικά επιβεβλημένη η χρήση μη παραμετρικών στατιστικών ελέγχων (*Kruskal-Wallis H* και *Spearman's rho*).

4.1.4 Έλεγχος κανονικότητας *Kolmogorov-Smirnov* και *Shapiro-Wilk* ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου

Όπως αποτυπώνεται στον Πίνακα 6, τα αποτελέσματα των ελέγχων κανονικότητας *Kolmogorov-Smirnov* και *Shapiro-Wilk* για Ενότητες και υποκλίμακες του Ερωτηματολογίου καταδεικνύουν ότι οι τιμές σημαντικότητας είναι μικρότερες του καθορισμένου ορίου ($p < 0,05$) και ειδικότερα ίσες με ,000 ($p < 0,001$), γεγονός που επιβεβαιώνει ότι τα δεδομένα αποκλίνουν στατιστικά σημαντικά από την κανονική κατανομή και καθίσταται αναγκαία η χρήση μη παραμετρικών στατιστικών ελέγχων.

Συγκεκριμένα, οι υψηλές τιμές των στατιστικών ελέγχων (όπως στο *Kolmogorov-Smirnov* όπου κυμαίνονται από ,303 έως ,449 και στο *Shapiro-Wilk* από ,343 έως ,743) αποδεικνύουν την έντονη ασυμμετρία. Αυτή η συστηματική απόκλιση από την κανονικότητα δικαιολογεί

πλήρως τη μεθοδολογική απόφαση για αποφυγή των παραμετρικών κριτηρίων και την επιλογή μη παραμετρικών δοκιμασιών για την αξιόπιστη συνέχιση της στατιστικής ανάλυσης και τη διερεύνηση των ΕΕ.

Θεματική Ενότητα	<i>Kolmogorov-Smirnov^a</i>	<i>Shapiro-Wilk</i>
Α' : επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση	,364	,691
Β' : παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου	,342	,535
Γ' : ευχρηστία ΕΥ	,413	,523
Δ' : υποστήριξη και καθοδήγηση	,408	,583
Ε' : αλληλεπίδραση	,303	,743
Στ' : αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση	,332	,703
Ζ' : σκοπός/ΠΜΑ	,340	,605
Η1' : κριτική ανάλυση	,414	,563
Η2' : κριτική εμβάθυνση	,449	,343
Η3' : αυτορρύθμιση/ Η4' : αυτονομία	,405	,534

Πίνακας 6: Αποτελέσματα ελέγχων κανονικότητας *Kolmogorov-Smirnov* και *Shapiro-Wilk* ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου

a. Lilliefors significance correction

4.1.5 Έλεγχος κανονικότητας *Kruskal - Wallis H* ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου

Για να διερευνηθεί κατά πόσο οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών διαφοροποιούνται ανάλογα με τα έτη προϋπηρεσίας τους στην εκπαίδευση, πραγματοποιήθηκε ο μη παραμετρικός έλεγχος *Kruskal-Wallis H*.

Εξαρτημένη Μεταβλητή	Προϋπηρεσία	<i>N</i>	Μέση Κατάταξη (<i>Mean Rank</i>)	Στατιστικό <i>H</i> (<i>df</i> =3)	Σημαντικότητα (<i>p</i>)
Α' : επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση	0 – 4 έτη	1	61,00	12,415	0,006
	5 – 10 έτη	13	19,23		
	11 – 20 έτη	19	50,29		
	> 20 έτη	47	41,99		

Β΄: παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου	0 – 4 έτη	1	54,00	1,104	0,776
	5 – 10 έτη	13	43,62		
	11 – 20 έτη	19	40,50		
	> 20 έτη	47	39,35		
Γ΄: ευχρηστία ΕΥ	0 – 4 έτη	1	51,00	0,518	0,915
	5 – 10 έτη	13	43,62		
	11 – 20 έτη	19	43,03		
	> 20 έτη	47	38,52		
Δ΄: υποστήριξη και καθοδήγηση	0 – 4 έτη	1	57,00	1,072	0,784
	5 – 10 έτη	13	42,92		
	11 – 20 έτη	19	44,84		
	> 20 έτη	47	37,97		
Ε΄: αλληλεπίδραση	0 – 4 έτη	1	55,00	6,838	0,077
	5 – 10 έτη	13	25,00		
	11 – 20 έτη	19	48,68		
	> 20 έτη	47	41,18		
Στ΄: αναστοχασμός/ αυτοαξιολόγηση	0 – 4 έτη	1	54,40	1,023	0,796
	5 – 10 έτη	13	40,85		
	11 – 20 έτη	19	44,97		
	> 20 έτη	47	38,34		
Ζ΄: σκοπός/ΠΜΑ	0 – 4 έτη	1	54,00	1,514	0,679
	5 – 10 έτη	13	37,04		
	11 – 20 έτη	19	46,08		
	> 20 έτη	47	38,62		
Η1΄: κριτική ανάλυση	0 – 4 έτη	1	45,50	2,142	0,543
	5 – 10 έτη	13	40,31		
	11 – 20 έτη	19	46,71		
	> 20 έτη	47	38,19		
Η2΄: κριτική εμβάθυνση	0 – 4 έτη	1	44,00	2,754	0,431
	5 – 10 έτη	13	44,92		
	11 – 20 έτη	19	46,05		

	> 20 έτη	47	37,13		
H3': αυτορρύθμιση /H4': αυτονομία	0 – 4 έτη	1	39,00	3,841	0,279
	5 – 10 έτη	13	42,27		
	11 – 20 έτη	19	48,63		
	> 20 έτη	47	36,91		

Πίνακας 7: Αποτελέσματα ελέγχου *Kruskal – Wallis H* βάσει των ετών προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών

Ο έλεγχος *Kruskal - Wallis H* (Πίνακας 7) κατέδειξε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις ομάδες προϋπηρεσίας μόνο ως προς την επιστημονική συνοχή και τεκμηρίωση ($A'=12,415, p=0,006<0,01$). Η ανάλυση των μέσων κατατάξεων (*Mean Ranks*) φανερώνει ότι οι εκπαιδευτικοί με 5-10 έτη προϋπηρεσίας βαθμολόγησαν σημαντικά χαμηλότερα την επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση ($A': \text{Mean Rank}=19,23$) συγκριτικά με τους/τις πιο έμπειρους/ες συναδέλφους τους (11-20 έτη: *Mean Rank*=50,29 και >20 έτη: *Mean Rank*=41,99).

Αντίθετα, για τις υπόλοιπες διαστάσεις του ΕΥ, οι τιμές p είναι ανώτερες του 0,05, υποδηλώνοντας την απουσία στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ των διαφορετικών ηλικιακών/υπηρεσιακών ομάδων του δείγματος.

4.1.6 Ανάλυση συσχετίσεων και διερεύνηση ερευνητικών ερωτημάτων

Η παρούσα ενότητα εστιάζει στη διερεύνηση των συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών της έρευνας μέσω του μη παραμετρικού ελέγχου *Spearman's rho*, δεδομένου ότι τα δεδομένα δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή. Η ανάλυση αυτή εξυπηρετεί την αποτύπωση των στατιστικά σημαντικών αλληλεπιδράσεων και σχέσεων μεταξύ των επιμέρους παιδαγωγικών αξόνων και Ενοτήτων του ΕΥ, συμβάλλοντας ουσιαστικά στη διερεύνηση των επόμενων ΕΕ της μελέτης.

Μεταβλητές	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	Στ'	Z'	H'1	H'2	H'3/ H'4
A'	1,000									
B'	,269*	1,000								
Γ'	,339**	,640**	1,000							
Δ'	,251*	,778**	,512**	1,000						
Ε'	,579**	,445**	,485**	,406**	1,000					
Στ'	,341**	,726**	,400**	,586**	,374**	1,000				

Z'	,456**	,538**	,342**	,570**	,454**	,618**	1,000			
H1'	,369**	,587**	,449**	,532**	,496**	,576**	,608**	1,000		
H2'	,513**	,428**	,426**	,385**	,513**	,551**	,499**	,714**	1,000	
H3' / H4'	,504**	,528**	,554**	,530**	,532**	,606**	,554**	,802**	,805**	1,000

Πίνακας 8: Συντελεστές συσχέτισης Spearman's rho μεταξύ των βασικών αξόνων

* Η συσχέτιση είναι σημαντική σε επίπεδο 0,05 (2-tailed).

**Η συσχέτιση είναι σημαντική σε επίπεδο 0,01 (2-tailed).

Σημείωση: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$ (διπλής κατεύθυνσης). Το μέγεθος δείγματος είναι $N=80$ για όλες τις συσχετίσεις.

Υπόμνημα Ενοτήτων: Α': επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση, Β': παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου, Γ': ευχρηστία ΕΥ, Δ': υποστήριξη και καθοδήγηση, Ε': αλληλεπίδραση, Στ': αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση, Ζ': σκοπός/ΠΜΑ, Η1': κριτική ανάλυση, Η2': κριτική εμβάθυνση, Η3': αυτορρύθμιση, Η4': αυτονομία

Η στατιστική ανάλυση των συσχετίσεων (Πίνακας 8) ανέδειξε εξαιρετικά ενδιαφέροντα και ισχυρά ευρήματα, φωτίζοντας τη διασύνδεση μεταξύ εκπαιδευτικού σχεδιασμού και της γνωστικής/μεταγνωστικής ανάπτυξης:

- **υποστήριξη και καθοδήγηση (Δ') και παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου (Β')**: ισχυρή συσχέτιση της έρευνας καταγράφηκε ανάμεσα στην υποστήριξη και καθοδήγηση και την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου ($\rho=0,778$, $p<0,001$). Παράλληλα, η **παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου (Β')** συσχετίζεται ισχυρά και με τον **αναστοχασμό/αυτοαξιολόγηση (Στ')**: $\rho=0,726$, $p<0,001$), επιβεβαιώνοντας ότι η παροχή ικανοποιητικών οδηγιών και η σωστή διάρθρωση των Ενοτήτων αποτελούν αλληλένδετους παράγοντες επιτυχίας στην ασύγχρονη εξΑΕ.
- **αυτορρύθμιση/αυτονομία (H3'/H4')**: η υποκλίμακα της μαθησιακής αυτονομίας/αυτορρύθμισης σημείωσε ισχυρές θετικές συσχετίσεις με το σύνολο σχεδόν των παραμέτρων, και ιδίως με τον **αναστοχασμό/αυτοαξιολόγηση (Στ')**: $\rho=0,606$, $p<0,001$), την **ευχρηστία του ΕΥ (Γ)**: $\rho=0,554$, $p<0,001$) και τον **σκοπό/ΠΜΑ (Ζ')**: $\rho=0,554$, $p<0,001$). Το εύρημα αυτό αποδεικνύει πως, όταν τα ΨΕ είναι εύχρηστα και παισιώνονται από σαφείς στόχους, ενισχύεται καθοριστικά η

ικανότητα των εκπαιδευόμενων να οργανώνουν αυτόνομα τον χρόνο τους (π.χ. μέσω του Οδηγού Μελέτης).

- **κριτική ανάλυση (H1')**: η πολυτροπική παρουσίαση και τα ΨΕ που προάγουν την κριτική ανάλυση συσχετίζονται σημαντικά με τον **σκοπό/ΠΜΑ** (Στ': $\rho=0,608$, $p<0,001$) και την **παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου** (Β': $\rho=0,587$, $p<0,001$). Ο κατάλληλος σχεδιασμός είναι λοιπόν απαραίτητος, για να μπορέσουν οι μαθητές/τριες να εντοπίσουν τα ζητούμενα στα υπό μελέτη κείμενα.
- **κριτική εμβάθυνση (H2')**: η δυνατότητα εμβάθυνσης στο αντικείμενο συνδέεται δυναμικά με τον **αναστοχασμό/αυτοαξιολόγηση** (Στ': $\rho=0,551$, $p<0,001$), την **επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση** (Α': $\rho=0,513$, $p<0,001$) και την **αλληλεπίδραση** (Ε': $\rho=0,513$, $p<0,001$). Αυτό καταδεικνύει ότι οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης (όπως η χρήση διαδραστικών κουίζ H5P ή συνεργατικών Wiki) υποστηρίζουν αποτελεσματικά τη μετάβαση από την παθητική πρόσληψη στην ουσιαστική οικοδόμηση της γνώσης.
- **κριτική σκέψη (H1), κριτική εμβάθυνση (H2) και αυτορρύθμιση/αυτονομία (H3/H4)**: $\rho=0,802$ έως $\rho=0,805$, $p<0,01$, οι υψηλότερες συσχετίσεις της έρευνας καταγράφηκαν μεταξύ αυτών των Ενοτήτων. Ειδικότερα, η συσχέτιση ανάμεσα στην **αυτορρύθμιση/αυτονομία** και την **κριτική εμβάθυνση** ανήλθε σε $\rho=0,805$ ($p<0,001$), ενώ η συσχέτιση με την **κριτική ανάλυση** έφτασε το $\rho=0,802$ ($p<0,001$). Τα ευρήματα αυτά αποδεικνύουν ότι το ΕΥ που προάγει την κριτική σκέψη και την εμβάθυνση είναι άμεσα και ισχυρά συνδεδεμένο με την ανάπτυξη της μαθησιακής αυτονομίας και αυτορρύθμισης των μαθητών/τριών.
- **συσχέτιση κριτικής ανάλυσης (H1) και κριτικής εμβάθυνσης (H2)**: $\rho=0,714$, $p<0,01$, πολύ ισχυρή θετική συσχέτιση καταγράφεται, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι οι μαθητές/τριες που μπόρεσαν να ασκήσουν κριτική ανάλυση στο ΕΥ, ανταποκρίθηκαν εξίσου επιτυχημένα και στις απαιτήσεις της κριτικής εμβάθυνσης, λειτουργώντας αλληλοσυμπληρωμούμενα στις ανώτερες γνωστικές λειτουργίες.

4.1.7 Ποιοτικά δεδομένα: ανάλυση περιεχομένου ανοικτών ερωτήσεων του Ερωτηματολογίου

Η ανάλυση περιεχομένου των δύο ανοικτών ερωτήσεων του Ερωτηματολογίου (Ενότητα Θ') επέτρεψε την κατηγοριοποίηση των ποιοτικών αποκρίσεων των ογδόντα (80) Φιλολόγων, προσφέροντας βάθος στα ποσοτικά ευρήματα.

Αναφορικά με τα ισχυρά σημεία του ΕΥ, η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών (84%) ανέδειξε ως κορυφαίο πλεονέκτημα την αξιοποίηση ΨΕ. Ιδιαίτερη μνεία έγινε στη δραστηριότητα κριτικού γραμματισμού, όπου οι μαθητές/τριες αναλαμβάνουν ρόλο διορθωτή/τριας σε ψηφιακά παραγόμενο κείμενο. Επιπλέον, ο Οδηγός Μελέτης (72%) και το συνεργατικό εργαλείο Wiki (για τη συνεργατική συγγραφή περίληψης) αναγνωρίστηκαν ως θεμελιώδη ΨΕ για την καλλιέργεια της μαθητικής αυτονομίας.

Ως προς τις προτάσεις βελτίωσης, οι απαντήσεις κινήθηκαν γύρω από την επιθυμία για θεματική επέκταση της συγκεκριμένης μεθοδολογίας. Το 68% των συμμετεχόντων/ουσών πρότεινε την εφαρμογή ανάλογων ψηφιακών παρεμβάσεων και σε άλλες διδακτικές Ενότητες της ΝΓΛ (πέραν της θεματικής του Πολιτισμού), καθώς και τον εμπλουτισμό με περισσότερα σύγχρονα Web 2.0 εργαλεία για την ενίσχυση της ασύγχρονης επικοινωνίας.

4.2 Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

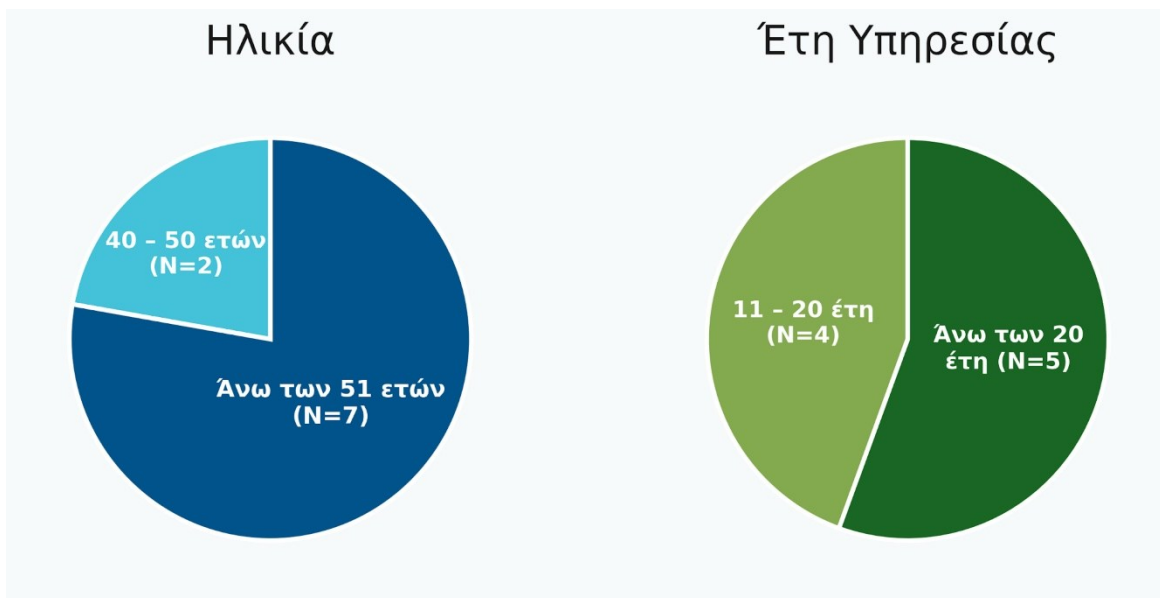
Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών αναδεικνύει μια σαφή μετατόπιση από την παραδοσιακή, δασκαλοκεντρική διδασκαλία στην καλλιέργεια των πολυγλωσσισμών και κυρίως του κριτικού γραμματισμού μέσω των ΨΕ. Η διαδικασία αυτή δε νοείται ως μια απλή παρέμβαση, αλλά ως ένας ριζικός ανασχεδιασμός της μαθησιακής διαδικασίας, ευθυγραμμισμένος με τις σύγχρονες κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες μάθησης.

4.2.1 Δημογραφικά και ψηφιακά χαρακτηριστικά του δείγματος

Για την πληρέστερη κατανόηση του πλαισίου της έρευνας, το δείγμα συνθέτουν αποκλειστικά εννέα (9) γυναίκες εκπαιδευτικοί κλάδου ΠΕ02, Φιλολόγοι, με υψηλή γεωγραφική διασπορά (Αττική, Αχαΐα, Ευρυτανία, Ιωάννινα, Μαγνησία, Μεσσηνία, Πρέβεζα, Τρίκαλα, Φλώρινα). Τα δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά του

δείγματος (ΣΥΝ1 - ΣΥΝ9) έχουν ομαδοποιηθεί στις Εικόνες 5 και 6 με βάση τη συχνότητα εμφάνισής τους.

Όπως γίνεται εμφανές, το δείγμα χαρακτηρίζεται από εξαιρετικά υψηλή επιστημονική εξειδίκευση και διδακτική εμπειρία (Εικόνα 5).

Εικόνα 5: Ηλικία και έτη υπηρεσίας του δείγματος της ποιοτικής έρευνας

Παράλληλα, η υψηλή εξοικείωση των συμμετεχουσών με τις ΤΠΕ και την εξΑΕ διασφαλίζει ότι οι κρίσεις τους αποτελούν προϊόν ώριμου παιδαγωγικού αναστοχασμού (Εικόνα 6).

Εικόνα 6: Ακαδημαϊκά και ψηφιακά χαρακτηριστικά του δείγματος της ποιοτικής έρευνας

4.2.2 Συγκεντρωτική απεικόνιση δεδομένων του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος για τη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Για την πληρέστερη και αναλυτικότερη παρουσίαση των αποτελεσμάτων της ποιοτικής έρευνας, οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών κωδικοποιήθηκαν και ομαδοποιήθηκαν σε πίνακες ανά ΕΕ της ΔΕ (βλ. 1.1) και ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου της ποσοτικής έρευνας.

1ο ΕΕ: Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ΕΥ της ΝΓΛ το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα Α': επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση Ενότητα Β': παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου Ενότητα Ζ': σκοπός/ΠΜΑ Ερώτηση: Πώς κρίνετε την επιστημονική τεκμηρίωση και τη δομή των ενοτήτων; Θεωρείτε ότι η πολυφωνία των πηγών και η σαφήνεια των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων διευκολύνουν τον/τη μαθητή/τρια στην ασύγχρονη μελέτη;			
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητες Α' & Ζ' (αυτούσια λόγια)	Ενότητα Β' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Το υλικό εδράζεται στις σύγχρονες γλωσσολογικές και παιδαγωγικές θεωρίες, προσφέροντας απόλυτη επιστημονική ασφάλεια στον διδάσκοντα.»	«Υπάρχει μια εξαιρετικά ομαλή ροή. Η μετάβαση από το ένα βήμα στο άλλο γίνεται με απόλυτη σαφήνεια, χωρίς λογικά κενά.»	Καθολική σύγκλιση: ταύτιση με όλες τις συναδέλφους για την επιστημονική πληρότητα και την καταλληλότητα του ΕΥ στο απαιτητικό επίπεδο της Γ' Λυκείου
ΣΥΝ2	«Οι πηγές που έχουν επιλεγεί είναι εξαιρετικά έγκυρες και διασταυρωμένες, γεγονός που	«Οι οδηγίες είναι τόσο σαφείς που ο μαθητής δε χρειάζεται να αναρωτηθεί ούτε μια στιγμή για το τι	Σύγκλιση με ΣΥΝ7 & ΣΥΝ9: ιδιαίτερη έμφαση στην υψηλή εγκυρότητα και την ποιότητα

	<i>"θωρακίζει" το μάθημα επιστημονικά.»</i>	<i>πρέπει να κάνει στη συνέχεια.»</i>	<i>επιλεγμένων κειμένων</i>
ΣΥΝ 3	<i>«Η επιστημονική προσέγγιση είναι άρτια, ειδικά στον τρόπο που γεφυρώνεται η θεωρία της γλώσσας με την κριτική ανάλυση.»</i>	<i>«Η αλληλουχία των δραστηριοτήτων είναι υποδειγματική· ακολουθεί μια ξεκάθαρη πορεία από τα απλούστερα στα πιο σύνθετα.»</i>	<i>Σύγκλιση με ΣΥΝ5 & ΣΥΝ8: η διάταξη του ΕΥ ακολουθεί την εμπειρία του/της μαθητή/τριας για γνωστική εξέλιξη</i>
ΣΥΝ4	<i>«Είναι προφανές ότι έχει γίνει "βαθιά" επιστημονική δουλειά στο υπόβαθρο· δεν υπάρχει τίποτα πρόχειρο ή τυχαίο.»</i>	<i>«Η δομή προσφέρει μια πολύ "καθαρή" διάταξη, γεγονός που βοηθά τον μαθητή να εστιάζει στην ουσία χωρίς να αποσπάται.»</i>	<i>Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η καθαρότητα της δομής δημιουργεί ένα σταθερό και λειτουργικό πλαίσιο μάθησης</i>
ΣΥΝ5	<i>«Στη Γλώσσα η επιστημονική εγκυρότητα είναι αδιαμφισβήτητη...»</i>	<i>«Το υλικό χαρακτηρίζεται από μια αυστηρά γραμμική και καθοδηγούμενη δομή, λειτουργώντας ως ιδανική γνωστική γέφυρα.»</i>	<i>Σύγκλιση με ΣΥΝ8 & ΣΥΝ9: η αυστηρή γραμμικότητα και η καθοδήγηση αποτρέπουν τη χαοτική περιήγηση στην η-τ</i>
ΣΥΝ6	<i>«Πρόκειται για ένα επιστημονικά πλούσιο υλικό, το οποίο προσφέρει ένα ασφαλές,</i>	<i>«Η δομή βοηθάει άμεσα, καθώς προετοιμάζει τον μαθητή για τις εξετάσεις με πολύ</i>	<i>Σύγκλιση με ΣΥΝ5: η συγκεκριμένη οργάνωση διευκολύνει άμεσα και ουσιαστικά την</i>

	συγκεκριμένο αλλά και "ανοιχτό" ταυτόχρονα πλαίσιο για αυτόνομη κίνηση.»	συγκεκριμένα και ξεκάθαρα βήματα.»	προετοιμασία του/της μαθητή/τριας
ΣΥΝ7	«Τα κείμενα που επιλέχθηκαν (άρθρο, συνέντευξη) πληρούν απόλυτα τις επιστημονικές προϋποθέσεις και είναι προσαρμοσμένα στο επίπεδο του Λυκείου.»	«Η δομή επιτρέπει την άνετη διαπραγμάτευση της πληροφορίας, με κατάλληλη διαβάθμιση των εννοιών.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: κοινή διαπίστωση για την εξαιρετική ποιότητα και χρησιμότητα των δημοσιογραφικών κειμένων
ΣΥΝ8	«Το υλικό είναι πλήρως τεκμηριωμένο επιστημονικά, με ποικιλία κειμενικών ειδών που εξασφαλίζει την εγκυρότητά του.»	«Η δομή ακολουθεί με απόλυτο σεβασμό τη γνωστική εμπειρία των μαθητών, έχοντας σαφή συνάφεια στόχων και αποτελεσμάτων.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το δομημένο ΨΠ προσφέρει ένα ασφαλές "καταφύγιο" για αυτόνομη μάθηση
ΣΥΝ9	«Είναι ένα υλικό επιστημονικά τεκμηριωμένο, με πολύ καλά επιλεγμένες πηγές από τις εφημερίδες.»	«Το βρήκα πολύ ωραίο δομημένο. Υπάρχει απόλυτη σαφήνεια στις οδηγίες. Ξέρεις ακριβώς τι ζητάει το κάθε βήμα.»	Καθολική σύγκλιση: απόλυτη εμπιστοσύνη στην επιστημονικότητα, τη ροή και τη λειτουργικότητα του σχεδιασμού

Πίνακας 9: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την επιστημονικότητα και τη δομή του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Η ανάλυση των αυθεντικών απαντήσεων και των εννέα (9) εκπαιδευτικών στον Πίνακα 9 αναδεικνύει μια καθολική σύγκλιση. Το ΕΥ αξιολογείται ως επιστημονικά στιβαρό, απαλλαγμένο από ασάφειες και άρτια προσαρμοσμένο στις υψηλές απαιτήσεις της Γ' Λυκείου. Το πιο σημαντικό εύρημα είναι ότι η δομή του ΕΥ δε λειτουργεί περιοριστικά, αλλά ως γνωστική σκαλωσιά. Προσφέρει στους/στις μαθητές/τριες την απαραίτητη ασφάλεια και καθοδήγηση, για να πλοηγηθούν αυτόνομα στην ασύγχρονη εξΑΕ, χωρίς να προκαλείται γνωστική υπερφόρτωση ή σύγχυση.

1ο ΕΕ: Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ΕΥ της ΝΓΛ το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα Γ': ευχρηστία ΕΥ Ενότητα Δ': υποστήριξη και καθοδήγηση Ερώτηση: Είναι το περιβάλλον της η-τάξης και τα εικονίδια (Wiki, H5P) αρκετά φιλικά; Πιστεύετε ότι οι οδηγίες και οι σημάνσεις (bold, πλαίσια) επαρκούν, για να μελετήσει ένας/μία μαθητής/τρια αυτόνομα;			
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Γ' (αυτούσια λόγια)	Ενότητα Δ' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Τα οπτικά σύμβολα που χρησιμοποιούνται, δημιουργούν μια άμεση αίσθηση οικειότητας στον χρήστη.»	«Η πλοήγηση στην πλατφόρμα γίνεται αβίαστα· η αρχιτεκτονική του περιβάλλοντος δεν "κουράζει" το βλέμμα ούτε αποπροσανατολίζει.»	Καθολική σύγκλιση: ταύτιση για τη λειτουργικότητα των εικονιδίων και τη δραστική μείωση του γνωστικού φορτίου των μαθητών/τριών
ΣΥΝ2	«Η αισθητική των εικονιδίων είναι σύγχρονη και μινιμαλιστική, κάτι που βοηθά στη διάκριση των Ενοτήτων.»	«Ο μαθητής μπορεί να μεταβεί από τη μία δραστηριότητα στην άλλη χωρίς τεχνικές δυσκολίες, καθώς υπάρχει ροή.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6 & ΣΥΝ9: επισημαίνεται η εγγύτητα του σχεδιασμού με τα ΨΠ που

			χρησιμοποιούν οι έφηβοι/ες
ΣΥΝ3	«Η οπτική διάταξη είναι πολύ "καθαρή". Τα εικονίδια λειτουργούν ως "σηματοδότες" που καθοδηγούν το μάτι στην πληροφορία.»	«Δεν παρατηρείται το φαινόμενο του "χαμένου στο διάστημα", που συχνά συναντάμε σε ψηφιακά περιβάλλοντα.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4 & ΣΥΝ7: η καθαρότητα της διάταξης λειτουργεί προστατευτικά απέναντι στην ψηφιακή κόπωση
ΣΥΝ4	«Τα εικονίδια είναι ομοιόμορφα σε όλο το υλικό, γεγονός που βοηθά στην ανάπτυξη μιας ρουτίνας μελέτης.»	«Η λειτουργικότητα είναι υψηλή· ο σχεδιασμός επιτρέπει τη γρήγορη εύρεση αρχείων, συνδέσμων, κ. ά.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ3: η ομοιομορφία των συμβόλων συμβάλλει στην ευχρηστία και στην εξοικονόμηση χρόνου
ΣΥΝ5	«Η οργάνωση στην η-τάξη είναι εξαιρετικά λειτουργική. Τα εικονίδια αποτρέπουν τη γνωστική υπερφόρτωση...»	«...υποκαθίσταται πλήρως η ζωντανή καθοδήγηση του εκπαιδευτικού μέσα στην ψηφιακή τάξη.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ8: η οργάνωση ανταποκρίνεται σε παιδαγωγικά πρότυπα σχεδιασμού
ΣΥΝ6	«Τα παιδιά είναι πλήρως εξοικειωμένα με τα εικονίδια. Η επανάληψή τους "βοηθά" το μάτι να	«Η κοινή φιλοσοφία στα δύο μαθήματα (Γλώσσα - Λογοτεχνία) διευκολύνει σημαντικά τη	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: η ενιαία ψηφιακή ταυτότητα των δύο γνωστικών αντικειμένων

	εστιάζει αμέσως στην οδηγία.»	μαθησιακή διαδρομή του μαθητή.»	μειώνει το άγχος της πλοήγησης
ΣΥΝ7	«Η καθαρή οπτική διάταξη υποστηρίζει ενεργά την ανάγνωση των ψηφιακών κειμένων στην οθόνη.»	«Η ευχρηστία του περιβάλλοντος επιτρέπει στον μαθητή να εργαστεί αυτόνομα και με τον δικό του ρυθμό.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5: η ψηφιακή προσβασιμότητα και η ευκολία μειώνουν το γνωστικό φορτίο
ΣΥΝ8	«Τα εικονίδια είναι ελκυστικά και ακολουθούν τις προδιαγραφές του "Διόφαντου" για τα νέα βιβλία.»	«Αυτό το γεγονός προσφέρει μια έντονη αίσθηση οικειότητας, εγκυρότητας και ασφάλειας στον χρήστη.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5: η οικεία οπτική δομή ενισχύει την εμπιστοσύνη του/της μαθητή/τριας στο ΨΠ
ΣΥΝ9	«Τα εικονίδια και η εξωτερική δόμηση είναι πολύ κατατοπιστικά, ελκυστικά και πολύ κοντά στα social media.»	«Αυτό το στοιχείο μαγνητίζει άμεσα τον μαθητή, κάνοντας το περιβάλλον φιλικό και καθόλου αποθητικό.»	Καθολική σύγκλιση: αναγνώριση της υψηλής ευχρηστίας ως βασικού πυλώνα για την επιτυχία της εξΑΕ

Πίνακας 10: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τον σχεδιασμό και την ευχρηστία του ψηφιακού περιβάλλοντος της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Η επεξεργασία των δεδομένων του Πίνακα 10 φανερώνει ότι ο ψηφιακός σχεδιασμός του ΕΥ οδήγησε στην επίτευξη διεπαφής με χαμηλό γνωστικό φορτίο. Η χρήση επαναλαμβανόμενων εικονιδίων λειτουργεί ως ένας «οπτικός κώδικας» που καθοδηγεί τον/τη μαθητή/τρια χωρίς να απαιτείται συνεχής επεξήγηση, αφού σταδιακά τα εικονίδια καθίστανται οικεία. Η σύγκλιση των απόψεων στο ότι το ΨΠ είναι «φιλικό» και «κοντά στις συνήθειες των εφήβων» επιβεβαιώνει ότι τα ΨΕ εντάσσονται ομαλά στην καθημερινότητα των χρηστών/στριών, ενισχύοντας την αυτονομία τους.

1ο ΕΕ: Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ΕΥ της ΝΓΛ το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα Ε': αλληλεπίδραση Ενότητα Στ': αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση Ερώτηση: Με ποιον τρόπο οι δραστηριότητες (π.χ. Συζήτηση, δραστηριότητες Η5Ρ) ενθαρρύνουν τον/τη μαθητή/τρια να εμπλακεί συναισθηματικά και να εφαρμόσει τη γνώση στην προσωπική του/της πραγματικότητα;			
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Ε' (αυτούσια λόγια)	Ενότητα Στ' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Τα Η5Ρ δίνουν μια παιγνιώδη διάσταση που "ξεκλειδώνει" τον μαθητή και τον ωθεί να δοκιμάσει τη γνώση του χωρίς τον φόβο της βαθμολογίας.»	«Οι ερωτήσεις "αγγίζουν χορδές" των εφήβων, αναγκάζοντάς τους να καταθέσουν προσωπικές εμπειρίες.»	Καθολική σύγκλιση: η αλληλεπίδραση μετατοπίζει τον/τη μαθητή/τρια από παθητικό δέκτη/τρια σε ενεργό συνδιαμορφωτή/τρια της γνώσης
ΣΥΝ2	«Η άμεση ανατροφοδότηση των διαδραστικών ασκήσεων κρατά το ενδιαφέρον αμείωτο και ενισχύει την αυτοπεποίθηση.»	«Το υλικό δημιουργεί μια γέφυρα με τα ενδιαφέροντά τους, με αποτέλεσμα να νιώθουν ότι το μάθημα τους αφορά προσωπικά.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7 & ΣΥΝ9: το διαδραστικό στοιχείο και η άμεση απόκριση λειτουργούν ως ισχυρά κίνητρα μάθησης
ΣΥΝ3	«Μέσα από ψηφιακές δραστηριότητες, η θεωρία γίνεται πράξη άμεσα, βοηθώντας στην	«Η συναισθηματική εμπλοκή επιτυγχάνεται, γιατί τα θέματα δεν είναι "αποστειρωμένα", αλλά παρμένα από	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η βιωματική προσέγγιση διευκολύνει την κατανόηση σύνθετων

	εμπέδωση εννοιών.»	τη δική τους καθημερινότητα.»	κοινωνικών ζητημάτων
ΣΥΝ4	«Η διαδραστικότητα των εργαλείων H5P μετατρέπει την αξιολόγηση σε μια ευχάριστη, αναστοχαστική διαδικασία.»	«Τα Forums συζήτησης λειτουργούν ως βήμα έκφρασης, που οι μαθητές αναπτύσσουν τη δική τους φωνή και ταυτότητα.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5 & ΣΥΝ8: σύνδεση της αυτοαξιολόγησης με την ανάπτυξη της μεταγνωστικής ικανότητας
ΣΥΝ5	«Η μετάβαση από την απλή πρόσληψη στην ψηφιακή δημιουργία και εφαρμογή γίνεται με τρόπο απόλυτα οργανικό.»	«Οι δραστηριότητες οδηγούν σε ανώτερο επίπεδο, ενισχύοντας την ενσυναίσθηση των παιδιών.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ8: ηθική και συναισθηματική ωρίμανση του/της μαθητή/τριας μέσα από την προσωπική εμπλοκή με το ΕΥ
ΣΥΝ6	«Ο μαθητής δεν "καταναλώνει" απλώς πληροφορία, αλλά καλείται να ιεραρχήσει, να συνθέσει και να παράξει λόγο.»	«Οι δραστηριότητες εμπλέκουν τις αισθήσεις και οι συζητήσεις λειτουργούν ως εργαλεία αυτογνωσίας.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5: η παραγωγή λόγου αποτελεί επιστέγασμα γνωστικής και συναισθηματικής επεξεργασίας
ΣΥΝ7	«Οι ασκήσεις δίνουν την ευκαιρία στον μαθητή αυτόνομα κι άμεσα να ελέγξει τι έμαθε και τι χρειάζεται βελτίωση.»	«Τα παιδιά ενθουσιάζονται με το διαδραστικό στοιχείο, γεγονός που επιτρέπει την με άνεση διαπραγμάτευση της πληροφορίας.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: το ΨΠ ενθαρρύνει τον/τη μαθητή/τρια χωρίς άγχος να πειραματιστεί

ΣΥΝ8	«Το κείμενο και η γνώση συνδιαμορφώνονται ενεργά, βελτιώνοντας την έκφραση και τις κοινωνικές δεξιότητες.»	«Μέσα από αυτές τις δραστηριότητες προωθείται ο εποικοδομητισμός που βασίζεται στον αναστοχασμό.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: τα ΨΕ αλληλεπίδρασης αποτρέπουν την απομόνωση στην η-τ
ΣΥΝ9	«Οι δραστηριότητες προκαλούν έντονο προβληματισμό και οδηγούν τον μαθητή πέρα από την απλή, παθητική ανάγνωση.»	«Η σταδιακή οικοδόμηση της γνώσης οδηγεί στη μεταγνώση· ο μαθητής συνθέτει ενεργά την πληροφορία.»	Καθολική σύγκλιση: η αλληλεπίδραση και η αυτοαξιολόγηση αποτελούν ουσία της μαθησιακής εμπειρίας

Πίνακας 11: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την αλληλεπίδραση, την αυτοαξιολόγηση και τη συναισθηματική εμπλοκή στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Η επεξεργασία των δεδομένων του Πίνακα 11 αναδεικνύει ότι οι δραστηριότητες αλληλεπίδρασης και αυτοαξιολόγησης επιτελούν έναν διττό παιδαγωγικό ρόλο: γνωστικό και συναισθηματικό. Οι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν ότι τα εργαλεία H5P, προσφέροντας ασφαλές πλαίσιο δοκιμής και άμεσης ανατροφοδότησης, αποφορτίζουν τον/τη μαθητή/τρια από το άγχος της αποτυχίας και ενισχύουν την αυτορρύθμιση. Παράλληλα, οι δραστηριότητες συζήτησης και αναστοχασμού μετατρέπουν τη γνώση σε προσωπικό βίωμα, καλλιεργώντας την ενσυναίσθηση και οδηγώντας τους/τις μαθητές/τριες σε ανώτερα γνωστικά επίπεδα (κριτική αξιολόγηση, σύνθεση και δημιουργία).

4.2.3 Συγκεντρωτική απεικόνιση δεδομένων του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος για τη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Η ένταξη των ΨΠ και του διαδραστικού ΕΥ στη διδασκαλία της ΝΓΛ αναδιαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν τα κείμενα. Δεν τους/τις περιορίζει στην απλή γραμματική ή συντακτική αναγνώριση, αλλά προωθεί τον κριτικό γραμματισμό. Οι τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών για το θέμα αυτό αποτυπώνονται αναλυτικά στον Πίνακα 12:

2ο ΕΕ: Τα ΨΕ του ΕΥ της ΝΓΛ πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα Η1': κριτική σκέψη/Η2' κριτική εμβάθυνση Ερώτηση: Πώς η πολυτροπικότητα και οι διαδραστικές αναπαραστάσεις βοηθούν τον/τη μαθητή/τρια να εμβαθύνει στις δομές του κειμένου και να αναγνωρίσει ιδεολογικές διαστάσεις;		
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Η1' / Η2' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Η πολυτροπικότητα απομακρύνει τον μαθητή από το κείμενο, κάνοντας τις δομές του ορατές μέσα από οπτικές παραθέσεις.» «Τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν πίσω από τις γραμμές, αναγνωρίζοντας πώς μια εικόνα ή ένας τίτλος κρύβει συγκεκριμένες σκοπιμότητες.»	Καθολική σύγκλιση: η πολυτροπικότητα αποτελεί όχημα για τη μετάβαση από την κατανόηση στην κριτική προσέγγιση
ΣΥΝ2	«Οι διαδραστικές αναπαραστάσεις βοηθούν στην αναπαράσταση της επιχειρηματολογίας, διευκολύνοντας τον εντοπισμό της δομής.» «Μέσα από τον συνδυασμό λόγου και εικόνας, οι μαθητές συνειδητοποιούν ότι κανένα κείμενο δεν είναι ιδεολογικά ουδέτερο.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7 & ΣΥΝ9: το οπτικό ερέθισμα λειτουργεί ως έναυσμα για την αποκάλυψη των τρόπων πειθούς
ΣΥΝ3	«Η ανάλυση κειμένου γίνεται πιο εύκολη, όταν ο μαθητής μπορεί να αλληλεπιδράσει με ψηφιακό αντικείμενο.» «Αναδεικνύονται οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, καθώς τα παιδιά συγκρίνουν διαφορετικές παρουσιάσεις του ίδιου γεγονότος.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6 & ΣΥΝ8: καλλιέργεια της ικανότητας των μαθητών να εντοπίζουν ιδεολογικές θέσεις

ΣΥΝ4	«Η πολυτροπικότητα προσφέρει πολλαπλές διόδους εισόδου στην πληροφορία, βοηθώντας τους μαθητές να κατανοήσουν το κείμενο.» «Οι μαθητές "οπλίζονται" με κριτική ματιά απέναντι στα μηνύματα, αναγνωρίζοντας τις προθέσεις του πομπού.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ1: εστίαση στην κριτική προσέγγιση επικοινωνιακών κειμένων
ΣΥΝ5	«Η χρήση της πολυτροπικότητας ενισχύει τον κριτικό γραμματισμό, καθώς οι μαθητές δε δέχονται παθητικά καμία πληροφορία.» «Οι διαδραστικές αναπαραστάσεις βοηθούν στο να "ξεκλειδώσουν" οι μαθητές τις βαθύτερες κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις των κειμένων.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ8: ηθική και κοινωνική αφύπνιση των εφήβων μέσω κριτικής προσέγγισης ψηφιακού λόγου
ΣΥΝ6	«Το υλικό δίνει κίνητρα, για να εμβαθύνει ο μαθητής. "Βοηθά" το μάτι να δει τη δομή και τη συνέχεια.» «Οι μαθητές μαθαίνουν να αμφισβητούν, να εντοπίζουν την ιδεολογία πίσω από τις λέξεις και να μη μένουν στην επιφάνεια.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5: το υλικό ξεπερνά την απλή χρησιμοθηρική προετοιμασία, διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
ΣΥΝ7	«Η ποικιλία των κειμένων και η πολυτροπικότητα επιτρέπουν μια διαβάθμιση στη διαπραγμάτευση.» «Βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν πώς κατασκευάζεται το νόημα και να διακρίνουν ιδεολογικές πτυχές.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: η ποιότητα και η ποικιλία των πηγών υποστηρίζει τον κριτικό έλεγχο
ΣΥΝ8	«Η ποικιλία κειμενικών ειδών εξασφαλίζει την εγκυρότητα και αποτελεί το "κλειδί", για να διακρίνουν οι μαθητές ιδεολογίες.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η ψηφιακή πολυτροπική προσέγγιση παρέχει ένα

	«Μέσα από την πολυτροπικότητα οι μαθητές ασκούνται στον εντοπισμό στερεοτύπων και προκαταλήψεων.»	πλαίσιο για την ανάπτυξη ανώτερων νοητικών δεξιοτήτων
ΣΥΝ9	«Οι καλά επιλεγμένες πηγές από τις εφημερίδες και το πολυτροπικό υλικό προκαλούν προβληματισμό στους μαθητές.» «Οι μαθητές διαπραγματεύονται διαφορετικές οπτικές γωνίες, εντοπίζοντας την υποκειμενικότητα.»	Καθολική σύγκλιση: οι πολυγραμματισμοί "θωρακίζουν" γνωστικά τον μαθητή απέναντι στην ψηφιακή πληροφορία

Πίνακας 12: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τον κριτικό γραμματισμό στο εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Τα ευρήματα του Πίνακα 12 πιστοποιούν ότι η πολυτροπικότητα και οι διαδραστικές αναπαραστάσεις λειτουργούν ως γνωστικά εργαλεία. Οι εκπαιδευτικοί υπογραμμίζουν ότι η συνύπαρξη διαφορετικών σημειωτικών πόρων (λόγος, εικόνα, στατιστικά δεδομένα) αναγκάζει τους μαθητές της Γ' Λυκείου να εγκαταλείψουν την παθητική ανάγνωση και να αναπτύξουν στρατηγικές κριτικού γραμματισμού. Η ικανότητα να αναγνωρίζουν την υποκειμενικότητα και να εντοπίζουν στερεότυπα στα κείμενα αναδεικνύεται ως ένα από τα πιο ισχυρά πλεονεκτήματα του ΕΥ, προσφέροντας στους/στις μαθητές/τριες τα εφόδια για συνειδητή πλοήγηση στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας.

Παράλληλα, η καλλιέργεια της μεταγνώσης αποτελεί έναν από τους κεντρικότερους στόχους του ΕΥ. Με τον συνδυασμό Οδηγού Μελέτης και αναστοχαστικών δραστηριοτήτων, το ΕΥ επιδιώκει να μετατοπίσει τον/τη μαθητή/τρια από την απλή εκτέλεση ασκήσεων στην ενεργό συνειδητοποίηση των δικών του/της γνωστικών διαδικασιών. Η ικανότητα του να μαθαίνει πώς να μαθαίνει και η αυτόνομη διαχείριση του χρόνου αποτελούν τις βασικές δεξιότητες αυτορρύθμισης που εξετάζονται. Οι τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών αποτυπώνονται αναλυτικά στον Πίνακα 13:

2ο ΕΕ: Τα ΨΕ του ΕΥ της ΝΓΛ πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ;

Ενότητα Η3΄: αυτονομία/Η4΄: αυτορρύθμιση		
Ερώτηση: Θεωρείτε ότι ο «Οδηγός Μελέτης» και οι αναστοχαστικές δραστηριότητες βοηθούν τον μαθητή να «μάθει πώς να μαθαίνει» και να ρυθμίζει τον χρόνο του;		
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Η3΄/Η4΄ (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Οι αναστοχαστικές ερωτήσεις αναγκάζουν τον μαθητή να κοιτάζει πίσω και να καταλάβει πού δυσκολεύτηκε, κάτι που σπάνια γίνεται στην παραδοσιακή τάξη.» «Ο Οδηγός βάζει τάξη στην ασύγχρονη μελέτη, μαθαίνοντας στα παιδιά να μη σπαταλούν άσκοπα τον χρόνο τους.»	Καθολική σύγκλιση: απόλυτη συμφωνία ότι το ΕΥ αναπτύσσει ικανότητες αυτοαξιολόγησης και μεταγνωστικές δεξιότητες
ΣΥΝ2	«Ο μαθητής συνειδητοποιεί τις προσωπικές του στρατηγικές μάθησης, ανακαλύπτει δηλαδή τι του ταιριάζει, για να εμπεδώσει τη γνώση.» «Το σαφές χρονικό πλαίσιο ανά βήμα λειτουργεί ως ρολόι, βοηθώντας τον μαθητή να οργανώσει το διάβασμά του.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7 & ΣΥΝ9: η χρονική πλαίσιωση μειώνει την αναβλητικότητα και ενισχύει τον προγραμματισμό
ΣΥΝ3	«Η μετάβαση από την αποστήθιση στην κριτική παρατήρηση του τρόπου που σκέφτονται είναι το μεγαλύτερο κέρδος αυτής της προσέγγισης.» «Με τη χρήση του Οδηγού, η αυτορρύθμιση γίνεται σταδιακά συνήθεια.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5 & ΣΥΝ8: η διαδικασία βασίζεται στις αρχές του εποικοδομητισμού (learning by doing)
ΣΥΝ4	«Τα παιδιά σταματούν να είναι παθητικοί δέκτες· οι δραστηριότητες τους προκαλούν να αξιολογήσουν τα ίδια την πρόοδο τους.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία επιλογών και το

	«Ο Οδηγός Μελέτης δίνει την ελευθερία στον μαθητή να επιλέξει πότε θα δουλέψει, αλλά του θέτει και τα απαραίτητα όρια.»	σαφές πλαίσιο κινήσεων
ΣΥΝ5	«Ο Οδηγός Μελέτης και η δυνατότητα αναστοχασμού οδηγούν στην αυτογνωσία και τη μεταγνώση, λειτουργώντας ως ιδανικές γνωστικές γέφυρες.» «Η κατάτμηση των εργασιών αποτρέπει τη γνωστική υπερφόρτιση και επιτρέπει τη ρύθμιση του χρόνου.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ8: η μετάβαση στη δημιουργία και τον αναστοχασμό αγγίζει ανώτερα γνωστικά επίπεδα
ΣΥΝ6	«Οι Συζητήσεις είναι εργαλεία αυτογνωσίας. Ο μαθητής δε συμμετέχει απλώς, αλλά ιεραρχεί και συνθέτει.» «Ο χρόνος είναι ενδεικτικός αλλά απαραίτητος, καθώς βοηθά το παιδί να οργανώνει τις κινήσεις του.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7: παραδοχή ότι παρά τη ρευστότητα του ασύγχρονου χρόνου, η ύπαρξη ορίων είναι αναγκαία
ΣΥΝ7	«Οι δραστηριότητες δίνουν την ευκαιρία στον μαθητή να ελέγξει τι έμαθε και τι χρειάζεται βελτίωση αυτόνομα.» «Το υλικό ενισχύει την αυτονομία, επιτρέποντας στον μαθητή να διαχειριστεί τον χρόνο με τον δικό του ρυθμό.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: η αυτονομία στη διαχείριση του χρόνου προωθεί τη ΔΔ
ΣΥΝ8	«Διακρίνεται ένας εποικοδομητισμός που βασίζεται στην αυτοαξιολόγηση και τον αναστοχασμό των μαθητών.» «Η δομή ακολουθεί με σεβασμό τη γνωστική εμπειρία, διασφαλίζοντας ότι ο μαθητής ρυθμίζει τις προσπάθειές του βάσει στόχων.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η η-τ προσφέρει ένα ασφαλές ΨΠ για μαθησιακή αυτονομία

ΣΥΝ9	«Η σταδιακή οικοδόμηση της γνώσης οδηγεί στη μεταγνώση· ο μαθητής κατανοεί πώς έφτασε στο αποτέλεσμα.» «Ο καθορισμένος χρόνος βοηθά τον μαθητή στην οργάνωση και τον καθιστά κυρίαρχο της μελέτης του.»	Καθολική σύγκλιση: το ΕΥ αναγνωρίζεται ως σύστημα καλλιέργειας της αυτορυθμιζόμενης μάθησης
------	---	--

Πίνακας 13: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τις μεταγνωστικές στρατηγικές και την αυτορρύθμιση στο εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Η ποιοτική ανάλυση των δεδομένων του Πίνακα 13 επιβεβαιώνει ότι το ΕΥ λειτουργεί ως αποτελεσματικός μηχανισμός ανάπτυξης μεταγνωστικής ικανότητας. Οι εκπαιδευτικοί συγκλίνουν στην άποψη ότι ο συνδυασμός καθοδηγούμενης δομής (π.χ. Οδηγός Μελέτης) και αναστοχαστικών εργαλείων (π.χ. H5P, Forum) επιτρέπει στους/στις μαθητές/τριες της Γ' Λυκείου να αναπτύξουν στρατηγικές να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν. Αυτή η διαδικασία κρίνεται ιδιαίτερα κρίσιμη για την ασύγχρονη εξΑΕ, καθώς η δυνατότητα του/της μαθητή/τριας να εντοπίζει αυτόνομα γνωστικά κενά, να ιεραρχεί προτεραιότητες και να ρυθμίζει τον χρόνο με βάση ρεαλιστικούς στόχους, μετατρέπει το ΨΠ από απλό αποθετήριο ΕΥ σε ένα ενεργό πεδίο γνωστικής και προσωπικής ανάπτυξης.

Η μετάβαση από το παραδοσιακό μοντέλο της παθητικής αποστήθισης και της απλής πρόσληψης πληροφοριών σε μια μεταγνωστική κατάκτηση αποτελεί το επιστέγασμα της μαθησιακής διαδικασίας. Με ΨΕ ενεργής και συλλογικής σύνθεσης, όπως το Wiki, οι μαθητές/τριες καλούνται να επεξεργαστούν και να αναδιοργανώσουν, μετατρέποντας διάσπαρτες πληροφορίες σε γνώση. Η διαδικασία αυτή ενισχύει την αυτονομία και προωθεί την κοινωνικοπολιτισμική διάσταση της μάθησης. Οι τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών αποτυπώνονται αναλυτικά στον Πίνακα 14:

2ο ΕΕ: Τα ΨΕ του ΕΥ της ΝΓΛ πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ;

Ενότητα Η': μεταγνώση

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης (π.χ. Wiki) επιτυγχάνουν τη μετάβαση από την απλή πρόσληψη πληροφορίας στη βαθιά μεταγνωστική κατάκτηση;

Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Η΄ (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Το Wiki αναγκάζει τον μαθητή να βγει από τον ρόλο του ακροατή· πρέπει να πάρει την πληροφορία, να την αναλύσει και να τη συνθέσει εκ νέου.» «Εκεί ακριβώς συντελείται η μεταγνώση: όταν ο μαθητής πρέπει να γράψει, για να διαβάσουν οι άλλοι, προσέχει πώς σκέφτεται και πώς εκφράζεται.»	Καθολική σύγκλιση: το Wiki αποτελεί κορυφαίο ΨΕ για το πέρασμα από την παθητική κατανάλωση στη δημιουργική παραγωγή
ΣΥΝ2	«Με τις δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης, τα παιδιά ξεφεύγουν από την "έτοιμη τροφή" των σημειώσεων και γίνονται οι ίδιοι ερευνητές.» «Η αυτονομία τους αυξάνεται, καθώς αναλαμβάνουν την ευθύνη του τελικού κειμένου, ελέγχοντας τι έμαθαν.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7 & ΣΥΝ9: η σύνθεση πληροφοριών από διαφορετικές πηγές καλλιεργεί την κριτική σκέψη
ΣΥΝ3	«Η συλλογική σύνθεση στο Wiki δείχνει στα παιδιά ότι η γνώση δεν είναι κάτι στατικό, αλλά κάτι που "χτίζεται" και αναθεωρείται διαρκώς.» «Μέσα από τη συμμετοχή σε συμπλήρωση κειμένου των συμμαθητών τους, οι μαθητές αναπτύσσουν μεταγνωστικές δεξιότητες.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6 & ΣΥΝ8: η ενεργή εμπλοκή ενισχύει τη μάθηση
ΣΥΝ4	«Το να συνθέσεις ένα ψηφιακό κείμενο απαιτεί να έχεις καταλάβει σε βάθος τη δομή και τις προθέσεις των πηγών σου.» «Η μετάβαση είναι ορατή. Ο μαθητής αυτονομείται, γίνεται δημιουργός και αποκτά τον πλήρη έλεγχο της μαθησιακής του πορείας.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ1: η σύνθεση λειτουργεί σαν καθρέφτης της γνωστικής ωριμότητας του/της μαθητή/τριας

ΣΥΝ5	«Η μετάβαση από την απλή πρόσληψη στην ψηφιακή δημιουργία (Wiki) αγγίζει ανώτερο στάδιο γνωστικής ανάπτυξης.» «Το υλικό λειτουργεί ως ιδανική γνωστική γέφυρα, οδηγώντας τον μαθητή στην αυτογνωσία και τη βαθιά μεταγνωστική κατάκτηση.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ8 & ΣΥΝ9: η παραγωγή συλλογικού έργου αποτελεί το ανώτερο στάδιο γνωστικής ανάπτυξης
ΣΥΝ6	«Το Wiki "βγάζει" τον μαθητή από τον ρόλο του καταναλωτή. Δεν "καταναλώνει" απλώς πληροφορία. Παράγει λόγο.» «Οι μαθητές μαθαίνουν να διαλέγονται, να ιεραρχούν και να συνθέτουν μαζί, γεγονός που οδηγεί στην κατάκτηση της ύλης.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5: η ενεργή παραγωγή λόγου απομακρύνει από τη χρησιμοθηρία
ΣΥΝ7	«Η δραστηριότητα του Wiki επιτρέπει τη διαπραγμάτευση της πληροφορίας και ενθαρρύνει την προσωπική εμπλοκή.» «Δίνει την ευκαιρία στον μαθητή να ελέγξει τι έμαθε αυτόνομα, αναπτύσσοντας παράλληλα κοινωνικές δεξιότητες.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η συνεργατική σύνθεση καταργεί την απομόνωση του ΨΠ
ΣΥΝ8	«Στο Wiki το κείμενο "χτίζεται" συλλογικά, πράγμα που σημαίνει ότι η γνώση συνδιαμορφώνεται ενεργά από τους ίδιους τους μαθητές.» «Μέσα από τον εποικοδομητισμό, επιτυγχάνεται η μεταγνώση.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το οργανωμένο πλαίσιο του Wiki προσφέρει την ασφάλεια που χρειάζεται ο/η μαθητής/τρια, για να αυτενεργήσει
ΣΥΝ9	«Το Wiki αποτελεί εξαιρετική επιλογή για τη σύνθεση ομαδικής εργασίας, οδηγώντας σταδιακά στη μεταγνώση.»	Καθολική σύγκλιση: απόλυτη ταύτιση των εκπαιδευτικών για

	«Ο μαθητής δε δέχεται παθητικά, αλλά συνθέτει ενεργά την πληροφορία, κατανοώντας πώς έφτασε στο τελικό αποτέλεσμα.»	την αξία των εργαλείων ενεργής σύνθεσης
--	--	---

Πίνακας 14: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την κατάκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων στο εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Η ποιοτική επεξεργασία των δεδομένων του Πίνακα 14 αναδεικνύει τις δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης, όπως το Wiki, ως τον καταλύτη για τη μεταγνωστική ωρίμανση του/της μαθητή/τριας. Οι εκπαιδευτικοί συγκλίνουν ομόφωνα στη διαπίστωση ότι η υποχρέωση του/της μαθητή/τριας να προσεγγίζει την πληροφορία, να τη διαπραγματεύεται με τους/τις συμμαθητές/τριες του/της και να παράγει νέο, συλλογικό ψηφιακό προϊόν, τον/την αναγκάζει να ενεργοποιήσει ανώτερες νοητικές διεργασίες (ανάλυση, αξιολόγηση, δημιουργία). Η διαδικασία αυτή επιτυγχάνει μια ομαλή αλλά ριζική μετάβαση: ο/η μαθητής/τρια της Γ' Λυκείου αποδεσμεύεται από τη στείρα αποστήθιση, αναπτύσσει την προσωπική του/της αυτονομία και κατακτά τη γνώση βιωματικά, γεγονός που εγγυάται τη μονιμότητα και την ουσία της μαθησιακής διαδικασίας.

Στον επίλογο της ποιοτικής αξιολόγησης, οι συμμετέχουσες κλήθηκαν να προβούν σε έναν συνολικό αναστοχασμό και να απομονώσουν τις τρεις πιο καθοριστικές παραμέτρους που προσδίδουν προστιθέμενη παιδαγωγική αξία στο ΕΥ. Η ερώτηση αυτή επιτρέπει τη χαρτογράφηση των πυλώνων της σχεδίασης μέσα από μια διαδικασία τελικής ιεράρχησης. Οι τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών αποτυπώνονται αναλυτικά στον Πίνακα 15:

Γενικές επισημάνσεις		
1. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;		
Κωδικός συμμετέχουσας	Ιεράρχηση των τριών δυνατών στοιχείων (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Για μένα είναι: 1 ^ο) η επιστημονική ασφάλεια που νιώθει ο διδάσκων, 2 ^ο) η ξεκάθαρη ροή των βημάτων και 3 ^ο) η	Καθολική σύγκλιση: η τριάδα «επιστημονικότητα, δομή/Οδηγός Μελέτης, κριτική επεξεργασία» αποτελεί τον πυρήνα της αξιολόγησης όλων των εκπαιδευτικών

	εισαγωγή της ΤΝ για κριτική επεξεργασία..»	
ΣΥΝ2	«Διακρίνω: 1 ^ο) η εγκυρότητα των πηγών, 2 ^ο) η ευχρηστία της πλατφόρμας για τους μαθητές και 3 ^ο) ο μετασχηματισμός της περίληψης.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: ανάδειξη της πρακτικής και χρηστικής διάστασης του ΕΥ για τις Πανελλαδικές Εξετάσεις
ΣΥΝ3	«Αν έπρεπε να διαλέξω τρία, αυτά θα ήταν: 1 ^ο) η σύνδεση θεωρίας και κριτικής ανάλυσης, 2 ^ο) η κλιμακούμενη δυσκολία των δραστηριοτήτων Η5Ρ και 3 ^ο) η ενθάρρυνση της αυτενέργειας.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5 & ΣΥΝ8: εστίαση στη γνωστική ανάπτυξη του/της μαθητή/τριας
ΣΥΝ4	«Τα τρία πιο δυνατά στοιχεία είναι: 1 ^ο) η επιστημονική δουλειά, 2 ^ο) η οπτική ομοιομορφία με τα εύστοχα εικονίδια και 3 ^ο) η ανάπτυξη μαθητικής φωνής στα Forums.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ7: καθοριστικός παράγοντας η οργάνωση του ΨΠ
ΣΥΝ5	«Τα τρία κορυφαία είναι: 1 ^ο) η αδιαμφισβήτητη επιστημονική εγκυρότητα, 2 ^ο) η	Σύγκλιση με ΣΥΝ8: κυρίαρχα στοιχεία η επιστημονικότητα και η κριτική επεξεργασία ψηφιακά παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού

	αυστηρά γραμμική δομή που αποτρέπει τη χαοτική περιήγηση και 3 ^ο) η καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού μέσω της ΤΝ.»	
ΣΥΝ6	«Τα τρία ισχυρότερα είναι: 1 ^ο) το πλούσιο επιστημονικό υλικό, 2 ^ο) η κριτική προσέγγιση περίληψης που βοηθά στις εξετάσεις και 3 ^ο) ο Οδηγός Μελέτης ως οδικός χάρτης.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5: η άμεση χρησιμότητα και η στοχευμένη καθοδήγηση
ΣΥΝ7	«Εστιάζω στα εξής: 1 ^ο) η ποιότητα των δημοσιογραφικών κειμένων, 2 ^ο) η κατάλληλη οργάνωση και διαβάθμιση και 3 ^ο) η ενίσχυση της αυτονομίας του μαθητή.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: κοινή αναγνώριση της αξίας των πηγών και της αυτορυθμιζόμενης μάθησης
ΣΥΝ8	«Συνοψίζω σε τρία: 1 ^ο) η επιστημονική τεκμηρίωση, 2 ^ο) ο σεβασμός στη γνωστική εμπειρία μέσω των οδηγιών και 3 ^ο) ο κριτικός γραμματισμός.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η ασφάλεια του δομημένου ΨΠ σε συνδυασμό με την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης

ΣΥΝ9	«Τα τρία πιο δυνατά είναι: 1 ^ο) η επιστημονικά τεκμηριωμένη επιλογή πηγών, 2 ^ο) η απόλυτη σαφήνεια του Οδηγού και 3 ^ο) ο προβληματισμός που προκαλεί ψηφιακά παραγόμενο υλικό.»	Καθολική σύγκλιση: αρμονικός συνδυασμός περιεχομένου, δομής και ψηφιακών εργαλείων
-------------	--	--

Πίνακας 15: Ιεράρχηση των τριών ισχυρότερων στοιχείων του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Η συνθετική ανάλυση του Πίνακα 15 προσφέρει ένα εξαιρετικό συμπέρασμα για τη δυναμική του ΕΥ της ΝΓΛ. Οι εννέα (9) εκπαιδευτικοί, παρά τη γεωγραφική τους διασπορά και τις διαφορετικές σχολικές τους πραγματικότητες, συμπίπτουν απόλυτα στην ανάδειξη μιας σταθερής τριάδας πλεονεκτημάτων:

- **η επιστημονική εγκυρότητα:** η επιλογή αξιόπιστων, αυθεντικών κειμένων και η θεωρητική τεκμηρίωση προσφέρουν ένα αίσθημα διδακτικής ασφάλειας,
- **η καθοδήγηση:** ο Οδηγός Μελέτης και η διαβάθμιση των βημάτων λειτουργούν ως υποκατάστατο της φυσικής παρουσίας του/της εκπαιδευτικού, μειώνοντας το γνωστικό φορτίο και οργανώνοντας τον χρόνο του/της μαθητή/ριας,
- **η κριτική ψηφιακή καινοτομία:** η ενσωμάτωση ψηφιακά παραγόμενου ΕΥ ως αντικειμένου κριτικής προσέγγισης, αναδεικνύεται ως ρηξικέλευθη παρέμβαση, μετατρέποντας τον/τη μαθητή/τρια σε ενεργό κριτή της ψηφιακής πληροφορίας.

Η διαδικασία της ποιοτικής αποτίμησης ολοκληρώνεται με την ανάδειξη των σημείων εκείνων που χρήζουν ανασχεδιασμού ή περαιτέρω ενίσχυσης. Οι εκπαιδευτικοί, αξιοποιώντας τη μακρά διδακτική τους εμπειρία, καταθέτουν έως τρεις συγκεκριμένες προτάσεις με στόχο τη βελτιστοποίηση της λειτουργικότητας, της διαφοροποίησης και της τεχνικής αρτιότητας του ΕΥ της ΝΓΛ. Οι τοποθετήσεις τους αποτυπώνονται αναλυτικά στον Πίνακα 16:

Γενικές επισημάνσεις

2. Ας αναφέρετε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό		
Κωδικός συμμετέχουσας	Προτάσεις βελτίωσης και αλλαγές (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Προτείνω: 1 ^ο) προσθήκη περισσότερων βίντεο για οπτικοποίηση της θεωρίας, 2 ^ο) μείωση της έκτασης ορισμένων γραπτών οδηγιών.»	Σύγκλιση με Σ6 & Σ7: ανάγκη για ενίσχυση οπτικοακουστικών ερεθισμάτων και πρακτικότητας
ΣΥΝ2	«Θα άλλαζα πράγματα: 1 ^ο) τη διάρκεια των ασκήσεων H5P (να είναι πιο σύντομες) και 2 ^ο) την ενσωμάτωση λεξικού όρων μέσα στην πλατφόρμα.»	Σύγκλιση με Σ9: ανάγκη για παρεμβάσεις που αφορούν τον χρόνο σε συγκεκριμένα τμήματα του ΕΥ
ΣΥΝ3	«Οι αλλαγές μου είναι: 1 ^ο) περισσότερες ασκήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας για αδύναμους μαθητές, και 2 ^ο) εισαγωγή ηχητικών οδηγιών (audio).»	Σύγκλιση με Σ5: έμφαση στη ΔΔ για την κάλυψη όλων των επιπέδων των μαθητών/τριών
ΣΥΝ4	«1 ^ο) λιγότερα κειμενικά είδη ανά ενότητα, για να μην "πελαγοδρομούν" και 2 ^ο) περισσότερος χρόνος για το Wiki.»	Σύγκλιση με Σ3: μέριμνα για την αποφυγή της ψηφιακής ή γνωστικής κόπωσης των μαθητών/τριών
ΣΥΝ5	«Θεωρώ απαραίτητη: 1 ^ο) την προσθήκη υποστηρικτικού υλικού για μαθητές με μαθησιακές	Σύγκλιση με Σ3 & Σ7: ισχυρή ανάδειξη της ανάγκης για

	δυσκολίες, καθώς και 2 ^ο) περισσότερες επιλογές στη διαφοροποιημένη μάθηση.»	συμπεριληπτικό σχεδιασμό και προσβασιμότητα
ΣΥΝ6	«Οι προτάσεις μου: 1 ^ο) εμπλουτισμός με επιπλέον οπτικοακουστικό υλικό, 2 ^ο) μείωση του όγκου των πληροφοριών σε ορισμένα σημεία και 3 ^ο) πιο συχνή ανατροφοδότηση.»	Σύγκλιση με Σ1: η οπτικοποίηση (βίντεο) κρίνεται αναγκαία για τη διατήρηση της προσοχής των εφήβων
ΣΥΝ7	«Προτείνω: 1 ^ο) μεγαλύτερη ευελιξία στις δραστηριότητες και 2 ^ο) περισσότερο χρόνο για την αφομοίωση των εννοιών, καθώς ο ασύγχρονος χρόνος είναι ρευστός.»	Σύγκλιση με Σ9: ανάγκη για επιμήκυνση των προθεσμιών στις απαιτητικές συνθετικές εργασίες
ΣΥΝ8	«Αλλαγές: 1 ^η) περισσότερα παραδείγματα εφαρμογής της θεωρίας, 2 ^η) επέκταση του Οδηγού Μελέτης με πηγές αυτοδιόρθωσης και 3 ^η) απλοποίηση των τεχνικών βημάτων στο Wiki.»	Σύγκλιση με Σ6: η παροχή παραδειγμάτων διευκολύνει την αυτενέργεια
ΣΥΝ9	«Θα πρότεινα: 1 ^ο) λιγότερο φορτωμένες σελίδες σε ορισμένα σημεία και 2 ^ο) περισσότερο χρόνο για την ομαδική εργασία, ώστε να μην πιέζονται οι μαθητές.»	Καθολική σύγκλιση: συμφωνία για μικρές αισθητικές και οργανωτικές διορθώσεις με στόχο τη βελτιστοποίηση της εμπειρίας του/της χρήστη/στριας

Πίνακας 16: Προτάσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Η κριτική αποτίμηση των δεδομένων του Πίνακα 16 αναδεικνύει τρεις (3) βασικούς άξονες γύρω από τους οποίους προτείνεται βελτίωση:

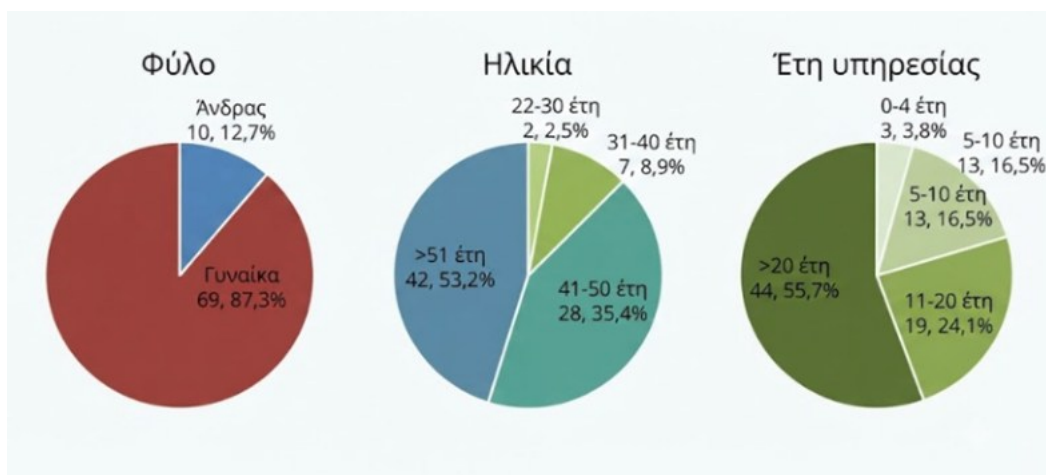
- **ενίσχυση της ΔΔ και της συμπερίληψης:** οι εκπαιδευτικοί τονίζουν την ανάγκη προσθήκης υποστηρικτικού ΕΥ (π.χ. ηχητικές οδηγίες, απλουστευμένα βήματα, λεξικά) για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες ή χαμηλότερες επιδόσεις,
- **περαιτέρω οπτικοποίηση και μείωση του κειμενικού όγκου:** προτείνεται η αντικατάσταση μακροσκελών γραπτών οδηγιών με σύντομα επεξηγηματικά βίντεο (micro - learning), ώστε να συμβαδίζει ο σχεδιασμός με τις ψηφιακές συνήθειες των εφήβων,
- **χρονική ευελιξία στις δραστηριότητες σύνθεσης:** επισημαίνεται η ανάγκη για χρονική άνεση και απλοποίηση των διαδικασιών σε εργαλεία όπως το Wiki, προκειμένου να αποφευχθεί το άγχος και η γνωστική υπερφόρτιση των μαθητών της Γ' Λυκείου.

4.3 Ανάλυση ποσοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

4.3.1 Δημογραφικά, ακαδημαϊκά, ψηφιακά χαρακτηριστικά και γεωγραφική κατανομή του δείγματος

Η διερεύνηση των ποσοτικών δεδομένων για τη διδακτική παρέμβαση στο μάθημα της ΝΛΛ βασίστηκε στις αποκρίσεις εβδομήντα εννέα ($N=79$) εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κλάδου ΠΕ02, Φιλολόγων.

Όπως αποτυπώνεται (Εικόνα 7), η κατανομή ως προς το φύλο (87,3% γυναίκες) αντικατοπτρίζει με ακρίβεια τη δημογραφική σύνθεση του φιλολογικού κλάδου στην ελληνική επικράτεια. Παράλληλα, το δείγμα χαρακτηρίζεται από υψηλότατο βαθμό επαγγελματικής ωριμότητας και μακρά διδακτική εμπειρία. Συγκεκριμένα, το 55,7% των συμμετεχόντων/ουσών διαθέτει προϋπηρεσία που υπερβαίνει τα 20 έτη, ενώ το 24,1% κυμαίνεται μεταξύ 11 και 20 ετών. Η ηλικιακή κατανομή ακολουθεί ανάλογη τάση, με την πλειονότητα των αξιολογητών/τριών (53,2%) να ανήκει στην κατηγορία άνω των 51 ετών και το 35,4% στην ομάδα 41 - 50 ετών, διασφαλίζοντας ότι το υπό εξέταση ΕΥ αποτιμήθηκε από έμπειρα στελέχη της εκπαιδευτικής κοινότητας.

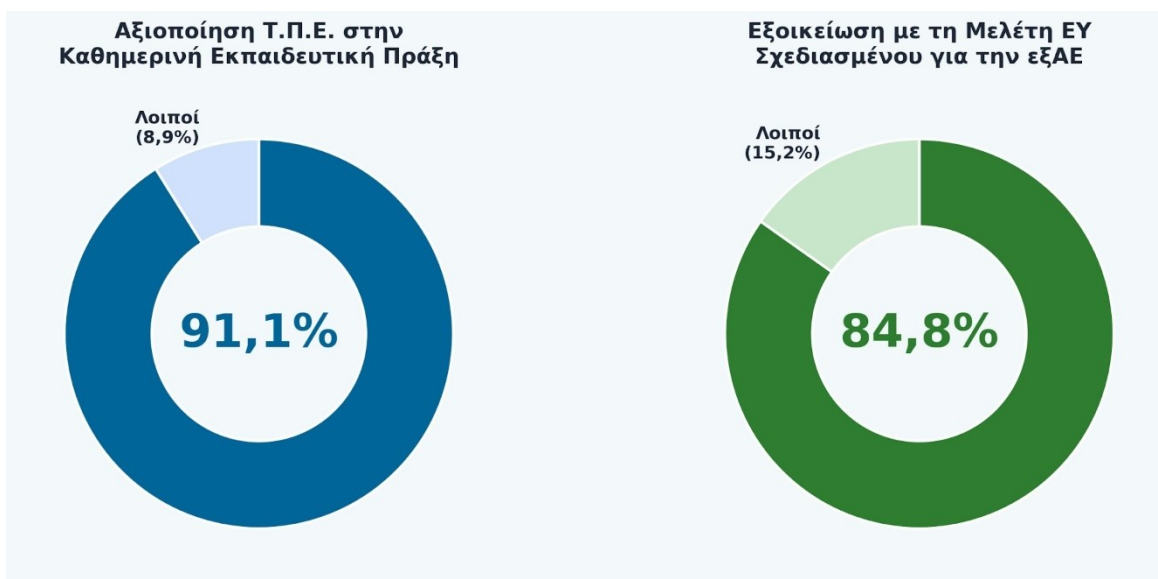
Εικόνα 7: Φύλο, ηλικία και έτη υπηρεσίας του δείγματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Επιπρόσθετα (Εικόνα 8), το ακαδημαϊκό και ψηφιακό προφίλ των συμμετεχόντων/ουσών ενισχύει καθοριστικά την εγκυρότητα της έρευνας. Το 81,0% του δείγματος είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού (68,3%) ή διδακτορικού τίτλου σπουδών (12,7%). Αναφορικά με την επιμόρφωση στις Τ.Π.Ε., το 98,8% έχει λάβει επιμόρφωση, με το 70,9% να έχει ολοκληρώσει με επιτυχία το προχωρημένο Επίπεδο Β2.

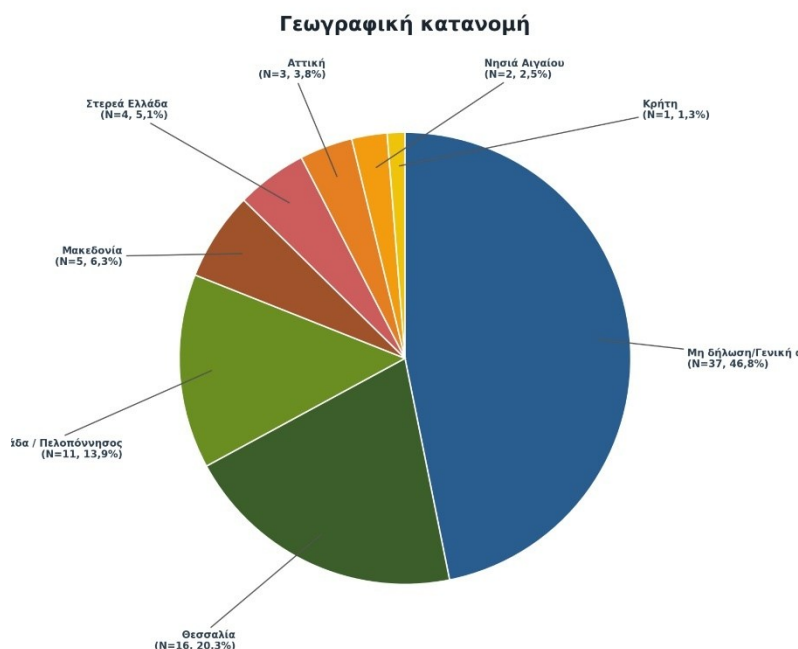
Εικόνα 8: Ακαδημαϊκά και ψηφιακά χαρακτηριστικά του δείγματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Σε συνάρτηση με τα ανωτέρω, το 91,1% δηλώνει ότι αξιοποιεί τις Τ.Π.Ε. στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ το 84,8% εμφανίζεται απόλυτα εξοικειωμένο με τη μελέτη ΕΥ σχεδιασμένου για την εξΑΕ (Εικόνα 9).

Εικόνα 9: Αξιοποίηση Τ.Π.Ε. και εξοικείωση με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση του δείγματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Η γεωγραφική κατανομή (Εικόνα 10) των συμμετεχόντων/ουσών στην παρούσα έρευνα παρουσιάζει μια αξιοσημείωτη διασπορά, με εκπαιδευτικούς να προέρχονται από ποικίλα γεωγραφικά διαμερίσματα της ελληνικής επικράτειας.

Εικόνα 10: Γεωγραφική κατανομή δείγματος Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Η περιφέρεια της Θεσσαλίας κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό εκπροσώπησης (20,3%), ενώ σημαντική είναι η συμμετοχή εκπαιδευτικών από τη Δυτική Ελλάδα και την Πελοπόννησο (13,9%). Παρά το γεγονός ότι ένα σημαντικό μέρος του δείγματος (46,8%) δεν προσδιόρισε την ακριβή περιοχή υπηρεσίας ή προέβη σε γενικές αναφορές, η συμμετοχή εκπαιδευτικών από περιοχές που εκτείνονται από τη Μακεδονία έως την Κρήτη και το Αιγαίο επιβεβαιώνει τον πανελλαδικό χαρακτήρα της έρευνας και ενισχύει την αντιπροσωπευτικότητα των ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων που συλλέχθηκαν.

4.3.2 Έλεγχος κανονικότητας δεδομένων

Πριν από την εφαρμογή της επαγωγικής στατιστικής, πραγματοποιήθηκε έλεγχος κανονικότητας για τις Ενότητες του Ερωτηματολογίου μέσω των δοκιμασιών *Kolmogorov - Smirnov* και *Shapiro - Wilk*. Όπως αποτυπώνεται στον Πίνακα 17, τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι για όλες τις υπό εξέταση Ενότητες η στατιστική σημαντικότητα ήταν μικρότερη του καθορισμένου ορίου ($p < 0,001$). Η απόρριψη της μηδενικής υπόθεσης για την κανονικότητα της κατανομής οφείλεται στην έντονη αρνητική ασυμμετρία, καθώς η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών βαθμολόγησε το ΕΥ με τις ανώτατες τιμές της κλίμακας. Ως εκ τούτου, για τη διερεύνηση των συσχετίσεων κρίθηκε επιστημονικά επιβεβλημένη η αποκλειστική χρήση μη παραμετρικών στατιστικών κριτηρίων.

Θεματική Ενότητα	<i>Kolmogorov-Smirnov^a</i>	<i>Shapiro-Wilk</i>
Α': επιστημονική συνοχή / τεκμηρίωση	,364	,691
Β': παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου	,414	,463
Γ': ευχρηστία ΕΥ	,465	,498
Δ': υποστήριξη και καθοδήγηση	,443	,544
Ε': αλληλεπίδραση	,345	,717
Στ': αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση	,361	,635
Ζ': σκοπός/ΠΜΑ	,383	,592
Η1': κριτική ανάλυση/ Η2': κριτική εμβάθυνση	,445	,514
Η3': αυτορρύθμιση/ Η4': αυτονομία	,467	,419

Πίνακας 17: Αποτελέσματα ελέγχων κανονικότητας *Kolmogorov-Smirnov* και *Shapiro-Wilk* για Ενότητες αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

a. Lilliefors significance correction

Ειδικότερα ανά Ενότητα του Ερωτηματολογίου της έρευνας, τα χαρακτηριστικά που αναδείχθηκαν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών συνοψίζονται ως εξής:

- Ενότητα Α', επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση: η βιβλιογραφική τεκμηρίωση και η πολυφωνία των πηγών αξιολογήθηκαν με υψηλά ποσοστά. Η δυνατότητα κριτικής προσέγγισης κειμένων από διαφορετικές οπτικές γωνίες θεωρήθηκε από τους εκπαιδευτικούς κρίσιμη για τη διδασκαλία.
- Ενότητα Β', παρουσίαση γνωστικού αντικείμενου: η οργάνωση του ΕΥ σε Ενότητες αναδείχθηκε σε ισχυρό πλεονέκτημα. Παράλληλα, η αισθητική ποιότητα και η ισορροπημένη χρήση πολυμεσικών πόρων (κείμενο, εικόνα, βίντεο) κρίθηκαν ως ελκυστικές για τη διατήρηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών.
- Ενότητα Γ', ευχρηστία ΕΥ: ο συγκεκριμένος άξονας κατέγραψε εξαιρετικά υψηλή αποδοχή. Η λειτουργικότητα του σχεδιασμού, η ευκολία πλοήγησης και οι υπερσύνδεσμοι εξασφαλίζουν μια απρόσκοπτη μαθησιακή εμπειρία στην η-τ, χωρίς τεχνικές δυσκολίες.
- Ενότητα Δ', υποστήριξη και καθοδήγηση: η σαφήνεια των απαιτήσεων, η ύπαρξη επεξηγηματικών σχολίων και ο χρονοπρογραμματισμός αξιολογήθηκαν ως ιδανικά στοιχεία για την υποστήριξη της αυτονομίας του/της μαθητή/τριας.
- Ενότητα Ε', αλληλεπίδραση: οι εκπαιδευτικοί υπογράμμισαν τη δυνατότητα του ΕΥ να συνδέει τα λογοτεχνικά κείμενα με τα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα και την προσωπική ανάπτυξη των μαθητών. Η ενθάρρυνση για έκφραση προσωπικών κρίσεων βαθμολογήθηκε υψηλά.
- Ενότητα Στ', αναστοχασμός και αυτοαξιολόγηση: η προώθηση της αυτόνομης μάθησης και η καλλιέργεια της ικανότητας αξιολόγησης και σύνθεσης πληροφοριών θεωρούνται από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες ως «κλειδιά» για μια επιτυχημένη ψηφιακή παρέμβαση.
- Ενότητα Ζ', σκοπός/ΠΜΑ: επιβεβαιώνεται η ευθυγράμμιση του ΕΥ με τα ΝΠΣ και η σαφήνεια των ΠΜΑ, καθιστώντας την πρόταση απόλυτα συμβατή με το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο.
- Ενότητα Η', κριτική σκέψη/μεταγνώση: η Ενότητα αυτή, η οποία διερευνά τη συμβολή του ΕΥ στην ανάπτυξη ανώτερων γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων, παρουσιάζει εξαιρετικά υψηλές τιμές. Ειδικότερα, ως προς την Η1'

(κριτική ανάλυση) και την **H2'** (κριτική εμβάθυνση) κρίθηκε ότι το ΕΥ ενισχύει την ικανότητα κριτικής προσέγγισης και αποκωδικοποίησης λογοτεχνικών κειμένων, ενώ η πολυτροπικότητα διευκολύνει τη σε βάθος νοηματοδότηση. Αντίστοιχα, ως προς την **H3'** (αυτορρύθμιση) και την **H4'** (αυτονομία), προάγεται η ενεργή εμπλοκή, η διαχείριση της μαθησιακής διαδικασίας και η αυτόνομη προσέγγιση της γνώσης από τον/την μαθητή/τρια.

4.3.3 Επαγωγική στατιστική ανάλυση

Προκειμένου να διερευνηθεί η εσωτερική συνεκτικότητα του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, εφαρμόστηκε ο συντελεστής συνάφειας *Spearman's rho* μεταξύ των Ενοτήτων του Ερωτηματολογίου. Όπως προκύπτει από τη στατιστική ανάλυση, όλοι οι άξονες αξιολόγησης συνδέονται μεταξύ τους με στατιστικά σημαντικές, θετικές συσχετίσεις ($p < ,001$), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι επιμέρους παιδαγωγικές και τεχνικές παράμετροι του ΕΥ λειτουργούν συνεργατικά.

Μεταβλητές	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	Στ'	Ζ'	Η1'	Η2'	Η3'/Η4'
Α'	1,000									
Β'	,330**	1,000								
Γ'	,378**	,721**	1,000							
Δ'	,320**	,548**	,621**	1,000						
Ε'	,377**	,508**	,516**	,508**	1,000					
Στ'	,490**	,636**	,586**	,705**	,617**	1,000				
Ζ'	,546**	,613**	,551**	,596**	,509**	,665**	1,000			
Η1'	,560**	,591**	,604**	,569**	,419**	,670**	,659**	1,000		
Η2'	,580**	,569**	,632**	,590**	,456**	,645**	,620**	,824**	1,000	
Η3'/Η4'	,545**	,577**	,585**	,554**	,391**	,620**	,592**	,879**	,820**	1,000

Πίνακας 18: Μη παραμετρικές συσχετίσεις *Spearman's rho* μεταξύ των Ενοτήτων αξιολόγησης

Σημείωση: **Η συσχέτιση είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο $p < 0,01$ (διπλής κατεύθυνσης - 2-tailed). Το μέγεθος δείγματος είναι $N=79$

Υπόμνημα Ενοτήτων: Α': επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση, Β': παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου, Γ': ευχρηστία ΕΥ, Δ': υποστήριξη και καθοδήγηση, Ε': αλληλεπίδραση, Στ':

αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση, **Z'**: σκοπός/ΠΜΑ, **H1'**: κριτική ανάλυση, **H2'**: κριτική εμβάθυνση, **H3'**: αυτορρύθμιση, **H4'**: αυτονομία

Η ερμηνεία του Πίνακα συσχετίσεων (Πίνακας 18) αναδεικνύει τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η ισχυρότερη συσχέτιση καταγράφεται μεταξύ των υποενοτήτων **H1'**, **κριτική ανάλυση**, και **H3'/H4'**, **αυτορρύθμιση/αυτονομία** (,879), γεγονός που αποδεικνύει ότι οι εκπαιδευτικοί συνδέουν άμεσα την ικανότητα αποκωδικοποίησης των κειμένων με την προώθηση της μαθησιακής αυτονομίας.
- Πολύ υψηλή συνάφεια εμφανίζεται επίσης μεταξύ της **κριτικής ανάλυσης**, **H1'**, και της **κριτικής εμβάθυνσης**, **H2'** (,824), καθώς και μεταξύ της **κριτικής εμβάθυνσης**, **H2'**, και της **αυτορρύθμισης/αυτονομίας**, **H3'/H4'** (,820), επιβεβαιώνοντας πως οι ανώτερες γνωστικές και μεταγνωστικές δεξιότητες αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοεξαρτώνται.
- Επιπλέον, η ισχυρή σύνδεση μεταξύ της **ευχρηστίας του ΕΥ**, **Γ'**, και της **παρουσίας του γνωστικού αντικειμένου**, **Β'** (,721), υπογραμμίζει πως η αισθητική και η τεχνική αρτιότητα του ΨΠ ενισχύουν την αποτελεσματική μετάδοση του περιεχομένου.
- Τέλος, ξεχωρίζει η ισχυρή συσχέτιση μεταξύ του **αναστοχασμού/αυτοαξιολόγησης**, **Στ'**, και της **υποστήριξης/καθοδήγησης**, **Δ'** (,705), η οποία καταδεικνύει ότι η δομημένη καθοδήγηση του ΕΥ ενισχύει ουσιαστικά τη δυνατότητα αναστοχασμού των μαθητών/τριών.

4.3.4 Επίδραση της ψηφιακής εμπειρίας των εκπαιδευτικών στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Για να διαπιστωθεί, αν η πρότερη ψηφιακή και επαγγελματική εμπειρία των εκπαιδευτικών επηρεάζει τον τρόπο που αποτίμησαν το ΕΥ, διενεργήθηκε έλεγχος *Spearman's rho* ανάμεσα στις μεταβλητές:

α) συχνότητα αξιοποίησης Τ.Π.Ε. στην τάξη,

β) του βαθμού εξοικείωσης με υλικό εξΑΕ, σε σχέση με τις Ενότητες αξιολόγησης του ΕΥ (Πίνακας 19).

Θεματική Ενότητα	α) συχνότητα αξιοποίησης Τ.Π.Ε.	β) εξοικείωση με ΕΥ εξΑΕ
------------------	---------------------------------	--------------------------

A' : επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση	,230* ($p=,042$)	,282* ($p=,012$)
B' : παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου	,104 ($p=,362$)	,120 ($p=,291$)
Γ' : ευχρηστία ΕΥ	,057 ($p=,617$)	,084 ($p=,461$)
Δ' : υποστήριξη και καθοδήγηση	-,053 ($p=,646$)	,015 ($p=,895$)
Ε' : αλληλεπίδραση	,394** ($p<,000$)	,355** ($p=,001$)
Στ' : αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση	,101 ($p=,374$)	,083 ($p=,466$)
Ζ' : σκοπός/ΠΜΑ	,207 ($p=,067$)	,197 ($p=,083$)
H1' : κριτική ανάλυση	,084 ($p=,460$)	-,014 ($p=,902$)
H2' : κριτική εμβάθυνση	,022 ($p=,844$)	-,022 ($p=,850$)
H3' : αυτορρύθμιση/ H4' : αυτονομία	,030 ($p=,791$)	-,004 ($p=,973$)

Πίνακας 19: Συσχετίσεις *Spearman' rho* μεταξύ ψηφιακού προφίλ εκπαιδευτικών και Ενοτήτων αξιολόγησης

* $p<,05$

* * $p<,01$

Η ανάλυση των δεδομένων του Πίνακα 19 φωτίζει τη σχέση ανάμεσα στο ψηφιακό προφίλ των εκπαιδευτικών και την αποτίμηση του ΕΥ. Ειδικότερα, ως προς την **επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση (A')** και την **αλληλεπίδραση (Ε')**, παρατηρείται μια στατιστικά σημαντική, θετική συσχέτιση τόσο με τη συχνότητα αξιοποίησης των Τ.Π.Ε. όσο και με τον βαθμό εξοικείωσης με ΕΥ εξΑΕ. Συγκεκριμένα, ο άξονας της αλληλεπίδρασης εμφανίζει την υψηλότερη συνάφεια ($r_s=,394$, $p<0,000$ για τις Τ.Π.Ε.), γεγονός που εξηγείται, καθώς οι εκπαιδευτικοί που χρησιμοποιούν συχνότερα ΨΕ είναι σε θέση να εκτιμήσουν βαθύτερα και να αξιοποιήσουν πιο αποδοτικά τις δυνατότητες ασύγχρονης επικοινωνίας και διάδρασης που προσφέρει το ΕΥ.

Αντιθέτως, στους άξονες της **κριτικής ανάλυσης (H1')**, της **κριτικής εμβάθυνσης (H2')**, της **αυτορρύθμισης (H3')** και της **αυτονομίας (H4')**, καθώς και στους υπόλοιπους άξονες του ΕΥ (**B'**: παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου, **Γ'**: ευχρηστία ΕΥ, **Δ'**: υποστήριξη και

καθοδήγηση, Στ': αναστοχασμός/αυτοαξιολόγηση), δεν καταγράφεται κάποια στατιστικά σημαντική συσχέτιση. Η απουσία αυτή, κάθε άλλο παρά αδυναμία συνιστά· αντιθέτως, αποτελεί σημαντικό εύρημα εγκυρότητας. Καταδεικνύει ότι η παιδαγωγική ισχύς του ΕΥ, η δυνατότητά του να καλλιεργεί τη μεταγνώση και να προάγει την κριτική σκέψη αναγνωρίστηκαν ομόφωνα από το σύνολο των συμμετεχόντων/ουσών, ανεξάρτητα από το επίπεδο ψηφιακής τους εξειδίκευσης. Το ΕΥ αναδεικνύεται, συνεπώς, παιδαγωγικά ισχυρό και προσβάσιμο, καθώς η ουσιαστική του αξία παραμένει σταθερά υψηλή, δίχως να εξαρτάται από τον βαθμό ψηφιακής εμπειρίας του/της εκπαιδευτικού.

4.3.5 Κατηγοριοποίηση ανοικτών αποκρίσεων

Η ανάλυση των ανοικτών ερωτήσεων επέτρεψε την αποκρυστάλλωση των απόψεων των εκπαιδευτικών σε δύο κεντρικούς πυλώνες: α) στα κυριότερα ισχυρά σημεία της παρέμβασης και β) στις προτάσεις για μελλοντική βελτίωσή της.

Ως προς τα ισχυρά σημεία του ΕΥ, η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών χαρακτήρισε ως κορυφαία καινοτομία την ενσωμάτωση του Ψηφιακού Μουσείου Μακρονήσου, η οποία εξασφαλίζει πολυτροπικότητα και ιστορική ενσυναίσθηση. Η συγκεκριμένη πρακτική θεωρήθηκε ότι προσφέρει μια μοναδική βιωματική πλαισίωση στο λογοτεχνικό κείμενο, γεφυρώνοντας τη λογοτεχνική ανάλυση με την ιστορική μνήμη, καλλιεργώντας την ενσυναίσθηση των μαθητών/τριών.

Παράλληλα, η αξιοποίηση του περιβάλλοντος Wiki στην η-τ για συνεργατική σύνθεση και η διατύπωση απόψεων μέσω των διαύλων επικοινωνίας εξαίρονται ως ΨΕ επικοινωνίας που ενισχύουν την ενεργή εμπλοκή και αίρουν το αίσθημα της απομόνωσης σε ΨΠ εξΑΕ. Επιπλέον, ο Οδηγός Μελέτης και η σαφής οργάνωση ανά Ενότητα αναφέρθηκαν ως καθοριστικοί παράγοντες που εγγυώνται την εσωτερική συνοχή της παρέμβασης και προωθούν την ανάπτυξη της μαθητικής αυτονομίας.

Παρά την καθολική αποδοχή, οι εκπαιδευτικοί κατέθεσαν γόνιμες προτάσεις για την αναβάθμιση του ΕΥ. Ειδικότερα, προτάθηκε ο εμπλουτισμός του με περισσότερες δραστηριότητες διαβαθμισμένης δυσκολίας, ώστε να υποστηρίζεται αποτελεσματικότερα η διαφοροποιημένη μάθηση σε τάξεις μικτής ικανότητας. Παράλληλα, επισημάνθηκε η ανάγκη για ευρύτερη διαθεματική σύνδεση με τις Τέχνες, με έμφαση στον Κινηματογράφο και το Θέατρο, για την ενίσχυση της κριτικής ικανότητας των μαθητών/τριών μέσω της συσχέτισης των λογοτεχνικών κειμένων και με άλλες μορφές Τέχνης.

Εν κατακλείδι, η συνδυαστική ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων για τη ΝΛΛ επιβεβαιώνει ότι η εκπαιδευτική παρέμβαση χαρακτηρίζεται από υψηλή παιδαγωγική καταλληλότητα. Το ΨΠ καταφέρνει να εναρμονίζει τα ΨΕ με τις ανθρωπιστικές σπουδές, επιτυγχάνοντας τον διττό στόχο της καλλιέργειας των ανώτερων γνωστικών δεξιοτήτων (κριτική σκέψη, μεταγνώση) και της συναισθηματικής - λογοτεχνικής ανάπτυξης των μαθητών/τριών.

4.4 Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων για τη ΝΛΛ βασίζεται στις αποκρίσεις του ίδιου δείγματος της ποιοτικής έρευνας της ΝΓΛ, των εννέα (9) έμπειρων γυναικών εκπαιδευτικών (ΣΥΝ1 - ΣΥΝ9), των οποίων το δημογραφικό, επιστημονικό και ψηφιακό προφίλ αναλύθηκε διεξοδικά σε προηγούμενη Ενότητα (Ενότητα 4.2.1, βλ. Εικόνες 5-6). Η κοινή αυτή ερευνητική βάση επιτρέπει τη διασταύρωση των απόψεών τους και αναδεικνύει πώς ο ψηφιακός σχεδιασμός του ΕΥ κατάφερε να «γεφυρώσει» το χάσμα μεταξύ θεωρητικής ανάλυσης και υποκειμενικού βιώματος.

Οι αποκρίσεις των εκπαιδευτικών συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι στο ΨΠ, η λογοτεχνική πρόσληψη μετατρέπεται σε μια δυναμική εμπειρία, η οποία ευθυγραμμίζεται με την ανταπόκριση του/της αναγνώστη/στριας.

4.4.1 Συγκεντρωτική απεικόνιση δεδομένων του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου

Το πρώτο ΕΕ διερευνά την παιδαγωγική καταλληλότητα και αποτελεσματικότητα του σχεδιασμένου ΕΥ. Ειδικότερα, εξετάζεται κατά πόσο η επιστημονική τεκμηρίωση, η διάρθρωση των Ενότητων, η πολυφωνία των πηγών και η σαφήνεια των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων διευκολύνουν τον/την μαθητή/τρια κατά την ασύγχρονη μελέτη του. Στον Πίνακα 20 που ακολουθεί, αποτυπώνεται η ποιοτική κατηγοριοποίηση των απόψεων των συμμετεχουσών σχετικά με τους άξονες της επιστημονικότητας και της δομής.

1ο ΕΕ: Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ΕΥ της ΝΛΛ το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ;

Ενότητα Α': επιστημονική συνοχή/τεκμηρίωση

Ενότητα Β': παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου			
Ενότητα Ζ': σκοπός/ΠΜΑ			
Ερώτηση: Πώς κρίνετε την επιστημονική τεκμηρίωση και τη δομή των ενοτήτων; Θεωρείτε ότι η πολυφωνία των πηγών και η σαφήνεια των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων διευκολύνουν τον/τη μαθητή/τρια στην ασύγχρονη μελέτη;			
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Α' & Ζ' (αυτούσια λόγια)	Ενότητα Β' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Η επιστημονική προσέγγιση στη Λογοτεχνία συνδέει άρτια την υπερρεαλιστική ποίηση του Βαλαωρίτη με την ιστορική αλήθεια.»	«Η ροή είναι υποδειγματική. Ο Οδηγός Μελέτης προσφέρει μια γνωστική σκαλωσιά που καθοδηγεί τον μαθητή βήμα - βήμα στην ασύγχρονη περιήγηση.»	Καθολική σύγκλιση: ταύτιση για τη λειτουργικότητα της δομής και τη βιωματική σύνδεση της Λογοτεχνίας με την ιστορική μνήμη
ΣΥΝ2	«Το υλικό έχει εξαιρετική επιστημονική εγκυρότητα. Ο διακαλλιτεχνικός διάλογος στη Μεταανάγνωση με τον πίνακα του Νταλί "θωρακίζει" την αισθητική πρόσληψη.»	«Οι οδηγίες της η-τάξης είναι σαφείς και επιτρέπουν στον μαθητή να αφομοιώσει τη γνώση, ασχολούμενος με περιεχόμενο Η5Ρ.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7 & ΣΥΝ9: έμφαση στην επιστημονική εγκυρότητα των πηγών
ΣΥΝ3	«Η επιλογή της πολυφωνίας των πηγών είναι γόνιμη επιστημονικά,	«Υπάρχει μια καθαρή, διαβαθμισμένη πορεία. Το ψηφιακό	Σύγκλιση με ΣΥΝ5 & ΣΥΝ8: η διάταξη του ΕΥ σέβεται τη γνωστική εξέλιξη

	καθώς καλύπτει διάφορους μαθησιακούς τύπους.»	λεύκωμα οδηγεί τον μαθητή ομαλά στη δημιουργική γραφή.»	των μαθητών/τριών, προσφέροντας πολυαισθητηριακά ερεθίσματα
ΣΥΝ4	«Είναι προφανές ότι έχει γίνει επιστημονική δουλειά. Η λειτουργική ενσωμάτωση συμβατικών και ΤΝ εργαλείων υπηρετεί την αναγνωστική ανταπόκριση.»	«Η διάταξη σε πέντε διακριτά στάδια και η χρήση των εικονιδίων αποτρέπουν τη γνωστική υπερφόρτωση, επιτρέποντας στον μαθητή να εμπλακεί συναισθηματικά.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η καθαρότητα και η οπτική σήμανση δημιουργούν ένα λειτουργικό και ασφαλές πλαίσιο μάθησης
ΣΥΝ5	«Στη Λογοτεχνία η επιστημονική πληρότητα είναι αδιαμφισβήτητη. Η πρόσληψη μετατρέπεται σε ζωντανή εμπειρία.»	«Η γραμμική και καθοδηγούμενη δομή (από το τραύμα στην αντίσταση της μνήμης) λειτουργεί ως ιδανική γέφυρα, υποκαθιστώντας τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτικού.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ8 & ΣΥΝ9: η γραμμικότητα και ο εκτιμώμενος χρόνος μελέτης αποτρέπουν τον αποπροσανατολισμό στην εξΑΕ
ΣΥΝ6	«Πρόκειται για ένα επιστημονικά πλούσιο υλικό που προετοιμάζει τον μαθητή, προσφέροντας ένα "ανοιχτό" πεδίο για αυτόνομη κίνηση	«Τα συγκεκριμένα και ξεκάθαρα βήματα (όπως η ακρόαση με Elevenlabs) βοηθούν τον μαθητή της Γ' Λυκείου να κινηθεί με	Σύγκλιση με ΣΥΝ5: η συγκεκριμένη οργάνωση διευκολύνει ουσιαστικά την προετοιμασία για τις εξετάσεις μέσα σε ασφαλές ΨΠ

	μέσα από εργαλεία διαλόγου.»	βεβαιότητα, παρά την πίεση του χρόνου.»	
ΣΥΝ7	«Πηγές, όπως το Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου, πληρούν απόλυτα τις επιστημονικές προϋποθέσεις για το επίπεδο του Λυκείου.»	«Η δομή έχει κατάλληλη διαβάθμιση, οδηγώντας τον μαθητή από τον φιλολογικό σχολιασμό στην τελική παραγωγή λόγου.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: κοινή διαπίστωση για την ποιότητα, χρησιμότητα και διαθεματικότητα των επιλεγμένων ιστορικών και λογοτεχνικών τεκμηρίων
ΣΥΝ8	«Το υλικό είναι πλήρως τεκμηριωμένο. Η ποικιλία των κειμενικών ειδών και των πολυτροπικών πηγών (βίντεο, ήχος, Ζωγραφική) εξασφαλίζει την εγκυρότητά του.»	«Η δομή ορίζει τη γνωστική εμπειρία των μαθητών, με απόλυτη συνάφεια ανάμεσα στους στόχους και τα αποτελέσματα των Ενοτήτων.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το δομημένο ΨΠ και ο Οδηγός Μελέτης προσφέρει ένα ασφαλές "καταφύγιο" για αυτόνομη μάθηση
ΣΥΝ9	«Είναι ένα υλικό επιστημονικά άρτιο, με εξαιρετικά επιλεγμένες πηγές που αγγίζουν τις ευαίσθητες χορδές των μαθητών και προκαλούν ενσυναίσθηση.»	«Το βρήκα πολύ ωραίο δομημένο. Υπάρχει σαφήνεια στις οδηγίες των πέντε σταδίων. Ξέρεις ακριβώς τι ζητάει κάθε ψηφιακό βήμα.»	Καθολική σύγκλιση: εμπιστοσύνη στην επιστημονικότητα, τη ροή και τη λειτουργικότητα του σχεδιασμού για την ασύγχρονη εξΑΕ

Πίνακας 20: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την επιστημονικότητα και τη δομή του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Από τα δεδομένα του Πίνακα 20 προκύπτει καθολική σύγκλιση των εκπαιδευτικών ως προς την επιστημονική εγκυρότητα και τη λειτουργική δομή του ΕΥ. Επισημαίνεται ότι η αρχιτεκτονική των πέντε (5) σταδίων σε συνδυασμό με τον Οδηγό Μελέτης παρέχει μια στέρεη βάση, η οποία καθοδηγεί με ασφάλεια τον/τη μαθητή/τρια βήμα - βήμα στην ασύγχρονη περιήγηση. Οι συμμετέχουσες υπογραμμίζουν ότι η επιλογή των πηγών (π.χ. Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου) και ο διακαλλιτεχνικός διάλογος (Βαλαωρίτης - Νταλί) στη Μεταανάγνωση θωρακίζουν την αισθητική πρόσληψη και βοηθούν στη βιωματική σύνδεση της Λογοτεχνίας με την ιστορική μνήμη, αποτρέποντας παράλληλα τη γνωστική υπερφόρτωση των μαθητών/τριών της Γ' Λυκείου.

Εφόσον διαπιστώθηκε η επιστημονική πληρότητα και η ορθότητα της γνωστικής διαβάθμισης του ΕΥ, κρίνεται αναγκαίο να εξεταστεί η πρακτική διάσταση της εξΑΕ. Η επόμενη Ενότητα (ευχρηστία & καθοδήγηση) εστιάζει στη φιλικότητα του ΨΠ της η-τ και στη λειτουργικότητα των οπτικών σημάνσεων (bold, πλαίσια, κ.ά.) και των εικονιδίων (Wiki, H5P, κ.ά.). Στον Πίνακα 21 παρουσιάζεται η ανάλυση των αποκρίσεων για τη διευκόλυνση της αυτόνομης πλοήγησης.

1ο ΕΕ: Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ΕΥ της ΝΑΛ το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα Γ': ευχρηστία ΕΥ Ενότητα Δ': υποστήριξη και καθοδήγηση Ερώτηση: Είναι το περιβάλλον της η-τάξης και τα εικονίδια (Wiki, H5P, κ.ά.) αρκετά φιλικά; Πιστεύετε ότι οι οδηγίες και οι σημάνσεις (bold, πλαίσια, κ. ά.) επαρκούν, για να μελετήσει ένας/μία μαθητής/τρια αυτόνομα;			
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Γ' (αυτούσια λόγια)	Ενότητα Δ' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Η η-τάξη προσφέρει ένα περιβάλλον οικείο και σύγχρονο για τα παιδιά. Τα εικονίδια των H5P και του	«Οι οπτικές σημάνσεις λειτουργούν ως "πλοηγός". Ο μαθητής δε χάνεται, καθώς κάθε στάδιο	Καθολική σύγκλιση: το ΨΠ μειώνει το άγχος της ασύγχρονης μελέτης μέσω της

	<i>Wiki γίνονται αμέσως αντιληπτά.»</i>	<i>έχει ξεκάθαρη σήμανση.»</i>	<i>οπτικής ομοιομορφίας</i>
ΣΥΝ2	<i>«Τα κονίζ Η5Ρ και η διαδραστική χρονογραμμή είναι φιλικά. Επιτρέπουν μια παιγνιώδη αφομοίωση της θεωρίας του υπερρεαλισμού και την επαφή με τον ποιητή.»</i>	<i>«Οι οδηγίες είναι τόσο αναλυτικές που καθιστούν το υλικό πλήρως αυτοεπεξηγηματικό.»</i>	Σύγκλιση με ΣΥΝ5 & ΣΥΝ9: η λειτουργικότητα των διαδραστικών στοιχείων συντηρεί το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών
ΣΥΝ3	<i>«Το Wiki για το ψηφιακό λεύκωμα και το Ιστολόγιο είναι εργαλεία με ευχρηστία που ενθαρρύνουν την ενεργή συμμετοχή.»</i>	<i>«Τα πλαίσια και οι σημάνσεις ξεχωρίζουν τις δραστηριότητες.»</i>	Σύγκλιση με ΣΥΝ8: η οπτική οργάνωση διευκολύνει τη διαχείριση του διαδραστικού ΕΥ
ΣΥΝ4	<i>«Η αισθητική του περιβάλλοντος είναι προσεγμένη. Τα εικονίδια καθοδηγούν το μάτι του μαθητή χωρίς να τον κουράζουν.»</i>	<i>«Η χρήση των σημάνσεων αποτρέπει τη γνωστική υπερφόρτωση, κάτι κρίσιμο για την αυτόνομη μελέτη.»</i>	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ6: οι σημάνσεις αντικαθιστούν τις προφορικές διευκρινίσεις του εκπαιδευτικού στην τάξη
ΣΥΝ5	<i>«Η δομή του ψηφιακού περιβάλλοντος προσομοιάζει την κουλτούρα των</i>	<i>«Η γραμμικότητα των οδηγιών σε πέντε στάδια λειτουργεί ιδανικά, εξασφαλίζοντας ότι ο</i>	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ9: βεβαιότητα ότι η σαφήνεια των οδηγιών εγγυάται

	<i>social media. Αυτό το καθιστά ελκυστικό.»</i>	<i>μαθητής θα ολοκληρώσει τη μελέτη μόνος του.»</i>	την επιτυχή αυτόνομη πλοήγηση
ΣΥΝ6	«Τα εργαλεία της η-τάξης είναι εύκολα προσβάσιμα. Προσφέρουν ένα σταθερό πλαίσιο για αυτόνομη κίνηση.»	«Οι σημάνσεις βοηθούν τον μαθητή της Γ' Λυκείου να εντοπίζει την ουσία και να κερδίζει πολύτιμο χρόνο.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4: τα αισθητικά στοιχεία (χρώματα, εικονίδια) λειτουργούν ενισχυτικά στη συγκέντρωση του/της μαθητή/τριας
ΣΥΝ7	«Η ενσωμάτωση του ψηφιακού λευκώματος στο Wiki και των αναρτήσεων στο Ιστολόγιο γίνεται με τρόπο φιλικό για τον χρήστη.»	«Η διαβάθμιση και οι επεξηγήσεις επιτρέπουν τη διαπραγμάτευση δύσκολων εννοιών, όπως το ιστορικό τραύμα.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ3: τα ΨΕ παραγωγής λόγου είναι εύκολα στη χρήση
ΣΥΝ8	«Η πλατφόρμα είναι λειτουργική και τα εικονίδια των δραστηριοτήτων ξεκάθαρα, διευκολύνοντας την πολυαισθητηριακή πρόσληψη.»	«Υπάρχει απόλυτη συνάφεια σημάνσεων και βημάτων. Ο μαθητής ξέρει πότε ακούει (Elevenlabs) και πότε γράφει Εργασία.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το δομημένο ΨΠ προσφέρει ασφάλεια κατά την εξΑΕ
ΣΥΝ9	«Η η-τάξη είναι πολύ "καθαρή". Τα εικονίδια του H5P	«Οι οδηγίες δεν αφήνουν κενά. Ο μαθητής ξέρει	Καθολική σύγκλιση: πλήρης συμφωνία για την

	και οι ψηφιακοί πόροι είναι τοποθετημένοι με λογική.»	ακριβώς τι ζητάει το κάθε βήμα.»	ευχρηστία, την αισθητική αρτιότητα και την επάρκεια της ψηφιακής καθοδήγησης
--	--	-------------------------------------	---

Πίνακας 21: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τον σχεδιασμό και την ευχρηστία του ψηφιακού περιβάλλοντος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Η ποιοτική επεξεργασία των δεδομένων του Πίνακα 21 αναδεικνύει την ομοφωνία των εκπαιδευτικών σχετικά με την υψηλή λειτουργικότητα και την αισθητική αρτιότητα της πλατφόρμας. Οι οπτικές σημάνσεις και τα διακριτά εικονίδια των ΨΕ λειτουργούν ως «πλοηγός» που μειώνει το άγχος. Οι εκπαιδευτικοί εξαίρουν τη «γραμμικότητα» και την «καθαρότητα» της διάταξης που καθιστούν το ΕΥ πλήρως αυτοεπεξηγηματικό, εξασφαλίζοντας πολύτιμο χρόνο για τους μαθητές της Γ' Λυκείου.

Το εύχρηστο ΨΠ αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη βαθύτερων μαθησιακών διεργασιών. Στο πλαίσιο αυτό, ο τρίτος άξονας του πρώτου ΕΕ εξετάζει την αλληλεπίδραση, την αυτοαξιολόγηση και, κυρίως, τον τρόπο με τον οποίο οι διαδραστικές δραστηριότητες (π.χ. Η5Ρ, Συζητήσεις) κινητοποιούν συναισθηματικά τον/την μαθητή/τρια. Ο Πίνακας 22 αποτυπώνει τις απόψεις των συμμετεχουσών για τη σύνδεση του κειμένου με το προσωπικό βίωμα του/της αναγνώστη/στριας:

1ο ΕΕ: Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ΕΥ της ΝΛΛ το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα Ε': αλληλεπίδραση Ενότητα Στ': αναστοχασμός, αυτοαξιολόγηση Ερώτηση: Με ποιον τρόπο οι δραστηριότητες (π.χ. συζήτηση, δραστηριότητες Η5Ρ) ενθαρρύνουν τον/τη μαθητή/τρια να εμπλακεί συναισθηματικά και να εφαρμόσει τη γνώση στην προσωπική του πραγματικότητα;			
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Ε' (αυτούσια λόγια)	Ενότητα Στ' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Ο Οδηγός Μελέτης με τα ψηφιακά βήματα	«Η σύνδεση της υπερρεαλιστικής ποίησης του	Καθολική σύγκλιση: η λογοτεχνική

	δίνει στον μαθητή την ευκαιρία να αναστοχαστεί και να ελέγξει μόνος του τι κατανόησε.»	Βαλαωρίτη με το Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου συγκινεί και προκαλεί άμεση συναισθηματική αφύπνιση.»	πρόσληψη μετατρέπεται σε βιωματική εμπειρία ιστορικής μνήμης
ΣΥΝ2	«Η άμεση ανατροφοδότηση των ασκήσεων H5P επιτρέπει στον μαθητή να αυτοαξιολογείται, ενισχύοντας την αυτοπεποίθησή του.»	«Ο διακαλλιτεχνικός διάλογος και τα κουίζ H5P εισάγουν το στοιχείο του παιχνιδιού (gamification), κάνοντας την προσέγγιση πιο ελκυστική.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ3 & ΣΥΝ5: οι διαδραστικοί πόροι μετατρέπουν τον/τη μαθητή/τρια από παθητικό δέκτη σε ενεργό/ή αναγνώστη/στρια
ΣΥΝ3	«Η συνεργατική σύνθεση στο Wiki και η παραγωγή λόγου βοηθούν τον μαθητή να εξωτερικεύσει τις σκέψεις του.»	«Η πολυαισθητηριακή πρόσληψη, μέσω ήχου και εικόνας, κινητοποιεί το συναίσθημα και καλύπτει διαφορετικούς μαθησιακούς τύπους.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7: οι δημιουργικές δραστηριότητες (λεύκωμα, Ημερολόγιο) οδηγούν στην εφαρμογή της γνώσης
ΣΥΝ4	«Με τα ψηφιακά εργαλεία, ο μαθητής αναπτύσσει κριτική στάση και συνδέει το λογοτεχνικό κείμενο με το δικό του βίωμα.»	«Η ενσυναίσθηση "χτυπάει κόκκινο" στη 2η και 3η Ενότητα. Η βιωματική επαφή με το ιστορικό τραύμα αγγίζει τους εφήβους.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: το ΕΥ αγγίζει ευαίσθητες "χορδές" των μαθητών/τριών και προκαλεί προβληματισμό

ΣΥΝ5	«Η αλληλεπίδραση μέσω των εργαλείων "Συνομιλία" και "Συζητήσεις" διατηρεί τον διάλογο.»	«Οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης βοηθούν τον μαθητή να ρυθμίζει τον χρόνο του και να αναπτύσσει μεταγνωστικές δεξιότητες.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ8: η αυτονομία του ΕΥ ενθαρρύνει τον αναστοχασμό
ΣΥΝ6	«Η δομή προετοιμάζει τον μαθητή για τις εξετάσεις, αλλά ταυτόχρονα τον βοηθά να φιλτράρει το κείμενο μέσα από τη δική του ματιά.»	«Το υλικό προσφέρει το πλαίσιο επικοινωνίας που επιτρέπει στα παιδιά να εκφραστούν ελεύθερα και με ασφάλεια.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4: η ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις της Γ' Λυκείου και τη συναισθηματική έκφραση είναι υποδειγματική
ΣΥΝ7	«Το στάδιο της μεταανάγνωσης οδηγεί τον μαθητή στο ανώτερο επίπεδο της σύνθεσης, καλλιεργώντας την κριτική.»	«Η γνωριμία με τη Στ. Αρ. Κατσάνου και η συγγραφή Ημερολογίου ενισχύουν καταλυτικά την ιστορική ενσυναίσθηση.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ3: το βιωματικό εργαστήριο γραφής βοηθά στην προσωπική νοηματοδότηση
ΣΥΝ8	«Η συνάφεια στόχων και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων επιτρέπει στον μαθητή να βλέπει άμεσα την εξέλιξη	«Η ποικιλία των πολυτροπικών πηγών (βίντεο, μελοποιημένη ποίηση) δημιουργεί συναισθηματική ατμόσφαιρα.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το ΨΠ λειτουργεί υποστηρικτικά, δίνοντας κίνητρα για εμβάθυνση

	και την πρόοδό του.»		
ΣΥΝ9	«Οι ξεκάθαρες οδηγίες σε πέντε στάδια απελευθερώνουν τον μαθητή από το άγχος, επιτρέποντάς του να αφοσιωθεί στο βίωμα.»	«Οι επιλεγμένες πηγές αγγίζουν τις ευαίσθητες "χορδές" των μαθητών, κάνοντας το μάθημα της Λογοτεχνίας βαθιά ανθρώπινο.»	Καθολική σύγκλιση: απόλυτη συμφωνία ότι το ΕΥ πετυχαίνει τον στόχο της αναγνωστικής ανταπόκρισης και της συναισθηματικής εμπλοκής

Πίνακας 22: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για την αλληλεπίδραση, την αυτοαξιολόγηση και τη συναισθηματική εμπλοκή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου

Όπως καταδεικνύεται στον Πίνακα 22, το ΕΥ επιτυγχάνει τον στόχο της αναγνωστικής ανταπόκρισης και της συναισθηματικής εμπλοκής. Οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι η πολυαισθητηριακή πρόσληψη (π.χ. μέσω του ακουστικού πόρου του Elevenlabs και του βίντεο) δημιουργεί συναισθηματική ατμόσφαιρα που προκαλεί αφύπνιση και αγγίζει τις «ευαίσθητες χορδές» των μαθητών/τριών. Επιπλέον, η άμεση ανατροφοδότηση (instant feedback) των ασκήσεων H5P εισάγει το στοιχείο του παιχνιδιού (gamification) και ενισχύει την αυτοπεποίθηση των μαθητών/τριών, ενώ ο διαρκής διάλογος μετατρέπει το μάθημα της Λογοτεχνίας σε ένα βιωματικό εργαστήριο διαπραγμάτευσης του ιστορικού τραύματος.

4.4.2 Συγκεντρωτική απεικόνιση δεδομένων του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου

Το δεύτερο ΕΕ μετατοπίζει την έμφαση στις ανώτερες γνωστικές λειτουργίες, εξετάζοντας τη συμβολή των ΨΕ στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης και μεταγνωστικών στρατηγικών. Στο πλαίσιο της ΝΛΛ, ο κριτικός γραμματισμός εστιάζει στο πώς οι μαθητές/τριες αξιοποιούν την πολυτροπικότητα, για να αναλύουν κείμενο και να αναγνωρίζουν τις ιδεολογικές και κοινωνικές του διαστάσεις. Στον Πίνακα 23 παρουσιάζονται τα δεδομένα που αφορούν την Ενότητα Η΄:

2ο ΕΕ: Τα ΨΕ του ΕΥ της ΝΑΛ πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα Η1΄: κριτική σκέψη/Η2΄ κριτική εμβάθυνση Ερώτηση: Πώς η πολυτροπικότητα και οι διαδραστικές αναπαραστάσεις βοηθούν τον/τη μαθητή/τρια να εμβαθύνει στις δομές του κειμένου και να αναγνωρίσει ιδεολογικές διαστάσεις;		
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Η1΄/Η2΄ (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Η πολυτροπική προσέγγιση "ξεπερνά" την απλή ανάγνωση. Η οπτικοποίηση συμβάλλει στην κατανόηση του ποιήματος.» «Η σύνδεση με το Μουσείο Μακρονήσου αναδεικνύει την ιδεολογική φόρτιση της εποχής, μετατρέποντας την ιστορική μνήμη σε αντικείμενο ανάλυσης.»	Καθολική σύγκλιση: τα πολυτροπικά ερεθίσματα εμποδίζουν τη μονοδιάστατη ερμηνεία οδηγούν στο υπόβαθρο του κειμένου
ΣΥΝ2	«Ο διακαλλιτεχνικός διάλογος (Βαλαωρίτης - Νταλί) μέσω H5P αναγκάζει τον μαθητή να συγκρίνει διαφορετικούς κώδικες.» «Μέσα από αυτή τη σύγκριση, τα παιδιά αντιλαμβάνονται τον υπερρεαλισμό όχι απλά ως κίνημα, αλλά ως ιδεολογική στάση.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4 & ΣΥΝ5: η χρήση σύνθετων ψηφιακών αναπαραστάσεων οξύνει την κριτική και αναλυτική ικανότητα των μαθητών/τριών
ΣΥΝ3	«Η πολυαισθητηριακή πρόσληψη (π.χ. ήχος Elevenlabs, βίντεο, κείμενο) επιτρέπει στον μαθητή να "ακούσει" και να "δεθεί" με τον λόγο.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7: οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης βοηθούν στην

	«Η συνεργατική εργασία στο Wiki για το ψηφιακό λεύκωμα ωθεί τους μαθητές να συζητήσουν και να ανασύρουν κοινωνικές διαστάσεις.»	ανάλυση των εννοιών και στην αποκάλυψη νοημάτων
ΣΥΝ4	«Τα ψηφιακά εργαλεία βοηθούν στην οπτικοποίηση της πληροφορίας. Ο μαθητής αποκωδικοποιεί βιωματικά.» «Η επεξεργασία του ιστορικού τραύματος στις Ενότητες δεύτερη (2 ^η) και τρίτη (3 ^η) βοηθά τους εφήβους να αναγνωρίσουν ιδεολογικές συγκρούσεις.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: το ΕΥ καλλιεργεί κριτικό γραμματισμό, καθώς συνδέει την αισθητική με την ιστορική πραγματικότητα
ΣΥΝ5	«Η οργάνωση του υλικού σε πέντε στάδια καθοδηγεί τον μαθητή να εμβαθύνει προοδευτικά από τον φιλολογικό σχολιασμό στην κριτική ερμηνεία.» «Οι "Συζητήσεις" στην η-τάξη γίνονται πεδίο ερμηνευτικού διαλόγου, όπου οι μαθητές γνωρίζουν διαστάσεις του κειμένου.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ8: το ΨΠ παρέχει τα απαραίτητα ΨΕ για την ανάπτυξη αυτόνομης, κριτικής ματιάς
ΣΥΝ6	«Οι διαδραστικές αναπαραστάσεις κρατούν το ενδιαφέρον "ζωντανό" και επιτρέπουν στον μαθητή να δει το κείμενο ως σύστημα νοημάτων.» «Η προετοιμασία για τις εξετάσεις αποκτά βάθος, καθώς οι μαθητές μαθαίνουν να εντοπίζουν το κοινωνικό - ιστορικό πλαίσιο του δημιουργού.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4: η πολυτροπικότητα λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στην τεχνική και κριτική ανάλυση κειμένου
ΣΥΝ7	«Η περίπτωση της Στ. Αρ. Κατσάνου προσφέρει μια πολυτροπική πηγή που φωτίζει την αντίσταση της μνήμης.» «Η μετατροπή αυτής της εμπειρίας σε Ημερολόγιο στο Ιστολόγιο απαιτεί από τον	Σύγκλιση με ΣΥΝ3: η σύνθεση διαφορετικών πηγών οδηγεί σε προσωπική

	μαθητή να πάρει θέση απέναντι σε ιδεολογικές προεκτάσεις.»	νοηματοδότηση και σε καλλιέργεια κριτικής στάσης
ΣΥΝ8	«Η ποικιλία πολυτροπικών πόρων βοηθά στην οπτικοποίηση δύσκολων λογοτεχνικών εννοιών, διευκολύνοντας την πρόσληψη.» «Ο μαθητής αναγνωρίζει ότι η Λογοτεχνία αποτυπώνει τραύματα, αναπτύσσοντας έτσι κριτική σκέψη.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το ΕΥ υποστηρίζει τον/τη μαθητή/τρια στο να προσεγγίζει αυτόνομα βαθύτερες προεκτάσεις
ΣΥΝ9	«Οι έξυπνα επιλεγμένες πηγές και η πολυτροπικότητα βοηθούν το κείμενο να "μιλήσει" στον μαθητή, ώστε να το ανακαλύψει.» «Τα παιδιά εναισθητοποιούνται, προβληματίζονται και αναγνωρίζουν τις κοινωνικές και ιδεολογικές διαστάσεις στην Ποίηση.»	Καθολική σύγκλιση: απόλυτη συμφωνία ότι η πολυτροπικότητα αποτελεί "κλειδί" για επίτευξη κριτικού γραμματισμού στη Λογοτεχνία

Πίνακας 23: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τον κριτικό γραμματισμό στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου

Τα ευρήματα του Πίνακα 23 τεκμηριώνουν ότι η πολυτροπικότητα λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στην τεχνική/φιλολογική ανάλυση και στην κριτική. Οι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν ότι οι διαδραστικές αναπαραστάσεις αποκλείουν τη μονοδιάστατη ερμηνεία. Η σύνδεση του κειμένου με ιστορικά τεκμήρια και ο διάλογος με εργαλεία της η-τ ωθούν τους/τις μαθητές/τριες να αναγνωρίσουν ιδεολογικές και κοινωνικές διαστάσεις, αναπτύσσοντας ώριμη, αυτόνομη και κριτική ματιά απέναντι σε κείμενο.

Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ικανότητα του/της μαθητή/τριας να ελέγχει και να ρυθμίζει την ίδια του/της μαθησιακή πορεία. Η επόμενη Ενότητα (μεταγνωστικές στρατηγικές) διερευνά κατά πόσο ο Οδηγός Μελέτης και οι αναστοχαστικές δραστηριότητες υποστηρίζουν τον/την μαθητή/τρια να μάθει πώς να μαθαίνει και να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τον χρόνο του. Ο Πίνακας 24 συγκεντρώνει τις σχετικές ποιοτικές απαντήσεις:

2ο ΕΕ: Τα ΨΕ του ΕΥ της ΝΑΛ πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα H3': αυτορρύθμιση/H4': αυτονομία Ερώτηση: Θεωρείτε ότι ο «Οδηγός Μελέτης» και οι αναστοχαστικές δραστηριότητες βοηθούν τον/τη μαθητή/τρια να «μάθει πώς να μαθαίνει» και να ρυθμίζει τον χρόνο του/της;		
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα H3'/H4' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Οι αναστοχαστικές δραστηριότητες ωθούν τον μαθητή να σκεφτεί την αναγνωστική του εμπειρία.» «Ο εκτιμώμενος χρόνος μελέτης ανά στάδιο βοηθά τον μαθητή να οργανώσει το διάβασμά του χωρίς να "πελαγώνει".»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4 & ΣΥΝ6: το ΕΥ προωθεί την αυτορρύθμιση
ΣΥΝ2	«Η άμεση ανατροφοδότηση στα H5P βοηθά τον μαθητή να εντοπίσει τα λάθη του, αναπτύσσοντας μεταγνωστικές δεξιότητες.» «Η σαφήνεια των οδηγιών εξοικονομεί χρόνο, επιτρέποντας στον μαθητή να αφοσιωθεί στην ουσιαστική μελέτη της ποίησης.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5 & ΣΥΝ9: το ΕΥ ενισχύει την αυτοπεποίθηση του/της μαθητή/τριας να εργαστεί αυτόνομα
ΣΥΝ3	«Η σύνθεση του ψηφιακού λευκώματος στο Wiki και το Ημερολόγιο είναι εξαιρετικά μεταγνωστικά εργαλεία που προωθούν την κριτική.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7: οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης οδηγούν σε

	«Ο προκαθορισμένος χρόνος είναι βοηθητικός, αν και η δημιουργική γραφή μπορεί να απαιτήσει περισσότερο χρόνο για κάποια παιδιά.»	ανώτερο γνωστικό επίπεδο
ΣΥΝ4	«Ο Οδηγός Μελέτης προσφέρει μια ξεκάθαρη δομή που διδάσκει στον μαθητή πώς να προσεγγίζει μεθοδικά ένα δύσκολο λογοτεχνικό θέμα.» «Η κατανομή του χρόνου στα πέντε στάδια αποτρέπει τη γνωστική κόπωση και βοηθά τους εφήβους να διαχειριστούν το άγχος τους.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η ισορροπία ανάμεσα στην καθοδήγηση και την ελευθερία κινήσεων ευνοεί την αυτορρύθμιση
ΣΥΝ5	«Στο στάδιο της Μεταανάγνωσης ο μαθητής αναστοχάζεται πάνω στη σχέση Ποίησης και Ζωγραφικής.» «Ο σαφής χρονικός προγραμματισμός ανά στάδιο μαθαίνει στον μαθητή να λειτουργεί με βάση στόχους, καλλιεργώντας την αυτορρύθμιση.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ8: το ΕΥ υποκαθιστά αποτελεσματικά τη φυσική παρουσία του/της εκπαιδευτικού, καθιστώντας τον/τη μαθητή/τρια υπεύθυνο της μάθησής του/της
ΣΥΝ6	«Οι αναστοχαστικές ερωτήσεις βοηθούν τον μαθητή να φιλτράρει τη γνώση και να αναπτύξει μια προσωπική, ώριμη ματιά απέναντι στο κείμενο.» «Στη Γ' Λυκείου ο χρόνος είναι πολύτιμος. Ο Οδηγός Μελέτης βοηθά τον μαθητή να κάνει στοχευμένη και αποδοτική προετοιμασία.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4: η καθαρότητα των βημάτων διευκολύνει την οργάνωση της μελέτης

ΣΥΝ7	«Η συγγραφή σελίδας Ημερολογίου αναγκάζει τον μαθητή να αναστοχαστεί για το ιστορικό τραύμα.» «Η διαβάθμιση των Ενοτήτων επιτρέπει στον μαθητή να ελέγχει τη ροή και τον ρυθμό της μελέτης του.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ3: η μεταγνώση επιτυγχάνεται μέσα από τη βιωματική μετατροπή της πληροφορίας σε προσωπικό λόγο
ΣΥΝ8	«Η συνάφεια στόχων και προσδοκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων στον Οδηγό βοηθά τον μαθητή να συνειδητοποιήσει τι έμαθε και πώς το έμαθε.» «Η κατανομή των λεπτών δίνει ρυθμό στη μελέτη, αποτρέποντας τη χαοτική περιήγηση στην η-τάξη.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το δομημένο ΨΠ λειτουργεί ως ασφαλές πλαίσιο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτόνομης μάθησης
ΣΥΝ9	«Οι αναστοχαστικές δραστηριότητες ολοκληρώνουν το μάθημα με τρόπο που αφήνει "βαθύ αποτύπωμα" στη σκέψη των μαθητών.» «Οι οδηγίες δεν αφήνουν περιθώρια για χάσιμο χρόνου. Ο μαθητής ξέρει ακριβώς πώς να κινηθεί και πώς να αυτορρυθμιστεί.»	Καθολική σύγκλιση: πλήρης αποδοχή ότι ο Οδηγός Μελέτης και ο αναστοχασμός πετυχαίνουν τον στόχο του μαθαίνω πώς να μαθαίνω

Πίνακας 24: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τις μεταγνωστικές στρατηγικές και την αυτορρύθμιση στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου

Από τον Πίνακα 24 προκύπτει ότι ο αναστοχαστικός χαρακτήρας του ΕΥ καλλιεργεί τη μεταγνώση. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν τον Οδηγό Μελέτης μία απαραίτητη «πυξίδα» αυτορρύθμισης η οποία, μέσω του προκαθορισμένου χρόνου ανά στάδιο, αποτρέπει τη γνωστική κόπωση και τη χαοτική περιήγηση. Το στάδιο της Μεταανάγνωσης αναδεικνύεται σε επιτομή της μεταγνώσης, καθώς επιτρέπει στον/στη μαθητή/τρια να συνειδητοποιήσει τι και πώς το έμαθε και να αξιολογήσει την προσωπική του αναγνωστική εμπειρία σε ΨΠ εξΑΕ.

Η κορύφωση της μεταγνωστικής κατάκτησης και της μαθησιακής αυτονομίας πραγματώνεται, όταν ο/η μαθητής/τρια μεταβαίνει από τον ρόλο του/της παθητικού/ής δέκτη/κτριας σε αυτόν του/της ενεργού/ής δημιουργού. Η τελευταία Ενότητα του δεύτερου ΕΕ (αυτονομία & μετάβαση) εστιάζει στις δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης (το Wiki για τη δημιουργία ψηφιακού λευκώματος) και εξετάζει αν επιτυγχάνεται αυτή η μετάβαση. Τα δεδομένα αποτυπώνονται στον Πίνακα 25:

2ο ΕΕ: Τα ΨΕ του ΕΥ της ΝΑΛ πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ; Ενότητα Η': μεταγνώση Ερώτηση: Πιστεύετε ότι οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης (π.χ. Wiki) επιτυγχάνουν τη μετάβαση από την απλή πρόσληψη πληροφορίας στη μεταγνωστική κατάκτηση;		
Κωδικός συμμετέχουσας	Ενότητα Η' (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Το Wiki ενεργοποιεί τον μαθητή. Τον αναγκάζει να πάρει τα ιστορικά τεκμήρια της Μακρονήσου και να συνθέσει κάτι νέο.» «Αυτή η ενεργή εμπλοκή είναι που φέρνει την κατάκτηση. Ο μαθητής αυτονομείται, καθώς γίνεται ο ίδιος δημιουργός της γνώσης του.»	Καθολική σύγκλιση: η η-τ λειτουργεί ως καταλύτης για τη βιωματική και αυτόνομη μάθηση
ΣΥΝ2	«Η διαδρομή από την ακρόαση του ποιήματος στην επεξεργασία του μέσω H5P και Wiki αναδεικνύει μια υποδειγματική διδακτική μετάβαση.» «Όταν ο μαθητής φτάνει να συνδυάζει τον Βαλαωρίτη με τον Νταλί, έχει κατακτήσει τη μεταγνώση.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ5 & ΣΥΝ9: οι δραστηριότητες σύνθεσης εξασφαλίζουν ότι η πληροφορία μετατρέπεται σε βίωμα
ΣΥΝ3	«Η συνεργατική δημιουργία του ψηφιακού λευκώματος στο σύστημα Wiki	Σύγκλιση με ΣΥΝ7: η ομαδική (ή ατομική)

	είναι το "κλειδί", για να "ξεφύγουμε" από την παραδοσιακή πρόσληψη.» «Μέσα από τη συνεργασία, τα παιδιά αναστοχάζονται, διορθώνουν το ένα το άλλο και αναπτύσσουν πραγματική μαθησιακή αυτονομία.»	παραγωγή λόγου αποτελεί μορφή μεταγνωστικής έκφρασης
ΣΥΝ4	«Το υλικό είναι έτσι σχεδιασμένο, ώστε να οδηγεί τον μαθητή από το "διαβάζω" στο "δημιουργώ". Η μετάβαση γίνεται φυσικά.» «Η καλλιέργεια κριτικής σκέψης με σύνθεση πηγών οδηγεί στην αυτονόμηση του μαθητή.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: η δομή παρέχει την απαραίτητη ασφάλεια, για να τολμήσει ο/η μαθητής/τρια να λειτουργήσει αυτόνομα
ΣΥΝ5	«Η γραμμική πορεία των πέντε σταδίων εξασφαλίζει ότι ο μαθητής δε μένει στην επιφάνεια, αλλά οδηγείται σε ανάλυση.» «Οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης υποκαθιστούν πλήρως την έδρα, δίνοντας στον μαθητή τα ηνία και την ευθύνη της μελέτης του.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ8: η αυτονομία που προσφέρει το ΕΥ ενισχύει την υπευθυνότητα και την αυτορρύθμιση
ΣΥΝ6	«Οι ψηφιακές δραστηριότητες προσφέρουν πεδίο, που η πρόσληψη κειμένου γίνεται αφετηρία για προσωπική έκφραση.» «Για τους μαθητές της Γ' Λυκείου, αυτή η αυτονομία είναι σωτήρια, καθώς μαθαίνουν να φιλτράρουν και να συγκρατούν την ουσία.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4: η μετάβαση στη μεταγνώση μειώνει το άγχος
ΣΥΝ7	«Η διδακτική παρέμβαση ολοκληρώνεται στη συγγραφή σελίδας Ημερολογίου που απαιτεί αφομοίωση ιστορικών μαρτυριών.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ3: το Wiki μετατρέπει τη θεωρία σε πράξη, προσφέροντας

	«Εκεί φαίνεται η μεταγνωστική κατάκτηση. Ο μαθητής δεν αναπαράγει απλώς πληροφορίες, αλλά ανασυνθέτει βιωματικά.»		αυθεντική ευκαιρία αυτόνομης μάθησης
ΣΥΝ8	«Υπάρχει συνάφεια ανάμεσα στην αρχική παρουσίαση και την τελική σύνθεση, γεγονός που διευκολύνει τη γνωστική μετάβαση.» «Η πολυτροπικότητα των δραστηριοτήτων βοηθά τον μαθητή να ελέγξει ο ίδιος την πορεία του, φτάνοντας σε αυτόνομη κατάκτηση.»		Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το δομημένο ΨΠ εξασφαλίζει ομαλή μετάβαση χωρίς γνωστικά κενά ή αποπροσανατολισμούς
ΣΥΝ9	«Οι δραστηριότητες (όπως το Wiki) είναι το πιο δυνατό σημείο του υλικού. Μεταμορφώνουν την πληροφορία σε ζωντανή γνώση.»	«Η σαφήνεια των βημάτων επιτρέπει στον μαθητή να νιώσει σιγουριά και να λειτουργήσει αυτόνομα, πετυχαίνοντας τον στόχο του.»	Καθολική σύγκλιση: ταύτιση απόψεων για την αποτελεσματικότητα των ΨΕ σύνθεσης στην επίτευξη της μεταγνώσης

Πίνακας 25: Ποιοτική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη μεταγνώση στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου

Η ποιοτική ανάλυση του Πίνακα 25 επιβεβαιώνει ότι τα ΨΕ ενεργής σύνθεσης (Wiki, Ιστολόγιο) λειτουργούν ως καταλύτες αυτομόνησης. Οι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν ότι οι δραστηριότητες αυτές ρυθμίζουν τον/τη μαθητή/τρια, καθώς τον/την αναγκάζουν να επεξεργαστεί ιστορικά τεκμήρια και να ανασυνθέσει βιωματικά. Παράλληλα, η γραμμική πορεία οδηγεί με ασφάλεια τον/τη μαθητή/τρια σε ανώτερο γνωστικό επίπεδο (Δημιουργία), επιτρέποντάς του/της να λειτουργήσει ανεξάρτητα από το σχολικό εγχειρίδιο και την παραδοσιακή αυθεντία της έδρας.

Το τελευταίο μέρος της ποιοτικής ανάλυσης αφορά γενική ερώτηση της συνέντευξης, οι οποία επιτρέπει στις συμμετέχουσες να ιεραρχήσουν τα ισχυρά σημεία του σχεδιασμού και να καταθέσουν προτάσεις βελτίωσης. Στον Πίνακα 26 παρουσιάζεται η ανάλυση και η

ιεράρχηση των τριών πιο δυνατών στοιχείων του ΕΥ, σύμφωνα με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών:

Γενικές επισημάνσεις		
1. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;		
Κωδικός συμμετέχουσας	Ιεράρχηση των τριών δυνατών στοιχείων (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«1 ^ο : η σύνδεση της Ποίησης με το Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου, 2 ^ο : η υποδειγματική ροή των πέντε σταδίων και 3 ^ο : η χρήση του Wiki που μετατρέπει το μάθημα σε βιωματική εμπειρία ιστορικής μνήμης.»	ΣΥΝ4 & ΣΥΝ7: ταύτιση για τη βιωματική σύνδεση της Λογοτεχνίας με την Ιστορία
ΣΥΝ2	«1 ^ο : η επιστημονική εγκυρότητα των πηγών, 2 ^ο : το διαδραστικό κούιζ H5P για τη θεωρία του υπερρεαλισμού και 3 ^ο : ο διακαλλιτεχνικός διάλογος Βαλαωρίτη-Νταλί στη μεταανάγνωση.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ9: έμφαση στην υψηλή ποιότητα, στην αισθητική αρτιότητα και στην εγκυρότητα του ΕΥ
ΣΥΝ3	«1 ^ο : η πολυφωνία των πηγών (ήχος	Σύγκλιση με ΣΥΝ7 & ΣΥΝ8: κοινή διαπίστωση ότι το ΕΥ μετατρέπει το

	<i>Elevenlabs και εικόνα), 2^ο: το σύστημα Wiki για το ψηφιακό λεύκωμα και 3^ο: η ενθάρρυνση της δημιουργικής γραφής μέσω του Ιστολογίου.»</i>	μάθημα σε εργαστήριο έκφρασης με παραγωγή λόγου
ΣΥΝ4	<i>«1^ο: η λειτουργική ενσωμάτωση συμβατικών και ΤΝ εργαλείων, 2^ο: η καλλιέργεια ιστορικής ενσυναίσθησης και 3^ο: οι οπτικές σημάνσεις που αποτρέπουν τη γνωστική υπερφόρτιση.»</i>	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ6: επιτυχής ισορροπία ανάμεσα στην τεχνική/ψηφιακή αρτιότητα της η-τ και τη συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών/τριών
ΣΥΝ5	<i>«1^ο: η οικειότητα του περιβάλλοντος της η-τάξης, 2^ο: η γραμμική δομή του Οδηγού Μελέτης και 3^ο: τα εργαλεία "Συνομιλία" και "Συζητήσεις" για διαρκή ερμηνευτικό διάλογο.»</i>	Σύγκλιση με ΣΥΝ6 & ΣΥΝ9: απόλυτη βεβαιότητα ότι η σαφήνεια των οδηγιών και η γραμμικότητα εγγυώνται την αυτονομία του/της μαθητή/τριας

ΣΥΝ6	«1 ^ο : το "ανοιχτό" αλλά ασφαλές πλαίσιο για αυτόνομη κίνηση, 2 ^ο : η στοχευμένη προετοιμασία για τις εξετάσεις και 3 ^ο : η χρήση ακουστικών πόρων που ελκύει τον μαθητή.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ4 & ΣΥΝ8: το ΨΠ προσφέρει ασφάλεια και εξοικονόμηση χρόνου
ΣΥΝ7	«1 ^ο : η ενσωμάτωση του Μουσείου Μακρονήσου, 2 ^ο : η περίπτωση της Στ. Αρ. Κατσάνου και 3 ^ο : η καλλιέργεια κριτικού γραμματισμού μέσω της σελίδας Ημερολογίου.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ3 & ΣΥΝ4: η επιτυχής μετάβαση από την απλή πρόσληψη της πληροφορίας στην κριτική στάση και τη συναισθηματική αφύπνιση
ΣΥΝ8	«1 ^ο : η συνάφεια ανάμεσα στους στόχους και τα αποτελέσματα, 2 ^ο : οι πολυτροπικές πηγές και 3 ^ο : η κατανομή του χρόνου μελέτης που δίνει ρυθμό στη μάθηση.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ6: το ΨΠ και ο Οδηγός Μελέτης προσφέρουν σταδιακή υποστήριξη
ΣΥΝ9	«1 ^ο : οι έξυπνα επιλεγμένες πηγές	Καθολική σύγκλιση: εμπιστοσύνη και ικανοποίηση για τη δομή, τη

	που προκαλούν ενσυναίσθηση, 2 ^ο : η "καθαρότητα" της η-τάξης και 3 ^ο : η επίτευξη αναγνωστικής ανταπόκρισης σταδιακά.»	λειτουργικότητα και το ανθρώπινο αποτύπωμα του ΕΥ
--	---	--

Πίνακας 26: Ιεράρχηση των τριών ισχυρότερων στοιχείων του εκπαιδευτικού υλικού της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Η ιεράρχηση των ισχυρών σημείων στον Πίνακα 26 αναδεικνύει τη σχεδιαστική και παιδαγωγική αξία του ΕΥ. Οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν εμπιστοσύνη στη δομή και τη λειτουργικότητα του ΨΠ. Ως κυρίαρχα πλεονεκτήματα αναγνωρίζονται η υποδειγματική ροή των πέντε (5) σταδίων, η επιστημονική εγκυρότητα και η πολυφωνία των πηγών, καθώς και η χρήση ΨΕ συνεργατικής σύνθεσης (Wiki). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ανθρώπινο αποτύπωμα του ΕΥ που καταφέρνει να προκαλέσει αναγνωστική ανταπόκριση και αυθεντική ιστορική ενσυναίσθηση.

Στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης αποτίμησης του ΕΥ της ΝΛΛ, οι συμμετέχουσες στη συνέντευξη εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να καταθέσουν έως τρεις αλλαγές με σκοπό τη βελτίωσή του. Είναι αξιοσημείωτο ότι, λόγω της αναγνωρισμένης πληρότητας του σχεδιασμού, οι προτάσεις τους δεν αφορούν δομικές ελλείψεις, αλλά παρεμβάσεις για ενίσχυση της μαθησιακής εμπειρίας. Οι προτάσεις κατηγοριοποιούνται στον Πίνακα 27:

Γενικές επιστημάνσεις		
2. Ας αναφέρετε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό		
Κωδικός συμμετέχουσας	Προτάσεις βελτίωσης και αλλαγές (αυτούσια λόγια)	Σύγκλιση
ΣΥΝ1	«Το υλικό χαρακτηρίζεται επαρκές, επομένως δεν απαιτούνται διορθωτικές παρεμβάσεις. Ίσως μόνο	Καθολική σύγκλιση: αποδοχή της επιστημονικής και σχεδιαστικής αρτιότητας του ΕΥ· οι

	μια μικρή χρονική επιμήκυνση λόγω των πιεστικών συνθηκών της Γ' Λυκείου.»	ελάχιστες παρατηρήσεις αφορούν εξωτερικούς παράγοντες (διαχείριση χρόνου στη Γ' Λυκείου)
ΣΥΝ2	«Δε θεωρώ αναγκαία καμία αλλαγή στη δομή, καθώς είναι εξαιρετικά λειτουργική. Θα πρότεινα τον εμπλουτισμό των H5P κονίζ με ερωτήσεις και την ανατροφοδότησή τους ή ένα γλωσσάριο.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ1 & ΣΥΝ9: το ΕΥ κρίνεται ολοκληρωμένο και οι προτάσεις έχουν χαρακτήρα διδακτικού εμπλουτισμού και όχι αποκατάστασης κάποιου ελλείμματος
ΣΥΝ3	«Πρόκειται για ένα άρτια οργανωμένο ψηφιακό μάθημα. Μια θετική προσθήκη θα ήταν ένα εργαλείο καταγιγισμού ιδεών στην Προανάγνωση για την ομαλότερη εισαγωγή των μαθητών.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ7: εστίαση σε προσθήκη ΨΕ στο αρχικό στάδιο, χωρίς να επηρεάζεται ο βασικός κορμός του σχεδιασμού
ΣΥΝ4	«Ο σχεδιασμός είναι υποδειγματικός. Η προσθήκη ενός ψηφιακού γλωσσαρίου με τους όρους του υπερρεαλισμού θα μπορούσε να ενισχύσει ακόμη περισσότερο την αυτόνομη μελέτη.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ2: εισηγήσεις για υποστηρικτικές μικρο-προσθήκες περιεχομένου με στόχο τη διευκόλυνση των μαθητών/τριών κατά την ασύγχρονη πλοήγηση
ΣΥΝ5	«Το υλικό δεν παρουσιάζει σχεδιαστικά ψεγάδια. Προτείνω απλώς την ενίσχυση της ασύγχρονης	Σύγκλιση με όλες: απόλυτη ικανοποίηση από τη λειτουργικότητα της η-τ

	επικοινωνίας μέσω προγραμματισμένων αναρτήσεων στο εργαλείο "Συζητήσεις".»	και των ενσωματωμένων ΨΕ.
ΣΥΝ6	«Το υλικό κρίνεται απόλυτα επαρκές και επιστημονικά τεκμηριωμένο. Δεν προτείνω καμία αλλαγή, καθώς καλύπτει τις ανάγκες των μαθητών.»	Καθολική σύγκλιση: ταύτιση με την άποψη ότι το ΕΥ είναι έτοιμο προς εφαρμογή και απόλυτα λειτουργικό στην παρούσα μορφή του
ΣΥΝ7	«Ο σχεδιασμός είναι εξαιρετικά προσεγμένος. Θα πρότεινα τη λειτουργική ενσωμάτωση ενός ψηφιακού πίνακα (π.χ. Padlet) στο στάδιο της Προανάγνωσης για την καταγραφή των πρώτων αναγνωστικών αντιδράσεων.»	Σύγκλιση με ΣΥΝ3: κοινή πρόταση για την εισαγωγή ΨΕ καταιγισμού ιδεών στην έναρξη της μαθησιακής διαδικασίας
ΣΥΝ8	«Το υλικό είναι εξαιρετικά ποιοτικό. Η μόνη μου παρατήρηση εστιάζει στην ανάγνωση του ποιήματος: θα προτιμούσα φυσική ανθρώπινη φωνή αντί για χρήση ψηφιακού εργαλείου, ώστε να αποδοθεί με μεγαλύτερη ακρίβεια η συναισθηματική φόρτιση.»	Μοναδικό ποιοτικό εύρημα: ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη αξιοποίησης αυθεντικής ανθρώπινης χροιάς στη λογοτεχνική ανάγνωση, με στόχο τη μεγιστοποίηση της αναγνωστικής ανταπόκρισης και ενσυναίσθησης
ΣΥΝ9	«Δε συντρέχει λόγος για αλλαγές, καθώς το υλικό	Σύγκλιση με ΣΥΝ1: η μόνη ουσιαστική επισημάνση

	διαθέτει σαφήνεια και βάθος. Μόνο ο εκτιμώμενος χρόνος ενδέχεται να χρειαστεί επιμήκυνση κατά την εφαρμογή.»	αφορά τον χρόνο που απαιτείται για την αφομοίωση του ΕΥ
--	--	---

Πίνακας 27: Προτάσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού από της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Η καταγραφή των προτάσεων βελτίωσης στον Πίνακα 27 επιβεβαιώνει τη δομική και παιδαγωγική επάρκεια του ΕΥ, καθώς η πλειονότητα των εκπαιδευτικών δηλώνει ότι δεν απαιτούνται διορθωτικές παρεμβάσεις. Οι ελάχιστες επισημάνσεις αφορούν εξωτερικούς παράγοντες, όπως η ανάγκη χρονικής επιμήκυνσης λόγω της πίεσης των Πανελλαδικών εξετάσεων στη Γ' Λυκείου, ή προτάσεις εμπλουτισμού (π.χ. προσθήκη ψηφιακού γλωσσarium ή εργαλείου καταιγισμού ιδεών στην Προανάγνωση).

Ξεχωριστό εύρημα αποτελεί η επισημάνση της ΣΥΝ8 σχετικά με την προτίμηση φυσικής ανθρώπινης φωνής έναντι της TN (Elevenlabs) για την ανάγνωση του ποιήματος. Η παρατήρηση αυτή υπογραμμίζει ότι στο μάθημα της Λογοτεχνίας, η αυθεντική ανθρώπινη χροιά παραμένει αναντικατάστατη, καθώς συνιστά πρωταρχικό αγωγό μετάδοσης του συναισθήματος και μεγιστοποίησης της αναγνωστικής ανταπόκρισης.

Συμπερασματικά, η ποιοτική ανάλυση τεκμηριώνει ότι το σχεδιασμένο ΕΥ έχει αναρτηθεί σε ένα άρτιο, λειτουργικό και επιστημονικά έγκυρο ΨΠ, το οποίο μεταμορφώνει την ασύγχρονη μελέτη της ΝΛΛ σε μια βαθιά βιωματική, κριτική και μεταγνωστική κατάκτηση.

4.5 Συσχέτιση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Η σύγκριση των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων για τη ΝΓΛ αναδεικνύει μια πλήρη σύγκλιση σχετικά με τον ρόλο της Τεχνολογίας ως μέσου καλλιέργειας του κριτικού γραμματισμού. Στην ποσοτική έρευνα ($N=80$) η Ενότητα των ΨΕ λαμβάνει την υψηλότερη βαθμολογία και τα ποιοτικά δεδομένα των συνεντεύξεων επιβεβαιώνουν την παιδαγωγική ουσία αυτής της αποδοχής.

Συγκεκριμένα, η δραστηριότητα κριτικής επεξεργασίας ψηφιακά παραγόμενου υλικού, η οποία ποσοτικά αξιολογείται ως κορυφαία καινοτομία, ερμηνεύεται από τις συμμετέχουσες ως μέσο ενίσχυσης της κριτικής σκέψης (ΣΥΝ6). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ΣΥΝ1:

«Η διόρθωση των λαθών από τους/τις μαθητές/τριες τούς βοηθά να κατανοούν τη σωστή χρήση της Τεχνολογίας, οδηγώντας σε ουσιαστική μεταγνωστική κατάκτηση».

Επιπλέον, η στατιστικά υψηλή αποδοχή της συνεργατικότητας (χρήση Wiki) επιβεβαιώνεται ποιοτικά από τη ΣΥΝ9, η οποία επισημαίνει ότι ο συνδυασμός ασύγχρονων και σύγχρονων ΨΕ ενισχύει ουσιαστικά την ενεργή εμπλοκή των μαθητών/τριών. Η σύγκλιση αυτή καταδεικνύει ότι η ψηφιακή παρέμβαση ενσωματώνεται οργανικά στη διδακτική πράξη, προάγοντας την αυτονομία και τον αναστοχασμό.

4.6 Συσχέτιση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων για το εκπαιδευτικό υλικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Στο μάθημα της ΝΛΛ, η διαδικασία της τριγωνοποίησης, δηλαδή η παράλληλη εξέταση των ποσοτικών δεικτών και των ποιοτικών αφηγηματικών δεδομένων ($N=79$), ανέδειξε τη βιωματικότητα ως κεντρικό άξονα της εκπαιδευτικής παρέμβασης. Συγκεκριμένα, η ποσοτική έρευνα καταγράφει εξαιρετικά υψηλή ικανοποίηση από τη διαθεματική προσέγγιση του ΕΥ (με μέσους όρους που υπερβαίνουν το $M=4,70$ στις Ενότητες), εύρημα το οποίο, κατά τις συνεντεύξεις, συνδέεται άμεσα με την καλλιέργεια της ιστορικής ενσυναίσθησης.

Ενδεικτικά, η αξιοποίηση του Ψηφιακού Μουσείου Μακρονήσου, το οποίο αναδεικνύεται ποσοτικά ως ένα από τα ισχυρότερα σημεία του ΕΥ, περιγράφεται από τους/τις εκπαιδευτικούς ως μια «βιωματική γέφυρα» (ΣΥΝ7) μεταξύ του λογοτεχνικού κειμένου και της ιστορικής πραγματικότητας. Η ποιοτική ανάλυση υπογραμμίζει ότι τα ΨΠ δε λειτουργούν αποξενωτικά, αλλά αντίθετα ενισχύουν τη συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών/τριών με το λογοτεχνικό έργο.

Παράλληλα, η ανάγκη για ΔΔ, η οποία καταγράφεται ως πρόταση βελτίωσης στην ποσοτική έρευνα, αναλύεται διεξοδικά στις συνεντεύξεις, με ιδιαίτερη έμφαση στη χειραφέτηση του/της μαθητή/τριας και στην παροχή μαθησιακής ελευθερίας (ΣΥΝ6). Η σύγκλιση αυτή υποδηλώνει ότι, ενώ οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την υψηλή ποιότητα του ΕΥ, εστιάζουν στην περαιτέρω ενίσχυση της αυτονομίας των μαθητών/τριών ως επόμενο βήμα για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό.

4.7 Σύνθεση και τριγωνοποίηση ευρημάτων

Συμπερασματικά, η τριγωνοποίηση των δεδομένων επιβεβαιώνει ότι το ΕΥ, τόσο για το μάθημα της ΝΓΛ όσο και για της ΝΛΛ, επιτυγχάνει μια κρίσιμη ισορροπία μεταξύ σταδιακής υποστήριξης και μαθησιακής ελευθερίας. Η υψηλή αποδοχή της δομής στην ποσοτική έρευνα συνδέεται άμεσα με τα ποιοτικά δεδομένα, όπου η οργάνωση του ΕΥ αναγνωρίζεται ως η απαραίτητη «πυξίδα» (ΣΥΝ5) για τους/τις μαθητές/τριες. Παράλληλα, η πολυτροπικότητα (π.χ. βίντεο, διαδραστικά αντικείμενα H5P, Wiki) αναγνωρίζεται ποιοτικά ως το μέσο που υπηρετεί την ανθρωπιστική ουσία των φιλολογικών μαθημάτων στην ψηφιακή εποχή.

Η σύγκλιση των απόψεων των συμμετεχόντων/ουσών της ποσοτικής έρευνας και οι σε βάθος αναλύσεις των εννέα (9) εκπαιδευτικών των συνεντεύξεων προσδίδει στην παρούσα έρευνα ισχυρή αξιοπιστία. Η μεθοδολογική επιλογή της τριγωνοποίησης λειτουργεί ως δικλείδα ασφαλείας, επιτρέποντας την υπέρβαση της απλής περιγραφής και προσφέροντας μια βαθύτερη ερμηνευτική κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο ψηφιακός μετασχηματισμός δύναται να υπηρετήσει ουσιαστικά τις ανθρωπιστικές αξίες και την κριτική σκέψη. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι ο ψηφιακός σχεδιασμός, όταν βασίζεται σε παιδαγωγικά θεμέλια, μετατρέπεται από τεχνικό εργαλείο σε μοχλό αναβάθμισης της διδακτικής πράξης.

5 Συμπεράσματα – συζήτηση

Το παρόν κεφάλαιο επιχειρεί τη συνθετική και ερμηνευτική αποτίμηση των βασικών ευρημάτων της έρευνας, οργανώνοντας τα αποτελέσματα σε αντιστοιχία με τα δύο ΕΕ που τέθηκαν στο εισαγωγικό μέρος της μελέτης. Τα εμπειρικά δεδομένα (τόσο τα ποσοτικά όσο και τα ποιοτικά) συνεξετάζονται και συζητούνται κριτικά υπό το πρίσμα της σύγχρονης θεωρητικής και ερευνητικής βιβλιογραφίας, αναδεικνύοντας τις προεκτάσεις του ψηφιακού σχεδιασμού στην ασύγχρονη εξΑΕ και στα ανθρωπιστικά μαθήματα.

5.1 Απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα

5.1.1 Απάντηση στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα

Η ανάλυση των ποσοτικών δεικτών, σε συνδυασμό με τα δεδομένα της ποιοτικής ανάλυσης, καταδεικνύει ότι το ΕΥ συγκεντρώνει υψηλή αποδοχή (με μέσους όρους ανά ενότητα που υπερβαίνουν το 4,60). Τα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά που αναδεικνύονται ως καθοριστικά για την παιδαγωγική καταλληλότητα του ΕΥ αφορούν τη σαφή δόμηση της ύλης, την ύπαρξη αναλυτικών οδηγιών μελέτης, την ισορροπημένη αξιοποίηση πολυμεσικών πόρων και την παροχή επαρκούς σταδιακής υποστήριξης. Όπως επιβεβαιώνουν οι εκπαιδευτικοί στις συνεντεύξεις τους, τα χαρακτηριστικά αυτά δε λειτουργούν απλώς διεκπεραιωτικά, αλλά συνιστούν την απαραίτητη «πυξίδα» που αποτρέπει τον γνωστικό φόρτο και διασφαλίζει την απρόσκοπτη πλοήγηση του/της μαθητή/τριας σε εξΑΕ ΨΠ (Δάλλα, 2025; Χαρτοφύλακα, 2012).

Τα παραπάνω ευρήματα ευθυγραμμίζονται απόλυτα με τις κεντρικές θέσεις της βιβλιογραφίας για τον σχεδιασμό ασύγχρονης εξΑΕ (Ally, 2008; Moore et al., 2011), οι οποίες τεκμηριώνουν ότι η εσωτερική συνοχή, η σαφήνεια των απαιτήσεων και η ελαχιστοποίηση των τεχνολογικών εμποδίων αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διατήρηση του κινήτρου και της προσήλωσης του/της μαθητή/τριας. Επιπλέον, η συστηματική ενσωμάτωση πολυτροπικών πόρων, όπως βίντεο και διαδραστικό περιεχόμενο H5P, επιβεβαιώνει τις θεωρητικές προσεγγίσεις περί πολυτροπικής μάθησης (Kress, 2010; Jewitt, 2008), σύμφωνα με τις οποίες η ταυτόχρονη ενεργοποίηση διαφορετικών σημειωτικών τρόπων (οπτικού, ακουστικού, γλωσσικού) διευκολύνει τη γνωστική επεξεργασία και ενισχύει τη νοηματοδότηση του γνωστικού αντικειμένου, υποστηρίζοντας παράλληλα τα ΝΠΣ (ΙΕΠ, 2022α, 2022γ).

5.1.2 Απάντηση στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα

Σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση τη συμβολή των ΨΕ στην ανάπτυξη ανώτερων γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων, η έρευνα αναδεικνύει διαφοροποιημένες αλλά εξίσου ισχυρές δυναμικές ανά γνωστικό αντικείμενο. Στο πεδίο της ΝΓΛ, η ενασχόληση με την κριτική προσέγγιση ψηφιακά παραγόμενου υλικού λειτουργεί καταλυτικά για την υπέρβαση της παθητικής ανάγνωσης, κινητοποιώντας τους/τις μαθητές/τριες σε διαδικασίες ενεργού ελέγχου, διόρθωσης και μεταγνωστικού αναστοχασμού (Anastasiades et al., 2024; Kasneci et al., 2023; Δουλιά, 2025). Αντίστοιχα, στο πεδίο της ΝΛΛ, η ένταξη ΨΠ, όπως το Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου, λειτουργεί ως μέσο που γεφυρώνει το χάσμα ανάμεσα στο λογοτεχνικό-ιστορικό πλαίσιο και τη σύγχρονη πραγματικότητα, ενισχύοντας καίρια την ιστορική ενσυναίσθηση και τη συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών/τριών (Herrington et al., 2014).

Παράλληλα, όπως αποτυπώνεται και στους στατιστικούς δείκτες συσχέτισης (Πίνακας 8, Ενότητα 4.1.6 & Πίνακας 18, Ενότητα 4.3.4), η ύπαρξη εργαλείων κοινωνικής αλληλεπίδρασης (όπως το Forum και το Wiki) συνδέεται στενά με την ανάπτυξη της αυτορρύθμισης και της αυτονομίας. Τα ΨΕ αυτά αποδεικνύονται κρίσιμα, διότι μετατρέπουν την ατομική μελέτη σε μια δυναμική διαδικασία κοινωνικής κατασκευής της γνώσης (Anderson, 2003; Borup et al., 2020).

Η ερμηνεία των δεδομένων συνδέεται και με τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες του κριτικού γραμματισμού (Cope & Kalantzis, 2015; Mitsikopoulou, 2025; Χλαπουτάκη, 2016), οι οποίες υποστηρίζουν ότι ο σύγχρονος γραμματισμός στην ψηφιακή εποχή προϋποθέτει την ικανότητα των μαθητών/τριών να μην περιορίζονται σε ρόλο παθητικών δεκτών/κτριών, αλλά να ασκούν ενεργό κριτικό έλεγχο σε ψηφιακά παραγόμενο υλικό. Στον άξονα της ΝΛΛ, τα ευρήματα επιβεβαιώνουν τη βιβλιογραφία περί ψηφιακής ερμηνείας και πολυτροπικής ανάγνωσης (Φρυδάκη, 2009; Ntoulia, 2020), καταδεικνύοντας ότι η Τεχνολογία, όταν αξιοποιείται ανθρωπιστικά, διευκολύνει την εις βάθος πρόσληψη του κειμένου. Τέλος, ο καθοριστικός ρόλος της αλληλεπίδρασης και της μεταγνώσης τεκμηριώνεται θεωρητικά μέσω του μοντέλου της Κοινότητας Διερεύνησης (Community of Inquiry) και της συναισθηματικής παρουσίας (Garrison, 2011; Akyol & Garrison, 2011; Cleveland-Innes & Campbell, 2012), το οποίο αναγνωρίζει την κοινωνική και συναισθηματική παρουσία ως πυρήνες ανάπτυξης ανώτερων γνωστικών λειτουργιών σε περιβάλλοντα εξΑΕ.

5.2 Συνολικός απολογισμός και προοπτικές

Συνοψίζοντας, η παρούσα μελέτη κατέδειξε ότι ο σχεδιασμός ΕΥ για τα ανθρωπιστικά μαθήματα στην ασύγχρονη εξΑΕ, σύμφωνα με τις επισημάνσεις των Αναστασιάδη (2014, 2020) και Lionarakis et al. (2018), δεν αποτελεί τεχνολογική προσθήκη ή ψηφιακό εκσυγχρονισμό. Υπό την προϋπόθεση ενός τεκμηριωμένου παιδαγωγικού σχεδιασμού που σέβεται τις ιδιαιτερότητες των ανθρωπιστικών σπουδών, της διαφοροποίησης και του κριτικού γραμματισμού η Τεχνολογία παύει να λειτουργεί αποξενωτικά. Μετατρέπεται σε ουσιαστικό, πολυτροπικό σύμμαχο της διδακτικής πράξης που αναβαθμίζει την ποιότητα της μάθησης, ενισχύει την αυτονομία και να καλλιεργεί την κριτική και συναισθηματική ωριμότητα των μαθητών/τριών. Βασικό συμπέρασμα της παρούσας έρευνας είναι ότι ο σχεδιασμός ΕΥ, ειδικότερα για τα μαθήματα της ΝΓΛ και της ΝΛΛ, όταν βασίζεται στις αρχές της εξΑΕ, μετασχηματίζει τη διδακτική πράξη σε μια ενεργητική διαδικασία ανακάλυψης. Η έρευνα επιβεβαιώνει ότι τα ΨΕ δε λειτουργούν απλώς ως μέσα παρουσίασης πληροφοριών, αλλά ως τρόποι οικοδόμησης της γνώσης.

Ειδικότερα, προκύπτουν τα εξής κομβικά συμπεράσματα:

- **αποδοχή καινοτομίας:** οι εκπαιδευτικοί αποδέχονται σε εξαιρετικά υψηλό βαθμό καινοτόμες διδακτικές πρακτικές, όπως η κριτική προσέγγιση ψηφιακά παραγόμενου υλικού και η βιωματική περιήγηση σε ΨΕ. Αναγνωρίζουν στις πρακτικές αυτές μια δυναμική κινητοποίησης του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών και καλλιέργειας ανώτερων γνωστικών δεξιοτήτων.
- **ισορροπία δομής και αυτονομίας:** η συζήτηση των αποτελεσμάτων αναδεικνύει την επιτακτική ανάγκη για ΨΠ που παρέχει δομή και σταδιακή υποστήριξη, χωρίς όμως να περιορίζει την αυτονομία και τη δημιουργική πρωτοβουλία του/της μαθητή/τριας.
- **ενίσχυση της κριτικής σκέψης:** τα ευρήματα ευθυγραμμίζονται με τη θεωρία του κριτικού γραμματισμού. Η ενασχόληση με ψηφιακά παραγόμενο υλικό στη ΝΓΛ οδηγεί στην ενίσχυση της φυσικής νοημοσύνης μέσω της κριτικής διόρθωσης και του αναστοχασμού. Αντίστοιχα, στη ΝΛΛ, η ψηφιακή διαμεσολάβηση (Μουσείο Μακρονήσου) λειτουργεί ως καταλύτης για την ιστορική ενσυναίσθηση, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ της στείρας ιστορικής γνώσης και της συναισθηματικής εμπλοκής με λογοτεχνικό κείμενο.

- **η σημασία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης:** η υψηλή αποδοχή των συνεργατικών εργαλείων (Wiki, Forum) επιβεβαιώνει ότι η κοινωνική αλληλεπίδραση αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την επιτυχία της ασύγχρονης εξΑΕ, αποτρέποντας το αίσθημα απομόνωσης της ψηφιακής μάθησης.

Συνολικά, η παρούσα έρευνα καταδεικνύει ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός, υπό την προϋπόθεση ενός προσεκτικού παιδαγωγικού σχεδιασμού, δύναται να αναβαθμίσει την ανθρωπιστική παιδεία, μετατρέποντας την Τεχνολογία σε σύμμαχο κριτικής νόησης, συναισθηματικής καλλιέργειας και μεταγνώσης.

6. Περιορισμοί έρευνας - προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Παρά την εγκυρότητα της έρευνας, υπάρχουν περιορισμοί που επιβάλλουν προσεκτική ανάγνωση των αποτελεσμάτων. Ο κύριος περιορισμός αφορά το γεγονός ότι η αξιολόγηση έγινε αποκλειστικά από εκπαιδευτικούς, ενώ η οπτική των μαθητών/τριών, που είναι οι τελικοί αποδέκτες του ΕΥ, δεν καταγράφεται στην παρούσα φάση. Επίσης, η έρευνα εστιάζει στην αξιολόγηση του σχεδιασμού και όχι στην πλήρη εφαρμογή του ΕΥ σε πραγματικό χρόνο μέσα σε μια σχολική χρονιά, κάτι που θα αναδείκνυε πιθανές δυσκολίες στη διαχείριση του χρόνου ή τεχνικά κωλύματα. Τέλος, το δείγμα των εκπαιδευτικών, αν και αντιπροσωπευτικό, αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από άτομα με υψηλή ψηφιακή εξειδίκευση, κάτι που ίσως επηρεάζει τη θετική στάση τους απέναντι στα ΨΕ.

Οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα εστιάζουν στην επέκταση και την εμβάθυνση της παρέμβασης. Προτείνεται η διεξαγωγή μιας έρευνας - δράσης που θα περιλαμβάνει τη συμμετοχή των μαθητών/τριών, ώστε να μετρηθούν τα ΠΜΑ σε επίπεδο επιδόσεων και στάσεων. Επιπλέον, κρίνεται αναγκαία η μελέτη τρόπων ενίσχυσης της ΔΔ με τη δημιουργία ΕΥ διαβαθμισμένης δυσκολίας στην η-τ. Μια άλλη κατεύθυνση είναι ο εμπλουτισμός του ΕΥ με ΨΕ που προτείνουν οι συμμετέχοντες/ουσες, καθώς και η εφαρμογή αυτής της μεθοδολογικής προσέγγισης και σε άλλα μαθήματα των ανθρωπιστικών σπουδών, προκειμένου να διερευνηθεί η καθολικότητα του προτεινόμενου τρόπου ανάπτυξης ΕΥ στην ασύγχρονη εξΑΕ.

Βιβλιογραφία

- Abrami, P. C., Bernard, R. M., Borokhovski, E., Waddington, D., Wade, A., & Persson, T. (2015). Strategies for teaching students to think critically: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 85(2), 275-314. <https://doi.org/10.3102/0034654314551063>
- Akyol, Z., & Garrison, D. R. (2011). Assessing metacognition in an online community of inquiry. *The Internet and Higher Education*, 14(3), 183-190. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2011.01.005>
- Ally, M. (2008). Foundations of educational theory for online learning. In T. Anderson (Ed.), *The theory and practice of online learning* (2nd ed., pp. 15-44). AU Press. <https://doi.org/10.15215/aupress/9781897425084.01>
- Anastasiades, P., Kotsidis, K., Stratikopoulos, K., & Pananakakis, N. (2024). Human-Centered Artificial Intelligence in Education. The critical role of the educational community and the necessity of building a holistic pedagogical framework for the use of HCAI in education sector. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 20(1), 29-51. <https://doi.org/10.12681/jode.36612>
- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 10(1), 19-38. <https://doi.org/10.12681/jode.9809>
- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εποχή του κορωνοϊού COVID-19: Το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20-48. <https://doi.org/10.12681/jode.25506>
- Anderson, T. (2003). Getting the mix right again: An updated and theoretical rationale for interaction. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 4(2), 1-14. <https://doi.org/10.19173/irrod1.v4i2.149>

- Anderson, T., & Shattuck, J. (2012). Design-Based Research: A Decade of Progress in Educational Research. *Educational Researcher*, 41(1), 16-25.
<https://doi.org/10.3102/0013189X11428813>
- Azevedo, R., & Cromley, J. G. (2004). Does training on self-regulated learning facilitate students' learning with hypermedia? *Journal of Educational Psychology*, 96(3), 523-535. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.96.3.523>
- Barbour, M. K. (2013). The landscape of K–12 online learning: Examining what is known. In M. G. Moore (Ed.), *Handbook of distance education* (3rd ed., pp. 574-593). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203803301>
- Bedard, S. & Knox-Pipes, B. (2006). Online Distance Learning: The K-12 Student's Perspective. *Distance Learning* 3(4), 13-19.
<https://www.proquest.com/docview/230726198?sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Borup, J., Graham, C. R., & Drysdale, J. S. (2014). The nature of teacher engagement at an online high school. *British Journal of Educational Technology*, 45(5), 793-806.
<https://doi.org/10.1111/bjet.12089>
- Borup, J., Graham, C. R., West, R. E., Archambault, L., & Spring, K. J. (2020). Academic communities of engagement: An expansive lens for examining support structures in blended and online learning. *Educational Technology Research and Development*, 68(2), 807-832. <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09744-x>
- Bozkurt, A. (2019). From distance education to open and distance learning: A holistic evaluation of history, definitions, and theories. In S. Sisman-Ugur & G. Kurubacak (Eds.), *Handbook of research on learning in the age of transhumanism* (pp. 252–273). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-8431-5.ch016>
- Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to Coronavirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i–vi.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.3878572>
- Branch, R. M., & Dousay, T. A. (2015). *Survey of instructional design models* (5th ed.). Association for Educational Communications and Technology.
<https://doi.org/10.1163/9789004533691>

- Χλαπουτάκη, Ε. (2016). Παιδαγωγικές πρακτικές κριτικού γραμματισμού (Διδακτορική διατριβή). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. <https://doi.org/10.12681/eadd/39601>
- Cleveland-Innes, M., & Campbell, P. (2012). Emotional presence, learning, and the online learning community. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 13(4), 269-292. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v13i4.1234>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2009). *Research methods in education* (6th ed.). Routledge.
- Cope, B., & Kalantzis, M. (2015). The things you do to know: An introduction to the pedagogy of multiliteracies. In B. Cope & M. Kalantzis (Eds.), *A pedagogy of multiliteracies: Learning by design* (pp. 1–36). Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.17763/1943-5045-95.1.135>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications.
- Δάλλα, Π. (2025). Παραγωγή πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού με τυπολογία West και Λιοναράκη στο πλαίσιο της Εξ Αποστάσεως εκπαίδευσης για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας της Γ' Γυμνασίου στη θεματική ενότητα «Μπροστά στο Μέλλον» [Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. Απόθεσις. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/217443?lang=en>
- De Jong, T., Specht, M., & Koper, R. (2008). A reference model for mobile social software for learning. *International Journal of Continuing Engineering Education and Lifelong Learning*, 18(1), 118–138. <https://www.inderscienceonline.com/doi/10.1504/IJCEELL.2008.016079>
- Dinsmore, D. L., Alexander, P. A., & Loughlin, S. M. (2008). Focusing the conceptual lens on metacognition, self-regulation, and self-regulated learning. *Educational Psychology Review*, 20(4), 391–409. <https://doi.org/10.1007/s10648-008-9083-6>
- Divjak, B., Rienties, B., Iniesto, F., et al. (2022). Flipped classrooms in higher education during the COVID-19 pandemic: Findings and future research recommendations. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 19, 9. <https://doi.org/10.1186/s41239-021-00316-4>

- Δουλά, Α. (2025). *Παραγωγική τεχνητή νοημοσύνη στην εξΑΕ: Μελέτη περίπτωσης στο ΠΙΜΣ ΕΤΑ στο ΕΑΠ* [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. Απόθεσις. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/225290>
- Dousay, T. A., & Branch, R. M. (2023). *Survey of instructional design models* (6th ed.). Brill. <https://doi.org/10.1163/9789004533691>
- Efklides, A. (2011). Interactions of metacognition with motivation and affect in self-regulated learning: The MASRL model. *Educational Psychologist*, 46(1), 6–25. <https://doi.org/10.1080/00461520.2011.538645>
- Efklides, A., & Misailidi, P. (Eds). (2010). *Trends and Prospects in Metacognition Research*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6546-2>
- Ennis, R. H. (2018). Critical thinking across the curriculum: A vision. *Topoi*, 37(2), 165–184. <https://doi.org/10.1007/s11245-016-9401-4>
- Facione, P. A. (2015). Critical thinking: What it is and why it counts. *Insight Assessment*. <https://insightassessment.com/iaresource/critical-thinking-what-it-is-and-why-it-counts/>
- Fadilah, F. D., Ridwan, N. M., Putri, N. D., Suhendri Prayoga, & Ihsan, M. T. (2021). The role of metacognition strategy to enhance reading comprehension. *Jurnal Riset dan Inovasi Pembelajaran*, 1(3), 206–213. <https://doi.org/10.51574/jrip.v1i3.231>
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring. *American Psychologist*, 34(10), 906–911. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.906>
- Φρυδάκη, Ε. (2009). *Η διδασκαλία στην τομή της νεωτερικής και της μετανεωτερικής σκέψης*. Κριτική. https://www.researchgate.net/publication/358021757_E_Didaskalia_sten_Tome_tes_Neoterikes_kai_tes_Metaneoterikes_Skepses
- Garrison, D. R. (2011). *E-learning in the 21st century: A framework for research and practice* (2nd ed.). Routledge. https://books.google.com/books/about/E_learning_in_the_21st_Century.html?id=e1RScAAACAAJ

- Garrison, D. R., & Akyol, Z. (2015). Toward the development of a metacognition construct for communities of inquiry. *The Internet and Higher Education*, 24, 66–71. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2014.10.001>
- Garrison, D. R., & Cleveland-Innes, M. (2005). Facilitating cognitive presence in online learning: Interaction is not enough. *American Journal of Distance Education*, 19(3), 133–148. https://doi.org/10.1207/s15389286ajde1903_2
- Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2010). The first decade of the Community of Inquiry framework: A retrospective. *The Internet and Higher Education*, 13(1–2), 5–9. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2009.10.003>
- Georgopoulou, M. S., Troussas, C., Triperina, E., & Sgouropoulou, C. (2024). Approaches to digital humanities pedagogy: A systematic literature review within educational practice. *Digital Scholarship in the Humanities*, 40(1), 121–137. <https://doi.org/10.1093/lc/fqae054>
- Γιασιράνης, Σ., & Σοφός, Α. Λ. (2021). Η αποτίμηση από την πλευρά των εκπαιδευτικών της αξιοποίησης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εν μέσω πανδημίας: Στάσεις, προβλήματα και προοπτικές. *1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες*, 136–144. <https://doi.org/10.12681/online-edu.3221>
- Hafner, C. A., Chik, A., & Jones, R. H. (2015). Digital literacies and language learning. *Language Learning & Technology*, 19(3), 1–7. <https://doi.org/10.64152/10125/44426>
- Haleem, A., Javaid, M., Qadri, M. A., & Suman, R. (2022). Understanding the role of digital technologies in education: A review. *Sustainable operations and computers*, 3, 275–285. <https://doi.org/10.1016/j.susoc.2022.05.004>
- Χαρτοφύλακα, Α. Μ. (2012). *Η διασφάλιση ποιότητας στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού Ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: διαμόρφωση κριτηρίων ποιότητας περιεχομένου* [Διδακτορική διατριβή, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών. <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/28372>

- Χλαπουτάκη, Ε. (2016). *Παιδαγωγικές πρακτικές κριτικού γραμματισμού* [Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας]. Dspace@UOWM. <https://doi.org/10.12681/eadd/39601>
- Haryani, H., & Saputra, D. (2021). Designing of web-based learning media for senior high school during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Educational Research & Social Sciences*, 2(2), 241–254. <https://doi.org/10.51601/ijersc.v2i2.53>
- Herrington, J., Reeves, T. C., & Oliver, R. (2014). Authentic learning environments. *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*, 401–412. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3185-5_32
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*. <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>
- Holmberg, B. (1995). The evolution of the character and practice of distance education. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e Learning*, 10(2), 47-53. <https://doi.org/10.1080/0268051950100207>
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2022α). Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Λύκειο (2η έκδ.). <https://www.iep.edu.gr/provoli-neon-programmaton-spoudon/>
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2022β). Πρόγραμμα Σπουδών Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου: Οδηγός Εκπαιδευτικού (2η έκδ.). <https://www.iep.edu.gr/provoli-neon-programmaton-spoudon/>
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2022γ). Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας Λυκείου (2η έκδ.). <https://www.iep.edu.gr/provoli-neon-programmaton-spoudon/>
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2022δ). Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας Λυκείου: Οδηγός Εκπαιδευτικού (2η έκδ.). <https://www.iep.edu.gr/provoli-neon-programmaton-spoudon/>
- Jewitt, C. (2008). Multimodality and literacy in school classrooms. *Review of Research in Education*, 32(1), 241–267. <https://doi.org/10.3102/0091732X07310586>

- Johnson, A., Smith, R., & Lee, H. (2022). The effect of the online flipped classroom on self-directed learning readiness and metacognitive awareness during COVID-19. *BMC Nursing*, 21, Article 22. <https://doi.org/10.1186/s12912-022-00804-6>
- Jung, I. (2011). The dimensions of e-learning quality: From the learner's perspective. *Educational Technology Research and Development*, 59(4), 445–464. <https://doi.org/10.1007/s11423-010-9171-4>
- Kapp, K. M. (2012). *The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education*. Pfeiffer. <https://books.google.com/books?id=M2Rb9ZtFxccC&printsec=frontcover>
- Καραμεσούτη, Π. (2020). Σχεδιασμός συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και οι δυνατότητες εφαρμογής της πολυμορφικότητας στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 16(1), 114–133. <https://doi.org/10.12681/jode.24672>
- Kasneci, E., Sessler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., Gasser, U., Groh, G., Günnemann, S., Hüllermeier, E., Krusche, S., Kutyniok, G., Michaeli, T., Nerdel, C., Pfeiffer, J., Poquet, O., Sailer, M., Schmidt, A., Seidel, T., ... Kasneci, G. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of LLMs in education. *Learning and Individual Differences*, 103, 102274. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>
- Κατσιάπη, Χ., & Βαλασίδου, Α. (2021). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά την περίοδο αναστολής λειτουργίας των σχολείων λόγω του κορωνοϊού. Μελέτη περίπτωσης στο μάθημα της Ιστορίας Γ' Λυκείου. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 17(2), 111–129. <https://doi.org/10.12681/jode.25391>
- Kirschner, P. A., & Hendrick, C. (2020). *How Learning Happens: Seminal Works in Educational Psychology*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429061523>
- Koehler, M. J., & Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(1), 60–70. <https://citejournal.org/volume-9/issue-1-09/general/what-is-technological-pedagogicalcontent-knowledge>

- Κοντογεωργάκου, Β. Δ. (2021). Μαθήματα αρχαίας Ιστορίας με τη Μεθοδολογία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 1(17), 138–149. <https://doi.org/10.12681/jode.25733>
- Κουτσογιάννης, Δ., & Αλεξίου, Μ. (2012). Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμια εκπαίδευση. ΚΕΓ. https://old.greek-language.gr/sites/default/files/digital_school/anaptuxe_senarion_-_glossa_deutero bathmia_ekpaideuse..pdf
- Κουτσογιάννης, Δ. (2017). Γλωσσική διδασκαλία χθες, σήμερα, αύριο: μια πολιτική προσέγγιση. <https://2cm.es/1n19y>
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into practice*, 41(4), 212-218. <https://cmapspublic2.ihmc.us/rid%3D1Q2PTM7HL-26LTFBX-9YN8/Krathwohl%202002.pdf>
- Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203970034>
- Ku, K. Y. L., Ho, I. T., Hau, K. T., & Lai, E. C. M. (2014). Integrating direct and inquiry-based instruction in the teaching of critical thinking: An intervention study. *Instructional Science*, 42(2), 251–269. <https://doi.org/10.1007/s11251-013-9279-0>
- Labadze, L., Grigolia, M., & Machaidze, L. (2023). Role of AI chatbots in education: a systematic literature review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 20, Article 56. <https://doi.org/10.1186/s41239-023-00426-1>
- Lankshear, C., & Knobel, M. (2011). *New literacies: Everyday practices and social learning* (3rd ed.). Open University Press. https://books.google.com/books/about/New_Literacies_Everyday_Practices_And_So.html?id=-JCpdeptrgYC
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1982). *Establishing dependability and confirmability in naturalistic inquiry through an audit*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED216019.pdf>
- Lionarakis, A., Papadimitriou, S. T., Hartofylaka, A., Aggeli, A., & Tzilou, G. (2018). Η συμβολή των ψηφιακών εργαλείων στην υποστήριξη της μαθησιακής πορείας των φοιτητών/φοιτητριών της εξΑΕ: Μέρος Α': Χρήση ψηφιακών εργαλείων για τη

δημιουργία ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 14(1), 104-117. <https://doi.org/10.12681/jode.18533>

Λιοναράκης, Α., Μανούσου, Ε., Χαρτοφύλακα, Α. Μ., Παπαδημητρίου, Σ. Θ., & Ιωακειμίδου, Β. (2021). Editorial 2021. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 17(1), 4–5. <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/26726>

Lipman, M. (2003). *Thinking in Education* (2nd ed.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511840272>

Loizou, M. (2022). Digital tools and the flipped classroom approach in primary education. *Frontiers in Education*, 7, 793450. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.793450>

Μανούσου, Ε., Ιωακειμίδου, Β., Παπαδημητρίου, Σ., & Χαρτοφύλακα, Α. Μ. (2021). Προκλήσεις και καλές πρακτικές για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο της πανδημίας. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 17(1), 19–37. <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/26762>

Μανούσου, Ε., Λιοναράκης, Α., & Σάκκουλα, Ν. (2023). Η ανοικτότητα στην εκπαίδευση: Εξερευνώντας τις δυνατότητες και τις προκλήσεις. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 21(1), 30-48. <https://doi.org/10.12681/jode.40745>

Maxwell, J. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard educational review*, 62(3), 279-301. <https://doi.org/10.17763/haer.62.3.8323320856251826>

Μαυροειδής, Η., & Σκουλαρίδου, Ε. (2016). Συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση με χρήση μαθησιακών αντικειμένων από το Πανελλήνιο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων – Φωτόδεντρο. *The Journal for Open and Distance Education*, 12(2), 56-72. <https://doi.org/10.12681/jode.10862>

Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2010). *Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies*. U.S. Department of Education. <https://www2.ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf>

Mills, G. E., Gay, L. R., & Airasian, P. (2017). *Εκπαιδευτική έρευνα: Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι – εφαρμογές* (Α. Βλάχου, Μ. Κουτσούμπα, Δ. Παπαδημητρίου, Α.

- Δανία, Σ. Κουναλάκης, Φ. Βενετσάνου, Μ. Φύσσα, Χ. Νικολαΐδου, Π. Τσορδιά & Πατρίκα, Μεταφρ.). Πρόπομπος. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2012).
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>
- Mitsikopoulou, B. (2025). Exploring the critical in critical approaches to language education. *The Greek Review of Social Research*, 165, 123–158. <https://doi.org/10.12681/grsr.42211>
- Molina-Torres, M. P. (2024). Flipped classroom to teach digital skills during COVID-19. *Journal of Technology and Science Education*, 14(1), 158–168. <https://doi.org/10.3926/jotse.2256>
- Moore, J. L., Dickson-Deane, C., & Galyen, K. (2011). e-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same? *The Internet and Higher Education*, 14(2), 129–135. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2010.10.001>
- Moorhouse, B. L., & Wong, K. M. (2022). Blending asynchronous and synchronous digital technologies and instructional approaches to facilitate remote learning. *Journal of Computers in Education*, 9(1). <https://link.springer.com/article/10.1007/s40692-021-00195-8> 51-70
- Morrison, G. R., Ross, S. J., Kalman, H. K., & Kemp, J. E. (2013). *Designing effective instruction* (7th ed.). Wiley. <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/IJIE/article/view/257618>
- Μουζάκης, Χ., Δανοχρήστου, Π., & Κουτρομάνος, Γ. (2021). Η Ανεστραμμένη Τάξη στη Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Μια Ανασκόπηση της Διεθνούς Εμπειρίας. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 17(1), 38–57. <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/25451>
- Navarro, Z. I. T. (2021). Metacognitive strategies for reading comprehension in basic education students. *Asian Journal of Education and Social Studies*, 14(4), 34–46. <https://doi.org/10.9734/ajess/2021/v14i430362>

- Ntoulia, A. (2020). Cultivating critical readers through literary-based structured programs and instruction. *European Journal of Literary Studies*, 2(2).
<https://doi.org/10.46827/ejls.v2i2.209>
- Oikonomakou, M., & Papakitsos, E. (2021). Language teaching and critical literacy curriculum in Greek primary education: Implementation and perspectives. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21(1), 1–15.
<https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2021.21.01.14>
- Paul, R., & Elder, L. (2019). The nature and functions of critical & creative thinking. *Foundation for Critical Thinking*. <https://www.bloomsbury.com/us/nature-and-functions-of-critical--creative-thinking-9781538133958/>
- Reeves, T. C. (2006). Design research from a technology perspective. In J. van den Akker, K. Gravemeijer, S. McKenney, & N. Nieveen (Eds.), *Educational design research* (pp. 52–66). Routledge.
<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203088364-13/design-research-technology-perspective-thomas-reeves>
- Rose, D. H., & Meyer, A. (2002). *Teaching every student in the digital age: Universal design for learning*. ASCD. <https://doi.org/10.1007/s11423-007-9056-3>
- Shea, P., & Bidjerano, T. (2010). Learning presence: Towards a theory of self-efficacy, self-regulation, and the development of communities of inquiry in online and blended learning environments. *Computers & Education*, 55(4), 1721–1731.
<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.07.017>
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.
http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm
- Singh, M. N. (2021). Inroad of digital technology in education: Age of digital classroom. *Higher Education the Future*, 8(1), 20–30. <https://doi.org/10.1177/2347631120980>
- Σοβιτισλής, Α. (2022). *Η παραγωγή και κατανόηση του γραπτού λόγου στα Προγράμματα Σπουδών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από το 1999 και εξής* [Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας]. DSpace@UOWM.
<https://dspace.uowm.gr/xmlui/handle/123456789/2847>

- Soto, C. (2019). Reading comprehension and metacognition. *Cogent Education*, 6(1), Article 1565067. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2019.1565067>
- Sun, J. C.-Y., & Rueda, R. (2012). Situational interest, computer self-efficacy and self-regulation: Their impact on student engagement in distance education. *British Journal of Educational Technology*, 43(2), 191–204. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2010.01157.x>
- Sun, P. C., Tsai, R. J., Finger, G., Chen, Y. Y., & Yeh, D. (2008). What drives a successful e-Learning? An empirical investigation of the critical factors influencing learner satisfaction. *Computers & Education*, 50(4), 1183–1202. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2006.11.007>
- Tamim, R. M., Bernard, R. M., Borokhovski, E., Abrami, P. C., & Schmid, R. F. (2011). What forty years of research says about the impact of technology on learning: A second-order meta-analysis. *Review of Educational Research*, 81(1), 4–28. <https://doi.org/10.3102/0034654310393361>
- Tang, Y. (2025). Metacognitive strategies for improving high school students' reading skills. *International Journal of Educational Development*, 1(1), 8–15. <https://doi.org/10.63313/IJED.9003>
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53–55. <https://doi.org/10.5116/ijme.4dfb.8dfd>
- Teddlie, C., & Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 77–100. <https://doi.org/10.1177/1558689806292430>
- Tondeur, J., Van Braak, J., Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. (2017). Understanding the relationship between teachers' pedagogical beliefs and technology use in education: A systematic review of qualitative evidence. *Educational Technology Research and Development*, 65(3), 555–575. <https://doi.org/10.1007/s11423-016-9481-2>
- Traxler, J. (2018). Distance Learning-Predictions and Possibilities. *Education Sciences*, 8(1), 35. <https://doi.org/10.3390/educsci8010035>
- Τριανταφυλλίδου, Η. (2023). Η επιμόρφωση ως παράγοντας δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού – Μελέτη περίπτωσης: Οι Απόψεις των Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν εξ αποστάσεως φιλολογικά

μαθήματα [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. Απόθεσις.
<https://apothesis.eap.gr/archive/item/185727>

- Τσακινέλη, Ά., Μουζάκης, Χ., & Αναστασιάδης, Π. (2023). Εξ Αποστάσεως Διδασκαλία της Πολιτείας του Πλάτωνα: Προσεγγίσεις για τον Σχεδιασμό Ψηφιακού Μαθησιακού Περιεχομένου. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 12(1), 73-95. <https://doi.org/10.12681/icodl.5586>
- Τσιτλακίδου, Ε., & Μανούσου, Ε. (2013). Ο ρόλος του διδάσκοντα στην υποστήριξη της αυτονομίας στην εξ αποστάσεως μαθησιακή διαδικασία. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 9(1), 154–173. <https://doi.org/10.12681/jode.9801>
- Tucker, B. (2012). The flipped classroom. *Education next*, 12(1), 82-83. https://www.educationnext.org/wp-content/uploads/2023/04/ednext_XII_1_what_next.pdf
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. (2023α). Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων Γενικού Λυκείου (ΦΕΚ Β΄ 1897/24 Μαρτίου 2023). Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. <https://www.iep.edu.gr/provoli-neon-programmaton-spoudon/>
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. (2023β). Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Λογοτεχνίας των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων Γενικού Λυκείου (ΦΕΚ Β΄ 2943/04 Μαΐου 2023). Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. <https://www.iep.edu.gr/provoli-neon-programmaton-spoudon/>
- Van de Pol, J., Volman, M., & Beishuizen, J. (2010). Scaffolding in teacher–student interaction: A decade of research. *Educational psychology review*, 22(3), 271-296. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10648-010-9127-6.pdf>
- Voogt, J., Erstad, O., Dede, C., & Mishra, P. (2013). Challenges to learning and schooling in the digital networked world. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29(5), 403–413. <https://doi.org/10.1111/jcal.12029>
- Walsh, M. (2010). Multimodal literacy: What does it mean for classroom practice? *Australian Journal of Language and Literacy*, 33(3), 211–239. <https://doi.org/10.1007/BF03651836>

- Wegerif, R. (2007). *Dialogic education and technology: Expanding the space of learning* (Computer-Supported Collaborative Learning Series, Vol. 7). Springer.
<https://doi.org/10.1007/978-0-387-71142-3>
- Yang, Y.-T. C., & Chou, H. A. (2008). Beyond critical thinking skills: Investigating the relationship between critical thinking skills and dispositions through different online instructional strategies. *British Journal of Educational Technology*, 39(4), 666–684.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2007.00767.x>
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2
- Zimmerman, B. J., & Schunk, D. H. (Eds.). (2011). *Self-Regulated Learning and Academic Achievement: Theoretical Perspectives* (2nd ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203848838>

Παράρτημα Α: Το διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό για εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Σελίδα εισόδου του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου στην η-τάξη

Είσοδος στην εμπειρία: Το σύγχρονο πρόσωπο των Μουσείων

Καλωσόρισες!

Είσαι έτοιμος/η να ανακαλύψεις πώς ο Πολιτισμός συναντά την κριτική σκέψη; Σε αυτό το μάθημα, τα μουσεία γίνονται το «πεδίο», για να αναπτύξεις τις γλωσσικές σου δεξιότητες με τρεις συναρπαστικές αποστολές:

1. **Αναγνώριση:** ξεκλείδωσε τα μυστικά της παραγράφου και τη δύναμη της τεκμηρίωσης.
2. **Αξιολόγηση:** γίνε ο/η διορθωτής/τρια! Εντόπισε αστοχίες σε κείμενο και συνεργάσου με την ομάδα σου για τη συγγραφή περίληψης.
3. **Σύνθεση:** δημιούργησε το δικό σου δοκίμιο.

Εδώ θα μάθεις να αξιολογείς την ψηφιακή πληροφορία και να παράγεις τον δικό σου συγκροτημένο λόγο!

Πώς θα κινηθείς;

Το μάθημα δομείται σε **τρία (3) μέρη**: Πρόλογος, Κύριο Μέρος (Ενότητες 1η, 2η, 3η) και Επίλογος.

Χρήσιμες πληροφορίες:

- Η πορεία σου: σε κάθε Ενότητα θα βρεις «πληροφορίες-σταθμούς» που θα σε καθοδηγήσουν, για να ολοκληρώσεις τις δραστηριότητες με επιτυχία.
- Ο χρόνος σου: εκτιμώμενη διάρκεια 135 λεπτά - εσύ ορίζεις τον ρυθμό σου!
- Υποστήριξη: μη διστάσεις να ρωτήσεις ο,τιδήποτε:

1. για άμεση βοήθεια: «Ζωντανή συνομιλία» (σύγχρονη επικοινωνία)
2. για σκέψεις και απορίες: «Η δική σου φωνή» (ασύγχρονη επικοινωνία)

Κείμενο αναφοράς: [Συγκά, Γ. \(2016\). Το ... άλλο πρόσωπο των μουσείων. Η Καθημερινή.](#)

Ξεκινάμε!

Ας δεις το σύντομο [βίντεο](#), για να ανακαλύψεις τους στόχους του μαθήματός μας.

Μαθησιακή διαδρομή του μαθήματος: [Το σύγχρονο πρόσωπο των Μουσείων](#)

Ακολούθησε τον ψηφιακό οδικό χάρτη στο Canva (αύξηση μεγέθους στο κάτω μέρος της σελίδας)

[Οδηγός μελέτης στην η-τάξη για τον/την εκπαιδευτικό](#)

[Οδηγός μελέτης στην η-τάξη για τον/την μαθητή/τρια](#)

Καλή δημιουργική αρχή! Μαθαίνουμε μαζί, πετυχαίνουμε μαζί!

Πρόλογος

Νεοελληνική Γλώσσα: Το σύγχρονο πρόσωπο των Μουσείων

Σκοπός

Σκοπός του εκπαιδευτικού υλικού είναι η καλλιέργεια κριτικού γραμματισμού μέσω σταδιακής ανάβασης σε γνωστικές βαθμίδες. Αυτό αποσκοπεί στη μετάβαση από την κατανόηση της δομής του λόγου (οργάνωση παραγράφου) στην κριτική αξιολόγηση ψηφιακά παραγόμενου περιεχομένου (εντοπισμός λαθών) και, τελικά, στη δημιουργική σύνθεση τόσο περίληψης κειμένου όσο και πρωτότυπου, τεκμηριωμένου ακαδημαϊκού λόγου με θέμα την εξωστρέφεια των μουσείων.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Αφού μελετήσεις το εκπαιδευτικό υλικό, θα είσαι σε θέση να:

- διακρίνεις τη δομή της παραγράφου (θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα) και να ερμηνεύεις τη λειτουργία των παραδειγμάτων ως μέσο τεκμηρίωσης
- εφαρμόζεις τους κανόνες της περίληψης (αντικειμενικότητα, ιεράρχηση, αφαίρεση) στη συμπύκνωση νοημάτων
- επεξεργάζεσαι κείμενο ψηφιακά παραγόμενο, εντοπίζοντας γλωσσικές αστοχίες και υποκειμενικές κρίσεις
- ελέγχεις και να κρίνεις την αξιοπιστία περίληψης ως προς την πιστότητά της σε σχέση με το κείμενο αναφοράς
- συνθέτεις πρωτότυπο ακαδημαϊκό δοκίμιο, οργανώνοντας τα επιχειρήματά σου με συνεκτικότητα και πειστικότητα.

Λέξεις – κλειδιά: δομή λόγου, περίληψη, πειστικότητα, κριτικός γραμματισμός, κοινωνικό πρόσωπο μουσείων

Εισαγωγή

	Νεοελληνική Γλώσσα: Το σύγχρονο πρόσωπο των Μουσείων
✓	Η παρούσα Ενότητα εστιάζει σε βασικές δεξιότητες της Νεοελληνικής Γλώσσας που αφορούν στην ανάλυση, στη δομή και στην παραγωγή λόγου. Μέσω της κριτικής ανάγνωσης κειμένου, επιδιώκεται η καλλιέργεια της ικανότητας αξιολόγησης πληροφοριών και η ανάπτυξη κριτικής σκέψης. Πεδίο εφαρμογής αποτελεί η ανάδειξη της αξίας των μουσείων ως δυναμικών φορέων Πολιτισμού και κοινωνικής συνοχής.

✓	Ειδικότερα, η μαθησιακή πορεία δομείται γύρω από την απάντηση στα ακόλουθα κεντρικά ερωτήματα: 1. δομή παραγράφου: πώς εφαρμόζονται οι τρόποι ανάπτυξης (π.χ. με παραδείγματα) για τη δομημένη παρουσίαση και τεκμηρίωση ζητήματος; 2. κριτική ανάλυση και περίληψη: πώς αξιολογείται κριτικά μια ελλιπής περίληψη (εντοπίζοντας λάθη, υποκειμενικές κρίσεις ή εστίαση σε επουσιώδη στοιχεία) και πώς συντάσσεται μια ορθή; 3. τεκμηριωμένος λόγος: πώς γίνονται οι γλωσσικές επιλογές και πώς παράγεται πρωτότυπο κείμενο για τον σύγχρονο ρόλο των μουσείων;
✓	Σημαντικός κρίνεται ο προσδιορισμός των λέξεων – κλειδιών: Λέξεις – κλειδιά: δομή λόγου, περίληψη, πειστικότητα, κριτικός γραμματισμός, τεχνητή νοημοσύνη, κοινωνικό πρόσωπο μουσείων
✓	Συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό υλικό οργανώνεται στους εξής άξονες: 1. ανάλυση και κατανόηση (παράγραφοι 1 και 2): εξέταση της δομής και της λειτουργίας των παραδειγμάτων στην οργάνωση του λόγου. 2. αξιολόγηση και σύνταξη περίληψης (παράγραφοι 1 – 3): κριτικός έλεγχος ψηφιακά παραγόμενου υλικού και εξάσκηση στη συμπύκνωση νοημάτων. 3. δημιουργική παραγωγή (κείμενο αναφοράς): σύνθεση τεκμηριωμένου ακαδημαϊκού δοκιμίου για το μουσείο ως οργανισμού που μεταβαίνει από την εσωστρέφεια στην κοινωνική συμμετοχή.
✓	Σημειώνεται ότι στο εκπαιδευτικό υλικό θα συναντήσετε δύο (2) δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης και δύο (2) δραστηριότητες αξιολόγησης (παραγωγή λόγου), καθώς και ψηφιακούς πόρους που παραπέμπουν σε περαιτέρω πηγές.
✓	Καλή αρχή! Προσδοκούμε αυτή η προσέγγιση να ενισχύσει την ικανότητα δομημένης έκφρασης και την κριτική σου στάση απέναντι στην πληροφορία.

Κύριο Μέρος

Ενότητα 1^η

1. Η μεταμόρφωση του ρόλου των μουσείων

(Παράγραφος 1^η και 2^η)

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται η μετάβαση από το ευρωπαϊκό παράδειγμα στην ελληνική πραγματικότητα, αναλύοντας τη δομή και την τεκμηρίωση του λόγου.

Ήταν πριν από το τέλος του 2015, όταν ο Ιταλός πρωθυπουργός Ματέο Ρέντσι¹ υποσχέθηκε σε κάθε Ιταλό που κλείνει τα δεκαοκτώ του χρόνια δώρο την «κάρτα πολιτισμού». Μια

χρεωστική φορτωμένη με 500 ευρώ τα οποία θα ξοδεύει σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και θέατρα της πατρίδας του (Συκκά, 2016).

Η πρώτη παράγραφος λειτουργεί ως πρόλογος, εισάγοντας την κεντρική ιδέα μέσω περίπτωσης στην Ιταλία. Ο/Η μαθητής/τρια καλείται να κατανοήσει πώς ένα παράδειγμα θέτει το γενικό πλαίσιο για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει. Η χρεωστική κάρτα (**Εικόνα 1**) αποτέλεσε μέρος μιας ευρύτερης επένδυσης στον πολιτισμό.

Εικόνα 1: Carta culturagiovani

Πηγή: <https://cartegiovani.cultura.gov.it/>

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν χρήματα για παρόμοιες παροχές. Τα μουσεία προσπαθούν να σταθούν στα πόδια τους, δελεάζοντας διαρκώς με δράσεις το κοινό. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, με την εμφάνιση της κρίσης, δεν περιορίζονται στις περιοδικές εκθέσεις και ομιλίες, αλλά έφεραν στις αίθουσές τους συναυλίες και παραστάσεις, άνοιξαν εργαστήρια, δείχνουν όσα έκρυβαν. Αλλωστε, τα μουσεία δεν είναι μόνο οι συλλογές και τα έργα τέχνης. Ρόλος τους είναι να επενδύουν στις ανθρώπινες σχέσεις, να αποτελούν μέρος των τοπικών κοινωνιών, να αγκαλιάζουν δράσεις και θέματα σχετικά με την εποχή μας: Από τις διοργανώσεις, όπως το “Sleepover - Διανυκτέρευση στο μουσείο για παιδιά” που καθιέρωσαν τα μουσειακά ιδρύματα και ο Δήμος Θεσσαλονίκης, μέχρι τις δράσεις που εγκαινίασε (με ελεύθερη είσοδο) πριν από λίγες ημέρες το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς και η Διεύθυνση Δίωξης

Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας με τίτλο: «Τι μέλλει γενέσθαι; Μύθοι και πραγματικότητες γύρω από το Διαδίκτυο» (Συκκά, 2016).

Στη δεύτερη παράγραφο το κείμενο εξειδικεύεται. Χρησιμοποιούνται δύο παραδείγματα (μουσειολογική πρακτική και δράση ενημέρωσης), για να δειχθεί η στροφή του μουσείου στην κοινωνία.

Θεωρία: Δομή παραγράφου και η μέθοδος ανάπτυξής της με παραδείγματα: [Ελληνικός Πολιτισμός, Παραγωγή κειμένου, Παράγραφος, Είδη παραγράφων, 6. Παραδείγματα](#)

Θεωρία: [Ο ρόλος των παραδειγμάτων](#)

Άρθρο: Εφημερίδα «Η Καθημερινή», [Ο νέος ρόλος των μουσείων](#)

	1^η Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης (παραγράφοι 1– 2 του κειμένου αναφοράς) Δομή παραγράφου, ρόλος παραδείγματος και πειστικότητα
Εκφώνηση	Η δραστηριότητα αυτή στοχεύει στην αναγνώριση της δομής και του τρόπου ανάπτυξης παραγράφου με παραδείγματα. Οι μαθητές/τριες καλούνται να συγκρίνουν πώς στην 1^η παράγραφο (Ιταλία) και στη 2^η παράγραφο (Ελλάδα) οργανώνονται τα επιχειρήματά τους.
Οδηγίες	Τύπος ερωτήσεων: αντικειμενικού τύπου Σύνδεσμος δραστηριότητας (e-class/H5P): Δομή παραγράφου, ρόλος παραδείγματος και πειστικότητα Χρόνος: απαιτούνται 10 λεπτά Σημαντικό: ας βεβαιωθείς ότι έχεις ολοκληρώσει τη μελέτη του υλικού, πριν ξεκινήσεις Πόροι: επιτρέπεται η αναζήτηση επιπρόσθετων πληροφοριών από το διαδίκτυο

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας θα είσαι σε θέση να: 1. αναγνωρίζεις τη δομή παραγράφου (θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα) 2. εντοπίζεις και αξιολογείς παραδείγματα
Ανατροφοδότηση	Η ανατροφοδότηση παρέχεται άμεσα με την καταχώρηση της απάντησής σου.

1. Ιταλός πολιτικός. Υπήρξε πρωθυπουργός της Ιταλίας από τον Φεβρουάριο του 2014 έως τον Δεκέμβριο του 2016

Δικτυογραφία:

Συγκκά, Γ. (2016). *Το... άλλο πρόσωπο των μουσείων*. Η Καθημερινή.
https://www.study4exams.gr/mod_greek/course/view.php?id=205#2

1η δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης (Διαδραστικό περιεχόμενο τύπου H5P)

Δομή παραγράφου, ρόλος παραδείγματος & πειστικότητα

Δίνονται οι παράγραφοι:

1η: Ήταν πριν από το τέλος του 2015, όταν ο Ιταλός πρωθυπουργός Ματέο Ρέντσι¹ υποσχέθηκε σε κάθε Ιταλό που κλείνει τα δεκαοκτώ του χρόνια δώρο την «κάρτα πολιτισμού». Μια χρεωστική φορτωμένη με 500 ευρώ τα οποία θα ξοδεύει σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και θέατρα της πατρίδας του.

2η: Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν χρήματα για παρόμοιες παροχές. Τα μουσεία προσπαθούν να σταθούν στα πόδια τους, δειλάζοντας διαρκώς με δράσεις το κοινό. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, με την εμφάνιση της κρίσης, δεν περιορίζονται στις περιοδικές εκθέσεις και ομιλίες, αλλά έφεραν στις αίθουσές τους συναυλίες και παραστάσεις, άνοιξαν εργαστήρια, δείχνουν όσα έκρυβαν. Άλλωστε, τα μουσεία δεν είναι μόνο οι συλλογές και τα έργα τέχνης. Ρόλος τους είναι να επενδύουν στις ανθρώπινες σχέσεις, να αποτελούν μέρος των τοπικών κοινωνιών, να αγκαλιάζουν δράσεις και θέματα σχετικά με την εποχή μας: Από τις διοργανώσεις, όπως το “Sleepover - Διανυκτέρευση στο μουσείο για παιδιά” που καθιέρωσαν τα μουσειακά ιδρύματα και ο Δήμος Θεσσαλονίκης, μέχρι τις δράσεις που εγκαινίασε (με ελεύθερη είσοδο) πριν από λίγες ημέρες το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς και η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας με τίτλο: «Τι μέλλει γενέσθαι; Μύθοι και πραγματικότητες γύρω από το Διαδίκτυο».

1. Ποια πρόταση εκφράζει με τον ακριβέστερο τρόπο τη θεματική πρόταση της πρώτης παραγράφου, η οποία αφορά στο παράδειγμα της Ιταλίας;

A. Η Ιταλία, ως πλούσια χώρα, έχει τη δυνατότητα να δωρίζει μεγάλα χρηματικά ποσά στους νέους της.

B. Η «κάρτα πολιτισμού» αποτελεί μια δράση που αποδεικνύει την ανάγκη για χρηματοδότηση των μουσείων.

Γ. Η πολιτειακή παρέμβαση, μέσω συγκεκριμένων οικονομικών κινήτρων, μπορεί να εντάξει τους νέους στον κύκλο του πολιτισμού.

Δ. Η παράγραφος εστιάζει αποκλειστικά στην ηλικία των δεκαοκτώ ετών ως κριτήριο ένταξης σε πολιτιστικά προγράμματα.

2. Η Θεματική Πρόταση της δεύτερης παραγράφου υποδηλώνει μια στροφή στη φιλοσοφία των ελληνικών μουσείων. Ποια είναι η ουσία αυτής της στροφής;

Α. Η αντικατάσταση των περιοδικών εκθέσεων με συναυλίες, λόγω έλλειψης χρημάτων.

Β. Η απόφαση των ελληνικών μουσείων να εστιάσουν πλέον αποκλειστικά στην Τέχνη και όχι στην Ιστορία.

Γ. Η καθιέρωση του "Sleepover" ως κύρια πηγή εσόδων.

Δ. Η μετάβαση από έναν «μονοσήμαντο» ρόλο (συλλογές/εκθέματα) σε έναν «πολυδιάστατο» ρόλο, όπου τα μουσεία λειτουργούν ως φορείς κοινωνικής αλληλεπίδρασης, εκπαίδευσης και αντιμετώπισης σύγχρονων ζητημάτων.

3. Και οι δύο παράγραφοι χρησιμοποιούν ως κύριο τρόπο ανάπτυξης τα παραδείγματα (Ιταλία/"Sleepover"/Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος). Ποια είναι η λειτουργική σκοπιμότητα της χρήσης παραδειγμάτων σε αυτές τις παραγράφους;

Α. Να αποδείξει τη γεωγραφική έκταση του προβλήματος του Πολιτισμού.

Β. Να δημιουργήσει αντιπαράθεση μεταξύ των προσώπων που αναφέρονται (Ρέντσι, Π.Ι.Ο.Π.).

Γ. Να αναγκάσει τον αναγνώστη να επισκεφθεί τα αναφερόμενα μουσεία.

Δ. Να μετατρέψει τις θεωρητικές θέσεις (π.χ. «διεύρυνση ρόλου του μουσείου») σε συγκεκριμένες, πειστικές και άμεσα κατανοητές περιπτώσεις.

4. Ποιες από τις ακόλουθες λειτουργίες εξυπηρετούν τα παραδείγματα που αναφέρονται στη δεύτερη παράγραφο (π.χ. "Sleepover", Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος);

Α. Αισθητοποιούν τον λόγο, καθιστώντας την αλλαγή του ρόλου των μουσείων πιο σαφή.

Β. Προσδιορίζουν χρονικά τα σημαντικότερα γεγονότα στην ιστορία των μουσείων.

Γ. Τεκμηριώνουν τη Θεματική Πρόταση της παραγράφου, δείχνοντας πώς τα μουσεία αγκαλιάζουν δράσεις σχετικές με την εποχή μας.

Δ. Υπογραμμίζουν τον εξωστρεφή ρόλο των μουσείων, ο οποίος εκτείνεται πέρα των εκθεμάτων.

5. Σε μία τυπική δομή παραγράφου, το παράδειγμα τοποθετείται συνήθως στο μέρος των λεπτομερειών. Ποια πρόταση θα μπορούσε να λειτουργήσει ως κατακλείδα (συμπέρασμα) της δεύτερης παραγράφου;

Α. Τα ελληνικά μουσεία δεν είναι μόνο συλλογές και έργα τέχνης.

Β. Επομένως, το μουσείο αναδεικνύεται σε έναν σύγχρονο κοινωνικό κόμβο, όπου η ιστορική μνήμη συναντά τις έντονες και επιτακτικές ανάγκες της εποχής.

Γ. Χρειαζόμαστε άμεσα χρηματοδότηση από τον ιταλό Πρωθυπουργό.

Δ. Τα μουσεία πρέπει να περιοριστούν σε περιοδικές εκθέσεις και ομιλίες.

6. Γιατί η επιλογή των παραδειγμάτων ("Sleepover" και δράση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος) στη δεύτερη παράγραφο θεωρείται δομικά επιτυχημένη σε σχέση με τη Θεματική Πρόταση;

Α. Επειδή και τα δύο παραδείγματα αφορούν μόνο δράσεις που έγιναν στη Θεσσαλονίκη.

Β. Επειδή και τα δύο παραδείγματα αναφέρονται σε συνεργασίες με κρατικούς φορείς.

Γ. Επειδή εξασφαλίζουν τη νοηματική συνάφεια, καθώς και τα δύο τεκμηριώνουν άμεσα και με συγκεκριμένο τρόπο τη Θεματική Πρόταση («να αγκαλιάζουν δράσεις και θέματα σχετικά με την εποχή μας»).

Δ. Επειδή παρουσιάζουν αντίθετες θέσεις για τον ρόλο του μουσείου, δημιουργώντας αντίθεση.

7. Σύμφωνα με τη θεωρία για τη συγγραφή παραγράφου, γιατί η χρήση παραδειγμάτων, όπως στο κείμενο αναφοράς, είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική στον λόγο;

Α. Επειδή εξασφαλίζει την πειστικότητα και την αισθητοποίηση αφηρημένης έννοιας, παρέχοντας στον/στην αναγνώστη/στρια συγκεκριμένα, επαληθεύσιμα γεγονότα.

Β. Επειδή καθιστά τον λόγο υποκειμενικό και συναισθηματικά φορτισμένο.

Γ. Επειδή διαιρεί ένα φαινόμενο σε μικρότερες κατηγορίες.

Δ. Επειδή το παράδειγμα αντικαθιστά την ανάγκη για αιτιολόγηση.

Κείμενο αναφοράς: Συκκά, Γ. (2016). *Το... άλλο πρόσωπο των μουσείων*. Η Καθημερινή. https://www.study4exams.gr/mod_greek/course/view.php?id=205#2

Ενότητα 2^η

2. Η κοινωνική ευθύνη των μουσείων

(Παράγραφος 3^η)

Στο κοινωνικό πρόσωπο των μουσείων εστιάζει η Σοφία Στάικου, πρόεδρος του Π.Ι.Ο.Π.²: «Μέσα σε αυτό το, διαρκώς μεταβαλλόμενο, κοινωνικό περιβάλλον ο ρόλος των μουσείων δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντος. Τα μουσεία οφείλουν να ξεφύγουν από τον 'ακαδημαϊσμό' τους και να αφουγκραστούν τις ανάγκες της κοινωνίας. Περισσότερο μάλιστα, όταν μιλάμε για μουσεία στην ελληνική περιφέρεια, όπου οι ανάγκες των ανθρώπων είναι πιο έντονες και επιτακτικές. Και επειδή έχουμε τη χαρά να διαχειριζόμαστε ένα δίκτυο με μουσεία που βρίσκονται εκτός Αθήνας, θέλουμε οι τοπικές κοινωνίες, με τις οποίες 'συνομιλούμε' καθημερινά, και για τις οποίες η απευθείας και έγκυρη ενημέρωση γύρω από μια σειρά ζητημάτων δεν είναι εύκολη, να έρθουν πιο κοντά στις πηγές πληροφόρησης και στους ανθρώπους που χειρίζονται κρίσιμα θέματα, όπως το "bullying" και το "cyber-bullying"» (Συκκά, 2016).

Η τοποθέτηση της κας Σοφίας Στάικου, Προέδρου του Π.Ι.Ο.Π., εστιάζει στην αναγκαιότητα τα μουσεία να ξεφύγουν από τον «ακαδημαϊσμό» και να δράσουν ως ενεργοί κοινωνικοί παράγοντες. Η έμφαση στην ελληνική περιφέρεια είναι κομβικής σημασίας, καθώς, εκεί, τα μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν ως σταθερές πηγές έγκυρης πληροφόρησης και να διευκολύνουν την πρόσβαση σε κρίσιμα κοινωνικά θέματα. Αυτό το άνοιγμα δεν είναι μόνο στρατηγική εξωστρέφειας, αλλά ουσιαστική πράξη κοινωνικής ευθύνης, καθώς τα μουσεία αναλαμβάνουν να φέρουν κοντά το κοινό με ειδικούς για την αντιμετώπιση σύγχρονων προβλημάτων, όπως το bullying ή το cyber-bullying,

μετατρέποντας τις μουσειακές αίθουσες σε χώρο διαλόγου, κοινωνικής παρέμβασης και καθιστώντας τα αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής κοινότητας. Συνοψίζοντας, για την κ. Στάικου, το μουσείο του 21ου αιώνα είναι ένας ανοιχτός θεσμός που χρησιμεύει ως κοινωνικός καταλύτης και βασικό εργαλείο περιφερειακής ανάπτυξης, εστιάζοντας στην Τοπική Ιστορία και στην ποιότητα ζωής των πολιτών.

Θεωρία: Περίληψη κειμένου

Συνέντευξη: «Ποιος είναι ο σύγχρονος ρόλος των μουσείων;»

	2^η Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης (παράγραφοι 1-3 του κειμένου αναφοράς) Γίνε διορθωτής/τρια: μπορείς να βρεις τα 5 λάθη σε περίληψη κειμένου;
Εκφώνηση	Ας διαβάσεις προσεκτικά το κείμενο αναφοράς (παράγραφοι 1-3) και την περίληψη που δημιουργήθηκε με τη χρήση ψηφιακού μέσου. Στη συνέχεια, ας απαντήσεις σε ερωτήσεις, εντοπίζοντας λάθη και παραβιάσεις κανόνων της περίληψης.
Οδηγίες	Σύνδεσμος διαδραστικού περιεχομένου τύπου H5P: <u>Ας δίνεις διορθωτής/τρια. Μπορείς να βρεις τα πέντε (5) λάθη σε περίληψη κειμένου;</u> Τύπος ερωτήσεων: πέντε (5) ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου Χρόνος: απαιτείται χρόνος 15 λεπτών Σημαντικό: ας βεβαιωθείς ότι έχεις ολοκληρώσει τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού, πριν ξεκινήσεις Πόροι: επιτρέπεται η αναζήτηση επιπρόσθετων πληροφοριών από το διαδίκτυο
Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας θα είσαι σε θέση να: 1. αξιολογείς ότι η εστίαση σε επουσιώδη ή η υποκειμενικότητα αποτελούν παραβιάσεις των κανόνων της περίληψης 2. γράφεις, ατομικά ή ομαδικά, συμπυκνωμένο κείμενο.
Ανατροφοδότηση	Η ανατροφοδότηση παρέχεται άμεσα με την καταχώρηση της απάντησής σου.

2η δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης (Διαδραστικό περιεχόμενο τύπου H5P)
Γίνε διορθωτής/τρια: μπορείς να βρεις τα 5 λάθη σε περίληψη κειμένου;

Δίνονται οι παράγραφοι:

[1] Ήταν πριν από το τέλος του 2015, όταν ο Ιταλός πρωθυπουργός Ματέο Ρέντσι υποσχέθηκε σε κάθε Ιταλό που κλείνει τα δεκαοκτώ του χρόνια δώρο την «κάρτα πολιτισμού». Μια χρεωστική φορτωμένη με 500 ευρώ τα οποία θα ξοδεύει σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και θέατρα της πατρίδας του.

[2] Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν χρήματα για παρόμοιες παροχές. Τα μουσεία προσπαθούν να σταθούν στα πόδια τους δελεάζοντας διαρκώς με δράσεις το κοινό. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, με την εμφάνιση της κρίσης, δεν περιορίζονται στις περιοδικές εκθέσεις και ομιλίες, αλλά έφεραν στις αίθουσές τους συναυλίες και παραστάσεις, άνοιξαν εργαστήρια, δείχνουν όσα έκρυβαν. Άλλωστε, τα μουσεία δεν είναι μόνο οι συλλογές και τα έργα τέχνης. Ρόλος τους είναι να επενδύουν στις ανθρώπινες σχέσεις, να αποτελούν μέρος των τοπικών κοινωνιών, να αγκαλιάζουν δράσεις και θέματα σχετικά με την εποχή μας: Από τις διοργανώσεις, όπως το "Sleeperover - Διανυκτέρευση στο μουσείο για παιδιά" που καθιέρωσαν τα μουσειακά ιδρύματα και ο Δήμος Θεσσαλονίκης, μέχρι τις δράσεις που εγκαινίασε (με ελεύθερη είσοδο) πριν από λίγες ημέρες το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς και η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας με τίτλο: «Τι μέλλει γενέσθαι; Μύθοι και πραγματικότητες γύρω από το Διαδίκτυο».

[3] Στο κοινωνικό πρόσωπο των μουσείων εστιάζει η Σοφία Στάικου, πρόεδρος του Π.Ι.Ο.Π.: «Μέσα σε αυτό το, διαρκώς μεταβαλλόμενο, κοινωνικό περιβάλλον ο ρόλος των μουσείων δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντος. Τα μουσεία οφείλουν να ξεφύγουν από τον 'ακαδημαϊσμό' τους και να αφουγκραστούν τις ανάγκες της κοινωνίας. Περισσότερο μάλιστα, όταν μιλάμε για μουσεία στην ελληνική περιφέρεια, όπου οι ανάγκες των ανθρώπων είναι πιο έντονες και επιτακτικές. Και επειδή έχουμε τη χαρά να διαχειριζόμαστε ένα δίκτυο με μουσεία που βρίσκονται εκτός Αθήνας, θέλουμε οι τοπικές κοινωνίες, με τις οποίες 'συνομιλούμε' καθημερινά, και για τις οποίες η απευθείας και έγκυρη ενημέρωση γύρω από μια σειρά ζητημάτων δεν είναι εύκολη, να έρθουν πιο κοντά στις πηγές πληροφόρησης και στους ανθρώπους που χειρίζονται κρίσιμα θέματα, όπως το "bullying" και το "cyber-bullying"».

Με τη χρήση ψηφιακού μέσου για τις παραγράφους 1 - 3 δημιουργήθηκε η ακόλουθη περίληψη:

Ο Ιταλός πρωθυπουργός Ματέο Ρέντσι έκανε μια εξαιρετική και γενναιόδωρη κίνηση το 2015, δίνοντας 500 ευρώ σε 18χρονους για μουσεία. Αντίθετα, η Ελλάδα, λόγω της κρίσης, δεν κάνει τίποτα σημαντικό, πέρα από κάποιες δράσεις όπως το "Sleeperover", το οποίο είναι ένα πολύ αστείο και πρωτότυπο γεγονός. Η Σοφία Στάικου, πρόεδρος του Π.Ι.Ο.Π., πιστεύει ότι τα μουσεία πρέπει να ξεφύγουν από τον ακαδημαϊσμό τους και να ασχοληθούν με το bullying και το cyber-bullying, ειδικά στην περιφέρεια. Ωστόσο, δεν αναφέρεται πώς θα βρεθούν χρήματα για όλα αυτά.

1. Ποιες από τις ακόλουθες φράσεις στην περίληψη παραβιάζουν τον κανόνα της αντικειμενικότητας (ουδέτερο ύφος) και αποκαλύπτουν την υποκειμενική κρίση του/της συντάκτη/τριας; (ας επιλεγούν όλα τα σωστά)

A. "...εξαιρετική και γενναιόδωρη κίνηση..."

B. "...Σοφία Στάικου, πρόεδρος του Π.Ι.Ο.Π..."

Γ. "...πολύ αστείο και πρωτότυπο γεγονός..."

Δ. "...να ξεφύγουν από τον ακαδημαϊσμό τους..."

E. "Ωστόσο, δεν αναφέρεται πώς θα βρεθούν χρήματα για όλα αυτά."

2. Ποιος είναι ο κύριος κανόνας της περίληψης (σύμφωνα με τη θεωρία) που παραβιάζεται με τη διατήρηση λεπτομερειών, όπως "Ματέο Ρέντσι", "500 ευρώ" και "το 2015";
- A. Ο κανόνας της συνεκτικότητας (σύνδεση των νοημάτων)
- B. Ο κανόνας της αφαίρεσης/γενίκευσης, καθώς συμπεριλαμβάνονται επουσιώδη στοιχεία αντί να χρησιμοποιούνται γενικοί όροι (π.χ., "Ιταλός πρωθυπουργός," "οικονομική παροχή")
- Γ. Ο κανόνας της πιστότητας (ακρίβεια του νοήματος)
- Δ. Ο κανόνας της συντομίας (ο αριθμός των λέξεων)
3. Το κεντρικό θέμα της 2ης και 3ης παραγράφου είναι ο διευρυμένος, κοινωνικός ρόλος των μουσείων. Ποιο σφάλμα υπάρχει στην περίληψη σε σχέση με αυτό το θέμα;
- A. Εισάγει τη συνεργασία με τη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, που δεν είναι κύριο θέμα
- B. Δίνει δυσανάλογο βάρος σε μία μόνο λεπτομέρεια ("Sleepover" - "αστείο και πρωτότυπο γεγονός"), αντί να εστιάσει στη γενική στρατηγική της εξωστρέφειας και της εμπλοκής σε κοινωνικά θέματα
- Γ. Παραλείπει εντελώς τη θέση της Σοφίας Στάικου
- Δ. Συγχέει την έννοια του bullying με την έννοια του cyber-bullying
4. Η φράση "Αντίθετα, η Ελλάδα, λόγω της κρίσης, δεν κάνει τίποτα σημαντικό..." δεν είναι πιστή στο κείμενο βάσης. Ποιο στοιχείο του κειμένου αγνοεί αυτή η λανθασμένη γενίκευση;
- A. Την αναφορά στην κάρτα πολιτισμού της Ιταλίας
- B. Την ανάγκη των μουσείων να ξεφύγουν από τον ακαδημαϊσμό
- Γ. Τη δήλωση ότι τα ελληνικά μουσεία "προσπαθούν να σταθούν στα πόδια τους" και "δεν περιορίζονται... αλλά έφεραν συναυλίες, άνοιξαν εργαστήρια," δηλαδή υιοθετούν ενεργό ρόλο
- Δ. Τον αριθμό των μουσείων που διαχειρίζεται το Π.Ι.Ο.Π.
5. Ένα συχνό λάθος των περιλήψεων είναι η διατήρηση ειδικού, φορτισμένου λεξιλογίου. Ποιο από τα παρακάτω θα έπρεπε να είχε γενικευθεί σύμφωνα με τους κανόνες της περίληψης, αλλά διατηρείται;
- A. Η έννοια του «Πολιτισμού»
- B. Η αναφορά στη «Σοφία Στάικου» (αντικαθίσταται από τη θέση της)
- Γ. Η αναφορά στη «Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος» (αντικαθίσταται από «κρατικούς φορείς»)
- Δ. Η αναφορά στους όρους "bullying" και "cyber-bullying" (καλύτερη αντικατάσταση: «ζητήματα βίας και ασφάλειας στο διαδίκτυο»)

	3η Δραστηριότητα αξιολόγησης (Σύστημα Wiki) (παράγραφοι 1-3 του κειμένου αναφοράς) Εργαστήριο διόρθωσης: από την κριτική στη σύνθεση
--	--

Εκφώνηση	Αφού ανακάλυψες τα αδύναμα σημεία της περίληψης που δημιουργήθηκε με ψηφιακό μέσο, ήρθε η ώρα να ενώσετε τις δυνάμεις σας. Σε αυτή τη δραστηριότητα, καλείστε να συνεργαστείτε στον χώρο του Wiki. Δε διορθώνετε απλώς λέξεις. Πυκνώνετε το κείμενο αναφοράς (παράγραφοι 1 – 3).
Οδηγίες	Φάση 1η: προτάσεις Φάση 2η: συνεργατική γραφή Φάση 3η: συζήτηση Μπορείτε να αφήνετε μηνύματα ο/η ένας/μία στον/στην άλλο/άλλη για τις διορθώσεις που κάνετε: Σύνδεσμος συστήματος Wiki: Εργαστήριο διόρθωσης: από την κριτική στη σύνθεση Χρόνος: απαιτείται χρόνος 30 λεπτών Έκταση περίληψης: 70 – 80 λέξεις Σημαντικό: ας βεβαιωθείτε ότι έχετε ολοκληρώσει τη μελέτη του υλικού, πριν ξεκινήσετε Πόροι: επιτρέπεται η αναζήτηση επιπρόσθετων πληροφοριών από το διαδίκτυο
Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Η συνεργατική παραγωγή περίληψης με εφαρμογή των κανόνων της αντικειμενικότητας, της πιστότητας και της αφαίρεσης μέσα από τη συλλογική διαπραγμάτευση και τον διάλογο.
Ανατροφοδότηση	Το τελικό αποτέλεσμα είναι συνεργατικές περιλήψεις του κειμένου αναφοράς που καταχωρούνται στην αντίστοιχη σελίδα του Wiki. Η ανατροφοδότηση από τον/την εκπαιδευτικό βασίζεται τόσο στο τελικό κείμενο όσο και στη συμμετοχή σας στη διαδικασία της διόρθωσης (ιστορικό αλλαγών).

2. Συντομογραφία του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς

Δικτυογραφία:

Συκκά, Γ. (2016). Το... άλλο πρόσωπο των μουσείων. Η Καθημερινή. https://www.study4exams.gr/mod_greek/course/view.php?id=205#2

3^οομαδική δραστηριότητα (Σύστημα Wiki)

Εργαστήριο διόρθωσης: από την κριτική στη σύνθεση

Εργαστήριο διόρθωσης: από την κριτική στη σύνθεση (Παράγραφοι 1η - 3η).

Αφού ανακαλύψατε τα αδύναμα σημεία της Περίληψης με το κουίζ αυτοαξιολόγησης, ήρθε η ώρα να ενώσετε τις δυνάμεις σας.

Οδηγίες προς τις ομάδες:

1) Ας εισέλθετε στον χώρο της ομάδας σας ([Omada 1-6]).

2) Ας συζητήσετε: ας χρησιμοποιήσετε το εργαλείο σχολιασμού, για να επισημάνετε ποιες φράσεις της περίληψης που σας έχει δοθεί θα διαγράψετε οριστικά και ποιες θα αναδιατυπώσετε.

3) Ας συνθέσετε: ας γράψετε συνεργατικά την τελική, βελτιωμένη περίληψη των παραγράφων 1-3 του κειμένου αναφοράς.

Όριο: 70-80 λέξεις

Κριτήρια: γενίκευση, πιστότητα, αντικειμενικότητα

Κύρια σελίδα

Περίληψη κειμένου

Δίνονται οι παράγραφοι:

1 Ήταν πριν από το τέλος του 2015, όταν ο Ιταλός πρωθυπουργός Ματέο Ρέντσι υποσχέθηκε σε κάθε Ιταλό που κλείνει τα δεκαοκτώ του χρόνια δώρο την «κάρτα πολιτισμού». Μια χρωστική φορτωμένη με 500 ευρώ τα οποία θα ξοδεύει σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και θέατρα της πατρίδας του.

2 Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν χρήματα για παρόμοιες παροχές. Τα μουσεία προσπαθούν να σταθούν στα πόδια τους δελεάζοντας διαρκώς με δράσεις το κοινό. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, με την εμφάνιση της κρίσης, δεν περιορίζονται στις περιοδικές εκθέσεις και ομιλίες, αλλά έφεραν στις αίθουσές τους συναυλίες και παραστάσεις, άνοιξαν εργαστήρια, δείχνουν όσα έκρυβαν. Άλλωστε, τα μουσεία δεν είναι μόνο οι συλλογές και τα έργα τέχνης. Ρόλος τους είναι να επενδύουν στις ανθρώπινες σχέσεις, να αποτελούν μέρος των τοπικών κοινωνιών, να αγκαλιάζουν δράσεις και θέματα σχετικά με την εποχή μας: Από τις διοργανώσεις, όπως το “Sleepover - Διανυκτέρευση στο μουσείο για παιδιά” που καθιέρωσαν τα μουσειακά ιδρύματα και ο Δήμος Θεσσαλονίκης, μέχρι τις δράσεις που εγκαινίασε (με ελεύθερη είσοδο) πριν από λίγες ημέρες το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς και η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ελληνικής Αστυνομίας με τίτλο: «Τι μέλλει γενέσθαι; Μύθοι και πραγματικότητες γύρω από το Διαδίκτυο».

3 Στο κοινωνικό πρόσωπο των μουσείων εστιάζει η Σοφία Στάικου, πρόεδρος του Π.Ι.Ο.Π. : «Μέσα σε αυτό το, διαρκώς μεταβαλλόμενο, κοινωνικό περιβάλλον ο ρόλος των μουσείων δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντος. Τα μουσεία οφείλουν να ξεφύγουν από τον ‘ακαδημαϊσμό’ τους και να αφουγκραστούν τις ανάγκες της κοινωνίας. Περισσότερο μάλιστα, όταν μιλάμε για μουσεία στην ελληνική περιφέρεια, όπου οι ανάγκες των ανθρώπων είναι πιο έντονες και επιτακτικές. Και επειδή έχουμε τη χαρά να διαχειριζόμαστε ένα δίκτυο με μουσεία που βρίσκονται εκτός Αθήνας, θέλουμε οι τοπικές κοινωνίες, με τις οποίες ‘συνομιλούμε’ καθημερινά, και για τις οποίες η απευθείας και έγκυρη ενημέρωση γύρω από μια σειρά ζητημάτων δεν είναι εύκολη, να έρθουν πιο κοντά στις πηγές πληροφόρησης και στους ανθρώπους που χειρίζονται κρίσιμα θέματα, όπως το “bullying” και το “cyber-bullying”».

Με τη χρήση ψηφιακού μέσου για τις παραγράφους 1 - 3 του κειμένου αναφοράς δημιουργήθηκε η περίληψη:

Ο Ιταλός πρωθυπουργός Ματέο Ρέντσι έκανε μια εξαιρετική και γενναιόδωρη κίνηση το 2015, δίνοντας 500 ευρώ σε 18χρονους για μουσεία. Αντίθετα, η Ελλάδα, λόγω της κρίσης, δεν κάνει τίποτα σημαντικό, πέρα από κάποιες δράσεις όπως το “Sleepover”, το οποίο είναι ένα πολύ αστείο και πρωτότυπο γεγονός. Η Σοφία Στάικου, πρόεδρος του Π.Ι.Ο.Π., πιστεύει ότι τα μουσεία πρέπει να ξεφύγουν από τον ακαδημαϊσμό τους και να ασχοληθούν με το bullying και το cyber-bullying, ειδικά στην περιφέρεια. Ωστόσο, δεν αναφέρεται πώς θα βρεθούν χρήματα για όλα αυτά.

Κείμενο αναφοράς: Συγκά, Γ. (2016). *Το... άλλο πρόσωπο των μουσείων. Η Καθημερινή*. https://www.study4exams.gr/mod_greek/course/view.php?id=205#2

[Ομάδα 1η]

[Ομάδα 2η]

[Ομάδα 3η]

[Ομάδα 4η]

[Ομάδα 5η]

[Ομάδα 6η]

Ενότητα 3^η

3. Ο ανοιχτός ρόλος του μουσείου προς το κοινό και τους νέους

(Παράγραφος 4^η)

Αναφερόμενη στις κοινωνικές προτεραιότητες των δημοσίων μουσείων, η διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, ονειρεύεται να βγάλει το μουσείο στην πόλη, έξω από το κέλυφός του: «Θέλω να βγούμε με εργαστήρια σε υπαίθριους χώρους. Σκοπός μας είναι να ευαισθητοποιήσουμε περισσότερο τα παιδιά, να τους μάθουμε να είναι ενεργοί πολίτες. Θέλω όμως να οργανώσω και μια έκθεση που θα ετοιμάσει το κοινό, το οποίο θα βοηθήσει στην επιλογή του θέματος καθώς και στο στήσιμο. Αυτό θα φέρει κοντά τους νέους ανθρώπους». Και η προϊσταμένη του τμήματος διοργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ του Δήμου Θεσσαλονίκης, Ελένη Τσεβεκίδου, με αφορμή τη δράση “*Sleepover Διανυκτέρευση στο μουσείο για ενήλικες*” και τη συνεργασία που αναπτύσσεται ανάμεσα στα μουσεία, τονίζει πως: «Σκοπός μας είναι να παρακινήσουμε το κοινό να δει με άλλη οπτική τα έργα τέχνης, να τα ανακαλύψει αλλιώς, να μπει σε άλλους ρόλους» (Συγκά, 2016).

Ειδικότερα, η επιθυμία της διευθύντριας του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, Αγαθονίκης Τσιλιπάκου, αποτελεί την κατεξοχήν έκφραση της μετάβασης από το παραδοσιακό μουσείο-ναό στο σύγχρονο μουσείο-αγορά. Αυτή η εξωστρέφεια μετατρέπει το κοινό από παθητικό δέκτη σε συν-δημιουργό (co-creator) της πολιτιστικής εμπειρίας. Η συμμετοχική κουλτούρα ενισχύει την κριτική σκέψη, καθώς το άτομο καλείται να πάρει αποφάσεις για τη μορφή και το περιεχόμενο της Τέχνης σε δημόσιο πλαίσιο.

Παράλληλα, δράσεις όπως το «*Sleepover – Διανυκτέρευση στο μουσείο για ενήλικες*», που αναφέρει η Ελένη Τσεβεκίδου, ενισχύουν τη βιωματική μάθηση και τη διαδραστικότητα. Αυτές οι πρωτοβουλίες, συχνά σε συνεργασία με τον Δήμο Θεσσαλονίκης και άλλα

μουσεία, επιτρέπουν στο κοινό να «μπει σε άλλους ρόλους» και να δει τα έργα Τέχνης με «άλλη οπτική». Η διανυκτέρευση μετατρέπει την επίσκεψη από απλή περιήγηση σε ολιστική εμπειρία, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ καθημερινότητας και πολιτιστικού περιεχομένου. Έτσι, το μουσείο ολοκληρώνει τον μετασχηματισμό του: από χώρος αυστηρής γνώσης γίνεται χώρος ανακάλυψης και αλληλεπίδρασης για τους επισκέπτες (Εικόνα 2).

Εικόνα 2: Πώς θα είναι το μουσείο του μέλλοντος;

Πηγή: <https://www.naturanrg.gr/mouseia-i-metavasi-se-mia-nea-epochi/>

Συμπερασματικά, η τέταρτη (4^η) παράγραφος ολοκληρώνει την ανάπτυξη του κύριου θέματος, εστιάζοντας στις πρακτικές εφαρμογές της νέας φιλοσοφίας: την αλληλεπίδραση με το κοινό.

Υλικό μελέτης: [Σημειωματάριο](#) για το κείμενο αναφοράς

	4 ^η Δραστηριότητα αξιολόγησης Παραγωγή λόγου Το μουσείο ως ζωντανός οργανισμός: από την εσωστρέφεια στην κοινωνική συμμετοχή
Εκφώνηση	Αφού μελέτησες και την 4η παράγραφο, καλείσαι τώρα να συνθέσεις το δικό σου δοκίμιο (περίπου 350 λέξεις). Στόχος σου είναι να αναδείξεις την αξία της εξωστρέφειας των μουσείων, εφαρμόζοντας τις αρχές της αντικειμενικότητας και της τεκμηρίωσης.

Οδηγίες	Ύφος: ουδέτερο, αντικειμενικό (γ' πρόσωπο) Δομή: υποχρεωτική τριμερής δομή (Εισαγωγή, Κύριο Μέρος, Συμπέρασμα) με κατάλληλο τίτλο Περιεχόμενο: ας ενσωματωθούν 1-2 παραδείγματα/τεχνικές δομής (π.χ. δράσεις co-creation, Sleepover, υπαίθρια εργαστήρια) Έκταση: περίπου 350 λέξεις, 4 – 5 παράγραφοι Χρόνος: 40 λεπτά (ας διαχειριστείς τον χρόνο σου: 5' σχεδιασμός, 30' συγγραφή, 5' τελικός έλεγχος) Υποβολή: η εργασία υποβάλλεται στο υποσύστημα «Εργασίες» σε στο περιβάλλον της η-τάξης σε μορφή αρχείου (.doc ή .pdf) με δυνατότητα ανάρτησης και στο Ιστολόγιο της τάξης.
Κριτήρια αξιολόγησης	Περιεχόμενο και τεκμηρίωση: σύνδεση δράσεων, αξιοποίηση παραδειγμάτων/τρόπου ανάπτυξης με παραδείγματα Ύφος: αντικειμενικότητα Οργάνωση: εφαρμογή επιλεγμένου τρόπου ανάπτυξης παραγράφου) Γλωσσική ορθότητα: ορθογραφία, στίξη, σύνταξη
Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας θα είσαι σε θέση να: 1. εφαρμόξεις στην πράξη κανόνες δόμησης ακαδημαϊκού λόγου, χρησιμοποιώντας τρόπους ανάπτυξης παραγράφων (π.χ. τεκμηρίωση με παραδείγματα από το κείμενο αναφοράς ή σύγκριση/αντίθεση μεταξύ του παραδοσιακού και του σύγχρονου μουσείου) 2. αναδεικνύεις την πειστικότητα του μηνυματός σου με οργάνωση, αντικειμενικότητα και γλωσσική ακρίβεια
Ανατροφοδότηση	Πρόσβαση: η ανατροφοδότηση είναι διαθέσιμη στο τέλος του μαθήματος στην η-τάξη Αυτοαξιολόγηση: ας συγκρίνεις το δικό σου κείμενο με αυτό της ανατροφοδότησης, εστιάζοντας και στον τρόπο με τον οποίο ενσωματώνονται παραδείγματα από το κείμενο αναφοράς. Εξατομικευμένα σχόλια: κάθε μαθητής/τρια λαμβάνει προσωπικά σχόλια στο υποσύστημα «Εργασίες» σύμφωνα με τα κριτήρια αξιολόγησης που έχουν ορισθεί.

Δικτυογραφία:

Συκκά, Γ. (2016). Το... άλλο πρόσωπο των μουσείων. Η Καθημερινή. https://www.study4exams.gr/mod_greek/course/view.php?id=205#2

Επίλογος

Συμπεράσματα

Με την ολοκλήρωση των Ενοτήτων αναδεικνύεται η θεματική του Πολιτισμού και ειδικότερα ο σύγχρονος ρόλος των μουσείων ως δυναμικά πεδία καλλιέργειας κριτικού ψηφιακού γραμματισμού, αφού η παραγωγή τεκμηριωμένου λόγου συνδυάζεται με τη

χρήση ψηφιακών εργαλείων. Στη διαδραστική πορεία του μαθήματος η κριτική επεξεργασία ψηφιακά παραγόμενου υλικού λειτουργεί ως εφαλτήριο για τον εντοπισμό σφαλμάτων στην αντικειμενικότητα και την πιστότητα, ενώ η συνεργατική δράση στο Wiki μετατρέπει την κριτική ανάλυση σε συλλογική σύνθεση λόγου. Η τελική εξάσκηση στην παραγωγή ακαδημαϊκού δοκιμίου επιβεβαιώνει ότι η ιεράρχηση ιδεών και η ακρίβεια της έκφρασης αποτελούν σημαντικά εφόδια στη διαμόρφωση και μετάδοση πειστικών μηνυμάτων.

	Οδηγός περαιτέρω μελέτης
	Ρόκας, Ε. Α. (2025). Μουσείο και γνώση. <i>MusEd: Μουσείο–Σχολείο–Εκπαίδευση</i>, 5(4). https://doi.org/10.26220/mused.5499 Το άρθρο του Ε. Α. Ρόκα εξετάζει τον διαχρονικά παιδευτικό ρόλο του μουσείου και τη δυναμική του στη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών εντός της κοινωνίας. Η εμπειρία της γνώσης στο μουσείο, το οποίο αποτελεί παραδοσιακά ένα περιβάλλον γνώσης και πολιτισμού, εξαρτάται από το μορφωτικό επίπεδο του επισκέπτη και τη διαλεκτική σχέση που αναπτύσσεται με τα εκθέματα. Μέσω μιας σύντομης ιστορικής αναδρομής - από την ίδρυση του πρώτου Μουσείου κατά την περίοδο των Πτολεμαίων, τα μεσαιωνικά μοναστήρια και τα παλάτια της Αναγέννησης - αναδεικνύεται η συνεχής εξέλιξη των λειτουργιών του. Το άρθρο καταλήγει τονίζοντας ότι οι λειτουργίες αυτές προσαρμόζονται διαρκώς στις σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές, υπογραμμίζοντας τη σημασία του μουσείου ως κοινωνικού και πολιτισμικού φορέα στη σημερινή εποχή.
	Γαλανάκη, Μ. Α. (2019). Στρατηγικές επεξεργασίας κειμένου για περίληψη. <i>Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης</i>, 9, 139-152. https://doi.org/10.12681/edusc.3112 Το άρθρο της Μ. Α. Γαλανάκη παρουσιάζει μία συγκεκριμένη στρατηγική για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη σύνταξη περίληψης δοκιμιακού λόγου, εντάσσοντάς την στη λειτουργική γλωσσική διδασκαλία. Η διδακτική στρατηγική που ακολουθείται στοχεύει στην ανάπτυξη κριτικού πολυγραμματισμού των μαθητών/τριών του Λυκείου, ενθαρρύνοντας την κατανόηση των επικοινωνιακών στρατηγικών του. Στόχος της είναι να εφοδιάσει τους/τις μαθητές/τριες με εξειδικευμένα εργαλεία, χρησιμοποιώντας

οικεία ορολογία από τα σχολικά εγχειρίδια, ώστε να αναπτύξουν μέθοδο για ποιοτική ανασύνθεση κειμένων.

Δικτυογραφία

<https://cartegiovani.cultura.gov.it/>

<https://www.iep.edu.gr/provoli-neon-programmaton-spoudon/>

<https://www.naturanrg.gr/mouseia-i-metavasi-se-mia-nea-epochi/>

<https://notebooklm.google.com/>

Ο νέος ρόλος των μουσείων | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

https://users.sch.gr/ipap/Ellinikos_Politismos/glossa/paragrafos.htm

https://www.study4exams.gr/mod_greek/course/view.php?id=205#2

4η Δραστηριότητα αξιολόγησης Ανατροφοδότηση Παραγωγή λόγου Το μουσείο ως ζωντανός οργανισμός: από την εσωστρέφεια στην κοινωνική συμμετοχή	
Εκφώνηση	Αφού μελέτησες και την 4η παράγραφο, καλείσαι τώρα να συνθέσεις το δικό σου δοκίμιο (περίπου 350 λέξεις). Στόχος σου είναι να αναδείξεις την αξία της εξωστρέφειας των μουσείων, εφαρμόζοντας τις αρχές της αντικειμενικότητας και της τεκμηρίωσης.
Ανατροφοδότηση	Το μουσείο ως ζωντανός οργανισμός: από την εσωστρέφεια στην κοινωνική συμμετοχή Τα μουσεία στη σύγχρονη εποχή, αναγνωρίζοντας τον διευρυμένο κοινωνικό τους ρόλο, υιοθετούν στρατηγικές εξωστρέφειας για ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής των πολιτών. Η επιδίωξή τους να «βγάλουν τον πολιτισμό στην πόλη» με σύγχρονες μουσειακές δράσεις, αποτελεί πυρήνα του μετασχηματισμού τους, καταδεικνύοντας την αναγκαιότητα για αποτελεσματικό πολιτιστικό έργο στη σύγχρονη εποχή. Ειδικότερα, η νέα τους φιλοσοφία έγκειται στη θεμελιώδη αλλαγή του ρόλου του/της επισκέπτη/τριας: από παθητικός/ή θεατής μετατρέπεται σε ενεργό/ή συμμετέχο. Η μετάβαση στηρίζεται σε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που προωθούν τη διάδραση. Για παράδειγμα, η Διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, επισημαίνει την ανάγκη για εργαστήρια σε υπαίθριους χώρους και για τη διοργάνωση εκθέσεων με τη συμβολή του ίδιου του κοινού. Η πρακτική αυτή εισάγει την έννοια της συνδημιουργίας (co-creation), μετατρέποντας το μουσείο από στατικό αποθετήριο σε δυναμικό χώρο διαλόγου, όπου η Ιστορία και η Τέχνη ερμηνεύονται συλλογικά. Επιπλέον, δράσεις, όπως το

	«Sleepover – Διανυκτέρευση στο μουσείο», κατά την Ελένη Τσεβεκίδου, Προϊσταμένη του τμήματος διοργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ του Δήμου Θεσσαλονίκης, ενισχύουν τη βιωματική μάθηση και παρακινούν το κοινό να ανακαλύψει έργα Τέχνης μέσα από μια νέα, ολιστική οπτική. Κατά συνέπεια, οι σύγχρονες μουσειακές πρακτικές έρχονται να καταδείξουν ότι, όταν ο Πολιτισμός διαχέεται στον δημόσιο χώρο, παύει να αποτελεί προνόμιο των λίγων και μετουσιώνεται σε συλλογικό βίωμα. Πρόκειται για μια έμπρακτη στροφή - απάντηση στην ανάγκη της κοινωνίας για πνευματική καλλιέργεια και ποιότητα. Αυτή η στροφή καλείται να επιβεβαιώσει την αποτελεσματικότητα της μουσειακής εξωστρέφειας μέσω της κοινωνικής αποδοχής και της οργανικής ενσωμάτωσης πολιτιστικών ερεθισμάτων στην καθημερινότητα παιδιών και ενηλίκων. Εν κατακλείδι, ο ρόλος των μουσείων ως φορέων κοινωνικής αλληλεπίδρασης προβάλλει αδιαμφισβήτητος. Η επιτυχής εδραίωσή του ως αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής επιτυγχάνεται όχι μόνο με καινοτόμες δράσεις, αλλά κυρίως μέσω μιας επικοινωνιακής στρατηγικής που βασίζεται στο άνοιγμα προς το κοινό, τον τελικό αποδεκτή του Πολιτισμού.
--	---

Παράρτημα Β: Το διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό για εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου

Θεματική Ενότητα: Ποίηση και ιστορική μνήμη

Σελίδα εισόδου μαθήματος Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου στην η-τάξη

Ξεκινώντας την περιήγηση: Ποίηση και ιστορική μνήμη

Καλωσόρισες στην ψηφιακή μας αναγνωστική κοινότητα!

Είσαι έτοιμος/η να γίνεις εξερευνητής/τρια του λόγου και της μνήμης; Σε αυτό το μάθημα, θα ανακαλύψουμε πώς η Ποίηση συναντά την Ιστορία μέσα από τρεις αποστολές:

1η αποστολή: η αποκρυπτογράφηση. Ξεκλειδώνουμε τον υπερρεαλιστικό κόσμο του Νάνου Βαλαωρίτη. Πώς οι λέξεις «θρηνούν» μέσα από εικόνες και σύμβολα;

2η αποστολή: η τεκμηρίωση. Γινόμαστε ομάδα! Αναζητούμε τα ίχνη της ιστορικής μνήμης στο Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου και συνδημιουργούμε με στίχους.

3η αποστολή: η κατάθεση. Δίνουμε φωνή στη σιωπή. Μετατρέπουμε την ιστορική γνώση σε προσωπικό βίωμα, δημιουργώντας μια σελίδα Ημερολογίου. *Ερμηνεύουμε το παρελθόν, αξιολογούμε την ψηφιακή πληροφορία και αναπτύσσουμε την ενσυναίσθησή μας!*

Κείμενο αναφοράς: Βαλαωρίτης Ν. (1968). [Μικρός Θρήνος](#)

Τεκμήριο: [Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου](#)

Εκτιμώμενος χρόνος ενασχόλησης: 135 λεπτά – εσείς ορίζετε τον ρυθμό της μαθησιακής σας διαδρομής!

Ξεκινάμε!

Ας δεις το σύντομο [βίντεο](#), για να ανακαλύψεις το μάθημά μας.

Μαθησιακή διαδρομή του μαθήματος: [Ποίηση και ιστορική μνήμη](#)

Ακολούθησε τον ψηφιακό οδικό χάρτη στο Canva (αύξηση μεγέθους στο κάτω μέρος της σελίδας), για να περιηγηθείς στις αποστολές του μαθήματος, συνδέοντας τον υπερρεαλισμό του Βαλαωρίτη με την ιστορική μνήμη της Μακρονήσου και την προσωπική δημιουργική γραφή.

[Οδηγός μελέτης στην η-τάξη για τον/την εκπαιδευτικό](#)

[Οδηγός μελέτης στην η-τάξη για τον/την μαθητή/τρια](#)

Καλή δημιουργική αρχή! Αισθανόμαστε μαζί, ανακαλύπτουμε μαζί!

Προανάγνωση

Σκοπός

Σκοπός του εκπαιδευτικού υλικού είναι η εμπλοκή του/της εκπαιδευόμενου/ης σε ερμηνευτική προσέγγιση λογοτεχνικού κειμένου, αναδεικνύοντας τη διασύνδεση Λογοτεχνίας - Ιστορίας - ετερότητας για ανάπτυξη κριτικού γραμματισμού.

Αφού μελετήσεις το υλικό, θα είσαι σε θέση να:

- συσχετίζεις τον «Μικρό Θρήνο» με τις συνθήκες της πολιτικής εξορίας
- εφαρμόζεις κριτική ανάγνωση στις θεματικές της απώλειας, της μνήμης και της ετερότητας
- αναλύεις ποιητικό κείμενο σε παραλληλία με οπτικά και ιστορικά τεκμήρια μέσω ψηφιακών εργαλείων, συγκρίνοντας τους διαφορετικούς τρόπους απόδοσης της ιστορικής μαρτυρίας
- αξιολογείς τη μη ουδετερότητα των ψηφιακών περιβαλλόντων κατά την αναπαράσταση και την πρόσληψη της Ιστορίας
- συνθέτεις κείμενο δημιουργικής γραφής (σελίδα Ημερολογίου) σε ψηφιακό περιβάλλον αλληλεπίδρασης, ενσωματώνοντας και αξιοποιώντας κριτικά στοιχεία του μελετώμενου εκπαιδευτικού υλικού
- καλλιεργήσεις την ενσυναίσθηση και τη συνείδηση ότι η ετερότητα συνιστά διαχρονικό λογοτεχνικό ζητούμενο

Λέξεις – κλειδιά: ετερότητα, «Μικρός Θρήνος», ψηφιακό μουσείο Μακρονήσου, μνήμη, μη ουδετερότητα ψηφιακών μέσων, δημιουργική γραφή, συνεργατική μάθηση, ενσυναίσθηση

Νάνος Βαλαωρίτης: Η ζωή και το έργο του

Γνωριμία με τον δημιουργό μέσω διαδραστικής χρονογραμμής

Αναστοχασμός: αφού μελετήσεις τη ζωή του «πρεσβευτή» του ελληνικού πολιτισμού, ας επιλέξεις έναν σταθμό από τη χρονογραμμή που σε εμπνέει σήμερα και ας καταθέσεις τη σκέψη σου στις Συζητήσεις «Η δική σου φωνή».

Νάνος Βαλαωρίτης

Ένας πολίτης του κόσμου στα μονοπάτια του Υπερρεαλισμού

1921 - 1943

Σταθμός 1^{ος}: η αφετηρία και η Κατοχή

Η γέννηση και τα πρώτα βήματα

Γεννιέται στη Λωζάνη της Ελβετίας. Το 1939 κάνει την πρώτη του εμφάνιση στη Λογοτεχνία στα «Νέα Γράμματα», την ίδια περίοδο που ξεσπά ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος.

1944 - 1953

Σταθμός 2^{ος}: η απόδραση και το Λονδίνο

Λονδίνο: γέφυρα Πολιτισμών

Δραπετεύει από την κατεχόμενη Ελλάδα. Στο Λονδίνο γίνεται ο συνδετικός κρίκος της ελληνικής ποίησης με τον αγγλοσαξονικό κόσμο. Συνεργάζεται με τον Τ.Σ. Έλιοτ και μεταφράζει Σεφέρη και Ελύτη.

1954 - 1960

Σταθμός 3^{ος}: Το Παρίσι και ο Υπερρεαλισμός

Στην καρδιά του Υπερρεαλισμού

Μετακομίζει στο Παρίσι και εντάσσεται στην ομάδα του Αντρέ Μπρετόν. Εδώ η σκέψη του μπολιάζεται με τις αρχές του υπερρεαλισμού, τις οποίες θα φέρει αργότερα στην Ελλάδα.

1960 – 1967

Σταθμός 4^{ος}: η επιστροφή και το περιοδικό «Πάλι»

Η πρωτοπορία στην Αθήνα

Επιστρέφει στην Ελλάδα και διευθύνει το περιοδικό «Πάλι». Είναι η στιγμή που η ελληνική Λογοτεχνία τολμά να πειραματιστεί με νέες διεθνείς φόρμες.

1968 - 1993

Σταθμός 5^{ος}: η Αμερική και η καταξίωση

Καθηγητής στο Σαν Φρανσίσκο

Λόγω της Δικτατορίας φεύγει για τις ΗΠΑ. Διδάσκει Συγκριτική Λογοτεχνία και Δημιουργική Γραφή στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο του Σαν Φρανσίσκο και γίνεται παγκόσμιος πρεσβευτής των ελληνικών γραμμάτων.

2004 - 2019

Σταθμός 6^{ος}: ο επίλογος μιας σπουδαίας διαδρομής

Επιστροφή και μεγάλη αναγνώριση

Εγκαθίσταται μόνιμα στην Αθήνα. Τιμάται με το Μεγάλο Κρατικό Βραβείο Γραμμάτων (2009) για το σύνολο του έργου του. Φεύγει από τη ζωή το 2019, πλήρης ημερών, αφήνοντας πίσω του μια τεράστια παρακαταθήκη για τον ελληνικό υπερρεαλισμό.

2025 - 2026

Σταθμός 7^{ος}: σύνοψη

Τι κρατάμε από την πορεία του Νάνου Βαλαωρίτη;

Ολοκληρώνοντας την περιήγηση στη χρονογραμμή, αξίζει να σταθείς σε τρία στοιχεία που κάνουν τον Νάνο Βαλαωρίτη μια μοναδική προσωπικότητα:

- 1) πολυπολιτισμικότητα: η ζωή του ανάμεσα σε Λωζάνη, Αθήνα, Λονδίνο, Παρίσι και Σαν Φρανσίσκο τον έκανε έναν πραγματικό «πολίτη του κόσμου».
- 2) κριτική σκέψη: δεν υπήρξε ποτέ εφησυχασμένος. Η στάση του απέναντι στα βραβεία και η έκδοση πρωτοποριακών περιοδικών (όπως το «Πάλι») δείχνουν έναν δημιουργό που δεν σταμάτησε ποτέ να αμφισβητεί και να αναζητά το νέο.
- 3) ο ρόλος του «Πρεσβευτή»: λειτούργησε ως «γέφυρα», κάνοντας γνωστή την ελληνική ποίηση (Σεφέρη, Ελύτη, Εμπειρίκο) στην παγκόσμια λογοτεχνική σκηνή.

2026

Σταθμός 8^{ος}: αναστοχασμός

Αφού είδες πώς ο Νάνος Βαλαωρίτης λειτούργησε ως «πρεσβευτής» του ελληνικού πολιτισμού στο εξωτερικό, σκέψου το εξής: αν έπρεπε να διαλέξεις ENAN σταθμό από τη χρονογραμμή που θα μπορούσε να εμπνεύσει έναν/μία νέο/α της ηλικίας σου σήμερα, ποιος θα ήταν αυτό και γιατί;

Γράψε τη σκέψη σου στις Συζητήσεις «Η δική σου φωνή». Μην ανησυχείς για τη «σωστή» απάντηση! Σημασία έχει η δική σου τεκμηρίωση!

Εισαγωγή

	Ποίηση και ιστορική μνήμη
✓	Το εκπαιδευτικό υλικό εστιάζει στον κριτικό διάλογο ανάμεσα στον ποιητικό λόγο του «Μικρού Θρήνου» του Νάνου Βαλαωρίτη και στα ιστορικά τεκμήρια του ψηφιακού μουσείου Μακρονήσου. Στόχος είναι η καλλιέργεια κριτικής σκέψης σχετικά με τη μη ουδετερότητα των ψηφιακών μέσων κατά τη μεταφορά της Ιστορίας.
✓	Ειδικότερα, η μελέτη δομείται γύρω από την απάντηση στα ακόλουθα κεντρικά ερωτήματα: 1. Πώς καταγράφεται η έννοια της απώλειας στον ποιητικό λόγο του «Μικρού Θρήνου»; 2. Ποια σχέση μπορεί να υπάρξει ανάμεσα στην ποιητική μαρτυρία του Νάνου Βαλαωρίτη και στα οπτικά/ιστορικά τεκμήρια του ψηφιακού μουσείου Μακρονήσου; 3. Μπορεί η κριτική κατανόηση της μη ουδετερότητας των ψηφιακών μέσων να μετουσιωθεί σε πράξη μνήμης μέσα από τη δημιουργική γραφή;
✓	Σημαντικός κρίνεται ο προσδιορισμός των λέξεων – κλειδιών: ετερότητα, «Μικρός Θρήνος», ψηφιακό μουσείο Μακρονήσου, μνήμη, μη ουδετερότητα ψηφιακών μέσων, δημιουργική γραφή, συνεργατική μάθηση, ενσυναίσθηση
✓	Ειδικότερα, προσεγγίζονται τα ακόλουθα θέματα: 1. Λογοτεχνία, Ιστορία και ετερότητα: ποιητική έκφραση του τραύματος και της μνήμης μέσα από τον «Μικρό Θρήνο», το ιστορικό πλαίσιο της πολιτικής εξορίας (1946 - 1949) και την πολιτική/κοινωνική ετερότητα 2. Ψηφιακός γραμματισμός και κριτική: λειτουργία του ψηφιακού μουσείου Μακρονήσου ως πηγής κριτικής διερεύνησης των οπτικών/ιστορικών στοιχείων του και τεκμηρίωσης 3. Δεξιότητες και δημιουργία: ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής ανάγνωσης και πρακτική εφαρμογή της δημιουργικής γραφής με τη σύνταξη σελίδας Ημερολογίου ως μέσου ενσυναίσθησης και έκφρασης.
✓	Σημειώνεται ότι στο εκπαιδευτικό υλικό θα συναντήσει δύο (2) δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης και μία (1) δραστηριότητα αξιολόγησης. Επίσης, σημεία που παραπέμπουν σε άλλες πηγές.
✓	Καλή μας αρχή! Προσδοκούμε η προσέγγιση να είναι ενδιαφέρουσα και να προάγει, εκτός από γνώσεις, τσερμηνευτικές, κριτικές και ψηφιακές μας δεξιότητες.

Ενότητα 1^η

1. Η αρχική ύπαρξη: η υπερρεαλιστική εισαγωγή στο τραύμα (στ. 1-2)

Γράμματα που έγραψε στο βλέμμα τους η αγάπη

Όνειρα που κέντησαν στον ύπνο τους οι αράχνες

Στίχοι του Νάνου Βαλαωρίτη που προβάλλουν την αρχική κατάσταση της ζωής με προσδοκίες, έρωτα και όνειρα. Μία κατάθεση ιδεών και στάσεων ενός λογοτέχνη επηρεασμένου από τον υπερρεαλισμό που επιδιώκει την έκφραση της σκέψης με απουσία κάθε ελέγχου που απορρέει από τη λογική.

Με τους στίχους γίνεται εισαγωγή στο τραύμα της απώλειας, σε σχέση με την ατομική, ανέμελη ύπαρξη πριν τη βίαιη κατάργησή της. Μέσα από εκλάμψεις της μνήμης, η αίσθηση του χρόνου διαστέλλεται, ρευστοποιείται, ανακαλώντας και αναπλάθοντας το παρελθόν. Η ρευστοποίηση αυτή παραπέμπει στην εμβληματική υπερρεαλιστική απεικόνιση της διάλυσης της ουσίας, όπως αποτυπώνεται στα «Μαλακά Ρολόγια» του Salvador Dalí (Εικόνα 1), αναδεικνύοντας πώς η μνήμη και το βίωμα αποτυπώνονται στην Τέχνη.

Εικόνα 1: Salvador Dalí (1904-1989). *Η επιμονή της μνήμης ή Τα μαλακά ρολόγια* (1931), Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, Νέα Υόρκη

Πηγή: https://users.sch.gr/ipap/Ellinikos_Politismos/logotexnia/ly3-009.htm

Θεωρία: Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων (Γυμνασίου-Λυκείου), [Υπερρεαλισμός](#)

	1^η Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης Ο υπερρεαλισμός ως κλειδί ερμηνείας του «Μικρού θρήνου»
Εκφώνηση	Πόσο καλά διαβάζεις πίσω από τις λέξεις; Η δραστηριότητα αυτή σε καλεί να αναμετρηθείς με τα σύμβολα του Νάνου Βαλαωρίτη. Μέσα από δέκα (10) στοχευμένες ερωτήσεις, θα ανακαλύψεις πώς λειτουργούν τεχνικές του υπερρεαλισμού (π.χ. συνειρμοί,

	ρευστότητα χρόνου). Αυτές αποτελούν εργαλεία, για να εμβαθύνεις στην ερμηνεία του ποιήματος.
Οδηγίες	Τύπος : διαδραστικό κουίζ (H5P) με άμεση ανατροφοδότηση <u>Ο υπερρεαλισμός ως κλειδί ερμηνείας του «Μικρού θρήνου»</u> Χρόνος: απαιτούνται 10 λεπτά Πλοήγηση: ας απαντήσεις στις ερωτήσεις και ας δεις την ανατροφοδότηση για κάθε επιλογή σου Σημαντικό: ας βεβαιωθείς ότι έχεις ολοκληρώσει τη μελέτη του υλικού, πριν ξεκινήσεις Πόροι: επιτρέπεται η αναζήτηση πληροφοριών από το διαδίκτυο
Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας θα είσαι σε θέση να: • αποκωδικοποιείς τη σχέση ύπαρξης και απώλειας στον συνειρμικό λόγο • αναγνωρίζεις τη ρευστότητα του χρόνου ως βασικό υπερρεαλιστικό γνώρισμα • συνδέεις την ποίηση του Βαλαωρίτη με την αισθητική του υπερρεαλισμού • αναπτύσσεις ενσυναίσθηση για όσα βιώνει το ποιητικό υποκείμενο
Ανατροφοδότηση	Μετά από κάθε ερώτηση εμφανίζεται επεξηγηματικό σχόλιο που σε καθοδηγεί στη σωστή ερμηνεία.

Ερωματολόγιο 1^{ης} δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης

Ο υπερρεαλισμός ως κλειδί ερμηνείας του «Μικρού Θρήνου»

Οι δέκα (10) ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου καλύπτουν την ερμηνεία των συμβόλων και τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο δημιουργός, για να εκφράσει το τραύμα της απώλειας και τη ρευστότητα της μνήμης

1. Ποιος είναι ο κύριος στόχος του υπερρεαλισμού, του κινήματος που επηρέασε τον Νάνο Βαλαωρίτη;

A. Η πιστή αναπαράσταση της καθημερινής πραγματικότητας

B. Η έκφρασης της σκέψης με έλεγχο από τη λογική

Γ. Η επίτευξη μιας «υπερ-πραγματικότητας» μέσω της απελευθέρωσης από τον έλεγχο της λογικής

Δ. Η δόμηση ποιημάτων με παραδοσιακό μέτρο

2. Ποια είναι η βασική τεχνική που κυριαρχεί στη γραφή του ποιήματος λόγω του υπερρεαλισμού;

Α. Λογικά συγκροτημένη ανάπτυξη των ιδεών σε ενότητες

Β. Χρήση αλληγορίας με αναφορά σε συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα

Γ. Συνειρμικός λόγος που αδιαφορεί για την ανέλιξη ενός λογικά συγκροτημένου ποιήματος

Δ. Αποκλειστική χρήση του πρώτου προσώπου για την ενίσχυση του ρεαλισμού

3. Η σύνδεση του δημιουργού (Ν. Βαλαωρίτη) με την ομάδα του André Breton στο Παρίσι εξηγεί τη γραφή του ποιήματος.

Α. Σωστό

Β. Λάθος

4. Ποια είναι η λειτουργία του παραδόξου τίτλου «Μικρός Θρήνος» σε σχέση με την ένταση και το εύρος του πόνου που εκφράζει το ποίημα;

Α. Υποδηλώνει ότι το πένθος αφορά ένα ασήμαντο, μικρής κλίμακας γεγονός

Β. Δείχνει την υπερρεαλιστική απόρριψη του «μεγαλείου» και την εστίαση στην καθημερινότητα

Γ. Υπογραμμίζει τη βίαιη αντίθεση μεταξύ της ατομικής απώλειας και του παραλόγου του θανάτου

Δ. Συνδέεται άμεσα με την τεχνική της αυτόματης γραφής, χωρίς ιδιαίτερο νόημα

5. Στους στίχους: «Γράμματα που έγραψε στο βλέμμα τους η αγάπη» (στ. 1) και «Ο θάνατος σαν ύφασμα σύρθηκε ανάμεσά τους» (στ. 3), ποιο σχήμα λόγου κυριαρχεί, το οποίο είναι χαρακτηριστικό της υπερρεαλιστικής γραφής;

Α. Υπερβολή

Β. Προσωποποίηση ή ανθρωπομορφισμός

Γ. Μετωνυμία

Δ. Ειρωνεία

6. Τα «όνειρα που κέντησαν στον ύπνο τους οι αράχνες» (στ. 2), λειτουργούν ως σύμβολο για:

- A. την παγίδευση και τον θάνατο των αγαπημένων προσώπων
- B. τις προσδοκίες, τον έρωτα και την αθώα κατάσταση της ζωής που χάθηκε
- Γ. μια άμεση αναφορά σε στοιχεία της ελληνικής μυθολογίας
- Δ. την αίσθηση του τρόμου και της απειλής μέσα στον ύπνο

7. Σύμφωνα με τους τελευταίους στίχους 8-10 («Όμως καθώς χαμογελάς χαμογελούν ακόμα/ Τα βήματά τους αντηχούν μέσα στα βήματά μας / Και στην καρδιά μας νιώθουμε το χτύπο της καρδιάς τους»), το ποίημα καταλήγει στην υπέρβαση του θρήνου, δηλώνοντας ότι η ύπαρξη των αγαπημένων προσώπων συνεχίζεται μέσω της μνήμης και της συναισθηματικής σύνδεσης.

- A. Σωστό
- B. Λάθος

8. Ο τρόπος που η αίσθηση του χρόνου διαστέλλεται και ρευστοποιείται στον «Μικρό Θρήνο» επιτρέπει στον δημιουργό να καταθέσει:

- A. εκλάμψεις της μνήμης που ανακαλούνται και αναπλάθονται
- B. μια ιστορικά ακριβή χρονολόγηση της απώλειας
- Γ. μια λεπτομερή περιγραφή του χώρου που συνέβη το τραύμα
- Δ. ένα ποίημα που έχει γραφτεί με αυστηρή τήρηση της αρχής του χρόνου

9. Οι στίχοι του Μικρού Θρήνου μιλούν για την ατομική, ανέμελη ύπαρξη πριν τη βίαιη κατάργησή της, εισάγοντας τον αναγνώστη στο τραύμα.

- A. Σωστό
- B. Λάθος

10. Ο «Μικρός Θρήνος» μπορεί να ερμηνευθεί και ως πολιτική αλληγορία που εκφράζει το τραύμα της ελληνικής κοινωνίας μετά την Κατοχή και τον Εμφύλιο.

- A. Σωστό
- B. Λάθος

Ενότητα 2^η

2. Η βίαιη απουσία και η απώλεια (στ. 3-7)

Ο θάνατος σαν ύφασμα σύρθηκε ανάμεσά τους

Έσβησαν έτσι τα λαμπρά τους μάτια σαν λυχνάρια

Το δέρμα τους που ήταν σφιχτό σαν το πανί στον άνεμο

Δεν νιώθει πια τη ζεστασιά που χύνουν τα κορμιά

Σαν ημερομηνίες τα ονόματά τους

Ο θάνατος και η βία εισβάλλουν βίαια. Η απώλεια αποτυπώνεται στη σωματική φθορά (μάτια, δέρμα, ζεστασιά) και στην απουσία ζωής. Η αποπροσωποποίηση κορυφώνεται με τη φράση «Σαν ημερομηνίες τα ονόματά τους». Εδώ ο άνθρωπος χάνει την ατομική του υπόσταση και μετατρέπεται σε αριθμό ή ιστορικό δεδομένο. Η αντιπαραβολή αυτών των στίχων με το φωτογραφικό υλικό από το ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου καθιστά ορατά τα σωματικά τεκμήρια της κακουχίας, δημιουργώντας μια γέφυρα για κριτικό διάλογο ανάμεσα στη Λογοτεχνία και την Ιστορία.

	2^η Δραστηριότητα αξιολόγησης Ψηφιακό λεύκωμα: Μικρός Θρήνος - χάρτης της μνήμης
Εκφώνηση	Αφού επιλέξεις με την ομάδα σου ένα στίχο από το ποίημα, ας περιηγηθείτε στο Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου. Ας εντοπίσετε ένα ιστορικό τεκμήριο (π.χ φωτογραφία, αντικείμενο, έγγραφο) που συνομιλεί με τον στίχο της επιλογή σας και ας το αναρτήσετε στη σελίδα του στίχου στο Wiki της η-τάξης: Ψηφιακό λεύκωμα: Μικρός Θρήνος - χάρτης της μνήμης. Στη συνέχεια, ας συνθέσετε ένα ενιαίο κείμενο (60-80 λέξεις) που θα τεκμηριώνετε πώς το ιστορικό ίχνος μετατρέπεται σε συλλογική μνήμη. Τέλος, γράφετε μία λέξη – κλειδί αναφορικά με το ψηφιακό τεκμήριο.
Οδηγίες	Μορφή απάντησης: σύντομο, ενιαίο ερμηνευτικό σχόλιο 60-80 λέξεων Χρόνος: 30 λεπτά Σημαντικό: η απάντηση απαιτεί σύνθεση (σύνδεση στίχου, εικόνας, ιστορικού πλαισίου) Πόροι: ψηφιακό μουσείο Μακρονήσου και αναζήτηση πληροφοριών από το διαδίκτυο

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας θα είσαι σε θέση να: 1. αναγνωρίζεις και αναλύεις τον τρόπο με τον οποίο η απώλεια και η φθορά εκφράζεται μέσα από τους στίχους του Νάνου Βαλαωρίτη 2. εξηγείς τη λειτουργία της αντιπαραβολής (ποίηση - ιστορικό τεκμήριο) ως μέσο για την καταπολέμηση της λήθης, συνδέοντας την καλλιτεχνική δημιουργία με την ιστορική πραγματικότητα
Ανατροφοδότηση	Η ανατροφοδότηση βρίσκεται στο τέλος του εκπαιδευτικού υλικού.

Ψηφιακό λεύκωμα: Μικρός Θρήνος - χάρτης της μνήμης

Μια συνεργατική αποστολή επιμέλειας ψηφιακής έκθεσης. Συνδέουμε τους υπερρεαλιστικούς στίχους του Νάνου Βαλαωρίτη με τα ιστορικά τεκμήρια του Μουσείου Μακρονήσου. Ελάτε να χαρτογραφήσουμε μαζί τη συλλογική μνήμη, δίνοντας φωνή σε ανθρώπους και αντικείμενα.

Καλώς ήρθατε στο Ψηφιακό λεύκωμα: Μικρός Θρήνος - χάρτης της μνήμης!

Η αποστολή μας: σε αυτό το συνεργατικό Wiki, γινόμαστε επιμελητές μιας ψηφιακής έκθεσης. Προσπαθούμε να δώσουμε πρόσωπο και φωνή στους ανθρώπους που ο υπερρεαλισμός του Βαλαωρίτη προσπαθεί να κρατήσει ζωντανούς.

Τι πρέπει να κάνουμε;

1) επιλογή στίχου: συμμετέχουμε σε ομάδα, επιλέγοντας μία από τις 10 προ-δημιουργημένες σελίδες (κάθε σελίδα αντιστοιχεί σε έναν στίχο του ποιήματος).

2) ιστορική τεκμηρίωση: επισκεπτόμαστε το Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου και αναζητούμε μια φωτογραφία, ένα έγγραφο ή ένα αντικείμενο που θεωρούμε ότι συνδέεται με το νόημα του στίχου της επιλογής μας. Σύνδεσμος: Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου <https://www.makronissos.org/>

3) σύνθεση: αναρτούμε την εικόνα στη σχετική σελίδα του Wiki και γράφουμε ένα σύντομο κείμενο (60-80 λέξεων) που εξηγεί τη σύνδεση ανάμεσα στον ποιητικό στίχο και το ιστορικό τεκμήριο.

4) λέξη κλειδί: ας γράψουμε με **έντονα γράμματα** μία λέξη που συμπυκνώνει την επιλογή του τεκμηρίου.

Στόχος: Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, ο «Μικρός Θρήνος» δε θα είναι πια

μόνο ένα κείμενο, αλλά ένας ζωντανός χάρτης που συνδέει την ποίηση με τη συλλογική μνήμη.

Όταν η Ποίηση συναντά την Ιστορία, η λήθη νικιέται.

Ας επιλέξετε στίχο:

- [1. Γράμματα που έγραψε στο βλέμμα τους η αγάπη](#)
- [2. Όνειρα που κέντησαν στον ύπνο τους οι αράχνες](#)
- [3. Ο θάνατος σαν ύφασμα σύρθηκε ανάμεσά τους](#)
- [4. Έσβησαν έτσι τα λαμπρά τους μάτια σαν λυχνάρια](#)
- [5. Το δέρμα τους που ήταν σφιχτό σαν το πανί στον άνεμο](#)
- [6. Δεν νιώθει πια τη ζεστασιά που χύνουν τα κορμιά](#)
- [7. Σαν ημερομηνίες τα ονόματά τους](#)
- [8. Όμως καθώς χαμογελάς χαμογελούν ακόμα](#)
- [9. Τα βήματά τους αντηχούν μέσα στα βήματά μας](#)
- [10. Και στην καρδιά μας νιώθουμε το χτύπο της καρδιάς τους](#)
- [Ανατροφοδότηση για τον στίχο: 7: Σαν ημερομηνίες τα ονόματά τους](#)

Ενότητα 3^η

3. Η αντίσταση της μνήμης και η συνέχεια (στ. 8-10)

Όμως καθώς χαμογελάς χαμογελούν ακόμα

Τα βήματά τους αντηχούν μέσα στα βήματά μας

Και στην καρδιά μας νιώθουμε το χτύπο της καρδιάς τους.

Η τελευταία ενότητα του ποιήματος του Νάνου Βαλαωρίτη σηματοδοτεί την υπερβατική νίκη της μνήμης και της συναισθηματικής σύνδεσης με τους ζωντανούς. Μέσα από τους στίχους προβάλλεται αναγκαία η ενσυναίσθηση ως προϋπόθεση για την ύπαρξη κληρονομιάς απέναντι στη λήθη. Μια διαπίστωση που αποτελεί έναυσμα στην πρακτική εφαρμογή δημιουργικής γραφής (σελίδα Ημερολογίου). Μέσω αυτής υιοθετείται η φωνή του «άλλου» (ενσυναίσθηση) για έκφραση της αιώνιας ατομικής ύπαρξης με μετατροπή του πόνου σε κληρονομιά.

	3^η Δραστηριότητα αξιολόγησης Φωνή της μνήμης: η ιστορική κληρονομιά
---	---

Εκφώνηση	Μελέτησες την τελική ενότητα του ποιήματος του Νάνου Βαλαωρίτη (στ. 8-10), η οποία αναδεικνύει την υπερβατική νίκη της μνήμης και της συναισθηματικής σύνδεσης απέναντι στη λήθη. Με την ολοκλήρωση της ερμηνευτικής προσέγγισης του κειμένου και αφού λάβεις υπόψη την ενσυναίσθηση ως στάση απέναντι στην κληρονομιά, καλείσαι να συντάξεις σύντομη σελίδα Ημερολογίου (περίπου 100 - 120 λέξεις). Στόχος είναι να εκφράσεις την ελπίδα για τη συνέχιση της ζωής χωρίς να εστιάσεις στην περιγραφή της κακουχίας.
Οδηγίες	Τύπος Απάντησης: δημιουργική γραφή (σελίδα Ημερολογίου) Ύφος: προσωπικό, εξομολογητικό, με έμφαση στη μνήμη και τη συναισθηματική κληρονομιά Προοπτική: α' πρόσωπο. Ας υιοθετήσετε τη φωνή μιας πολιτικά εξόριστης γυναίκας, της Σταυρούλας Αριστείδη Κατσάνου. Η γραφή ας εστιάζει στη μετάδοση της ελπίδας και της δύναμης στις επόμενες γενιές. Θεματική Ενσωμάτωση: ας αναδειχθεί πώς ο πόνος και η ιστορία μιας γυναίκας ζουν και δίνουν δύναμη στο παρόν/μέλλον Χρόνος: 45 λεπτά Έκταση: 100-120 λέξεις Υποβολή: η εργασία υποβάλλεται στο υποσύστημα «Εργασίες» σε μορφή αρχείου (.doc ή .pdf) στην η-τάξη με δυνατότητα δημοσίευσης και στο Ιστολόγιο της η-τάξης.
Κριτήρια αξιολόγησης	1. Περιεχόμενο, θεματική ευστοχία 2. Δημιουργική γραφή, ύφος 3. Οργάνωση, γλωσσική ορθότητα
Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Επιδιώκεται να: 1. Επιδείξεις ενσυναίσθηση, υιοθετώντας την προοπτική του άλλου, συνδέοντας το ποιητικό κείμενο με την ιστορική εμπειρία 2. κατανοείς τη λειτουργία της Ποίησης ως μέσου για τη διατήρηση της μνήμης 3. αναδείξεις τη νίκη της ατομικής ιστορίας επί της λήθης
Ανατροφοδότηση	Η ανατροφοδότηση βρίσκεται στο τέλος του εκπαιδευτικού υλικού.

Ποίημα: [Ανάγνωση στίχων](#)

Ποίημα: [Μελοποίηση στίχων](#)

Μεταανάγνωση

Συμπεράσματα

Η θεματική ενότητα «Ποίηση και ιστορική μνήμη» πετυχαίνει τον διττό της στόχο: την ανάγνωση της Λογοτεχνίας ως πηγής ιστορικής μνήμης και την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων. Ο διάλογος μεταξύ του ποιητικού λόγου και των τεκμηρίων συνδέει το τραύμα της απώλειας με το ιστορικό πλαίσιο της πολιτικής εξορίας.

Συγκεκριμένα, η ανάλυση των στίχων καταδεικνύει την εισβολή της βίας και την αποπροσωποποίηση, η οποία μετουσιώνεται σε βιωματική γνώση με συνεργατική αντιπαραβολή. Παράλληλα, η μελέτη εμβαθύνει στην αξιολόγηση ψηφιακού περιβάλλοντος, τονίζοντας τη μη ουδετερότητα των μέσων και τον ρόλο του/της μαθητή/τριας ως ενεργού/ής επιμελητή/τριας της ψηφιακής πληροφορίας.

Τέλος, η προσέγγιση καταλήγει στην υπερβατική νίκη της μνήμης και την ανάγκη για ενσυναίσθηση. Η δραστηριότητα της δημιουργικής γραφής, μέσω της σύνταξης σελίδας Ημερολογίου, επιτρέπει την υιοθέτηση της φωνής του άλλου. Η αλληλεπίδραση εντός της ψηφιακής κοινότητας επιτρέπουν τη σύνθεση κειμένων που εκφράζουν την αιώνια παρουσία της ατομικής ιστορίας, μετατρέποντας τον πόνο σε συλλογική δύναμη και κληρονομιά.

	Οδηγός περαιτέρω μελέτης
	Rapti, V. (2017). “Either of the Height or of the Depth”: Nanos Valaoritis’ De-stereotyping of the “Greeks” in the Time of Crisis. <i>Modern Greek Studies (Australia and New Zealand)</i>, 18. https://openjournals.library.sydney.edu.au/MGST/article/view/12685 Το άρθρο ενισχύει την κατανόηση της ετερότητας και της κριτικής ανάγνωσης της Ιστορίας. Αναλύει τον τρόπο με τον οποίο ο Βαλαωρίτης χρησιμοποιεί την ποίηση, για να καταρρίψει τα εθνικά στερεότυπα (de-stereotyping), δείχνοντας ότι η ριζοσπαστική του γραφή παραμένει ένα κρίσιμο εργαλείο κοινωνικής και πολιτικής κριτικής σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.
	Μαντόγλου, Α. (2014). Ελλάδα, διακύβευμα μνήμης και λήθης: περηφάνιας, τραύματος και ντροπής. <i>Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society</i>, 21(3), 262-285. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23280 Το άρθρο της Άννας Μαντόγλου παρέχει το θεωρητικό ψυχολογικό πλαίσιο για την κατανόηση του πώς οι έννοιες της μνήμης, της λήθης και του εθνικού τραύματος

διαπλέκονται στη συλλογική συνείδηση της Ελλάδας. Το κείμενο είναι κρίσιμο για την ανάλυση του πώς γίνεται η διαχείριση ένα βιωματικού τραύματος (όπως αυτό της εξορίας) και πώς ενσωματώνεται στην εθνική αφήγηση, οδηγώντας σε περηφάνια, είτε, αντίθετα, του πώς απορρίπτεται και αποσιωπάται, μετατρέπόμενο σε ντροπή και συλλογική σίγαση. Με αυτόν τον τρόπο, το άρθρο αναδεικνύει τον αγώνα μεταξύ της μνήμης και της λήθης ως βασικό παράγοντα στη διαμόρφωση της σύγχρονης ελληνικής ταυτότητας.

Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου. <https://www.makronissos.org/>

Αποτελεί βασικό ιστορικό τεκμήριο που χρησιμοποιήθηκε στη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού. Συνιστάται η εξερεύνηση των ψηφιακών συλλογών και του οπτικοακουστικού υλικού, ώστε να εμβαθύνει ο/η εκπαιδευόμενος/η στον τρόπο που ένα ψηφιακό μέσο επιλέγει να αναπαραστήσει την ιστορική μνήμη (κριτική ψηφιακή ικανότητα).

Δικτυογραφία

Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων.

Υπερρεαλισμός. https://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/4716/Lexiko-Logotechnikon-Oron_Gymnasiou-Lykeiou_html-apli/index18.htm

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ. ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΞΟΡΙΣΤΕΣ ΣΤΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ. ΧΙΟΣ – ΤΡΙΚΕΡΙ – ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ – ΑΙ-ΣΤΡΑΤΗΣ (1996). Καστανιώτης. [2614.pdf](#)

Φωτόδεντρο. Διαδραστικό Σχολικό Βιβλίο. Νάνος Βαλαωρίτης, Μικρός Θρήνος. https://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2710/Keimena-Neoellinikis-Logotechnias_G-Lykeiou_html-empl/index_a_06_01.html

ElevenLabs Generative Voice AI. <https://tinyurl.com/9wydxxys>

Gamma: AI Powerpoint Creation. <https://tinyurl.com/mw2v5ek>

<https://suno.com/>

<https://www.iep.edu.gr/provoli-neon-programmaton-spoudon/>

Salvador Dali (1904-1989). *Η επιμονή της μνήμης ή Τα μαλακά ρολόγια (1931)*. Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης. Νέα Υόρκη.

https://users.sch.gr/ipap/Ellinikos_Politismos/logotexnia/ly3-009.htm

Ανατροφοδότηση δραστηριοτήτων αξιολόγησης	
2η Δραστηριότητα αξιολόγησης Ψηφιακό λεύκωμα: Μικρός Θρήνος - χάρτης της μνήμης	
Εκφώνηση	Αφού επιλέξεις έναν στίχο από το ποίημα, ας περιηγηθείς στο Ψηφιακό Μουσείο Μακρονήσου . Ας εντοπίσεις ένα ιστορικό τεκμήριο (π.χ φωτογραφία, αντικείμενο, έγγραφο) που συνομιλεί με τον στίχο της επιλογή σου και ας το αναρτήσεις στη σελίδα του στίχου στο Wiki της η-τάξης. Στη συνέχεια, ας συνθέσεις ένα ενιαίο κείμενο (60-80 λέξεις) που θα τεκμηριώνει πώς το ιστορικό ίχνος μετατρέπεται σε συλλογική μνήμη. Τέλος, γράφεις μία λέξη – κλειδί αναφορικά με το ψηφιακό τεκμήριο.
Ανατροφοδότηση	Τίτλος: 7. Σαν ημερομηνίες τα ονόματά τους Θεματικός Άξονας: Η μετατροπή του ανθρώπου σε αριθμό, αρχείο, ιστορικό δεδομένο 1. ιστορικό τεκμήριο: επίσημο στρατιωτικό έγγραφο για καταγραφή στοιχείων με μετατροπή της ταυτότητας σε διοικητική πληροφορία, Ατομικόν Βιβλιάριον 2. ερμηνευτικό σχόλιο: Ο στίχος του ποιητή αποδίδει το τραύμα της αποπροσωποποίησης. Το «Ατομικόν Βιβλιάριον» αποτελεί τεκμήριο που εικονοποιεί τη μετατροπή της ζωής σε κατάλογο ημερομηνιών, σημειώσεων και ποινών. Η αντιπαραβολή τους αποκαλύπτει πώς διοικητικά το άτομο σχετίζεται με υπηρεσιακό αρχείο. Αλλά, η Ποίηση λειτουργεί ως αντίσταση και πράξη μνήμης, δίνοντας ξανά ανθρώπινη πνοή στα ιστορικά τεκμήρια. 3. λέξη κλειδί: καταγραφή
3η Δραστηριότητα αξιολόγησης Φωνή της μνήμης: η ιστορική κληρονομιά	

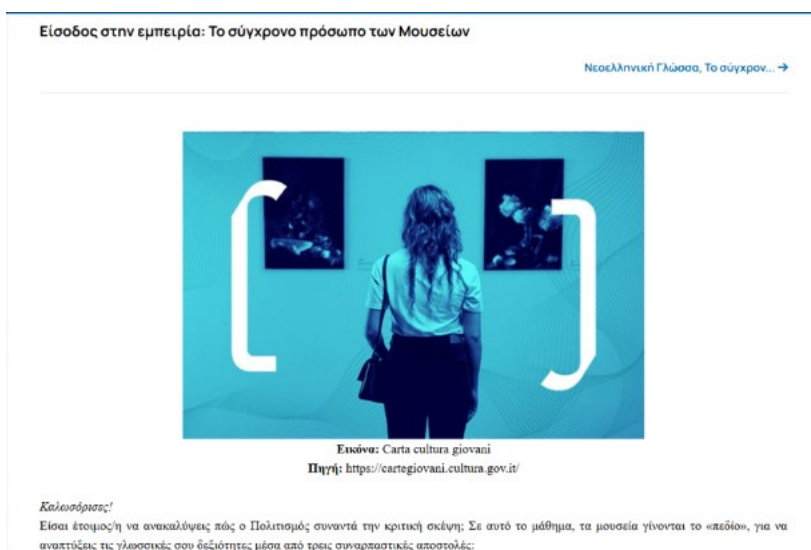
Εκφώνηση	Μελέτησες την τελική ενότητα του ποιήματος του Νάνου Βαλαωρίτη (στ. 8-10), η οποία αναδεικνύει την υπερβατική νίκη της μνήμης και της συναισθηματικής σύνδεσης απέναντι στη λήθη. Με την ολοκλήρωση της ερμηνευτικής προσέγγισης του κειμένου και αφού λάβεις υπόψη την ενσυναίσθηση ως στάση απέναντι στην κληρονομιά, καλείσαι να συντάξεις σύντομη σελίδα Ημερολογίου (περίπου 100 - 120 λέξεις). Στόχος είναι να εκφράσεις την ελπίδα για τη συνέχιση της ζωής χωρίς να εστιάσεις στην περιγραφή της κακουχίας.
Ανατροφοδότηση	02 Δεκεμβρίου, 1948 Αγαπητό μου Ημερολόγιο, Πάει ακόμα μια μέρα άγονης αναμονής σε αυτό το νησί της απομόνωσης. Αφόρητα δύσκολες συνθήκες και εξουθένωση! Όμως, ο αποχωρισμός από την οικογένειά μου είναι ό,τι πιο βαρύ. Μου έκλεψαν τον πολύτιμο χρόνο που θα έπρεπε να βρίσκομαι δίπλα στο παιδί μου, παρακολουθώντας το να μεγαλώνει. Αυτή η βίαιη κατάργηση της οικογενειακής ζωής αποτελεί το μεγαλύτερο τίμημα. Αν και η κόρη μου μεγαλώνει μακριά μου, η βέβαιη ελπίδα πως κάποια στιγμή θα βρεθούμε, μου δίνει δύναμη. Αν και μας χώρισαν, ξέρω ότι τα λόγια μου και το παράδειγμά μου θα αποτελέσουν την κληρονομιά της. Δε με ξεχνά και δε θα με ξεχάσει. Ίσως η δική μου υπομονή, επιμονή και ανθεκτικότητα γίνουν ένα παράδειγμα μελλοντικά, ώστε να αγωνίζεται για το καλύτερο στη ζωή της. Τα δικά μου βήματα θα αντηχούν στα δικά της. Ο δικός μου, καθημερινός αγώνας, εδώ, είναι απέναντι σε συνθήκες, σκέψεις και συναισθήματα. Όντως ... η ζωή είναι ένας διαρκής αγώνας. Η ελπίδα για το μέλλον είναι που μας κρατάει ζωντανούς. Καληνύχτα!

Παράρτημα Γ: Εικόνες από την ανάρτηση του εκπαιδευτικού υλικού στην η-τάξη

Στο παρόν Παράρτημα παρατίθενται αντιπροσωπευτικά στιγμιότυπα (screenshots) από την ψηφιακή διαμόρφωση και την οργάνωση του ΕΥ στην πλατφόρμα ασύγχρονης εξΑΕ η-τ. Οι εικόνες αποτυπώνουν τη δομή των μαθημάτων της ΝΓΛ και της ΝΛΛ, αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο το ΕΥ οργανώθηκε σε διακριτές διδακτικές ενότητες.

Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η διαμόρφωση της αρχικής σελίδας για τα μαθήματα της ΝΓΛ (Εικόνα 11) και της ΝΛΛ (Εικόνα 13). Μέσω της αποτύπωσης της οργάνωσης των Ενοτήτων (Εικόνες 12 και 14), αναδεικνύεται η ιεράρχηση των μαθησιακών αντικειμένων και η λειτουργική ενσωμάτωση των ΨΕ στο ΨΠ της η-τ.

Στόχος της παράθεσης αυτού του οπτικού υλικού είναι η τεκμηρίωση της διεπαφής του χρήστη (user interface), της προσβασιμότητας και της πλοήγησης που προσφέρεται στον/στην εκπαιδευόμενο/η, διασφαλίζοντας τη συνοχή της μαθησιακής διαδικασίας σε ΨΠ εξΑΕ.

Εικόνα 11: η-τάξη, σελίδα εισόδου μαθήματος Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Εικόνα 12: η-τάξη, οργάνωση Ενότητας 1ης Νεοελληνικής Γλώσσας Λυκείου

Εικόνα 13: η-τάξη, σελίδα εισόδου μαθήματος Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

PDF

Σύνοψη

Μικρός Θρήνος, στ. 1 - 2. Η αρχική ύποψη: η υπερρεαλιστική εισαγωγή στα τραύμα

Παρουσίαση και ακολουθία των στίχων 1-2 του ποιήματος αναφοράς

Σύνδεσμοι

Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων (Γυμνασίου - Λυκείου)

Ορισμός του υπερρεαλισμού

Η-Ρ

Περιεχόμενο ΗΡ

Ο υπερρεαλισμός ως κλειδί ερμηνείας του «Μικρού Θρήνου»

Έλεγχε τις γνώσεις σου στον «Μικρό Θρήνο» μέσα από δέκα (10) ερωτήσεις για τον υπερρεαλισμό και τα σύμβολα, ανακαλύπτοντας πώς ο συντημικός λόγος του Βαλσαρίτη εκκρίνει το τραύμα και τη μευστότητα της μνήμης.

Συνουσία

Ζωντανή συνομιλία: χώρος σύγχρονης επικοινωνίας και άμεσης υποστήριξης

Συνομιλούμε για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία σε πραγματικό χρόνο (σύγχρονα)!

Τι κάνουμε;

Επιλύουμε άμεσα τεχνικά προβλήματα ή υποβάλλουμε σύντομες ερωτήσεις ή απαντήσεις κατά τη διάρκεια της μελέτης.

Γιατί;

Επειδή η ομάδα και ο/η εκπαιδευτικός μπορούν να είναι δίπλα σου, ζωντανά την ώρα που εργάζεσαι.

Συμπόσεις

Η δική σου φωνή: χώρος σύγχρονης επικοινωνίας και προβληματισμού για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία

Μπορείς να συμμετέχεις, χωρίς να χρειάζεται να είμαστε όλοι συνδεδεμένοι ταυτόχρονα.

Τι κάνουμε;

Συζητάμε για το υλικό και λύνουμε απορίες.

Γιατί;

Γιατί σου δίνεται ο χρόνος να σκεφτείς, να διαβάσεις τις απόψεις των συμμαθητών/τριών σου και να απαντήσεις οργανωμένα.

Εικόνα 14: η-τάξη, οργάνωση Ενότητας 1ης Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Λυκείου

Παράρτημα Δ: Τα εργαλεία της έρευνας

Δ.1 Ερωτήσεις ποσοτικής έρευνας - Ερωτηματολογίου:

Αξιολόγηση Εξ Αποστάσεως Διαδραστικού Εκπαιδευτικού Υλικού στη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Εισαγωγικό σημείωμα:

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των απόψεών σας σχετικά με το εξ αποστάσεως (εξΑΕ) εκπαιδευτικό υλικό που μελετήσατε στην η-τάξη:

Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου: <https://eclass02.sch.gr/courses/2251030207/>

Νεοελληνική Λογοτεχνία Λυκείου: <https://eclass02.sch.gr/courses/2251030210/>

Ο σκοπός του ερωτηματολογίου είναι διττός. Αφενός διερευνάται αν το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και αφετέρου αν τα ψηφιακά εργαλεία του εκπαιδευτικού υλικού συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των συμπερασμάτων που θα προκύψουν από την παρούσα έρευνα, είναι αναγκαία η αντικειμενική προσέγγιση των ερωτήσεων. Κατά την επεξεργασία των δεδομένων του ερωτηματολογίου, το οποίο προορίζεται αποκλειστικά για ερευνητική χρήση, θα είναι σεβαστό το απόρρητο των απαντήσεών σας. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα σας κοινοποιηθούν αμέσως μετά το τέλος της στατιστικής επεξεργασίας.

Ευχαριστώ για τη συνεργασία σας!

Δημογραφικά στοιχεία και επίπεδο Τ.Π.Ε.

1. Φύλο:

Ανδρας

Γυναίκα

2. Ηλικία:

22 - 30

31 - 40

41 – 50

>51

3. Χρόνια προϋπηρεσίας:

0 - 4

5 - 10

11 – 20

>20

4. Επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών

Δεν έχω μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών

Έχω πραγματοποιήσει 1 μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών

Έχω πραγματοποιήσει 2 μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών

Έχω πραγματοποιήσει 3 και περισσότερα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών

Έχω διδακτορικό

5. Ποια η περιοχή του σχολείου στο οποίο υπηρετείτε τη σχολική χρονιά 2025 – 2026; (π.χ. Σοφάδες, Καρδίτσα, Θεσσαλία)

6. Αναφορικά με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) έχετε:

Παρακολουθήσει επιμόρφωση επιπέδου B2 Τ.Π.Ε.

Παρακολουθήσει επιμόρφωση επιπέδου Β Τ.Π.Ε.

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στις Τ.Π.Ε.

7. Χρησιμοποιείτε τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στην εκπαιδευτική πράξη;

8. Είστε εξοικειωμένοι με τη μελέτη εκπαιδευτικού υλικού το οποίο έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ).

1^ο ΕΕ: Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ.

Ενότητα Α΄: Επιστημονική συνοχή / Τεκμηρίωση του εξΑΕ εκπαιδευτικού υλικού

A.1. Στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό γίνεται κατά τη γνώμη σας σε ικανοποιητικό βαθμό παράθεση πληροφοριών/απόψεων με τη σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση;

A.2. Στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών (βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια, κ.ά.);

A.3. Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία/κριτική συζήτηση των πληροφοριών;

A.4. Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό παρέχει κατά τη γνώμη σας σε ικανοποιητικό βαθμό τη δυνατότητα τον/την εκπαιδευόμενο/η για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές;

Ενότητα Β΄: Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό συμβάλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου;

- B.1.** Το ύφος γραφής του εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό είναι φιλικό για τον/την αναγνώστη/στρια;
- B.2.** Η γραφή του εξΑΕ εκπαιδευτικού υλικού είναι ευανάγνωστη;
- B.3.** Η πυκνότητα των πληροφοριών του εξΑΕ εκπαιδευτικού υλικού είναι ικανοποιητική;
- B.4.** Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό παρουσιάζει κατά τη γνώμη σας ικανοποιητική δομή στις Ενότητες του μαθήματος;
- B.5.** Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό περιέχει κατά τη γνώμη σας ικανοποιητική αναλογία κειμένου, εικόνων και βίντεο;
- B.6.** Η αισθητική προσέγγιση του εξΑΕ εκπαιδευτικού υλικού σε ποιο βαθμό συμβάλει κατά τη γνώμη σας στην άνετη αλληλεπίδραση;

Ενότητα Γ': Ευχρηστία του εξΑΕ εκπαιδευτικού υλικού

- Γ.1.** Τα εικονίδια της η-τάξης που χρησιμοποιήθηκαν στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό (έγγραφα, σύνδεσμοι, wiki, H5P, κ.ά.) είναι κατά τη γνώμη σας κατανοητά και αναγνωρίσιμα;
- Γ.2.** Η πλοήγηση στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό είναι κατά τη γνώμη σας εύκολη;
- Γ.3.** Οι υπερσύνδεσμοι του εξΑΕ εκπαιδευτικού υλικού οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο;

Ενότητα Δ': Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει - καθοδηγεί τον/την εκπαιδευόμενο/η στη μελέτη του/της;

- Δ.1.** Οι οδηγίες που παρέχονται στο εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό είναι κατά τη γνώμη σας ικανοποιητικές;
- Δ.2.** Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι οδηγίες που υποστηρίζουν τη μελέτη του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού είναι επαρκείς;
- Δ.3.** Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό είναι κατά τη γνώμη σας κατάλληλα μορφοποιημένο (layout) ώστε να υποστηρίζει τον/την εκπαιδευόμενο/η στη μελέτη του; Π.χ. έχει στα κατάλληλα σημεία πλαίσια ή έντονη γραφή (σήμανση);
- Δ.4.** Στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον/την εκπαιδευόμενο/η στη μελέτη του;

Ενότητα Ε': Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με τον/την εκπαιδευόμενο/η στη μελέτη του/της;

- E.1.** Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον/την εκπαιδευόμενο/η να εκφράσει τις δικές απόψεις (κρίσεις) πάνω σε σημαντικά ζητήματα;
- E.2.** Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον/την εκπαιδευόμενο/η να διατυπώνει τις δικές του/της ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα;
- E.3.** Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον/την εκπαιδευόμενο/η να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του/της ενδιαφέροντα;

Ε.4. Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον/την εκπαιδευόμενο/η να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους;

Ε.5. Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον/την εκπαιδευόμενο/η να θεωρήσει τον εαυτό του/της ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες;

Ενότητα Στ': Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό παρέχει δυνατότητα Αναστοχασμού - Αυτοαξιολόγησης στον/στην εκπαιδευόμενο/η;

Στ.1. Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχει κατά τη γνώμη σας δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του/της εκπαιδευόμενου/ης;

Στ.2. Σε ποιο βαθμό στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχονται κατά τη γνώμη σας δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του/της εκπαιδευόμενου/ης;

Στ.3. Σε ποιο βαθμό στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχονται κατά τη γνώμη σας δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διάυλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του/της εκπαιδευόμενου/ης;

Στ.4. Σε ποιο βαθμό στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχονται κατά τη γνώμη σας δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον/την εκπαιδευόμενο/η να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα;

Στ.5. Σε ποιο βαθμό στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχονται κατά τη γνώμη σας δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον/την εκπαιδευόμενο/η να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα;

Ενότητα Ζ': Σκοπός / Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Ζ.1. Στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό διατυπώνεται κατά τη γνώμη σας σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας;

Ζ.2. Στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό διατυπώνονται κατά τη γνώμη σας σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική ενότητα;

Ζ.3. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα παρακινούν κατά τη γνώμη σας τον/την εκπαιδευόμενο/η σε επίπεδο γνώσεων;

Ζ.4. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα παρακινούν κατά τη γνώμη σας τον/την εκπαιδευόμενο/η σε επίπεδο δεξιοτήτων;

Ζ.5. Σε ποιο βαθμό στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν κατά τη γνώμη σας τον/την εκπαιδευόμενο/η σε επίπεδο στάσεων;

Ζ.6. Σε ποιο βαθμό στο εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό ο/η εκπαιδευόμενος/η ελέγχει την πρόοδό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα;

2^ο ερευνητικό ερώτημα: Τα ψηφιακά εργαλεία του εκπαιδευτικού υλικού πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ;

Ενότητα Η': Συμβολή στην κριτική σκέψη και την εμβάθυνση/ Ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων/ Αυτονομία και αυτορρύθμιση

Η.1. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας η πολυτροπική παρουσίαση των κειμένων (π.χ. συνδυασμός εικόνας, ήχου και λόγου) διευκολύνει τον/την εκπαιδευόμενο/η στην κριτική ανάλυση κειμένων, στον εντοπισμό ιδεολογικών διαστάσεων και στην ερμηνεία πολλαπλών οπτικών πραγματικοτήτων;

Η.2. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας οι ψηφιακές αναπαραστάσεις (π.χ. διαδραστικό κουίζ ή χρονογραμμή) ενισχύουν την ικανότητα του/της εκπαιδευόμενου/ης να αναλύει τις λεκτικές και εννοιολογικές δομές των κειμένων;

Η.3. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας η δυνατότητα διαδραστικής εξερεύνησης πρόσθετων πηγών ενθαρρύνει τον/την εκπαιδευόμενο/η να αξιολογεί την αξιοπιστία των πληροφοριών και να εμβαθύνει στο γνωστικό αντικείμενο;

Η.4. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας η ύπαρξη του οδηγού μελέτης συμβάλει ώστε ο/η εκπαιδευόμενος/η να θέτει στόχους και να οργανώνει στρατηγικά τη μελέτη του/της;

Η.5. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας είναι αποτελεσματικές οι δραστηριότητες αυτοελέγχου (άμεση ανατροφοδότηση) για την αυτοπαρακολούθηση της μαθησιακής πορείας από τον/την ίδιο/α τον/την εκπαιδευόμενο/η;

Η.6. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας οι αναστοχαστικές δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού επιτρέπουν στον/στην εκπαιδευόμενο/η να αξιολογήσει τις στρατηγικές μελέτης που χρησιμοποίησε;

Η.7. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας τα ψηφιακά εργαλεία βοηθούν τον/την εκπαιδευόμενο/η να ρυθμίσει αποτελεσματικά τον χρόνο και την προσπάθεια που καταβάλλει στην ασύγχρονη μελέτη;

Η.8. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας η δομή και η αλληλεπιδραστικότητα του εκπαιδευτικού υλικού ενισχύουν την αυτονομία του/της εκπαιδευόμενου/ης στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Η.9. Σε ποιο βαθμό κατά τη γνώμη σας οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης (π.χ. δημιουργία έργου, συμμετοχή σε συνεργατικά εργαλεία) προάγουν τη μετάβαση από την απλή πρόσληψη πληροφοριών στην εμβάθυνση στις λεκτικές και εννοιολογικές δομές του κειμένου;

Γενικές επισημάνσεις

1. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;
2. Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί κατά τη γνώμη σας το εκπαιδευτικό υλικό.

Δ.2 Ερωτήσεις ποιοτικής έρευνας - Συνεντεύξεων:

Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία Λυκείου

1^ο ΕΕ: Ποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού το καθιστούν παιδαγωγικά κατάλληλο, ώστε να είναι αποτελεσματικό σε ασύγχρονη εξΑΕ.

Ενότητα Α': Επιστημονική συνοχή / Τεκμηρίωση του εξΑΕ εκπαιδευτικού υλικού

Ενότητα Β': Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό συμβάλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου;

Ενότητα Ζ': Σκοπός / Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Ερώτηση: Πώς κρίνετε την επιστημονική τεκμηρίωση και τη δομή των ενοτήτων; Θεωρείτε ότι η πολυφωνία των πηγών και η σαφήνεια των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων διευκολύνουν τον μαθητή στην ασύγχρονη μελέτη;

Ενότητα Γ': Ευχρηστία του εξΑΕ εκπαιδευτικού υλικού

Ενότητα Δ': Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει - καθοδηγεί τον/την εκπαιδευόμενο/η στη μελέτη του/της;

Ερώτηση: Είναι το περιβάλλον της η-τάξης και τα εικονίδια (Wiki, H5P) αρκετά φιλικά; Πιστεύετε ότι οι οδηγίες και οι σημάνσεις (bold, πλαίσια) επαρκούν για να μελετήσει ένας μαθητής αυτόνομα;

Ενότητα Ε': Το εξΑΕ εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με τον/την εκπαιδευόμενο/η στη μελέτη του/της;

Ενότητα Στ': Το ΕΞΑΕ εκπαιδευτικό υλικό παρέχει δυνατότητα Αναστοχασμού - Αυτοαξιολόγησης στον/στην εκπαιδευόμενο/η;

Ερώτηση: Με ποιον τρόπο οι δραστηριότητες (π.χ. Συζήτηση, δραστηριότητες H5P) ενθαρρύνουν τον/τη μαθητή/τρια να εμπλακεί συναισθηματικά και να εφαρμόσει τη γνώση στην προσωπική του πραγματικότητα;

2^ο ΕΕ: Τα ψηφιακά εργαλεία του εκπαιδευτικού υλικού πώς συμβάλλουν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η κριτική σκέψη και η μεταγνώση στην ασύγχρονη εξΑΕ;Κ

Ενότητα Η': Συμβολή στην κριτική σκέψη και την εμβάθυνση/ Ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων/ Αυτονομία και αυτορρύθμιση

1. **Ερώτηση:** Πώς η πολυτροπικότητα και οι διαδραστικές αναπαραστάσεις βοηθούν τον/τη μαθητή/τρια να εμβαθύνει στις δομές του κειμένου και να αναγνωρίσει ιδεολογικές διαστάσεις;
2. **Ερώτηση:** Θεωρείτε ότι ο Οδηγός Μελέτης και οι αναστοχαστικές δραστηριότητες βοηθούν τον μαθητή να «μάθει πώς να μαθαίνει» και να ρυθμίζει τον χρόνο του;
3. **Ερώτηση:** Πιστεύετε ότι οι δραστηριότητες ενεργής σύνθεσης (π.χ. Wiki) επιτυγχάνουν τη μετάβαση από την απλή πρόσληψη πληροφορίας στη μεταγνωστική κατάκτηση;

Γενικές επισημάνσεις:

- Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;
- Ας αναφέρετε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.
- Κάποια γενική επισήμανση/τοποθέτηση;

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.